

ΣΙΦΝΙΑΚΑ

ΕΠΕΤΗΡΙΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΥΛΗΣ ΤΗΣ ΣΙΦΝΟΥ

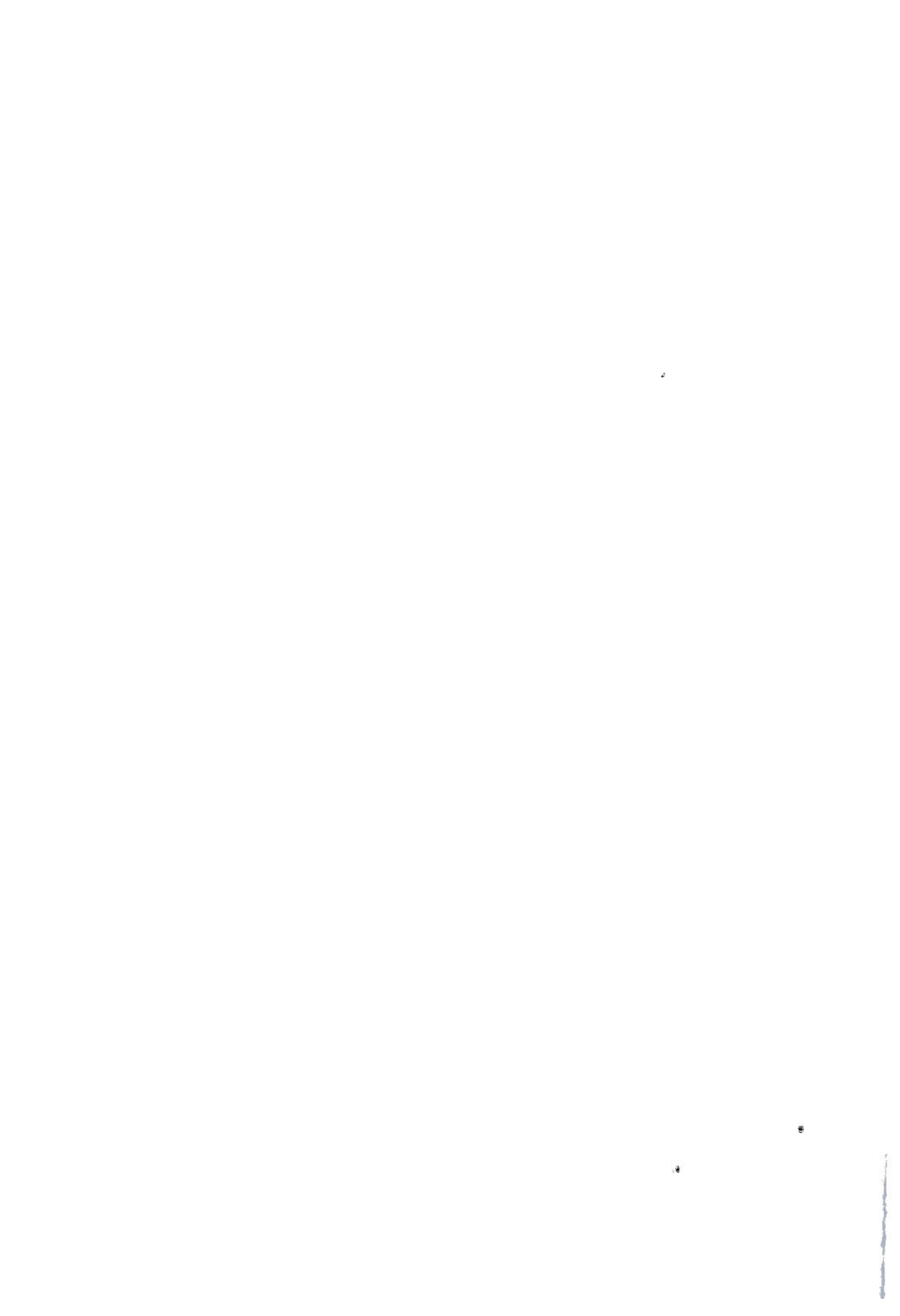

ΑΘΗΝΑΙ
2016

ΚΔ΄

Σιγνιακά

**ΑΘΗΝΑΙ 2016
ΕΤΟΣ 24ο - ΤΟΜΟΣ ΚΔ΄**

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΜΕ ΔΑΠΑΝΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΙΦΝΟΥ

ΣΙΦΝΙΑΚά

ΕΠΕΤΗΡΙΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΥΛΗΣ ΤΗΣ ΣΙΦΝΟΥ
ΑΘΗΝΑΙ 2016 ΤΟΜΟΣ ΚΔ'

Συναγάγετε τά περισσεύσαντα κλάσματα ίνα μή τι απόλλυται.
Ίωάνν. ΣΤ', 12.

ΕΚΔΟΤΗΣ - ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ: ΣΙΜΟΣ ΜΙΑΤ. ΣΥΜΕΩΝΙΔΗΣ

Γλαύκου 23 - Νηρέας - 190-09 Ραφήνα,

Τηλ.: 22940-24885, Κιν.: 693-2569774

Έκδοτική παραγωγή: ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ Α.Β.Ε.Ε., Άρδηττού 12-16,
116 36 Άθήναι, Τηλ. 210.9214.452, 210.9217.513 Fax: 210.9237033

www.eptalofos.gr E-mail: info@eptalofos.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

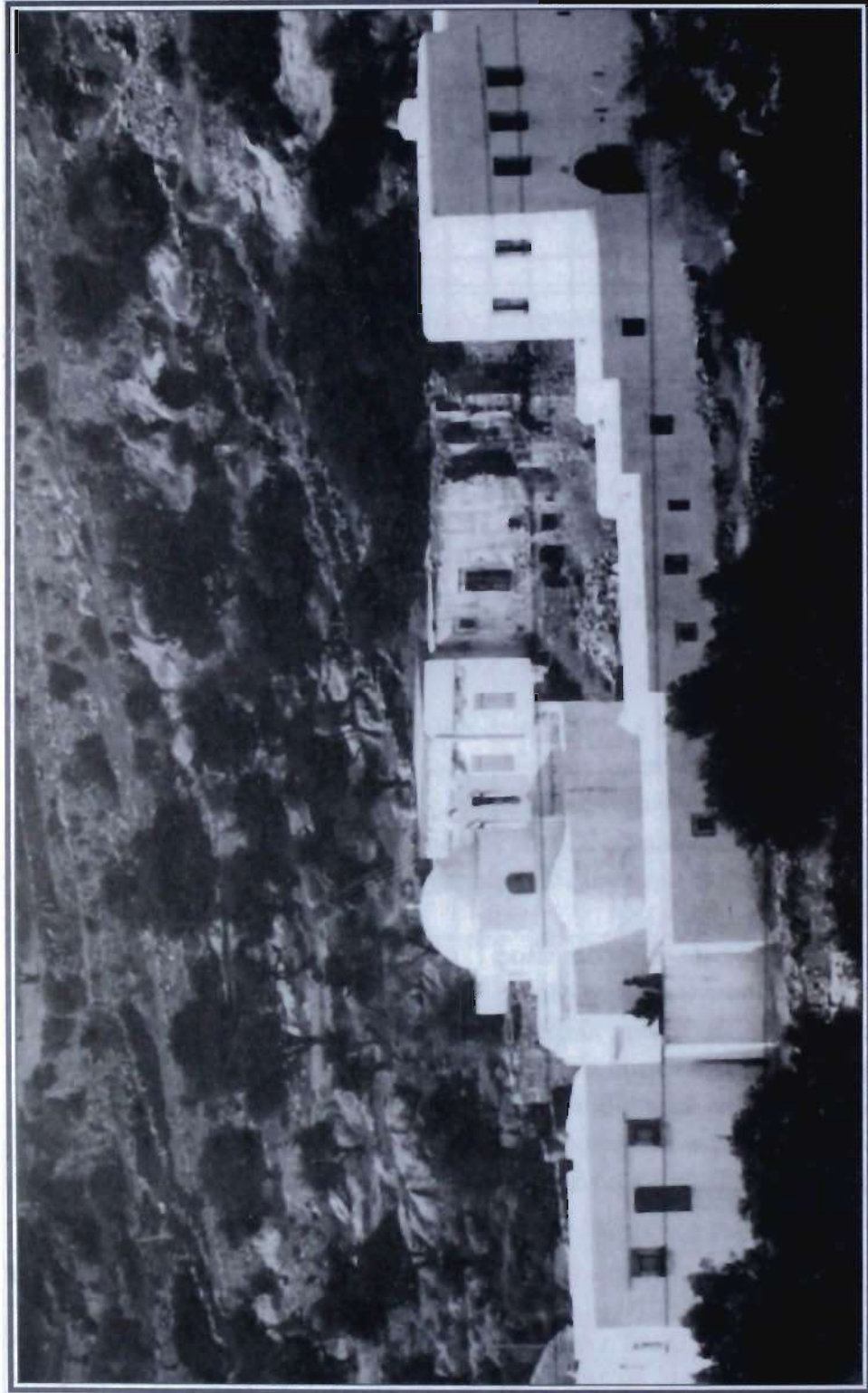
1. Ό Ν. Χρυσόγελος καί ή έκκλησιαστ. πολιτική	σελ. 5-18
2. Ό Ταξίαρχης τής Σκάφης	σελ. 19-30
3. Ό άγιογράφος Γεώργιος Φρ. Κάραβος	σελ. 31-48
4. Ό πατριάρχης Ίωαννίκιος Β' στόν Χάνδακα	σελ. 49-67
5. Μελέτιος Καργιός, μητροπολ. Διδυμοτείχου	σελ. 68-75
6. Ό Έφέσου Άγαθάγγελος	σελ. 76-80
7. Φιλόθεος ιεροδιάκονος-διδάσκαλος	σελ. 81-87
8. Ίερά Μονή Παναγίας - Φυρόγια	σελ. 89-100
9. Ίωάννης Άνδρ. Δούναβης, κληρικός-πειρατής	σελ. 101-117
10. Άνέγερση Λατινικού ναού στή Μύκονο	σελ. 119-125
11. Οί Κοντόσταβλοι Άνδρου καί Σίφνου	σελ. 127-135
12. Άδελφότης Σιφνίων «ό Άγιος Συμεών»	σελ. 136-146
13. Σύμμεικτα - Βιβλιοπαρουσιάσεις - Εύρετήρια	σελ. 147-176

Copyright Σ.Μ. Συμεωνίδη

ISSN 1105-4239

Η ΣΦΡΑΓΙΔΑ ΤΟΥ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ προέρχεται από έγγραφο τής 19ης Μαΐου 1822 πού απέστειλαν «οί κάτοικοι τής νήσου Σίφνου» πρός τούς Άρμοστάς του Αιγαίου Πελάγους. (Μπενάκειο Μουσείο. Άρχείο Άγώνος. Φάκ. 87/3). Είναι ή παλαιά «ΣΦΡΑΓΙΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ ΣΙΦΝΟΥ».

- Ό παρών ΚΔ' τόμος, όπως καί οί προηγούμενοι, διατίθενται από τόν Δήμο Σίφνου.
- Κείμενα χωρίς όνομα συγγραφέα είναι του εκδότη Σ. Μ. Συμεωνίδη.

Ἱερά Μονή Ἁγίου Ἀθανασίου καί Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου - Φυρόγρια.
(Φωτ. Ἐμμ. Ἀν. Νικολαΐδη)

ΩΦΕΛΙΜΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ
«Άγιος Γρηγόριος ὁ Σιναΐτης»

Ο ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΧΡΥΣΟΓΕΛΟΣ
ΚΑΙ Η ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
ΘΕΜΕΛΙΩΔΕΙΣ ΘΕΣΕΙΣ - ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ

Γιὰ τόν Νικόλαο Χρυσόγελο ὡς Γραμματέα (= Ὑπουργό) τῆς Γραμματείας τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καί Δημοσίου Παιδείσεως ἐπὶ Κυβερνήτου Ἰωάννου Καποδίστρια, ἔχομε γράφει στό «Σιφνιακά», τόμ. 17 (2009), σ. 5 ἐπ. Στό δημοσίευμα ἐκεῖνο ἀναλογιστήκαμε, μεταξὺ τῶν ἄλλων, γιατί οἱ πολλές πράγματι πράξεις καί ἐνέργειες στό Νέο Κράτος, σέ μιάν ὑπέρτατη προσπάθεια στερέωσῆς του σέ θεμελιώδεις βάσεις καί ἀρχές, ἀποδίδονται, ἀπό ὄλους σχεδόν τούς ἱστορικούς συγγραφεῖς, ἀποκλειστικά καί μόνον στόν Κυβερνήτη, ἐνῶ παραθεωρεῖται τό ἔργο τῶν, κατ' ἐπιλογὴν τοῦ ἰδίου, συνεργατῶν του, ἕνας ἐκ τῶν ὁποίων ὑπῆρξε ὁ Νικόλαος παπα-Ἀντωνίου Χρυσόγελο, ὁ Σίφνιος. Ὁ πλέον κατάλληλος ἄνθρωπος στή διοίκηση τοῦ νεοσύστατου ὑπουργείου. Προσωπικότητα μέ ἐξαιρετική μόρφωση, λαμπρὸς διδάσκαλος ἐπὶ πολλὰ χρόνια [1808-1821] στήν περιώνυμη Σχολή τοῦ Ἁγίου Τάφου τῆς Σίφνου, συμμετοχὸς ἐξ ἀρχῆς στό ἐπαναστατικὰ δρώμενα τοῦ 1821¹ καί ἄριστος γνώστης τῆς ἐπικρατοῦσης στόν ἐλληνικό χῶρο κοινωνικῆς καταστάσεως, ὁ ὁποῖος προσέφερε σπουδαιότατο ἔργο καί στοὺς δύο κλάδους τοῦ

1. Ὁ Σίφνιος ἀγωνιστὴς τοῦ 1821 καπετάν Δημ. Ἰω. Κώστας, ἔγραψε στίς 17 Μαΐου 1863 πρὸς τὴν Βαν τῶν Ἑλλήνων ἐν Ἀθήναις Συνέλευσιν ἐξαιτούμενος «ν' ἀμειφθῶσιν αἱ ὑπὲρ πατρίδος ἐκδουλεύσεις του» καί ἀνέφερε, μεταξὺ τῶν ἄλλων, ὅτι «κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1821 ἔτους μετέφερον μετὰ τοῦ πλοίου μου, βρικίου, τόν Ν. Χρυσόγελο μετὰ 150 πολεμιστῶν ἀποβιβάσας αὐτοὺς ἀμισθί εἰς Ὑδραν» βεβαιώνοντας ἔτσι τὴν ἀμεση καί ἀρχηγικὴ συμμετοχὴ τοῦ Ν. Χρυσογέλου καί τῶν Σιφνίων ἀγωνιστῶν στό ἐπαναστατικὰ δρώμενα [βλ. «Σιφνιακά», 9 (2001), 113 καί 17 (2009), 8], παρὰ τίς ἀντιδράσεις τῶν ὀλιγαρχικῶν τοῦ νησιοῦ.

Υπουργείου του, Ἐκπαίδευσης καὶ Παιδείας - Ἐκκλησιαστικῶν (μέ δύο «παρέδρους» καὶ τρεῖς μαθητευομένους ὑπαλλήλους, ἕναν φύλακα καὶ ἕναν κλητήρα)² ὅπως συνάγεται ἀπό πολυάριθμα κείμενα, ἐγκυκλίους καὶ διατάγματα, πού ἔχουν συνταχθεῖ ἀπό τόν ἴδιο. Τά ἐπίσημα αὐτά κείμενα, τά ὁποῖα βασίσθηκαν στίς ἀποφάσεις τῆς Δ' Ἐθνικῆς Συνελεύσεως τῶν Ἑλλήνων καὶ τό ὑπ' ἀριθ. ΙΑ' ψήφισμά της, «σκοπόν ἔχον τήν βελτίωσιν τῆς καταστάσεως τῆς Ἐκκλησίας καί τοῦ κλήρου», δηλώνουν τή βούληση τῶν Ἑλλήνων, ἐκείνων δηλαδή πού ἀγωνίσθηκαν γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς ὡς τότε δούλης Πατρίδος, ἀλλά καί τό ἀκραιφνῶς ὀρθόδοξο-ἐλληνικό Πνεῦμα ἀνθρώπων μέ βαθύτατη γνώση τοῦ ὀρθοδόξου «σωτηρίου λόγου... ὅπως καί τῆς περιωπῆς τοῦ νοητοῦ στερεώματος τῆς Ἐκκλησίας...». ἢ τοῦ Νόμου τοῦ Θεοῦ, μέ ἀναφορές καί παραπομπές σέ σχετικά ἀποστολικά κείμενα κατά τίς διατυπώσεις τῶν ἐγκυκλίων καί διαταγῶν.

Ἔχομε πρό πολλοῦ γράφει ὅτι ἡ ἀξιόλογη ἀνάπτυξη τῆς Ρητορικῆς στή Σίφνο, «ἐκκλησιαστικῆς» κατά κύριο λόγο, ἀπό τοῦ 17ου αἰ. καί ἐξῆς μέσω στελεχῶν τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας (ἐπισκόπων της, Σιφνίων μητροπολιτῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου πού ἐπέστρεφαν στήν πατρίδα τους, διδασκάλων καί βαθμούχων κληρικῶν της), εἶχε εὐεργετική ἐπίδραση στήν πνευματική ἀνάπτυξη τοῦ σιφναϊκοῦ Λαοῦ πού εἶχε ἀποκτήσει ἀξιόλογη κοινωνική μόρφωση καί γνώσεις³. Τοῦτο ὁμολογεῖται καί ἀπό τόν βικάριο Σίφνου Βαρθολομαῖο Πόλλα σέ ἔκθεσή του ἔτους 1657 πρός τό Βατικανό στήν ὁποῖα ἔγραψε:

«...οἱ ὀρθόδοξοι Σίφνιοι εἶναι ἄνθρωποι εὐσεβεῖς πού φανερόνουν τήν εὐσέβειά τους μέ τή διατήρηση τῶν ἐκκλησιῶν τους σέ ἀρίστη κατάσταση... Διακρίνονται γιά τήν ἐπιθυμία τους νά μαθαίνουν τήν ἀλήθεια, λατρεύουν τή συζήτηση, παραμένουν ὁμως ἀμετακίνητοι στίς ἀπόψεις τους γιά τίς πέντε διαφορονικόμενες διαφορές μεταξύ τῶν δύο δογμάτων ἀναφορικά μέ τήν ἐκπόρευση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος... γιατί, ὅπως ἰσχυρίζονται, τά ζητήματα αὐτά εἶναι θεμελιωμένα ἀπό τόν Δαμασκηνό καί τόν Ἅγιο Βασίλειο... Στό νησί κυκλοφορεῖ ἕνα βιβλίο τιτλοφορούμενο Φιλαδέλφεια, τό ὁποῖο ἀποτελεῖ ἀπάντηση στό βιβλίο πού τύπωσε ἡ Ἁγία Προπαγάνδα <τοῦ Βατικανοῦ> καί ἔχει

2. «Σιφνιακά», 17 (2009), 23.

3. «Σιφνιακά», 23 (2015), 5-21.

σχέση με τις πέντε κορυφαίες διαφορές των δύο δογμάτων. Μ' αυτό υπερασπίζονται οι έλληνικές σχισματικές απόψεις...»⁴.

Ζώσα σταθερά και «έν δυνάμει» πάντοτε ή Όρθοδοξη Πίστη («έλληνική» τήν όμολογοῦσαν κατά τ' άνωτέρω), μαζί με τήν πατρώα Γλώσσα, διετήρησαν άκμαίο τόν σκλάβο σέ Φράγκους και Τούρκους Έλληνισμό επί έξι αιώνες (1207-1821), μέχρι τήν Μεγάλη Έπανάσταση του 1821, αυτήν τής Έλευθερίας που ζυμώθηκε και άνακτήθηκε με τό ΑΙΜΑ των ήρωϊκών προγόνων μας και με τό ΠΝΕΥΜΑ που διατυπώνεται στά δικά τους κείμενα των δημοσιευομένων στή συνέχεια ιστορικων έγγραφων. Ιστορικων κειμένων ιδιαιτέρας σημασίας, άφου άκόμη και στόν τίτλο του Όπουργείου των Έκκλησιαστικων και Δημοσίου Έκπαιδεύσεως έδωσαν τήν όνομασία «θεωροῦντες τάς δύο ταύτας ύπηρεσίας άχωρίστους, ως μίαν έχούσας άρχήν, τόν Πατέρα των φώτων και πρός ένα συντρεχούσας σκοπόν, τήν ήθικήν των πολιτων διαμόρφωσιν, ήτις εΐναι ή βάση τής κοινωνικής και πολιτικής του έθνους επανορθώσεως»⁵.

Γιά τά κείμενα των έγγραφων αυτων του Όπουργου των Έκκλησιαστικων και τής Δημοσίου Παιδεύσεως Νικολάου Χρυσόγελου έχει γραφεί:

«Εΐς τήν νεοϊδρουθεισαν Γραμματεΐαν ό Καποδίστριας διώρισε πρώτον Γραμματέα τόν εκ Σίφνου λόγιον εκπαιδευτικόν, άγωνιστήν και πολιτικόν Νικόλαον Χρυσόγελον (1780-1857). Τό πνεῦμα και τάς αγαθάς προθέσεις του Κυβερνήτου διά τήν άνόρθωσιν και βελτίωσιν των εκκλησιαστικων πραγμάτων ενεστερνίσθη πλήρως ό νέος ύπουργός Χρυσόγελος, ως τουτο σαφώς καταφαΐνεται τόσον εκ τής “Πρός τούς Ίερωτάτους Μητροπολίτας, Θεοφιλεστάτους Έπισκόπους και Έκκλησιαστικούς Τοποτηρητάς, όσιωτάτους μοναχούς και πάντα τόν Ιερόν κλήρον”, έγκυκλίου του, όσον και εκ των σχετικων όδηγιων αυτου προς τούς άνωτέρω. Αΐ όδηγΐαι αυται αποπνέουν άρωμα ευσεβείας και πίστεως, συγχρόνως δέ εκφράζουν τήν βαθυτάτην πεποίθησιν του ύπευθύνου Γραμματέως εΐς τήν ύψηλήν αποστολήν του κλήρου και τήν ευθύνην των ποιμένων εναντι του λαου. Τό πλήθος των βιβλικων χωριων (επιστολαΐ Παύλου), τά όποΐα χρησιμοποιουΐνται εΐς τάς εν λόγω “όδηγΐας”, αποδεικνύει τήν σοβαρότητα μετά τής όποΐας ό νέος ύπουργός Ν. Χρυσόγελος εΐχεν

4. «Σιφνιακά», 5 (1995), 41.

5. Βλ. στό Παράρτημα τό έγγραφο άριθ. 1.

έπωμισθει τά ύψηλά του καθήκοντα, αλλά και για τίς ευρύτερες γνώσεις του άνδρός και τούς πνευματικούς του όρίζοντες, κατά τήν άποψή μας»⁶.

Στά μέτρα πού άποφασίστηκαν «κατά πρώτιστον λόγον» ήταν και ή σύσταση «σχολείου έκκλησιαστικού διά τούς άφιερωθησομένους είς τήν ιερατικήν ύπηρεσίαν», δηλ. τήν πρώτη Έκκλησιαστική Σχολή στό νέο Κράτος, ή όποία θά έπεδίωκε, διά τής βελτιώσεως του Κλήρου, τήν ήθική του λαού έπανόρθωση «διά τής ιερᾶς θρησκείας και τής όρθής παιδείας» σύμφωνα και μέ τό ΙΑ΄ Ψήφισμα τής Δ΄ Έθνικής τών Έλλήνων Συνελεύσεως του Άργους. Η Σχολή στεγάστηκε σέ χώρους τής ιερᾶς Μονής Ζωοδόχου Πηγής του Πόρου, όπου έγινε μέ κάθε έπισημότητα ή έναρξη τών μαθημάτων στις 30 Οκτωβρίου 1830 μέ τούς πρώτους 15 μαθητές, ύποτρόφους τής Κυβέρνησης⁷. Δύο άπ' αυτούς μάλιστα προέρχονταν από τήν έπαρχία τής Μητροπόλεως Σίφνου. Ο Σίφνιος Κωνσταντίνος Μαρίνου Βᾶος, έτών 15⁸ και ό Σερίφιος Μιχαήλ Γεωργίου ιερέως σκευοφύλακος, έτών 14, και οι δύο «έκλελεγμένοι μέ ήθη χρηστά και από γονείς τιμίους και εύυπολήπτους» κατά τίς πιστοποιήσεις του μητροπολίτου Σίφνου Καλλινίκου Ηλιάδη τής 23 Νοεμβρίου 1830 και 24 Μαρτίου 1831 αντίστοιχα μέ τήν παράκληση προς τήν Γραμματεία τών Έκκλησιαστικῶν «νά ένεργήση ως δεί και παρ' οὔ δεί τήν έπιτυχίαν του ιεροῦ τούτου σκοποῦ τους»⁹.

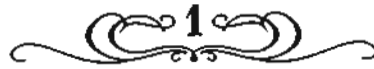
6. Έμμαν. Ί. Κωνσταντινίδου, *Ίωάννης Καποδίστριας και ή Έκκλησιαστική του Πολιτική*, Αθήναι 1977, 55-56.

7. Αυτόθι, 58 έπ.

8. Ο Σίφνιος Κων. Μαρίνου Βᾶος σέ αίτησή του τής 6ης Ίανουαρίου 1834 προς τόν βασιλέα Όθωνα έγραψε ότι σπούδασε στή Σχολή «έναν χρόνο σχεδόν», αλλά «μετά τόν θάνατο του Κυβερνήτου» και τήν κοινωνική αναταραχή πού ακολούθησε, ή Σχολή διέκοψε τή λειτουργία της και αναγκάστηκε «μετά τών λοιπών μαθητών» νά εγκαταλείψουν τόν Πόρο... και ζητούσε από τόν βασιλέα «νά συγκατασταθῆ πάλιν είς ταύτην τήν σχολήν ή άλλην» ως ύπότροφος. Σέ προγενέστερη αίτησή του τής 19 Δεκεμβρίου 1833 προς τήν Γραμματ. τών Έκκλησιαστικῶν, μέ παρόμοιο περιεχόμενο, ανέφερε επί πλέον ότι, μετά τό κλείσιμο τής Σχολής τό 1831, αναγκάστηκε νά μεταβεί «εις Τριγέστιον (= Τεργέστη) μείνας εκεί έως σήμερον» (δηλ. τό 1833).

9. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, *Τά Γράμματα στό Νησί τής Σίφνου*, Πειραιεύς 1962, 40 για τόν Σίφνιο και «Σιφνιακά», 22 (2014), 109 για τόν Σερίφιο.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΕΓΓΡΑΦΩΝ

«Αριθ. 14

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ

Ο ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Πρός τούς Ίερωτάτους

Μητροπολίτας, Θεοφιλεστάτους Ήπισκόπους
καί Ήκκλησιαστικούς Τοποτηρητάς.

Τήν μέριμναν τών Ήκκλησιών του Χριστού πρώτιστον χρέος ποιούμενοι κατεστήσαμεν διά του ύπ' αριθ. 15 Ψήφισματος Ήκκλησιαστικήν Ήπιτροπήν, άμα έγχειρισθέντες τάς ήνίας τής Κυβερνήσεως. Ή Κυβέρνησις δέν ήδύνατο νά ένασχοληθή περί τό σπουδαιότατον τουτο άντικείμενον, πριν ή Ήπιτροπή προμηθεύση εις αυτήν θετικάς πληροφορίας περί τής καταστάσεως και τών χρειών τής Ήκκλησίας, όπερ ήν τό σκοπούμενον του διαληφθέντος ψηφίσματος.

Τά μέλη τής Ήπιτροπής ταύτης, οι σεβάσμιοι Αρχιερείς, έθεσαν ύπ' όψιν τής Κυβερνήσεως όσας έλαβον πληροφορίας εις τήν περίοδόν των, καθ' ήν έποχήν συνεκροτείτο ή Δ' Ήθνική Συνέλευσις, ήτις προθεμένη τό άντικείμενον τουτο εις τήν 17 συνεδρίασιν, εξέδωκε τό ύπ' αριθ. ΙΑ' Ψήφισμα σκοπόν έχον τήν βελτίωσιν τής καταστάσεως τής Ήκκλησίας και του κλήρου.

Προθυμούμενοι νά ενεργήσωμεν όσον τάχιστα τό Ψήφισμα τουτο, κατεστήσαμεν διά του ΛΔ' Ψήφισματος τήν επί τών Ήκκλησιαστικών πραγμάτων και τής Δημοσίου Ήκπαιδεύσεως Γραμματείαν, θεωρούντες τάς δύο ταύτας ύπηρεσίας άχωρίστους, ως μίαν έχούσας αρχήν, τον Πατέρα τών φώτων, και προς ένα συντρεχούσας σκοπόν, τήν ήθικήν τών πολιτών διαμόρφωσιν, ήτις είναι ή βάση τής κοινωνικής και πολιτικής του έθνους επανορθώσεως.

Τό Ήπουργείον τουτο έκαμεν ήδη αρχήν τών έργασιών του και οι κατά τήν επικράτειαν πολιτικοί διοικηταί διετάχθησαν νά συμπράξωσι μέ ζήλον και δραστηριότητα, παρέχοντες ακριβείς και θετικάς πληροφορίας περί τών αναφερομένων εις τουτον τον κλάδον.

Προσκαλείσθε και ύμεις, σεβάσμιοι ιεράρχαι, νά διευθύνησθε προς τήν Κυβέρνησιν διά τής Ήπηρεσίας ταύτης, καθ' όσον άνάγεται εις τήν σφαιραν τών καθηκόντων της, χορηγούντες όλας τάς πληροφορίας, δι' ών θέλει δυνηθή νά συντελέση εις τον σκοπόν του

ἔθλους καί τῆς Κυβερνήσεως, ὅστις εἶναι ἡ βελτίωσις τοῦ κλήρου, ἡ ἐκκλησιαστική εὐνομία καί εὐταξία καί ἡ ἐπάρκεια τῶν ἀναγκαίων εἰς τοὺς λειτουργοὺς τοῦ Θεοῦ, ἵνα σχολάζοντες τῶν βιωτικῶν μεριμνῶν ἐνασχολῶνται ἐπιμελέστερον περὶ τὴν ὑπηρεσίαν τῶν θείων καί τὴν τῶν ψυχῶν παιδαγωγίαν καί προστασίαν.

Πρὸς τοῦτον τὸν σκοπὸν συντρέχοντες καί ἡμεῖς, δὲν ἀμφιβάλλει ἡ Κυβέρνησις, ὅτι θέλετε συμπράξει μετὰ ζῆλον ἔνθεον καί προθυμίαν, ἀναλαμβάνοντες τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως καί τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος καί καταπολεμήσαντες τὰ πνεύματα τῆς πονηρίας, τὰ μυσσὰρὰ πάθη, ὅσα παρεισέδυσαν εἰς τὴν παρεμβολὴν τοῦ Χριστοῦ διὰ τὴν παρελθοῦσαν ἀταξίαν.

Σεβάσμιοι Πατέρες, μακρὰν τοῦ νὰ ἀποδώσῃ ἡ Κυβέρνησις τὰς παρελθούσας πλημμελείας καί ἀνομίας εἰς τὴν ἀμέλειαν ἢ ἀνικανότητα τῶν ἀρχηγῶν τῆς Ἐκκλησίας, ἀνδρῶν συντεθραμμένων ἐξ ἀρχῆς μετὰ τὴν ἱεράν παιδείαν καί συναισθανομένων τὸ ὕψος καί τὸ ἀξίωμα τῆς ἱεραρχίας, θεωρεῖ αὐτάς, ὡς ἀναγκαῖον ἐπόμενον τῆς ἀνωμαλίας τῶν περιστάσεων καί τῆς ἐπιτρεχούσης ἀχλύος ἐπὶ τῆς ἀβύσσου τῆς γενικῆς ἀμορφίας καί συγχύσεως, ὑφ' ὧν ὁ λαὸς σκοτιζόμενος οὐ διετέλλε “βεβήλοις καί ἀγίοις (κατὰ τὸν λόγον τοῦ προφήτου) ἀλλὰ τὰ πάντα ἦν αὐτοῖς ἓν”.

Ἄλλ' ἤδη, “ὅτε προέκοφεν ἡ νύξ καί ἡ ἡμέρα ἐγγίξει” (δόξα εἰς τὸν ὕψιστον Θεόν, καί χάρις εἰς τοὺς σεβαστοὺς καί φιλανθρώπους Μονάρχας!). ἤδη ἀπὸ τῆς περιωπῆς τοῦ νοητοῦ στερεώματος τῆς Ἐκκλησίας, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐτέθητε φωστῆρες πνευματικοί, ἐπέμψατε τὰς αὐγὰς τοῦ σωτηρίου λόγου· λαλήσατε εἰς τὰς καρδίας τοῦ λαοῦ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, ὀρθοτομοῦντες τὸν λόγον τῆς ἀληθείας· κηρύξατε τὴν εἰρήνην· εὐαγγελίσασθε τὴν ὁμόνοιαν· διδάξατε τὴν φιλαδελφίαν, τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην, ἵνα ὧσιν οἱ πάντες ἓν ἐν Χριστῷ· στηρίξατε τὰς καρδίας τῶν πιστῶν εἰς τὰ θεῖα δόγματα· ἐμπνεύσατε εἰς αὐτοὺς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον καί τὴν ὑποταγὴν πρὸς τὰς Ἀρχάς.

Ἐπὶ πᾶσιν ἡ Κυβέρνησις συνιστᾷ εἰς τὴν προσοχὴν σας τὴν ἀκριβῆ φυλακὴν τῶν Ἀποστολικῶν Κανόνων καί διατάξεων περὶ τὰ συνοικέσια καί διαζύγια τῶν γάμων· διότι ἡ περὶ ταῦτα εὐχέρεια καθυβρίζει τοὺς θεῖους καί ἱεροὺς νόμους, καπηλεύει τὸ μέγα μυστήριον τοῦ γάμου καί διαλύουσα τὸν ἰσχυρότερον δεσμόν τῆς πολιτικῆς κοινωνίας ἀφίνει εἰς τὸ μέσον αὐτῆς ἀπροστάτευτα μέλη, ἐπιζήμια πολλάκις διὰ τὴν ἐκ τῆς κακῆς ἀγωγῆς μοχθηρίαν.

Ἀπευθύνοντες τὰς πράξεις σας πρὸς τοὺς θείους κανόνας καὶ ἐν τούτῳ καὶ ἐν πᾶσι, θέλετε ἀκολουθήσει πρὸς τὸ παρὸν τὰς ὁδηγίας τῆς ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Γραμματείας, ἕως οὗ καθυποβληθῆ παρά τοῦ Ὑπουργείου τούτου καὶ ἐπικριθῆ ἐν καιρῷ σχέδιον περὶ γενικῶν διατάξεων, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐκκλησιαστικὴν εὐταξίαν καὶ διακόσμησιν.

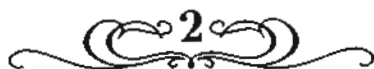
Ἐν Αἰγίνῃ τῇ 8 Ὀκτωβρίου 1829

Ὁ Κυβερνήτης

Ἰ.Α. Καποδίστριας

Ὁ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστ. καὶ τῆς Δημοσίου
Παιδείσεως Γραμματεὺς τῆς Κυβερνήσεως
Ν. Χρυσόγελος».

Γενικὴ Ἐφημερὶς τῆς Ἑλλάδος,
ἔτος Δ' (1829), ἀριθ. 73, 293-294.

«ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

Ἡ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς
Δημοσίου Παιδείσεως Γραμματεία.

Πρὸς τοὺς Ἱερωτάτους Μητροπολίτας, Θεοφιλεστάτους Ἐπισκόπους καὶ Ἐκκλησιαστικούς Τοποτηρητάς, ὁσιωτάτους μοναχοὺς καὶ πάντα τὸν ἱερόν κλῆρον.

Ἡ Σεβαστὴ Κυβέρνησις προθυμουμένη νὰ ἐκπληρώσῃ ὅσα ἡ Τετάρτη Ἐθνικὴ Συνέλευσις ἐψήφισεν, ἀφοῦ ἔλαβεν ἱκανὰς πληροφορίας παρά τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιτροπῆς περὶ τῆς καταστάσεως Ἐκκλησίας καὶ τῶν χρεῶν τοῦ ἱερατείου, ἐνασχολεῖται ἤδη περὶ τὴν εὐρεσιν χρηματικῶν πόρων, δι' ὧν θέλει δυνηθῆ καὶ τὰς χρείας τοῦ κλήρου νὰ παραμυθῆσῃ, καὶ σχολεῖα Ἐκκλησιαστικά νὰ συστήσῃ πρὸς βελτίωσιν αὐτοῦ.

Ἐπὶ τούτῳ ἐξέδωκε προλαβόντως τὴν ὑπ' ἀριθ. 2 ἐγκύκλιον, διατάττουσαν τοὺς ἐκκλησιαστικούς ἐπιτρόπους καὶ Προσωρινούς Διοικητάς νὰ συμπράξωσιν εἰς τοὺς σκοποὺς τῆς Κυβερνήσεως παρέρχοντες στατιστικὰς πληροφορίας περὶ τῶν ἱερῶν καταστημάτων.

Προσκαλεῖ δέ καὶ τὴν ὑμετέραν σεβασμιότητα διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 16 ἐγκυκλίου νὰ συντελέσητε διευθύνοντες πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τοῦτο ὅσας ἔχετε περὶ τῶν καταστημάτων τούτων πληροφορίας, καὶ νὰ ἀναφέρησθε δι' αὐτοῦ πρὸς τὴν Σεβαστὴν Κυβέρνησιν περὶ ὄλων

τῶν ὑποθέσεων, ὅσαι ἀνάγονται εἰς τόν ἐκκλησιαστικόν κλάδον. Ἄλλ' ἐκεῖνο, τό ὁποῖον ἐπιθυμεῖ καί ἀπαιτεῖ παρά τῆς ὑμετέρας Σεβασμιότητος ἢ Κυβέρνησις, εἶναι ἢ βελτίωσις τοῦ κλήρου καί δι' αὐτοῦ ἢ ἠθική ἐπανόρθωσις τῶν λαῶν, οἱ ὁποῖοι ἄγονται καί ρυθμίζονται μάλιστα πρός τό παράδειγμα τῶν προκαθεζομένων τῆς Ἐκκλησίας.

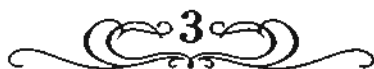
Σεβάσμιοι ἱεράρχαι, καί τόν Θεόν ἔχετε συνεργόν εἰς τόν ἀγαθόν τοῦτον σκοπόν, καί τάς περιστάσεις συμπραττούσας, καί τόν σεβαστόν Κυβερνήτην συμπροθυμούμενον μέ πολύν ζήλον πρός τόν καταρτισμόν τῆς Ἐκκλησίας.

Τό Ὑπουργεῖον τοῦτο, συνιστῶν εἰς τήν προσοχὴν σας τήν ὁποίαν σᾶς διευθύνει ἐγκύκλιον τῆς Κυβερνήσεως, εὔχεται νά συντελέσῃ ὁπωσοῦν εἰς τόν ἱερόν σκοπόν σας διά τῶν ἐσωκλείστων ὁδηγιῶν.

Ἐν Αἰγίνῃ, τῇ 9 Ὀκτωβρίου 1829

Ὁ ἐπί τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καί
τῆς Δημοσίου Παιδείσεως Γραμματεὺς
τῆς Κυβερνήσεως
Ν. Χρυσόγελος».

Γενική Ἐφημερίς τῆς Ἑλλάδος,
ἔτος Δ' (1829), ἀρ. 74, 297-298.
ὅπως καί οἱ ἐπόμε. ὁδηγίες (N°3).

«ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

Ἡ ἐπί τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καί τῆς
Δημοσίου Παιδείσεως Γραμματεία

Πρός τούς κατά τήν Ἐπικράτειαν ἱερωτάτους Μητροπολίτας, θεοφιλεστάτους Ἐπισκόπους καί Τοποτηρητάς Ἐκκλησιαστικούς.

1. Προσέχειν ἑαυτοῖς καί παντί τῷ ποιμνίῳ, ἐνῶ ἡμᾶς τό πνεῦμα τό ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους, ποιμαίνειν τήν ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ (Παῦλος).

2. Ἀρχόμενοι ἀπό τοῦ κλήρου, θέλετε ὁδηγήσει αὐτόν εἰς τά ἱερά του καθήκοντα, ἀποτρέποντες ἀφ' ὅσα ἀπαγορεύει ὁ νομοθέτης τῆς Ἐκκλησίας Παῦλος καί προτρέποντες εἰς ὅσα αὐτός διακελεύεται (Παῦλος πρός Τιμόθεον καί Τίτον ἐπιστ.).

3. Ὁφείλετε νά ἐπαγρυπνήτε διά τήν καθαριότητα καί εὐκοσμίαν τῶν ἱερῶν ναῶν, τήν ἀκρίβειαν περί τάς θείας τελετάς, ὡς ρικονόμοι

τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ καί τήν Ἐκκλησιαστικήν ἐν γένει διακόσμησιν καί εὐταξίαν (ὁ αὐτός).

4. Θέλετε ἐμποδίσει αὐστηρῶς τάς ἀναστροφάς τῶν ἱερέων εἰς δημοσίους τόπους, εἰς λέσχας, καφενεῖα καί καπηλεῖα καί τήν περιπλοκὴν εἰς τὰ δημόσια πράγματα. “Οὐδεὶς γάρ στρατευόμενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματεῖαις”. “Προσεύχεσθαι, διδάσκειν καί ἐργάζεσθαι”, εἶναι τὰ χρέη τοῦ ἱερέως (ὁ αὐτός).

5. Τάς περιφοράς τῶν μοναζόντων χωρὶς ἀνάγκης ἐκτός τῶν ἱερῶν καταγωγῶν εἰς τὰ ὅποια μονάζει ἕκαστος, θέλετε ἀπαγορεύσει σφοδρῶς.

6. Ὅπου εἶναι παρθενῶνες θέλετε δώσει ὅλην σας τήν προσοχήν, ὥστε αἱ ἐν αὐτῷ μονάζουσαι νά μὴν ἔχωσιν ἐπιμιξίαν μέ τούς ἔξω, ὅτι μὴ πάσα ἀνάγκη, φυλάττουσαι τήν παραγγελίαν τοῦ θείου Παύλου (Α΄ πρὸς Κορινθ.).

7. Ὀφείλεται κατὰ τριμηνίαν νά πέμπηται πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τοῦτο κατάλογον ὀνομαστικόν τῶν ἱερέων, ἱερομονάχων καί μοναχῶν, τῶν εἰς τήν ἐπαρχίαν σας, καί πληροφορίας ἀκριβεῖς περὶ τοῦ τρόπου καί τῆς διαγωγῆς αὐτῶν.

8. Διδάσκειν, νοουθετεῖν, εἰρηνοποιεῖν, πρό πάντων τρέφειν τάς ψυχάς τῶν χριστιανῶν μέ τὰ ψυχωφελῆ καί σωτήρια δόγματα, στηρίζειν εἰς τήν ἀληθινὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ καί ἐπιστρέφειν τούς πλανωμένους, εἶναι τὰ ὑψηλά σας χρέη.

9. Θέλετε κοινοποιήσει καί ἀναπτύξει εἰς ὅλους τούς ἱερεῖς τὸν ἐσώκλειστον παραινεντικόν, ἐπιφορτίζοντες ἕκαστον νά τὸν ἀναγινώσκη συνεχῶς καί νά διδάσκη τούς χριστιανούς τῆς ἐνορίας του τὰ χρέη, τὰ ὅποια οὗτος διαλαμβάνει.

10. Ἡ ἀκρίβεια τῶν ἀποστολικῶν νόμων καί διατάξεων περὶ τὰ συνοικέσια καί πολὺ περισσότερο περὶ τὰ διαζύγια συνιστᾶται εἰς τήν προσοχήν σας.

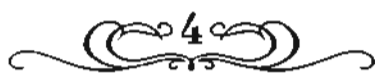
11. Εἶναι ἀπηγορευμένη πάσα χειροτονία ἢ προχείρησις εἰς βαθμόν ἱερωσύνης ἀνάγκης δέ οὔσης, θέλετε ἀναφέρεσθαι εἰς τήν Κυβέρνησιν διὰ τοῦ Ὑπουργείου τούτου.

12. Ἔως ὅτου ἐκδοθῶσι γενικαὶ διατάξεις, θέλετε ἔχει μέτρον καί κανόνα εἰς τὰ νενομισμένα σας δικαιώματα τάς ἀπολύτους ἀνάγκας, συμμορφούμενοι μέ τὸν καιρὸν καί τάς περιστάσεις, συμπάσχοντες μετὰ τῶν πασχόντων, ἀσθενούντες μετὰ τῶν ἀσθενούντων, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον καί βαστάζοντες τάς ἀσθενείας τοῦ ποιμνίου σας, ὡς τύπος τοῦ Ἀρχιεπίσκοπου Χριστοῦ.

13. Ἡ παραμυθία πρὸς τοὺς πάσχοντας, ἡ φιλανθρωπία πρὸς τοὺς δυστυχοῦντας εἶναι χρέη τὰ ὅποια σᾶς διδάσκει ὁ πατήρ τῶν οἰκτιρμῶν. Καί ταῦτα ἐκπληροῦντες θέλετε εὐαρεστήσει τὴν Σ. Κυβέρνησιν, τῆς ὁποίας οἱ ἀγῶνες ἔχουσι σκοπούμενον τὴν βελτίωσιν τῆς καταστάσεως τῶν ἐμπιστευομένων λαῶν.

Ἐν Αἰγίνῃ, τῇ 9 Ὀκτωβρίου 1829

Ὁ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καί
τῆς Δημοσίου Παιδείσεως Γραμματεὺς
τῆς Κυβερνήσεως
Ν. Χρυσόγελος».

«Ἄριθ. 46

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ
Ὁ Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος
Συμφώνως μέ τό σημερινόν Ψήφισμα
ὑπ' ἀριθ. 45

Διατάττομεν

Διορίζονται τρεῖς Ἐπιτροπαί

Α'. Οἱ Σεβασμιώτατοι Ἀρχιερεῖς Αἰγίνης Γεράσιμος, Ταλαντίου Νεόφυτος, Ρεθύμνης Ἰωαννίκιος, Κορώνης Παρθένιος συγκροτοῦσι τὴν Πρώτην Ἐπιτροπὴν. Χρέη τῆς ἐπιτροπῆς εἶναι νά ἐνασχοληθῇ ἀμέσως εἰς τὴν σύνταξιν ἐνός Εὐχολογίου, Συνόφews καί Κατηχήσεως, ἔχουσα βάσιν τῶν ἐργασιῶν τῆς τό Σχέδιον, τό ὅποῖον ἐπαρουσίασεν εἰς τὴν Κυβέρνησιν ὁ σεβάσιμος ἱερομόναχος Βαρθολομαῖος ἐπιχειρήσας τό ἔργον τοῦτο μέ ζῆλον ἔμφρονα καί πατριωτικόν.

Β'. Ἡ Δευτέρα Ἐπιτροπὴ σύγκειται ἐκ τῶν κυρίων ἱεροδιακόνου Κωνσταντᾶ, καί τῶν διδασκάλων Γ. Γενναδίου καί Ἰω. Βενθύλου. Ἐπιφορτίζεται δέ νά παρουσιάσῃ εἰς τὴν Κυβέρνησιν Γραμματικὴν καί Ἀνθολογίαν τῶν Ἐγκυκλίων μαθημάτων τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης.

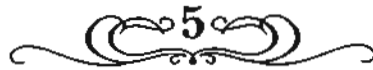
Γ'. Οἱ κύριοι Δουτρῶν, λοχαγός τῶν ἐπιτελῶν, Ἰω. Κοκκῶνης καί Ν. Νικητόπουλος διορίζονται μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης. Θέλουν δέ ἐνασχοληθῇ εἰς τὴν ἀναθεώρησιν τῶν ἤδη μεταφρασμένων πινάκων καί βιβλίων εἰς χρῆσιν τῶν ἀλληλοδιδασκτικῶν σχολείων, καί θέλουν καθυποβάλλει εἰς τὴν Κυβέρνησιν τὰς παρατηρήσεις των περὶ τῶν ἄλλων, ὅσα ἀναφέρονται εἰς τό θεμελιῶδες τοῦτο μέρος τῆς δημοσίου παιδείσεως.

Ὁ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίου Παιδείσεως Γραμματεὺς νά ἐνεργήσῃ τό παρόν διάταγμα.

Ἐν Ναυπλίῳ, τήν 18 Ὀκτωβρ. 1829

Ὁ Κυβερνήτης
Ι. Α. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ
(Ὁ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστ. καὶ τῆς
Δημοσίου Παιδείσεως Γραμματεὺς
Ν. ΧΡΥΣΟΓΕΛΟΣ).

Γεν. Ἐφημ. τῆς Ἑλλάδος,
ἔτος Δ' (1829), φ. 73, σ. 294.

«Ἀριθ. 243

Ὁ Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος
Πρὸς τοὺς Πανιερωτάτους Μητροπολίτας
καὶ Θεοφιλεστάτους Ἐπισκόπους κατὰ τὴν
Ἑλληνικὴν Ἐπικράτειαν.

Τὴν διὰ τῆς ἱεῶς θρησκείας καὶ τῆς ὀρθῆς παιδείας ἠθικὴν τῶν πολιτῶν διαμόρφωσιν θεωροῦσα ἢ ἐν Ἄργει Συνέλευσις ὡς βάσιν τῆς πολιτικῆς τοῦ ἔθνους ἐπανορθώσεως, ἐξέδωκε τό κατὰ τὴν 2 Αὐγούστου καὶ ὑπ' ἀριθ. ΙΑ' ψήφισμα.

Τά μέτρα, τά ὅποια ἐνέκρινε, καὶ τά μέσα, τά ὅποια ἐστοχάσθη ἀναγκαῖον νά χορηγήσῃ εἰς τὴν Κυβέρνησιν πρὸς ἐνέργειαν τοῦ ψηφίσματος τούτου, ἐκοινοποιήσαμεν διὰ τῆς προεκδοθείσης ὑπ' ἀρ. 14 ἐγκυκλίου πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ τῆς Ἐπικρατείας πανιερωτάτους Μητροπολίτας καὶ θεοφιλεστάτους Ἐπισκόπους, ἐκφράσαντες τὸν ὅποιον ἔχομεν πόθον νά ταχύνωμεν τὴν τοῦ κλήρου βελτίωσιν καὶ δι' αὐτοῦ τὴν ἠθικὴν τῶν λαῶν ἐπανόρθωσιν.

Ἄλλὰ τό δυσπόριστον τῶν χορηγηθέντων μέσων, διὰ τό εἰσέτι ἀδιοργάνωτον τῶν ἐσωτερικῶν πραγμάτων, ἔμελλε νά βραδύνη ἐπὶ πολὺ ἐπιχείρημα τόσον οὐσιῶδες εἰς τὸν μέγαν σκοπὸν τοῦ ἔθνους καὶ τῆς Κυβερνήσεως. Ἔγνωμεν διὰ ταῦτα νά καταβάλωμεν τά πρῶτα θεμέλια συνιστῶντες ἐκ τῶν παρόντων Σχολεῖον Ἐκκλησιαστικόν διὰ τοὺς ἀφιερωθησομένους εἰς τὴν ἱερατικὴν ὑπηρεσίαν.

Δέν σᾶς λανθάνει σεβάσμιοι ἱεράρχαι ὅτι οἱ προβιβαζόμενοι εἰς τό μέγα καὶ ὑψηλόν τοῦ ἱερέως ἐπάγγελμα ἐμπιστευόμενοι τὴν καλὴν παρακαταθήκην τοῦ θείου Παύλου ὀφείλουσι πολὺ πρότερον νά

έντραφῶσιν εἰς τούς λόγους τῆς πίστεως καί τῆς καλῆς διδασκαλίας διὰ νά γενῶσιν ἱκανοί νά διδάσκωσιν ἄλλους.

“Ἄ ἤκουσας παρ’ ἐμοῦ, παρήγγειλεν ὁ θεῖος οὗτος διδάσκαλος εἰς τόν Τιμόθεον, ταῦτα παράθου πιστοῖς ἀνθρώποις, οἵτινες ἱκανοί ἔσονται καί ἐτέρους διδάξαι”. Ὀφείλουσι νά μάθωσι πρῶτον “πῶς δεῖ ἐν οἴκῳ Θεοῦ ἀναστρέφεσθαι, ἣτις ἐστίν ἐκκλησία Θεοῦ ζῶντος, στῦλος καί ἐδραίωμα τῆς ἀληθείας”. Πρέπει, νά ἦναι καί νά φαίνονται ἀνώτεροι τῶν ἄλλων κατά τήν ἀρετήν, ὄντες παντός μώμου ἐλεύθεροι καί ἀνέγκλητοι, “ἵνα μή προσέρχωνται τοῖς ἀγιωτάτοις ἀνίπτοις χερσί καί ἀμυήτοις ψυχαῖς” κατά τόν μέγαν Γρηγόριον.

Τοιούτους θέλουν οἱ ἱεροί νόμοι τούς προβιβαζομένους εἰς ἱερατικόν βαθμόν, διὰ νά ἦναι εἰς τόν λαόν διδάσκαλοι τῆς ἀρετῆς μέ τόν λόγον καί τῶν καλῶν ἔργων εἰσηγηταί μέ τό πρακτικόν παράδειγμα. Ἀλλά τοιοῦτοι εἶναι ἀδύνατον νά ἀποβῶσιν, ἐάν δέν λάβωσι καί παιδείαν ἀρμόζουσαν καί ἄσκησιν μακράν ὑπό τήν ὁδηγίαν ἐναρέτων καί πεπαιδευμένων τήν ἱεράν παιδείαν διδασκάλων καί ὑπό τήν ἀγρυπνον ἐπιμέλειαν τῆς Κυβερνητικῆς τοῦ ἔθνους Ἀρχῆς.

Πεπεισμένοι σταθερῶς εἰς τήν ἀναντίρρητον ταύτην ἀλήθειαν, καταγινομέθα νά συστήσωμεν ἤδη σχολεῖον ἐκκλησιαστικόν πλησίον τῆς Κυβερνήσεως εἰς τήν ἐν Πόρῳ ἱεράν μονήν τῆς Κοιμήσεως, ἐμπιστευόμενοι τήν διεύθυνσιν αὐτοῦ εἰς ἄνδρα πεπαιδευμένον καί ἐνάρετον, ὅστις δίδει βεβαίως ἐλπίδας, ὅτι θέλει συντελέσει μέ ζῆλον εἰς τόν σκοπόν μας. Εἰς τό ἱερόν τοῦτο κατάστημα ἀναλαμβάνομεν πρός τό παρόν ὀλίγους μαθητευομένους, ἡλικίας 12 ἕως 18 χρόνων ἐκλεχθησομένους ἀπό ὅλην τήν ἐπικράτειαν καί μεταξύ τῶν νέων, ὅσοι γεννηθέντες ἀπό τιμίους γονεῖς μαρτυροῦσι κλίσιν ἀληθινήν νά ἀφιερῶσιν εἰς ἐκκλησιαστικήν ὑπηρεσίαν.

Ἐπί τούτοις ἀναδεχόμεθα τήν πρόνοιαν τῆς ἀναγκαίας τροφῆς καί ἐνδυμασίας αὐτῶν καί τήν ἄλλην ἐπιμέλειαν, ἕως νά τελειοποιηθῶσιν εἰς τοῦτο τό σχολεῖον καί εἰς ὅλα τά εἶδη τῶν μαθημάτων, τά ὅποια θέλει κανονίσει ἰδιαίτερος ὀργανισμός τῶν ἐκκλησιαστικῶν σχολείων, ἐπί τῶν ὁποίων ὑπεδείξαμεν ἀνωτέρω βάσεων.

Θέλουν δέ εἶσθαι ἐπίσης δεκτοί εἰς τό κατάστημα τοῦτο, ἐκτός τῶν ὑποτρόφων τῆς Κυβερνήσεως, ὅσοι παῖδες σπουδαίας ἀγωγῆς καί τόν αὐτόν σκοπόν ἔχοντες, ἔχουσιν τά ἀναγκαῖα ἢ δύνανται νά συνεισφέρωσι τήν προσδιορισθησομένην κατ’ ἔτος ποσότητα εἰς τό ταμεῖον τοῦ καταστήματος τούτου.

Ἀλλά, διά νά προχωρήσωμεν ἀσφαλέστερον εἰς τήν ἐκλογήν τῶν ὑποτρόφων τούτων, ἥτις πρέπει νά γενῆ μέ τόσην ἀκρίβειαν καί εἰλικρίνειαν, ὅσην ἀπαιτεῖ τό ἀξίωμα τῆς ἐπαγγελίας, δέν ἐκρίναμεν πρέπον καί δίκαιον νά λάβωμεν ἄλλους ὁδηγούς παρά τούς προστάτας τῆς Ἐκκλησίας, οἵτινες, ὡς πνευματικοί ποιμένες “γινώσκοντες τά ἑαυτῶν πρόβατα καί γινωσκόμενοι ὑπ’ αὐτῶν”, ἔχουσιν ἀναμφίβολως καί πλείονα ζῆλον διά τόν καταρτισμόν τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις διά τῆς βελτιώσεως τοῦ κλήρου θέλει ἀναλάβει τήν παλαιάν αὐτῆς δόξαν καί λαμπρότητα.

Προσκαλεῖσθε διά ταῦτα, σεβασμιώτατοι ἱεράρχαι, νά μᾶς προβάλητε κατάλογον ὀνομαστικόν τριῶν ὑποψηφίων ἕκαστος ἐκ τῆς ἰδίας παροικίας καί κατά τούς προεκτεθέντας τύπους, διά νά ἐκλέξωμεν ἐκ τούτων ἀπάντων τόν προσδιορισθέντα ἀριθμόν τῶν ὑποτρόφων μαθητῶν τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Σχολείου καί νά μετακαλέσωμεν αὐτούς σὺν Θεῷ εἰς τήν ἀρχήν τοῦ νέου ἔτους, παραπεμπομένους μέ τάς ἱεράς εὐλογίας καί μέ τά ἐφοδιαστικά ἔγγραφα τῆς ὑμετέρας Πανιερότητας.

Ἐν Ναυπλίῳ, τήν 18 Δεκεμβρίου 1829

Ὁ Κυβερνήτης

Ι.Α. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

Ὁ ἐπί τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καί τῆς
Δημοσίου Παιδείσεως Γραμματεὺς
Ν. ΧΡΥΣΟΓΕΛΟΣ».

Γεν. Ἐφημ. τῆς Ἑλλάδος,
ἔτος Δ' (1829), φ. 88, 349-350.

«Ἄρ. 409
Ψήφισμα

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ
Ο ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

1. Τό ἐν τῇ νήσῳ Πόρο ἱερόν μοναστήριον τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς διορίζεται εἰς σχολεῖον ἐκκλησιαστικόν διά τούς ἀφιερωθησομένους εἰς τήν ἐκκλησιαστικὴν ὑπηρεσίαν.

2. Τήν διεύθυνσιν τοῦ καταστήματος τούτου θέλει ἐμπιστευθῆ ἢ Κυβέρνησις εἰς ἄνδρας δεδοκιμασμένους διά τήν ἀρετὴν καί τήν περί τά ἐκκλησιαστικά παιδείαν.

3. Ἡ Κυβέρνησις ἀναλαμβάνει ὡς ὑποτρόφους εἰς τοῦτο κατ' ἀρχάς 15 μαθητευομένους, ἡλικίας 12-18 ἐτῶν, τοὺς ὁποίους θέλει ἐκλέξει προσεχῶς ἀπὸ τοὺς ὀνομαστικούς καταλόγους, τοὺς ὁποίους προσεκλήθησαν νὰ καθυποβάλωσιν οἱ κατὰ τὴν Ἐπικράτειαν πανιερώτατοι Ἀρχιερεῖς.

4. εἶναι δεκτοὶ ἐπίσης, ἐκτός τῶν ὑποτρόφων τούτων, ὅσοι παῖδες σπουδαίας ἀγωγῆς καὶ μαρτυροῦντες κλίσιν ἀληθινὴν πρὸς τὸ ἱερατικὸν ἐπάγγελμα, δύνανται νὰ συνεισφέρωσιν εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ καταστήματος τούτου Γρόσια 70 κατὰ μῆνα.

5. Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἡ κατῆχησις καὶ ἡ ἱερά ἱστορία θέλουσι δέ εἰσαχθῆ ἀκολούθως καὶ ἄλλα μαθήματα, καὶ διδάσκαλοι εἰς ἕκαστον κλάδον τῶν γνώσεων, τὰς ὁποίας ἀπαιτεῖται νὰ ἔχωσιν οἱ μέλλοντες ν' ἀφιερωθῶσιν εἰς τὴν ἱερατικὴν λατρείαν.

6. Ἰδιαιτέρον διάταγμα θέλει κανονίσει τὰ περὶ τοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τούτου σχολείου, τὰ καθήκοντα τῶν διδασκάλων καὶ τὰ χρέη τῶν μαθητῶν.

7. Ὁ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίου Παιδείσεως Γραμματεὺς νὰ ἐνεργήσῃ τὸ παρὸν ψήφισμα.

Ἐν Ναυπλίῳ, τὴν 3 Φεβρουαρίου 1830

Γεν. Ἐφημ. τῆς Ἑλλάδος,
ἔτος Ε' (1830). φ. 15. 57-58.

Ὁ Κυβερνήτης
Ι. Α. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ
Ὁ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστ. καὶ τῆς
Δημοσίου Παιδείσεως Γραμματεὺς
Ν. ΧΡΥΣΟΓΕΛΟΣ».

ΣΙΦΝΑΪΚΟΙ ΠΕΡΙΠΑΤΟΙ

Ο ΤΑΞΙΑΡΧΗΣ ΤΗΣ ΣΚΑΦΗΣ

Τοῦ

Θεοδόση Κ. Σπεράντσα (†)

Ἡ Λειτουργική τέχνη εἶναι ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖο αἰσθητοποιοῦμε τή Θρησκευτική συγκίνηση, καί ἤμποροῦμε νά γευθοῦμε τόν οὐράνιον ἄρτο τῆς πνευματικῆς Ἀλήθειας.

Γι' αὐτό, κι' ὡς ἀπαραίτητη προϋπόθεσή της ἔχει τή θερμή πίστη καί τό βαθύ καί συγκινημένο Θρησκευτικό συναίσθημα. Χωρίς δέ αὐτά τά δύο, καί χωρίς τήν κατάδυση τοῦ νοῦ μέσα στήν ἄβυσσο τοῦ πνευματικοῦ μυστηρίου, Λειτουργική τέχνη εἶναι ἀδύνατο νά ὑπάρξῃ.

Χρειάζεται μιά ψυχή, πού νάχει τήν ἰκανότητα νά προσδέχεται σκέψεις καί ἐμπνεύσεις ἀνώτερου βαθμοῦ, γιά νά γίνῃ κατορθωτό ν' ἀποδοθοῦν σχηματικά -(σ. 72) ἀδιάφορο, ἄν μέ τό χρῶμα, τό μάρμαρο, ἤ τόν ἦχο- τά «θεία ἀπηχήματα».

Καί φαίνεται, πώς οἱ Βυζαντινοί μας πρόγονοι εἶχαν πάρα πολύ λεπταίσθητο τόν ψυχικό τους δέκτη στίς δονήσεις τοῦ πνευματικοῦ ὠκεανοῦ. Γιατί, εἶναι πραγματικά ὑπέροχη ἡ δύναμη, μέ τήν ὁποία μᾶς αἰσθητοποίησαν τή Θρησκευτική τους συγκίνηση καί τά μυστήρια τῶν Δογμάτων, καί τῶν ὑψηλότερων Θεολογικῶν νοημάτων!

Τόσον δέ ἡ ἀρχιτεκτονική τῶν ναῶν τους, ὅσον καί ἡ ὕμνωδιακή ἐκτέλεση τῆς Θείας λειτουργίας, ἔχουν ἀπροσμέτρητον ὕψος καί βάθος. Καί ὑποβάλλουν ἐξαισία συναισθήματα. Εἶναι μιά νίκη τοῦ Θετικοῦ, κι' ἕνας θρίαμβος τοῦ χειροπιαστοῦ καί τοῦ συγκεκριμένου, ἀπέναντι στήν ἔννοια τοῦ Ἀπειροῦ, καί τήν Ὑπερκοσμιότητα!

Καί εἶναι παρανόηση καί ἀγραμματοσύνη μας μεγάλη νά πιστεύωμε, πώς τά Βυζαντινά εἰκονίσματα εἶναι μιά σκηνογραφική ἀπλῶς ἀπεικόνιση τῆς ζωῆς τῶν διαφόρων Ἁγίων. Ἡ μιά ζωγραφική μόνον ἀναπαράσταση τῆς μορφῆς των! Εἶναι ὅλα τους ἔργα μιᾶς

άνώτερης πνευματικότητας. Μιά άναγωγή, μία έπαφή κι' ένας όλό-θερμος έναγκαλισμός τής ζωής μας αúτης πρós τό άπροσπέλαστο και σιωπηλό θεϊο. Είται ή όψη του Θεοϋ, στραμένη πρós τον κόσμο μας αúτον. Είται τό ύπέροχο άθλημα του Έρωτα του άνθρώπου πρós τή Θεϊαν Ίδέα, πού σμίγει τον Ούρανό μέ τή Γη, τή Δημιουργία μέ τον Δημιουργό της. Είται ή κλίμακα του Ίακώβ, πού σέ φέρνει έγγύτερα πρós τήν άνέκφραστη άρμονία του Σύμπαντος. Είται τέλος, ό άνθρωπος πού μιλεί μέ τή γλώσσα τής Θεότητας!

Γι' αúτό, στήν ύλιστική μας αúτην έποχή, πού ή αίσθησή μας πνίγεται μέσα στό σάλαγο και τή βοή του Κόσμου, είται άκατανόητα! Κι' ένας άθεος κι' ένας στείρος ύλιστής και άτομιστής δέν ήμπορεί νά συγκινηθή από τήν άχραντην ούσία τους κι' από τον ύπέροχο συμβολισμό τους. Γιατί, πού νά βρῆ μία τέτοιαν εύαισθησία ή έπι-δερμίδα του, ώστε νά αισθανθῆ τή φρικίαση από τά στοιχεία τής αιωνιότητας, πού έκπορεύονται από τό άντικρουμά τους;...

Τόν ύπέρτατον αúτό γλυκασμό και τή συγκίνηση, πού χαρίζει στήν καρδιά του άνθρώπου ή λειτουργική τέχνη, τήν έδοκίμασα, όλως διόλου αναπάντεχα, στό καλοδιατηρημένο, έξωτερικά μονάχα, Έξωκκλήσι του Ταξιάρχη τής Σκάφης, πού παλαιότερα ήτανε, μέ τά τριγύρω -ρημαγμένα τώρα- κτίσματά του, τό χειμαδιό του μεγάλου Μοναστηριού του Προφήτη Ήλία.

Ποτέ μου δέν τό έφантаζόμουνα πώς, στήν άπόκοσμη κι' άπόμε-ρην εκείνη γωνιά τής Σίφνου, θ' άντίκρυζα μία τέτοιαν ύποβλητικώ-τατην όμορφία. Και μία τέχνη, πού μέ τόση λιτότητα ζωντανεύει και άποδίδει τον πνευματικό ρυθμό τής ζωής! Άλήθεια! Πόσα θαύματα και πόσους θησαυρούς κρύβεις στον άτίμητο κόρφο Σου, άγαπημένο μου νησάκι!

Μούχε μιλήσει κάποτε, για τό Ξωκκλήσι αúτό, ένας ξεχωριστός νησιώτικος τύπος. Ό μακαρίτης τώρα φίλος μου βοσκός Άπόστολος Νεροϋτσος. Μά δέν μου έδόθηκε ποτές ή εύκαιρία νά πάω. Κι' έφέ-τος μόλις έξεκίνησα για τό πρόσκυνημά του, μαζί μέ τό δάσκαλο Καλαμάρη. Ένα λαμπρό και πνευματικό παιδί του νησιού μου, πού μου είχε ξανακάνει λόγο, για τό Μετόχι αúτό.

Ήταν περασμένο κάπως τό πρωϊ, όταν έξεκινήσαμε. Ή κυριαρχία τής νύχτας, πού κάνει νά ξεσταχιάζη μέσα μας ό τρόμος, είχε τελειώσει. Κι' ένας πρῶος χινοπωριάτικος ήλιος άνέβαινε σιγά στον

οὐρανό κι' ἀγκαλιάζοντας μέ τρυφερότητα στερηά καί θάλασσαν, ἔκανε ν' ἀστράφτουν τά πάντα κάτω ἀπό τό φῶς του, γεμάτα ἀπό εὐγένεια καί χαρά.

Δέν ὑπάρχει, θαρρῶ, μεγαλύτερη εὐφροσύνη, ἀπό τό νά περπατᾶς σέ μιά τέτοιαν ὀλόφεγγη κι' ὀλόδροσσην ὄραν, καί νά νοιώθεις τά πόδια σου νά στηλώνουν γερά τό κορμί σου, καί νά σέ πηγαίνουν, παντοῦ, ὅπου λαχταρίση ἡ ψυχή σου. Καί μάλιστα ἐπάνω στή Γῆς καί στά χῶματα, πού ξεχωριστά ἀγαπᾶς!

Μιά ἀνάλαφρη μέθη σέ κυριεύει. Τρυφεραίνουν τά σπλάγχνα σου, σάν τήν καρδιά τοῦ μαρουλιοῦ. Καί παύεις νά νοιώθης τόν ἑαυτό σου μονάχο κι' ἕναν ἔρημο καί ξερρίζωτο διαβάτη, πού θά περάση καί θά πάη, δίχως νά φανῆ πλιά ἢ φανιά του. Αἰσθάνεσαι, πώς εἶσαι δεμένος μέ τή Γῆ, πού πατᾶς. Μέ τά βουναλάκια της. Μέ τίς νεροσυρμές της. Μέ τά θαμνοκλάδια της. Μέ τά ζᾶ της. Μέ τά πουλιά της, πού γλυκοτιβίζουνε γύρω σου. Καί μέ τούς ἀνθρώπους της, τούς γεννημένους καί τούς ἀγέννητους. Βυθίζεσαι στό σύνολο. Κι' ἀδελφώνεις τόν ἀτομικό σου ρυθμό, μέ τόν αἰώνιον ἰδικό της ρυθμό! Καί κάτι σοῦ ψυθυρίζει μυστικά, πώς σάν χωνέψη κάποτε στά βάθη της τό κορμί σου καί θά σέ σκεπάσουν τ' ἅγια χῶματά της, κάπου πάλι θά σαλεύης ἐδῶ τριγύρω. Σάν χερουβιλιά. Σάν φίδα. Σάν σκοῖνος. Σάν ἐλλά. Σάν θρούμπι. Ἡ –καί ποιός ξαίρει– σάν μιά ὀλοεύωδη φασκομηλιά, πού θᾶρχωνται οἱ μέλισσες νά τήν τρυγοῦν, καί θά παίζουν τριγύρω της φανταχτερές πεταλοῦδες!

Τό Μετόχι τοῦ Ταξιάρχη τῆς Σκάφης ἀπέχει, ὡς τρία τέταρτα περίπου τῆς ὥρας, ἀπό τήν ἄκρη τοῦ γραφικοῦ χωριοῦ τῆς Καταβατῆς. Καί πρέπει νά πᾶς κοντά του, γιά νά τό δῆς. Γιατί, εἶναι κτισμένο στή μεσημβρινή πλευρά κάποιου λακκώματος, πού τό σχηματίζουν χαμηλές καί γυμνές λοφοσειρές. Καί τοῦ δίνουν πραγματικό τό σχῆμα μιᾶς σκάφης τοῦ ζυμωτοῦ.

Σάν φθάσης ἐκεῖ, δέν βλέπεις πλιά τίποτα μπροστά σου. Οὔτε σπίτι, οὔτε θεμωνιά. Οὔτε καί διαβάτη νά περνᾶ. Ἡσυχία βαθεία βασιλεύει. Καί θαρρεῖ κανείς, πώς ἀπό τήν περιοχὴν αὐτὴν ἔχουνε μετατοπισθῆ ὅλα τά περίφημα στολίδια τοῦ νησιοῦ. Κι' ἀμπέλια. Καί λιόφυτα. Καί χωράφια. Καί δέν ἔμεινε τίποτα ἄλλο, παρά ὀλόγυμνος, κι' ὄλο πέτρα καί φτινοχῶματα, ὁ γρανιτένιος του σκελετός!

Ὅμως, μέσα στή σκάφην αὐτή, σάν μέσα σ' ἀπαλή κούνια, κοιμῶνται καί ἡσυχάζουν ὅλοι οἱ σκληροί καί πεισματάρηδες ἄνεμοι.

πού νύχτα και ημέρα αλητεύουν επάνω στο νησί. Κι' αυτός είναι ο λόγος, πού οί καλόγηροι του Προφήτη 'Ηλία εδιάλεξαν τό μέρος αυτό, γιά νά τό κτίσουν. 'Η ασάλευτη άπανεμιά του τούς έξεκούραζε και τούς έπροστάτευε πραγματικά από τήν όργισμένη τους κακωσύνη, πού τούς έκρατούσε κλειστούς σχεδόν πάντα στά κελλιά τους επάνω στ' άνεμοδαρμένα ύψη του Μοναστηριού των.

"Όταν έφτάσαμε λίγο πιό εμπρός από τόν άνηφορικό και ανώμαλον έμπακέβγα του Μετοχιού, έστάθηκα λιγάκι. Και γιά νά πάρω ανάσα. Μά και γιά νά χορτάσουν τά μάτια μου τή συνολική του δομή. Και ή άναπάντεχη όλως διόλου εκεί παρουσία μου, έτρόμαξε κάποιες λιμασμένες κατσίκες, πού έβοσκούσανε τό σκοινόκοκκο στους λιγοστούς άναιμους σκοίνους, πού φυτρώνουν στά τριγυρινά άγριώματα, κ' έφυγαν γρήγορα, σαν κυνηγημένες. Και ή έρημιά επλύθηεν έτσι. Και μου φάνηκε, πώς έστένεψεν άκόμη περισσότερο τό λάκκωμα. Σάν φρούριο του Θεού, ρημαγμένο κι' άπροσπέλαστο, μου επάνταξαν οί ψηλοί τοίχοι του Μετοχιού. Γρανιτόκτιστο και παλαιστικό τής ψυχής άλώνι πού είναι τώρα, γεμάτο στάχτη και κόκκαλα. Θηκάρι δαμασκηνού σπαθιού, και γυμνό τώρα και παραπεταμένο. σήπεται σ' αυτή τήν έρημιά. Έρείπια είναι σήμερα όλα τά κελλιά του Μετοχιού, πού έστάθηκαν άλλοτε εργαστήρια τής καρδιάς! Και τό μόνο, πού σώζεται όλόρθο και άπείραχτο από τόν καιρό, μέσα σ' αυτά τά χαλάσματα, είναι ο μικρός και τρισχαριτωμένος κατάλευκος Βυζαντινός του ναός!

'Εδω στή Σίφνο, και γενικώτερα σ' όλα τά Κυκλαδικά μας νησιά, ο χαρούμενος Θίασος του τραγικού Διονύσου, έσυνταιριάσθηκε, πολύ γρήγορα, μέ τό Θείο παραλήρημα και μέ τή φλεγόμενη αναζήτηση τ' ουρανού, από τούς όπαδούς τής νέας αλήθειας. 'Ο Απόλλωνας έσυμφιλιώθηκε κι' έγίνηκεν άδελφοποιτός μέ τό Χριστό. Κι' από τό μπόλιασμα αυτό τής αρχαίας Έλληνικής ψυχής μέ τήν καινούργια, τή χριστιανική, εξέσπασαν νέα φύτρα κι' άνοιξαν καινούργιες πηγές δημιουργίας στ' ανθρώπινα σπλάγχνα. Κι' επάνω στην πετρόχαρη και φωτόλουστη γή των ωραίων μας νησιών άνάβρυσεν —όραμα υπέρκαλλο— ή άνθοφορία του Βυζαντινού ρυθμού...

Πουθενά άλλοι τό άδρό Έλληνικό χώμα δέν άνάδωκε τέτοιαν έξωτική βλάστηση. Και πάει κανείς νά πιστέψη, πώς όταν ο Αρχάγγελος Γαβριήλ, έπειτα από τόν Ευαγγελισμό του προς τή Θεοτόκο,

Ό,τι απέμεινε από τό μετόχι του Ταξιάρχη τής Σκάφης, εικονογραφικό κέντρο τής Μονής του Προφήτ' Ηλία. Φωτ. Σ. Μ. Συμεωνίδη (1963)

ἐγύριζε πίσω στὸν οὐρανό, περνώντας ἐπάνω ἀπὸ τὰ νησιά μας, καταμαγεύθηκε ἀπὸ τὴ θεὰ τους. Κι' ἔρριξεν ἐπάνω στὴ γῆ τους τὸ παρθενικό κρίνο, πού βαστοῦσε στὰ χέρια του. Κι' αὐτό, ἐρίζωσε, κι' ἐπλήθυνεν ἐπάνω στὰ χώματά του, κι' ἐπάνω στ' ἀγριώματα τῶν βουνῶν τους. Κι' ἔτσι τώρα, σέ κάθε σου βῆμα, βλέπεις νὰ ὑψώνεται μπροστά σου κι' ἓνα κατάλευκο Βυζαντινό ξωκκλήσι, πού ἐξαγιαίνει καὶ ἡμερώνει τὴν ἐρημιά. Καὶ σοῦ θυμίζει τὰ φτερά τοῦ Ἀρχαγγέλου!

Ἕνα τέτοιο πανεύμορφο Ξωκκλήσι εἶναι κι' ὁ Ταξιάρχης τῆς Σκάφης. Καὶ καθὼς ἐπρόβαλεν ἐμπρός μου, ὀλόρθο καὶ χιονόθωρο μέσα στὰ ρημάδια τῶν κελλιῶν, ἔνοιωσα βαθειά στό νοῦ μου, σάν νὰ σαλεύουν καὶ σάν νὰ μετατοπίζονται τὰ σύνορα τοῦ ὄνείρου καὶ τῆς ἀλήθειας. Καὶ ἡ καρδιά μου ἐπιάστηκε.

Ἐπῆγα κι' ἦλθα, πολλές φορές κι' ὥρα πολλή, μέσα στὴν ἀπλωτή του αὐλή, πού θρασομανοῦν μέσα τῆς τὰ χόρτα. Τὴν ἀγκαλιάζουν ἀπὸ παντοῦ. Κι' ἀγωνίζονται νὰ μετατοπίσουν τίς πέτρες τῆς. Ἐκαμάρωσα καὶ καταχάρηκα τὴν ἀγέρικη ὁμορφιά του. Γιὰ πρώτη φοράν, ἐδῶ τό εἶδα, νὰ γιρλαντώνεται ὅλο τό περιζῶμα τοῦ σταυροθολιοῦ καθὼς καὶ τό καμπαναριό, μέ μικρές ντόπιες σταχτόπλακες, πού σύμφωνα μέ τὴν ὠραία τοπικὴ συνήθεια, ἐνώνονται μεταξύ τους μέ κάτασπρους ἀρμούς. Κι' εἶναι πολὺ ὠραῖος ὁ συνδυασμός αὐτός. Γιατί, ὄχι μονάχα δέν κουράζονται τὰ μάτια ἀπὸ τό ἀστραφτερό ἀντιλάμπισμα, πού ρίχνουν οἱ ἀσβεστωμένοι τοῖχοι, μά κι' εὐφραίνεται καὶ δροσίζεται ἡ καρδιά. Σὰ νὰ κολυμπᾶς τάχα, δειλινά, στὰ κατακάθαρα νερά κάποιου ἀπόμερου γαλοῦ τοῦ νησιοῦ, πού στεφανώνεται μ' ἀσπροβότσαλα. Θαρρεῖ κανεὶς, πὼς ὁ ἄγνωστος τεχνίτης του, ἐζήτησε νὰ ἰσοροπήσῃ ἐπάνω στό μικρόν αὐτό ναό, τὴ Γῆϊνη μέ τὴν ὑπερνέφελη χαρά. Καὶ πὼς, γεμάτος ἀπὸ συμπόνια πρὸς τοὺς ἀσκητικούς καλογέρους, πού ἐπερνοῦσαν τίς βαρυχειμωνιές σ' αὐτὴν ἐδῶ τὴν ἔρημη γωνιά, κλεισμένοι μέσα στὰ κελλιά τους, ἠθέλησε νὰ τοὺς παρηγορήσῃ μέ τὴ ζεστή θύμηση τῶν εἰρηνικῶν σπιτιῶν. Κι' ἔτσι ἦταν, σάν νὰ ζοῦσαν τάχα μέσα στὴν Πολιτεία. Κι' εὕρισκαν ὅλη τὴ γλύκα καὶ τὴ γαλήνη, μά καὶ ὅλη τὴν ἐρημιά. Πού καὶ τὰ δυό, εἶναι τόσον ἀπαραίτητα γιὰ τὴν περισυλλογὴ τῆς ψυχῆς!

Σάν νιόβλαστο λουμί, ἐπάνω σ' ἓνα γέρικο κορμό καὶ σάν ἓνα -ἀπὸ κάτασπρα φτερά- ριπίδι, πού μᾶς δροσίζει μέ τὴν αὔρα τῆς

αιωνιότητας φαντάζει εμπρός μου, γιομάτος χάρη και άπλότητα, ό μικρός Βυζαντινός ναός. Δέν στυλώνεται μπροστά σου σάν ένα κάστρο του Ίεχωβά, πού σου θυμίζει τίς άστραπές και τίς βροντές, πού μ' αυτές έφανερώθηκε στό Μωϋσή. Ούτε πάλι σάν κανένα φτωχικό και σάν χωριάτικη θεμωνιά ξωκλήσι, πού νά σου φέρνη στό νοϋ τόν κατατρεγμένο γλυκύτατο Ναζωραίο. Πού όλο μιλούσε για τήν άγάπην. Ός πού στό τέλος, -ανάμεσα σέ γιουχαϊτά και βρισιές- τόν έσταύρωσαν!...

Τίποτε από αυτά. Υποβλητικός και ανάλαφρος ύψώνεται άπέναντί μου, σέ μιάν άχνήν άτμόσφαιρα όνειρου. Σάν νάναι ή τρυφερή καρδιά τής έρημίας. Και μιά άπαλή και γεμάτη από κελαϊδισμούς, φωληά του πνεύματος...

Καθόλου δέν μου είναι εύκολο νά περιγράψω τώρα τά αισθήματα, πού άναφτερώθηκαν μέσα μου, όταν εμπήκα μέσα και δρασκελίζοντας άποφασιστικά τή μισόγυρτη θύρα του ίεροϋ του, εύρέθηκα σ' ένα γλυκύτατο μισόφωτο, τριγυρισμένος από μορφές Άγίων, πού είναι άνιστορημένες γύρω-γύρω στους τοίχους του.

Σίγουρα, τόν παληό καιρό, όλο τό Ξωκλήσι θάτανε έτσι ζωγραφισμένο. Τώρα όμως δέν βλέπεις παρά κρύους κι' άσβεστωμένους τοίχους, πού μοιάζουνε μέ νεκροσέντονα, πού έσαβάνωνε μ' αυτά, ποιός ξέρει τί όμορφιές, τό καταλυτικό κϋμα του καιρού! Τίποτα δέν άφηκεν ή άφρισμένη του όργή! Έσβησαν όλες οι λαμπρές ζωγραφιές γύρω-τριγύρω, όπως σβήνει ή αύγινή πάχνη μέ τόν ήλιο. Και σέ λίγο θά σβήσουν και οι ζωγραφιές αυτές του ίεροϋ, πού ξεθωριάζουν σιγά-σιγά, από τίς σταλαμίδες του βροχόνερου και από τή νοτερήν ύγρασία, πού τίς σκεπάζει. Και ή ψυχή μου θλίβεται βαθειά. Πολύ βαθειά...

Άλήθεια! Πόσο δυνατός και πόσον άκατάλυτος είναι ό δεσμός τής καρδιάς μας μέ τήν Όρθόδοξη πίστη μας! Τό θρησκευτικό βίωμα τό δικό μας, δέν είναι σάν των άλλων λαών. Είναι κάτι τό έντελώς διάφορο. Για μάς ή Θρησκεία δέν είναι δόγμα άπλως. Ούτε ύψηλή μονάχα Θεολογία και μεταφυσικός ασάλευτος άγέρας. Ούτε και λυτρωτική άπλως άνάγκη μας και καταφυγή τής ψυχής μας μέσα στόν παραδαρμό τής ζωής. Είναι βέβαια όλα αυτά. Μά είναι και μαζί ή πολυτιμώτερη Φυλετική μας κληρονομιά. Είναι μιά λατρεία. Μιά έκσταση. Κι' ένα πάθος, πού είναι άνακατωμένο άξεδιάλυτα

μ' όλες τις χαρές και μ' όλες τις οίμωγές του Γένους μας. Είναι ένα συναίσθημά μας, πού κάνει τό αίμα μας νά βράζει και νά κοχλακίζει μέσα στις φλέβες μας. Είναι ή λαχτάρα τ' ούρανοῦ, πού ἔχει πάντα ὁ Ἕλληνας μέσα του. Είναι ή Προμηθεϊκή δίψα γιά τό φῶς, πού κουδουνίζει πάντα μέσα στά σπλάγχνα μας. Είναι ὁ ἔρωτας τῆς Θυσίας. Καί ή βαθύτερη οὐσία τῆς ἱστορίας μας, πού εἶναι μαζί καί ή ἱστορία ὅλου τοῦ κόσμου. Καί εἶναι, ἀκόμη, ή μεγάλη κραυγή τοῦ μέλλοντος τοῦ Ἔθνους μας! Βλέπω τις ζωγραφιές αὐτές καί μοῦ φαίνονται ἀγέρρινα πνεύματα, πού λιτανεύουν μέσα στό φεγγαρόφωτο. Νοιώθω πώς ὁ ἄγνωστος ζωγράφος τους δέν κατέβαλε καμιάν ἀπολύτως προσπάθεια γιά νά τις ἀνιστορήσει. Είναι μιὰ τέχνη, πού τό αἰσθάνεσαι πώς ἀνάβλυσε φυσικά καί ἀβίαστα ἀπό τή βαθειά του πίστη. Καί ἀπό τήν πνευματική του μέθη καί τήν ἀγάπη του. Ἔτσι βλασταίνουν, μέ τήν ἀνοιξη κι' ὅταν χλιάνη ὁ καιρός, καί τά λουλούδια στά βουνά τοῦ νησιοῦ μου. Γιατί, χωρίς τή μέθη καί χωρίς τή λαχτάρα τῆς ἀγάπης, ή ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου γίνεται ἀμμούδα κατάξερη καί ἄνανθη. Καί οἱ ζωγραφιές –τό βλέπεις– εἶναι καρπός τρισάγιον ἀγάπης καί κατάνυξης. Ὁ ζωγράφος τους ἔνοιωθε τήν καρδιά του νά κτυπᾷ δυνατά. Κι' ἀντίς ν' ἀνθίσει στά χεῖλη του τό τραγούδι καί ή ρίμα καί ὁ σκοπός, ἐκάθησε κι' ἐχειροτέχνησε τις εἰκόνες αὐτές. Καί τώρα, ἀπό τούς τοίχους τοῦ μικροῦ αὐτοῦ ἱεροῦ, ἀναδίνεται κάτι σάν μῦρο. Καί σάν ἀπαλή μουσική, πού εἰσδύει ἔως τά ἐσώτατα ἔγκατά σου. Καί σέ μεθᾷ μέ τήν ἀγνότερη θρησκευτική συγκίνηση!

Ὑποβλητικές, ἐκφραστικές καί συχνά πολύ πρωτότυπες, καί σέ σχήματα καί σέ συμβολισμούς εἶναι οἱ τοιχογραφίες τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ταξιάρχη τῆς Σκάφης, πού θά ἐπιχειρήσουμε τώρα, νά δώσουμε ἀπό μνήμης, μιὰ πρόχειρη περιγραφή τους. Ἐπάνω ἀπό τόν Νάρθηκα εἶναι ζωγραφισμένος, μέ ζωηρά χρώματα καί γλυκύτατην ἔκφραση, ὁ Χριστός-Παμβασιλεύς, πού κρατεῖ στά χέρια του ἀνοιχτό τό Εὐαγγέλιό του. Στήν παράπλευρη δέ ἀριστερά ἀγία Πρόθεση ἔχει ἀνιστορηθῆ πάλιν ὁ Χριστός, ὡς «ὁ Ποιμὴν ὁ καλός, ὁ αἴρων τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου».

Ἐπάνω δέ ἀπό τό Νάρθηκα καί τήν ἀγία Πρόθεση μαζί, εἶναι ζωγραφισμένος, ὄχι μονοκόμματος ὅπως συνηθίζεται, ἀλλά χωρισμένος σέ δύο μέρη ὁ Μυστικός Δείπνος. Οἱ δώδεκα δηλαδή Μαθητές κάθονται σέ δύο τραπέζια. Καί ἀπό ἕξη σέ κάθε τραπέζι. Καί ὁ

Χριστός, μπροστά από κάθε ομάδα, προσφέρει στή μιά τό Αἷμα Του καί στήν ἄλλη τό Σῶμα Του. Πίσω δέ ἀπό τό Χριστό, καί στίς δυό εἰκόνες, στέκεται κι' ἀπό ἕνας Ἄγγελος, πού μᾶς θυμίζει, πώς ἡ τραγική του θυσία, εἶναι θέλημα τοῦ Αἰωνίου Πατέρα του.

Ἐπάνω ἀπό τό Μυστικό Δείπνο, καί σ' ὄλο πέρα ὡς πέρα τό πλάτος τοῦ Νάρθηκα, εἶναι ζωγραφισμένη ἡ ἁγία Τριάδα, στή μέση ἀκριβῶς. Ὀλόγουρά της δέ ἀπλώνεται ὁ κατάστερος Οὐρανός. Δεξιά καί ἀριστερά ἀπό τήν ἁγία Τριάδα, σέ μικρήν ἀπόσταση, στέκονται ἀπό τό ἄνω μέρος ἡ Παναγία καί ἀπό τό ἄλλο ὁ Πρόδρομος. Ἐντελῶς δέ στίς ἅκρες ὁ Ἥλιος καί τό Φεγγάρι.

Σ' ὄλο τόν ἄλλο χῶρο ψηλότερα, καί δεξιά καί ἀριστερά, ἔχουνε ἀνιστορηθῆ διάφορες σκηνές Εὐαγγελικές, πού ἐξαντλοῦν σχεδόν ὄλο τόν κύκλο τῆς Θρησκευτικῆς μας Παράδοσης. Ἀπό τήν Γέννηση δηλαδή τῆς Θεοτόκου καί τόν Εὐαγγελισμό της, ὡς τήν προσκύνηση τῶν Μάγων, τή φυγή πρὸς τήν Αἴγυπτο, καί τήν ἁγία Σταύρωση καί τήν Ἀνάσταση.

Χαμηλά δέ, καί δεξιά στόν ἅγιο Νάρθηκα, εἶναι ζωγραφισμένοι οἱ Τρεῖς Μεγάλοι Ἱεράρχες. Καί σέ συνέχεια, σ' ὄλο πέρα ὡς πέρα τόν τοῖχο, ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος, ὁ ἅγιος Ἀντώνιος, καί ὁ ἅγιος Σπυριδών, ἄν θυμοῦμαι καλά. Ὅλοι τους ὀλόσωμοι. Καί στό ὕψος ἀκριβῶς τοῦ λειτουργοῦ ἱερέα. Σάν νᾶναι καί αὐτοί συλλειτουργοί του στήν προσφερομένην ἀναίμακτη θεία Θυσία!

Ὅλες αὐτές οἱ εἰκόνες, πού μέ τόση προχειρότητα περιέγραφα, εἶναι ἔργα ὠραία. Γεμάτα ἀπό συγκινημένη πνευματικότητα. Καί πέρα ἀπό κάθε κοινοτυπίαν ὕλικῆς ὁμορφιάς.

Γιατί ἡ Βυζαντινὴ Τέχνη δέν εἶχε, ὅπως ἡ ἀρχαία Ἑλληνική, ἰδανικό της τό τέλειο, ὡς πρὸς τήν ἐξωτερική του μορφή. Καί γι' αὐτό, θεμέλιό της δέν εἶναι τό μέτρο καί οἱ ἀναλογίες, ὅπως σέ κείνη. Ἀλλά ζητοῦσε νά μᾶς παραστήσει τό ἀόρατο μέ τό ὄρατό. Καί τήν ἀνεξιχνίαστη πνευματική ζωή μέ τά περαστικά πράματα τῆς ζωῆς μας αὐτῆς. Ἔτσι ἐξηγεῖται, γιατί εἶναι γεμάτη ἀπό μίαν ἰδιορρυθμία μυστηριώδη! Καί κάθε γνήσια Βυζαντινὴ εἰκόνα μᾶς φανερώνει, πόσον ἡ Πίστη τοῦ Χριστοῦ εἶχε μετατοπίσει τότε τόν ἄνθρωπο, ἐπάνω ἀπό τή σκλαβιά καί τίς ἀνάγκες τῆς καθημερινῆς ζωῆς, στόν ἐξαισιό κόσμο, πού βρίσκεται πέραν ἀπό ἐκεῖνο πού ἡμποροῦν νά πλοκαμίσουν οἱ πέντε αἰσθήσεις μας. Καί πού μόνον ὁ νοῦς μας ἡμπορεῖ νά συλλάβῃ!

Ὁ Χριστιανισμός δέν ἦτανε, ὅπως κατήντησε σήμερα τυπικός. Παρά οὐσιαστικός καί ὀλοζώντανος. Καί τό Εὐαγγέλιο, εἶχεν ἀλλάξει ριζικά τή φύση τοῦ ἀρχαίου Διονυσιακοῦ καί Ἀπολλώνειου ἀνθρώπου. Ἡ ζωντανή πίστη στό Χριστό εἶχε φέρει μιά μεγάλη ταπείνωση στήν ψυχή. Καί εἶχε ξυπνήσει μιά τέτοιαν εὐαισθησία στόν ψυχικό κόσμο, πού ὅλες οἱ χαρές τῆς Γῆς μετατοπίσθηκαν στόν Οὐρανό! Καί ἀνώτατη ἐπιδίωξη ἦτανε ἡ ἐπαφή μέ τό Θεό! Καί ἡ σωτηρία τῆς ψυχῆς! Καί γι' αὐτό συχνότατο ἦτανε τό θέαμα μεγάλων Ἀρχόντων καί Βασιλιάδων ἀκόμα, πού ἀντήλλασαν τ' ἀγαθά τους καί τίς πορφύρες τους μέ τό κελλί καί μέ τό φτωχικό ράσο τοῦ Καλογήρου. Κι' ἔβλεπες ἀβροδίαιτες καί πεντάμορφες Ἀρχοντοπούλες νά παραιτοῦν μέ χαρά ὅλα τά ἐγκόσμια καί νά προτιμοῦν τάνθη τῆς ἀγγελικῆς παρθενίας, κλεισμένες στά Βυζαντινά Μοναστήρια.

Στήν ὕλιστική ὅμως καί ἀτομιστικήν αὐτήν ἐποχήν μας οἱ ἐπιθυμίες μας εἶναι βαθειά ριζωμένες στό χῶμα τῆς Γῆς. Κι' ἔθρασέφανε. Κ' ἔχουνε γίνει δάσος σκοτεινό καί ἀδιαπέραστο, πού μᾶς κρύβει οὐρανό! Καί μᾶς ἐμποδίζει νά διακρίνωμε τήν πολύτιμη εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ! Πού νά νοιώση λοιπόν ἡ παχηλή μας αἴσθηση τέτοια πράματα! Μᾶς φαίνονται ἀκατάληπτα καί ἀκατανόητα! Καί τά Μοναστήρια, μέ τούς πολύτιμους θησαυρούς τους, φωνάζομε «ὅτι πρέπει νά καταργηθοῦν. Γιατί τραυματίζουν τό Θρησκευτικόν αἶσθημα τοῦ λαοῦ...»!

Οἱ ταπεινοί ὅμως καλόγεροι, πού ἐπερνοῦσαν τή βαρυχειμωνιά στό ἀπόμερο αὐτό Μετόχι, ἐζοῦσαν μέ τήν πεποίθηση ὅτι τό στοιχεῖο τῆς Αἰωνιότητος δέν βρίσκεται στό σῶμα, παρά στήν ψυχή τοῦ ἀνθρώπου. Κι' ἐζητοῦσαν γι' αὐτό, μέ τήν προσευχή, τίς νηστεῖες καί μέ τήν καθημερινή τους ἄθληση, νά συνδεθοῦν μέ τόν κόσμο τῶν πνευμάτων.

Κι' ἄς μή νομίση κανεῖς, πώς ἐμισοῦσαν τή ζωή καί τή χαρά της. Ἄν αὐτό ἦτανε σωστό, δέ θά καλλιεργοῦσαν, μέ τόση γνοιασμένη φροντίδα τή Γῆ. Οὔτε καί θά στόλιζαν τίς ἐρημιές μέ τέτοια ὠραῖα κτίσματα καί μέ τέτοιους χαρούμενους καί καλοζωγραφισμένους ναούς!

Ὁ Ἑλληνικός μοναχικός βίος δέν ὑπῆρξε –ποτέ του– στεῖρος. Κι' ὅσοι ἰσχυρίζονται, πώς ἡ μεσαιωνική μας Αὐτοκρατορία κατέρρευσε δῆθεν ἀπό τήν παθολογικήν ἀνάπτυξη τοῦ καλογηρισμοῦ, ἄς μή

ξεχνοῦν, πώς ἡ μεγίστη ὑπηρεσία πού προσέφερε στόν κόσμο τό Βυζάντιο, εἶναι τό ὅτι, ἐπί χίλια ὀλόκληρα χρόνια ὑπερήσπισε μέ ἀφθαστον ἡρωϊσμό τήν Ὁρθόδοξη πίστη μας. Ἡ εὐστάθεια ὅμως τῆς ἠθικῆς καί τῆς Θρησκευτικῆς ζωῆς τοῦ Βυζαντίου, χάρις στήν ὁποία ἐπραγματοποίησε τά ὑπέροχα κατορθώματά του, ὀφείλονται, κατά μέγιστο λόγο, στήν ἰσχυρότατην ἐπίδραση τῆς Ἐκκλησίας καί τοῦ ἀσκητισμοῦ ἐπάνω στό δημόσιο καί τόν ἰδιωτικό βίο. Ἡ ἀσκητική ἰδέα τότε, δέν ἐχώριζε τό λαϊκό ἀπό τό μοναχό. Ἀλλά τό ἐναντίον. Τούς ἤνωνε σέ κοινή προσπάθεια καί σέ κοινούς ἀγῶνες, γιά νά πραγματοποιεῖται παντοῦ τό πνεῦμα τοῦ Εὐαγγελίου. Καί ἡ ἠθική τελείωση.

Στήν ἐποχήν ἔπειτα τῆς Τουρκοκρατίας τά Μοναστήρια, ὄχι μονάχα διετήρησαν στήν πολυβασανισμένη μας ὑπαιθρο τήν Πίστη, ἀλλά διεφύλαξαν τήν Ἑλληνική Παιδεία. Κι' ὄχι μόνον ἐγένηκαν οἱ νάρθηκές τους τά «κρυφά σχολεῖα», ἀλλά καί ἀνεκούφιζαν, μέ ἔργα φιλανθρωπίας καί μέ αὐτοθυσία ὑπέροχη, τή συμφορά καί τή δυστυχία τοῦ λαοῦ μας!

Σήμερα, βέβαια, ἡ ζωή ἄλλαξεν ὅλως διόλου ρυθμό. Καί ὁ βιομηχανικός πολιτισμός τῆς ἐποχῆς μας δημιουργεῖ ἐπιστημονικούς βαρβάρους καί ψυχικῶς στεῖρους ἀνθρώπους! Καί γι' αὐτό πληθαίνει γύρω μας ἡ πείνα, ἡ δυστυχία καί ἡ ἀθλιότητα, πού μετουσιώνεται καθημερινῶς σέ ἐκρηκτικές δυνάμεις. Καί φυσικά μέσα στό χάος αὐτό, πού μᾶς τριγυρίζει, λιγοστοί εἶναι ἐκεῖνοι πού γνιοάζονται γιά τά Μοναστήρια καί γιά τίς Βυζαντινές εἰκόνες τους! Καί ὁ ἀσβέστης κάθε μέρα σαβανώνει περίφημες τοιχογραφίες. Ὅπως ἀκριβῶς ἔγινε καί στό Μετόχι αὐτό τοῦ Ταξιάρχη τῆς Σκάφης... Καί τό κακό στό νησί μας παραγίνηκε. Κι' ἔτσι, πού πᾶμε, σέ λίγο καιρό οὔτε στήν Παναγιά τά Γουρνιά, οὔτε στόν ἅγιον Ἀντύπα, οὔτε στήν Παναγιά τῆς Καταβατῆς δέν θά σώζεται πλέον οὔτε ἶχνος ἀπό τίς θαυμάσιες τοιχογραφίες του...

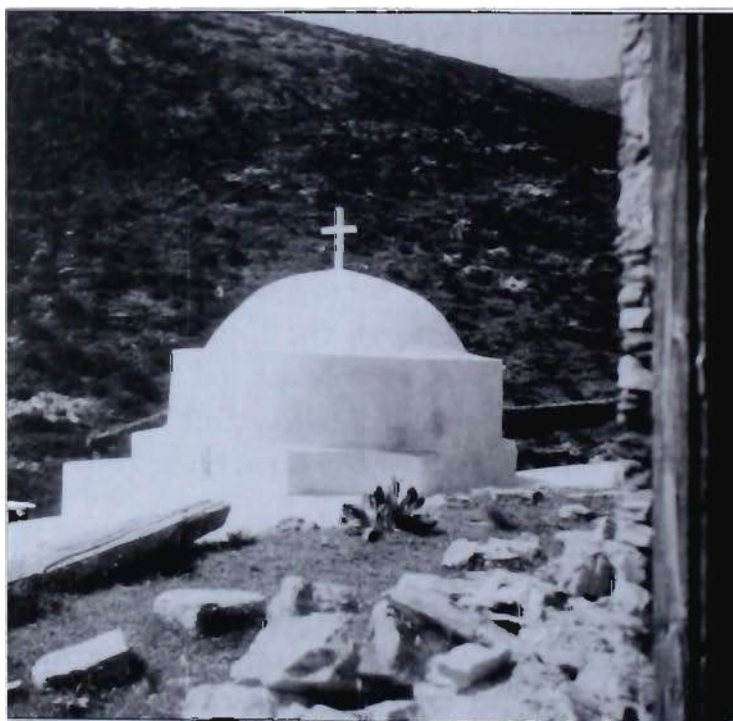

Καί θυμοῦμαι τώρα, πώς, ὅταν βγαίνοντας ἀπό τό μικρό ναό, ἀνηφόρισα, μαζί μέ τό σύντροφό μου, πρὸς τό παλιό Ἡγουμενεῖο τοῦ Μετοχιοῦ, τήν ὥρα πού ἐδρασκελούσαμε τό κατώφλι του, ἐμπῆκε μαζί μας μέσα στό κελλί, καί μιά μαύρη Θαλασσόμυγα. Κι' ἄρχισε νά φτεροκοπᾷ σ' ὄλο τό ρημαγμένο κελλί καί νά ζουζουνίζει μονότονα καί κλαψάρικα. Ὡς πού, στό τέλος, καταστάλαξε κάπου

ψηλά, πρὸς τὸν ἀνατολικό του τοῖχο, πού στό μέρος ἀκριβῶς ἐκεῖνο ἐμοιρολογοῦσε περισσότερο. Ἐκύτταξα προσεκτικώτερα τότε. Καί καθὼς ἐπλησίαζα, ἡ θαλασσόμυιγα ἐσηκώθηκε πάλι. Μά πάντα καταστάλαζε μέ ἐπιμονή στό μέρος ἐκεῖνο, σάν νά τό ἐχάιδευε μέ τά μεταξόφτερά της. Μοῦ φάνηκε περίεργο. Καί προσηλώνοντας περισσότερο τήν προσοχή μου, διέκρινα καθαρά, πῶς ἡ μουτζούρα ἐκείνη ἦτανε μιά παληά τοιχογραφία, πού παρίστανε τήν Ἀποκαθήλωση! Στή μέση, μέ κάποια δυσκολία, διακρίνει κανεῖς τό Χριστό. Καί δεξιά του καί ἀριστερά του τήν Παναγία καί τόν Ἰωάννη.

Ἡ καρδιά μου ἀναστατώθηκε. Καί τό ἀνήσυχο καί θλιβερό ζουζούνισμα τῆς θαλασσόμυιγας ἐκείνης μοῦ φάνηκε σάν ἕνας ὑποβλητικός ἐπιτάφιος θρῆνος τοῦ ἔμφυχου κόσμου πρὸς τόν ἀδικοθανατισμένο Θεό καί μοιρολόγι γιά τήν κακομεταχειρισμένη εἰκόνα του. Καί ἀκόμη, σάν ἕνα ἀναμπαιχτικό καί περιγελαστικό σφύριγμα πρὸς τήν ἄπνοη πίστη μας καί πρὸς τήν ἀπολιθωμένη καλλιτεχνική μας συνείδηση, πού ἀφήνει νά χάνωνται τέτοιες ὁμορφιές!

Σίφνος - Μουγκοῦ*
28-10-1955

* Ἀπό τήν περιοδ. ἔκδοση «Κυκλαδικά», Σῦρος, Ἰαν.-Φεβρ. 1956, τόμ. Α', τ. 1^ο, 47-51.

Ο Μέγας Αρχιερέας
στον ιερό ναό Αγ. Χαράλαμπους - Αποκοφτού.

Έτσι, είχα αρχίσει να παρατηρώ κάποιες συγκεκριμένες εικόνες, πού έβλεπα σέ διάφορες εκκλησίες του νησιού και σιγά σιγά απέκτησα τήν πεποίθηση πώς κάτι τίς συνδέει μεταξύ τους και αυτό ήτανε τό χέρι του ίδιου άγιογράφου πού άποτελοῦσαν έργο του. Άρχισα να αναζητώ στοιχεία πού θα με οδηγούσαν σέ κάποιο συμπέρασμα, ως προς τό άν πρόκειται για ένα και τόν ίδιο άγιογράφο, ή άν επρόκειτο για έργα διαφόρων τά όποια έμοιαζαν σέ κάποια κοινά χαρακτηριστικά. Δέν είχα καταφέρει να δω μιά ένυπόγραφη εικόνα για να έλυνα τήν άπορία μου.

Όσπου μιά φορά, στό εκκλησάκι τών Αγίων Θεοδώρων, στήν όμώνυμη περιοχή ανατολικά τής Καμαρωτής, βρήκα ένυπόγραφη εικόνα μέ τά στοιχεία Γεώργιος Φ. Κάραβος. Και τότε πιά άρχισα να ψάχνω συστηματικά.

Δεύτερος σταθμός μέ ένυπόγραφη εικόνα του ήτανε τό εκκλησάκι τής Αγίας Φωτεινής στίς Έρκιές. Έκει πράγματι βρήκα αρκετές εικόνες του άνυπόγραφες αλλά και μιά μέ ύπογραφή, ένω παράλληλα είχα αρχίσει να ξεχωρίζω κάποια στοιχεία από τήν τεχνοτροπία του τά όποια μέ οδηγούσαν στόν ίδιο άγιογράφο. Οί εικόνες τής Αγίας Φωτεινής στή συνέχεια μέ όδήγησαν κατευθείαν στόν Ταξιάρχη καθώς στό δωδεκάορτο τής Αγίας Φωτεινής ύπάρχει ή Άνάσταση όμοια μέ τήν Άνάσταση του Δωδεκάορτου του Ταξιάρχη. Και τότε βρέθηκα μπροστά σέ ένα τεράστιο έργο πού κρίνω πώς χρειάζεται έρευνα και μελέτη από κάποιον ειδικό.

Μέ έκπληξη διαπίστωσα ότι αυτός ό άνθρωπος ήταν σχεδόν άγνωστος. Σέ μιά πρόχειρη ματιά στό Δήμο δέν βρήκαμε στοιχεία και άφέθηκε να έρευνηθει στή συνέχεια. Έψαξα σέ παλιές έφημερίδες ΣΙΦΝΟΣ και Σιφναϊκά Νέα αλλά δέν βρήκα καμιά αναφορά. Ειδικά στήν Έφημερίδα ΣΙΦΝΟΣ, πού έτυχε να έρευνήσω σέ παλαιά τεύχη τής πρώτης έκδόσεως, επί έποχής Καμπάνη, δέν βρέθηκε τίποτα. Και εκεί χρειάζεται να επανέλθουμε.

Στό βιβλίο «Θησαυροί τής Σίφνου», του Θεολόγου Άλιπράντη, μέ εικόνες από τίς εκκλησίες τής Σίφνου, ύπάρχει μόνο τό όνομά του καταχωρημένο σέ μιά παράγραφο πού αναφέρεται στους νεώτερους άγιογράφους τής Σίφνου όπου και ό ιερέας Ίωάννης Δεπάστας, τόν δέ Κάραβο τόν αναφέρει Γεώργιο Καράβο.

Ό αείμνηστος Άντώνης Τρούλλος μου είχε πει ότι σέ βιβλίο του, πού πρόκειται να εκδώσει, κάνει αναφορά σέ αυτόν, ότι είχε σπουδάσει ζωγραφική και άγιογραφία στήν Κωνσταντινούπολη και ότι

ἔχει ἀγιογραφίες του στόν Ἅγιο Νικόλαο τῶν Ἑξαμπέλων. Πράγματι στό βιβλίο του ὁ Τροῦλλος, «Ἀπό τό ἡμερολόγιο τοῦ δασκάλου» πού τό ἐξέδωσε τό 2011 μᾶς δίνει τά πιό πάνω στοιχεῖα.

Ὁ Μάνος Φιλιππάκης στά «Τοπωνύμια τῆς Σίφνου» ἐκεῖ πού ἀναφέρεται στόν Ἅγιο Νικόλαο τῶν Ἑξαμπέλων γράφει:

«Εἰκονογράφηση τέμπλου ἀπό τόν Σιφνιό λαϊκό ζωγράφο Γεώργιο Κάραβο (1914-1918) τόν ἐπιλεγόμενο Καμπουράκι (τό) ποτέ κάτοικο τοῦ συνοικισμού τοῦ Ἁγίου Νικολάου τ' Ἀξαμπέλου».

Εἰκόνες του ὡστόσο εἶχα ἐντοπίσει στόν Ἅγιο Νικήτα στίς Βαλανιές, στή Φανερωμένη τοῦ Πλατύ Γιαλοῦ, στήν Παναγία τό Τόσο Νερό, στόν Ταξιάρχη τῆς Σκάφης, στό Νεκροταφεῖο τοῦ Ἁγίου Παύλου κ.ἄ.

Τό 2011 ἐκδόθηκε ἐπίσης καί τό ἐξαίρετο βιβλίο τοῦ Γιώργου Παπαπαύλου «τ' Ἀη Νηγιά τ' ἀνήφορο». Ὅταν τό πῆρα στά χέρια μου ἐνθουσιάστηκα. Ὁ Γιώργος Παπαπαύλου ἔχει κάνει μιᾶ πλήρη καταγραφή, ὁδοιπορικό ὅπως τό ἀποκαλεῖ, γιά τίς ἐκκλησίες τῆς Σίφνου, ὁδηγό γιά τούς φίλους καί λάτρεις τοῦ περιπατητικοῦ τουρισμοῦ. Γιά νά γίνει εὐχρηστο καί ὄχι ὀγκῶδες περιορίστηκε στό νά συμπεριλάβει μόνο ἀπό δύο φωτογραφίες κάθε ἐκκλησίας. Μιά φωτογραφία ἐξωτερική καί μιᾶ ἀπό τό ἐσωτερικό. Αὐτές τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐστιάζουν κυρίως στό τέμπλο.

Πάνω ἀπό πενήντα ἐκκλησίες κατέγραψα πού ἔπρεπε νά ἐπισκεφτῶ. Ὁ Γιώργος Παπαπαύλου μου ἔδωσε ἀμέσως τή δυνατότητα νά ἀξιοποιήσω τό βιβλίο του. Καθισμένος σέ μιᾶ καρέκλα καί μέ τό βιβλίο ἀνοιχτό μπροστά μου περιδιάβηκα, ἄκοπα, καί τίς 235 ἐκκλησίες τῆς Σίφνου. Ἀπό τίς φωτογραφίες καί μόνον ἄρχισα νά ἐντοπίζω τίς ἐκκλησίες πού ἔπρεπε πρωτίστως νά ἐπισκεφτῶ.

Στή συνέχεια θά ἀναφερθῶ σέ ἓνα περιστατικό πού δέν μπορεῖ νά θεωρηθεῖ ἀπλῶς τυχαῖο. Γιατί ἐδῶ ἰσχύει αὐτό πού λέμε λαϊκά «ἔβαλαν καί οἱ Ἅγιοι τό χεράκι Τους». Ἔτσι τό πρῶτο μονοπάτι πού ἔμελλε νά διαβῶ, γιά νά ἐκπληρώσω αὐτό τό σκοπό, βρέθηκε στρωμένο μέ μιᾶ ζωντανή ἐγκυκλοπαίδεια γιά τήν ἱστορία τῆς ἀγιογραφικῆς τέχνης.

Πρώτη ἐκκλησία πού ἀποφάσισα νά ἐπισκεφτῶ γιά νά ἐπιβεβαιώσω αὐτό πού ἔβλεπα στή φωτογραφία, ὅτι δηλαδή εἶχα νά κάνω μέ ἔργο τοῦ Κάραβου, ἦταν ὁ Ἅγιος Νικόλαος τ' Ἀερινά. Σ' ἓνα ντρουβά τά ἀπαραίτητα, χαρτί, μολύβι, μέτρο, φακό κ.λπ. καί φυσικά τό βιβλίο τοῦ Γιώργου Παπαπαύλου. Μέ τά μηχανάκι

πῆγα στή Βίγλα ἐπειδὴ εἶχα μιά ἐργασία πρῶτα στήν Παναγιά τοῦ Καργιαύλη καί ἀπό ἐκεῖ συνέχεια γιά τόν Ἅη Νικόλα.

Φτάνοντας στήν Παναγιά βρῆκα νά ξεκουράζονται στήν αὐλή ἓνα ζευγάρι, ἐπισκέπτες τοῦ νησιοῦ μας. Τούς χαιρέτησα καί μπῆκα στήν ἐκκλησία. Ὅταν βγῆκα ἦτανε ἀκόμα ἐκεῖ. Κάθισα στό πεζούλι καί ἔπιασα κουβέντα μαζί τους. Ἀπό τίς πρῶτες ἐρωτήσεις μου, ἂν ἔχουν ξανάρθει, ἂν τούς ἀρέσει ἡ Σίφνος, κατάλαβα ὅτι γνώριζαν πολλά περί Σίφνου. Στή συνέχεια ὁ κύριος μου ἀποκάλυψε πῶς γνώριζε πολλούς Σιφνιούς, Παντάζογλου, Συμεωνίδη, Σταφυλοπάτη, καί πῶς ἔχει συνεργασθεῖ μαζί τους γιατί ἔχει γράφει γιά τή Σίφνο στό ἔνθετο «Ἐπτὰ ἡμέρες» πού ἔβαζε κάθε Κυριακή ἢ Καθημερινή. Ζήτησα τό ὄνομά του ἀλλά δέν μου τό ἀποκάλυψε. Τοῦ εἶπα στή συνέχεια πῶς ἐπρόκειτο νά πάω στόν Ἅγιο Νικόλαο τ' Ἀερινά καί τό σκοπό πού θά πήγαινα. Ἐνοιξα τό ντρουβά καί ἔβγαλα τό βιβλίο καί τοῦ ἔδειξα τό τέμπλο τοῦ Ἁγίου Νικολάου. Οἱ γνώσεις μου γύρω ἀπό τό θέμα πού ἀναφέρω εἶναι περιορισμένες, περιορίζονται σέ λίγα ἐγκυκλοπαιδικά. Ἐτσι τοῦ εἶπα πῶς φάχνω τό ἔργο τοῦ συγκεκριμένου ἀγιογράφου, γιατί τό βλέπω μεγάλο καί σημαντικό, καί ὅτι νομίζω πῶς εἶναι δυτικότροπο, ἀναγεννησιακό.

Τοῦ ἔριξε μιά ματιά καί ἤρεμα καί ἀπλά μου εἶπε πῶς πρόκειται γιά ἀγιογράφο τῆς σχολῆς τῶν Ναζαρινῶν. Στή συνέχεια μου εἶπε πῶς ἐμεῖς ἐδῶ στή Σίφνο πρέπει νά προσέξουμε τίς εἰκόνες τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης τῶν Καμαρῶν, γιατί εἶναι ἀξιόλογες, ἔργο μεγάλου ἀγιογράφου ἀπό τούς κυριότερους ἐκπροσώπους τῆς συγκεκριμένης σχολῆς τῶν Ναζαρινῶν, τοῦ Κωνσταντίνου Ἀρτέμη, ὁ ὁποῖος ἔχει ἀγιογραφήσει πολλούς ναούς ἀλλά τό μεγαλύτερο καί ἀντιπροσωπευτικό του ἔργο, μουσεῖο, εἶναι ὁ ναός τοῦ Ἁγίου Βασίλειου τῆς ὁδοῦ Μετσόβου στά Ἐξάρχεια.

«Μά δέν μου εἶπατε τελικά τό ὄνομά σας», τοῦ ἐπαναλαμβάνω. Μου λέει: «Λέγομαι Λιόντης». Στό ἄκουσμα τοῦ ὀνόματός του ἐξεπλάγηκα καί τοῦ ἀπάντησα. «Μά δέν ἔχετε γράφει μόνο γιά τή Σίφνο στό “Ἐπτὰ ἡμέρες” ἀλλά εἴσαστε ὁ ὑπεύθυνος, ἐπιμελητής τῆς ἔκδοσης τῶν Ἐπτὰ ἡμερῶν». Περιορίστηκε νά χαμογελάσει.

Οἱ κόρες μου ἔχουν συγκεντρώσει ὅλα σχεδόν τά τεύχη τῶν «Ἐπτὰ ἡμερῶν». Ἐτσι στό τεύχος «Ἱστορώντας τό Θεῖο», πού ἀναφέρεται στήν ἀγιογραφία, μέ ἐπιμέλεια τῆς ἔκδοσης ἀπό τόν Κωστή Λιόντη ὑπάρχουν ἀρκετά ἐνδιαφέροντα στοιχεία.

Άκόμα έτυχε, στόν συγκεκριμένο ιερό ναό του Άγιου Βασιλείου, νά έργάζονται ό πατέρας τής γυναίκας μου μαζί μέ τήν άδελφή του στά χρόνια πού τόν άγιογραφοῦσε ό Άρτέμης. Ἡ έπιτροπή του Άγιου Βασιλείου έχει εκδώσει πολύτιμο λεύκωμα τό 1973 μέ όλο το έργο του Άρτέμη καί αυτό βρίσκεται στή βιβλιοθήκη τής γυναίκας μου.

Θά αναφερθῶ σέ λίγα γιά νά φανεί ή έκταση του έργου πού έχουμε μπροστά μας.

Στόν Ταξιάρχη, ένοριακό μας ναό, υπάρχουν γύρω στίς εΐκοσι εικόνες του Κάραβου μέ μία ένυπόγραφη.

Ο Έσταυρωμένος του Ταξιάρχη, πού περιέφερε τή Μ. Πέμπτη τό βράδυ ό παπα-Γιάννης Δεπάστας, μέ τό μικρό Μίμη νά κρατεί τή λαμπάδα καί τό θυμιατό καί νά βαδίζει μπροστά όπισθοχωρώντας, (βλέπε περιγραφή στό βιβλίο μου «Χαΐρε Σίφνος») ήτανε έργο του Κάραβου. Δυστυχῶς κάποτε άρπαξε φωτιά ή Άγία Τράπεζα του Ταξιάρχη καί τό έργο αυτό καταστράφηκε.

Στόν Ταξιάρχη έχουμε όλόκληρο τό δωδεκάορτο πέρα γιά πέρα. Άρκετές άλλες σέ διάφορες θέσεις καθώς καί φορητές. Όχι όμως τίς κύριες πού είναι παλαιότερες. Μερικές φορητές εικόνες πού βγαίνουν στίς ανάλογες έορτές, Γέννηση, Βάπτιση, Ανάσταση είναι έργα του Κάραβου.

Στόν Άγιο Σπυρίδωνα στό Λυαροκόπι οί κύριες εικόνες του τέμπλου καθώς καί τό δωδεκάορτο, γύρω στίς εΐκοσι εικόνες, είναι έργο του Κάραβου.

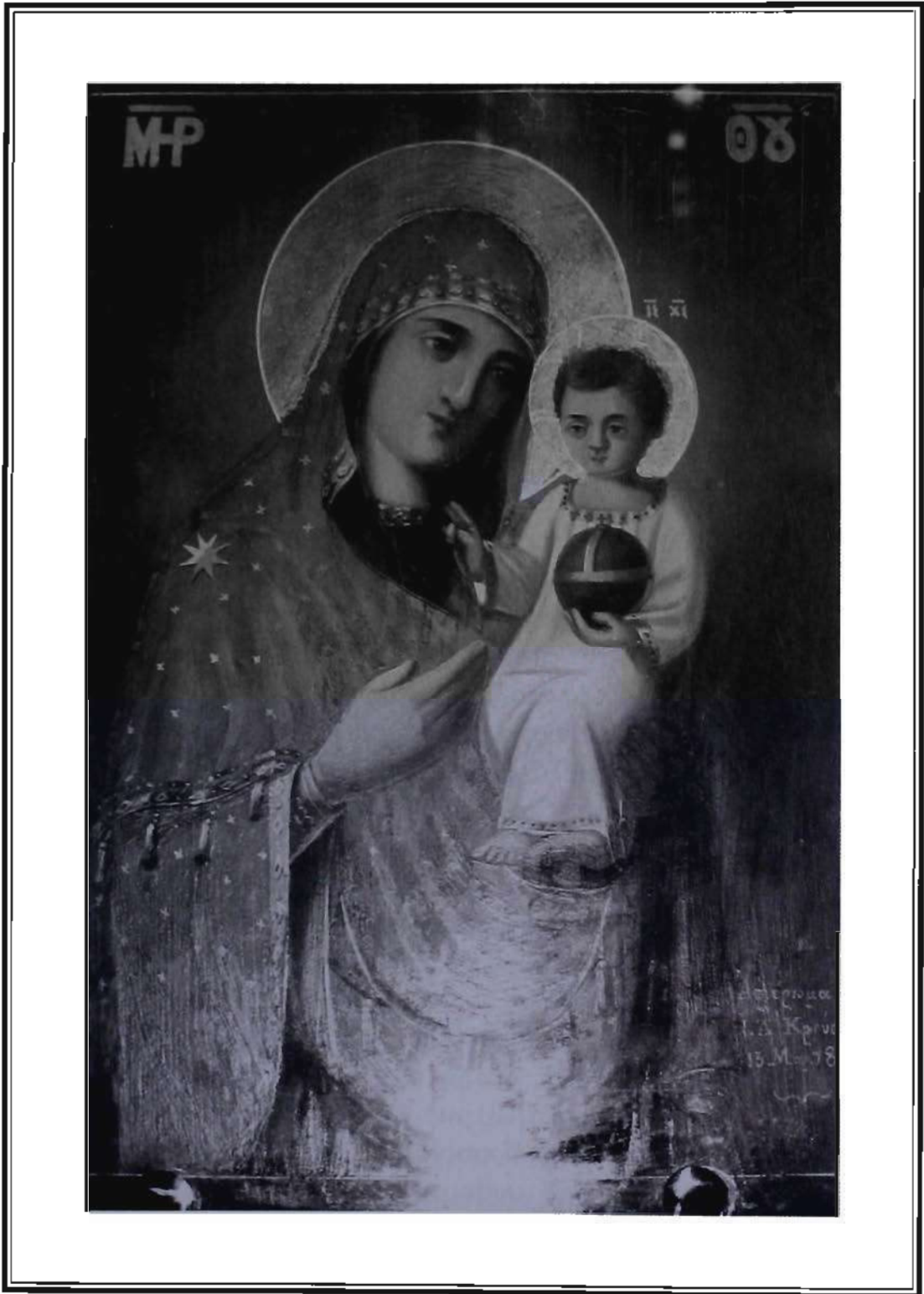
Επίσης στήν ίδια εκκλησία κρέμονται στους τοίχους μερικές παλαιότερες. Πιθανολογῶ πώς κάποιες από αυτές είναι έπιζωγραφισμένες από τόν Κάραβο.

Στήν Κόχη υπάρχει Έπιτάφιος Θρήνος, μεγάλος σέ μουσαμά, έργο του Κάραβου. Ἡ καθηγήτρια κ. Καραγιάννη μου εΐπε πώς πρώτα βρισκότανε στόν Άγιο Σπυρίδωνα στό Λυαροκόπι καί τόν έδωσαν στήν Κόχη.

Επίσης, στό Ἱερό τής Κόχης, υπάρχει Έσταυρωμένος έργο του Κάραβου. Καί αυτός προέρχεται από τόν Άγ. Σπυρίδωνα.

Στήν Παναγία τής Άμμου έχει 3-4 εικόνες δικές του καί έχει επίσης έπιζωγραφίσει μερικές παλιές του τέμπλου.

Έχει επίσης έπιζωγραφίσει τήν εικόνα του Άγιου Γεωργίου του Άφέντη, στό όμώνυμο εκκλησιάκι, εικόνα του 1635.

Ἱερός ναός Παναγίας Κάτω Πεταλιού.

Οί κύριες εικόνες στό τέμπλο του Ἁγίου Παύλου στό Νεκροταφείο (5).

Οί κύριες εικόνες στό τέμπλο του Ἁγίου Μερκουρίου (3).

Όλες οί εικόνες στό τέμπλο του Ἁγίου Νικήτα στίς Βαλανιές μαζί μέ τό δωδεκάορτο (20).

Εικόνες στό τέμπλο τῶν Ἁγίων Θεοδώρων (9).

Εικόνες στό τέμπλο τῆς Ἁγίας Φωτεινῆς στίς Ἐρκιές μέ τό δωδεκάορτο (20).

Εικόνες στό τέμπλο του Ἁγίου Νικολάου τῶν Ἐξαμπέλων μέ τό δωδεκάορτο (25).

Όλες οί εικόνες στό τέμπλο του Ἁγ. Γεωργίου του Σκοτεινοῦ (Μαστιχά) μέ τό δωδεκάορτο (17).

Εικόνες στό τέμπλο του Ἐλεήμονα Καταβατῆς μαζί μέ τό δωδεκάορτο (16).

Στήν ἴδια ἐκκλησία ἔχει ἐπιζωγραφίσει ἄλλες 7 εικόνες.

Εικόνες στό τέμπλο τῆς Ἁγίας Βαρβάρας στό Νεκροταφείο (5).

Εικόνες στήν Παναγία του Κάτω Πεταλιῶ (4).

Εικόνες στόν Ἅγιο Νικόλαο στίς Λεῦκες (4).

Εικόνες στόν Ἅγ. Στέφανο, Νεκροταφείο Κάστρου (3).

Εικόνες στόν Ἅγ. Ἰωάννη, Νεκροταφείο Κάστρου (3).

Εικόνες στόν Ἅγ. Νικόλαο τῆς Σεράλιας (2).

Εικόνες στήν Ἁγ. Ἀναστασία στό Πλακωτό (3).

Εικόνες στόν Ἅγ. Θωμᾶ (4).

Εικόνες στόν Παντοκράτορα (6).

Εικόνες στήν Φανερωμένη του Πλατύ Γιαλοῦ μαζί μέ τό δωδεκάορτο (16).

Εικόνες στόν Ἅγ. Χαράλαμπο στό Ἀποκοφτό (5).

Εικόνες στόν Ἅγ. Ἰωάννη του Σιδεροῦ (1) καί (1) ἐπιχρωματισμένη.

Εικόνες στόν Ἅγ. Ἀνδρέα (3).

Εικόνες στούς Ἅγ. Ἀναργύρους στούς φτωχιανούς (3). (Οί δύο μέ δύο θέματα).

Εικόνα στόν Ταξιάρχη τῆς Σκάφης (1)

Εικόνες στήν Ἁγία Μαρίνα στό Φλάμπουρο (2) φορητές.

Εικόνες στήν Παναγία στό Τόσο Νερό (1) καθώς καί μιά ἐπιχρωματισμένη.

Εικόνες στόν Ἁη Νηγιά τόν Ἀψηλό (3).

Εικόνες στήν Παναγία τῆ Βρυσιανῆ (2) φορητές.

Εἰκόνες στόν Ἅγ. Νικόλαο τ' Ἀερινά (4).
 Εἰκόνα στήν Παναγία τήν Πλατάνισσα.
 Εἰκόνα στόν Ἅγιο Σάββα, φορητή.
 Εἰκόνες στόν Ἅγ. Δημήτριο Μαγγάνων (1) καθώς καί (1) ἐπι-
 χρωματισμένη.
 Εἰκόνες στόν Ἅγ. Ἰωάννη στά Μάγγανα (2).
 Εἰκόνες στόν Ἅγιο Κωνσταντῖνο στό Φλάμπουρο (2).
 Εἰκόνες στόν Ἅγ. Συμεών (2) φορητές.
 Εἰκόνα στόν Ἅγ. Συλίβεστρο, φορητή.
 Εἰκόνα στήν Παναγία τήν Τρουλλακιανή.
 Εἰκόνα στήν Ἁγία Κυριακή στό Βλυσίδι.
 Εἰκόνα στόν Ἅγιο Ἰωάννη στόν Καδέ.
 Εἰκόνα στόν Ἅγ. Κωνσταντῖνο τοῦ Φάρου,
 Εἰκόνες στόν Ἅγ. Ἰωάννη στά Πλακιά (2).
 Εἰκόνες στήν Ἀγγελόχτιστη Καταβατῆς.
 Εἰκόνα στόν Ἁη Νηγιά τοῦ Κοντοῦ (1) φορητή.
 Εἰκόνα στόν Ἅγ. Λουκά (1).
 Εἰκόνες στόν Ἅγ. Ἰωάννη στίς Κορακιές (2).
 Εἰκόνες στόν Ἁη Γιάννη στά Πλακιά (2) φορητές.
 Εἰκόνα στήν Παναγία τοῦ Μπαλῆ.

Σύμφωνα μέ ὅσα γνωρίζω καί ὅπως ἀναφέρει ὁ δάσκαλος κ. Γεώργιος Β. Πρόκος σέ δημοσίευσμά του στά *Σιφναϊκά Νέα*, Μάιος 2011, σχετικά μέ τόν παπᾶ-Γιάννη Δεπάστα, ὅτι ἦτανε αὐτοδίδακτος ἀγιογράφος. Μελετώντας τόν Κάραβο ἔχω σχηματίσει τήν ἐντύπωση πώς ὁ παπᾶ-Γιάννης ὑπῆρξε μαθητής του ἢ ἂν ὄχι, σίγουρα ἔχει ἐπίδραση ἀπό αὐτόν, γιατί στήν πρῶιμη ἀγιογραφική του δουλειά σέ εἰκόνες τοῦ 1925 ἂν δέν ἦτανε ἐνυπόγραφες θά μπορούσες νά τίς θεωρήσεις ἔργο τοῦ Κάραβου.

Ὁ Μακαριστός πατέρας Φιλάρετος Βιτάλης στίς μονογραφίες του γιά τούς ἱερούς ναούς Ταξιαρχῶν Ἁγίου Λουκά, Ἁγίου Σπυρίδωνος Λυαροκόπι καί Παναγίας Ἁμμου ἐνῶ ἀναφέρεται στίς εἰκόνες, πού εἶναι ἔργο τοῦ Κάραβου, ἐπειδή εἶναι ἀνυπόγραφες τίς χαρακτηρίζει μέν ἀναγεννησιακές στίς μικρές ἀναφορές πού κάνει ὄχι ὁμως ὅτι κατονομάζει κάποιες ἀπό αὐτές ὡς ἔργο τοῦ Κάραβου. Προφανῶς καί νά τόν ἀγνοοῦσε. Ἀκόμα κάνει τό λάθος καί ἀποδίδει τίς εἰκόνες τῆς Παναγίας τῆς Ἁμμου, πού εἶναι τοῦ Κάραβου, στόν παπᾶ-Γιάννη Δεπάστα καί σέ ἐπισκευασμένη, ἐπιζωγραφισμένη, ἀπό τόν Κάραβο τήν ἀποδίδει στόν παπᾶ-Γιάν-

νη. Στο δωδεκάορτο του ίδιου ναού δυό εικόνες, τὰ Εισόδια τῆς Θεοτόκου ἔργο ἀγνώστου καί ἡ Ἀνάσταση, ἔργο τοῦ Κάραβου, ὁ πατήρ Φιλάρετος θέτει ἐντός παρενθέσεως «νέα», ἐπειδὴ εἶναι νεώτερες τῶν ὑπολοίπων, δίχως ὁμως νά ἀναφέρει σχετικά γιά τόν δημιουργό τους.

Ἐδῶ ἴσως θά ἦτανε χρήσιμο νά κάνουμε μιά διόρθωση, γιά ἱστορικούς καί μόνο λόγους, καθὼς κάθε ἔντυπη μαρτυρία ἀποτελεῖ ντοκουμέντο γιά τούς ἱστορικούς καί ἐπιβάλλεται νά εἶναι ἀκριβής. Ὅπως ἐπίσης ἐπιβάλλεται ἡ διόρθωση τοῦ λάθους ὅταν αὐτό ἐπισημαίνεται.

Στό προαναφερθέν βιβλίο τοῦ πατέρα Φιλάρετου γιά τήν Παναγία τῆς Ἄμμου, ἐκδόσεως 1993, στή σελίδα 11 παράγραφος ἰδ, ἀναφέρει ὡς ἀγιογράφο τῆς εἰκόνας τῆς Ὑπαπαντῆς σέ προσκυνητάρι, τόν δωρητή Ἰωάννη Δεπάστα καί μετέπειτα ἱερέα. Τό λάθος τοῦ πατέρα Φιλάρετου εἶναι ὅτι θεώρησε τόν δωρητή Ἰωάννη Δεπάστα τό ἴδιο πρόσωπο μέ τόν ἱερέα Ἰωάννη Δεπάστα. Δωρητές ὁμως εἶναι «Ἰωάννης καί Μαρία Δεπάστα καί τὰ τέκνα αὐτῶν, 28 Δεκεμβρίου 1912».

Ὁ πατέρας Φιλάρετος θεώρησε ὡς δωρητή τόν μετέπειτα ἱερέα καί ἀγιογράφο Ἰωάννη Δεπάστα ἐνῶ πρόκειται γιά συνωνυμία. Συνεχίζει δέ τό λάθος πιό κάτω ὅταν καί τήν ἐπισκευασμένη εἰκόνα τοῦ Ἁγ. Γεωργίου τήν ἀποδίδει στόν παπᾶ-Γιάννη.

Ὁ παπᾶ-Γιάννης τό 1912 καί 1913, πού εἶναι οἱ ἀντίστοιχες χρονολογίες τῶν εἰκόνων, ἦτανε 19-20 ἐτῶν καί δέν εἶχε παιδιά, καθὼς καί ἡ σύζυγός του δέν ἦταν Μαρία. Χαρακτηριστικό τοῦ Κάραβου εἶναι ὅτι δέν ὑπογράφει τίς εἰκόνες ἀλλά συνηθίζει νά ἀναφέρει χρονολογία. Ὁ παπᾶ-Γιάννης τίς ὑπογράφει.

Σέ ἄρθρο του στά *Σιφναϊκά Νέα* (Σεπτέμβριος-Ὀκτώβριος 1953) ὁ Μάνος Φιλιππάκης ἐπισημαίνει τόν κίνδυνο πού διατρέχουν οἱ εἰκόνες καί τὰ διάφορα ἱστορικά καί θρησκευτικά κειμήλια ἀπό τούς ἐπισκέπτες τῆς πρώιμης γιά τότε τουριστικῆς κινήσεως τοῦ νησιοῦ. Παράλληλα καταφέρεται ἐνάντια καί σέ κάποιον αὐτόκλητο ἐπισκευαστή καί συντηρητή εἰκόνων, πού δέν τόν κατονομάζει, ὁ ὁποῖος κατά τή γνώμη του κατέστρεφε. Αὐτόν, συνεχίζει πιό κάτω, τόν ἀντικατέστησε πρόσφατα, ὅπως πληροφοροῦμαι, κάποιος ἄλλος πού εἶναι καί ἱερέας. Φωτογράφιζε δηλαδή τόν Κάραβο καί τόν παπᾶ-Γιάννη Δεπάστα.

Στό ἐπόμενο φύλλο τῆς ἐφημερίδας δημοσιεύεται ἐπιστολή τοῦ παπᾶ-Γιάννη Δεπάστα τήν ὁποία παραθέτω:

Ἐφημερίδα «Σιφναϊκά Νέα», Νοέμβριος 1953

Ὁ ἐφημέριος τοῦ ἱεροῦ ναοῦ Ταξιαρχῶν αἰδεσιμ. Ἰωάννης Δεπάστας εἰς ἐπιστολὴν του πρὸς τὰ Σιφναϊκά Νέα γράφει μεταξύ ἄλλων:

«Ἐπειδὴ στό σημείωμά του διὰ τὸ ξαναζωγράφισμα τῶν παλαιῶν εἰκόνων τῆς Σίφνου ὁ κ. Μ. Φιλιππάκης ὑπαινίσσεται ἐμένα ὡς τὸν “αὐτοδιόριστον συντηρητὴν” των, παρακαλῶ νὰ σημειωθεῖ ὅτι οὐδέποτε ἐπεχείρησα νὰ ἐπιδιορθώσω παλαιάς βυζαντινάς εἰκόνας ὅπως ἔπραττε πρὸ ἀρκετῶν ἐτῶν ὁ μακαρίτης Γεώργιος Κάραβος. Ἀσχολούμενος ἀπὸ 25ετίας μὲ τὴν ζωγραφικὴν καὶ τὴν ἀγιογραφίαν ἔχω ἐπίγνωσιν τῆς σοβαρότητος μιᾶς τέτοιας ἐνεργείας καὶ λυποῦμαι διότι ὁ κ. Φιλιππάκης μὲ ἐκθέτει βασιζόμενος εἰς ἀνακριβεῖς πληροφορίες».

Καὶ λίγα γιὰ τὴ Ναζαρινὴ ἀγιογραφία.

Ἀποσπάσματα ἀπὸ κείμενο τοῦ Κωστῆ Λιόντη μὲ τίτλο «Ἡ λησμονημένη διαμάχη», θέμα πού ἀφορᾷ τὴν ἐπίδραση τῆς δυτικῆς τέχνης πάνω στὴν ἀνατολική, βυζαντινή.

«Μετά τὴν εἰκονομαχία (9ος αἰ.) καὶ τὴν ἐπικράτηση τῆς εἰκονοφιλίας, σταδιακὰ ἡ βυζαντινὴ ζωγραφικὴ διαμόρφωσε ἕναν δικό της αὐστηρὸ τύπο, ἰδίως στὶς φορητὲς εἰκόνες. Ὅμως ἀπὸ τὴν ὄψιμη ἀκόμα βυζαντινὴ περίοδο, ἄρχισε νὰ δέχεται καὶ νὰ ἀφομοιώνει στοιχεῖα ἀπὸ τὴ δυτικὴ ζωγραφικὴ...

Μέχρι τὰ μέσα τοῦ 19ου αἰῶνα εἴτε μὲ κορυφώσεις, εἴτε μὲ κάμψεις, ἡ ἐκκλησιαστικὴ ζωγραφικὴ περπατοῦσε ὁμαλά. Μόλις τότε, χειραφετημένοι, αὐτεξούσιοι πλέον ἀπολαμβάναμε τὴν ἀνεξαρτησία. μᾶς ἔπιασε ἡ βιαστικὴ νοικοκυροσύνη. Ἀπ’ αὐτὸ δὲν ξέφυγε οὔτε ἡ ἀγιογραφία πού θεωρήθηκε ὡς παραμελημένη καὶ ἐντελῶς “ἐκβαρβαρισθεῖσα”. Ἔτσι λοιπόν, τὸ 1852, ἀναλαμβάνοντας δάσκαλος τῆς ζωγραφικῆς στὴ Σχολὴ Καλῶν Τεχνῶν ὁ Γερμανὸς ζωγράφος Λουδοβίκος Θεΐριος (1825-1907), ὁ ὁποῖος ἐπηρεασμένος ἀπὸ τοὺς Ναζαρινούς (νεογερμανικὴ θρησκευτικὴ ζωγραφικὴ), εἰσήγαγε τὴ ναζαρινὴ τεχνοτροπία στὴν ἐκκλησιαστικὴ ἀγιογραφία (μνημειακὴ καὶ φορητὲς εἰκόνες), παραμερίζοντας ἐντελῶς τὴν ὄντως τότε σέ καμπὴ μεταβυζαντινὴ...

Τὰ ναζαρινὰ πρότυπα βρῆκαν στὴν ἐποχὴ τους ἀπὴχηση. Θεωρήθηκαν μάλιστα ἀπὸ ὀρισμένους ὡς ἀνανέωση καὶ ἐξύψωση τῆς βυζαντινῆς τέχνης. Ὡστόσο, ἡ τυφλὴ προσαρμογὴ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωγραφικῆς στό ναζαρινὸ ὕφος καὶ ὁ πλήρης ἐξοστρακισμὸς

Εικόνες - έργα Κάραβου στους ιερούς Ναούς α) Αγίων Αναργύρων Φτωχικωνών, β) Αγίου Ιωάννη στις Κορακίες και γ) Άη-Νηγιά του Άψηλου.

της βυζαντινής, θά μπορούσε νά ἐκληφθεῖ ἢ νά ἐρμηνευθεῖ ὡς τάση ἐκκοσμίκευσης ἀλλά καί ἀπόλυτης διείσδυσης τῶν ἀναγεννησιακῶν στοιχείων, ἀφοῦ τήν ἴδια ἐποχή στό ὀθωμανοκρατούμενο Ἅγιο Ὅρος, τά καλλιτεχνικά πράγματα, περιέργως πῶς, δέν διαφέρουν καί πολύ ἀπό τά ἀθηναϊκά. Ἀκολουθώντας τή ρωσική ναζαρινή ἐκδοχή ὁ μοναχός Ἰωάσαφ (κατά κόσμον Ἰορδάνης Ἐλεμίνογλους ἀπό τό Ἄνδρονίκειο τῆς Καππαδοκίας) ἰδρύει (1859) ἐκεῖ μαζί μέ ἄλλους μοναχοὺς ἐργαστήριο ἀγιογραφίας, δουλεύοντας μόνο φορητές εἰκόνες. Θαλερὴ σέ παραγγελίες ὅσο καί σέ ἀκτινοβολία ἢ “ἐν Χριστῷ Ἀδελφότης Ἰωασαφαίων” καί μετὰ τό θάνατο (1880) τοῦ ἰδρυτῆ τῆς, φέρεται νά ἔχει φιλοτεχνήσει μέχρι τό 1927 πάνω ἀπό 7000 φορητές εἰκόνες, κατά τά δυτικά πάντα πρότυπα.

Κραταιή λοιπόν ἡ ναζαρινή ζωγραφική, κυριαρχεῖ ἀπό τά μέσα τοῦ 19ου αἰ. στό πολιτικό κέντρο (Ἀθήνα), ἀλλά καί στό θρησκευτικό (Ἅγιο Ὅρος), τό ὁποῖο, ἂν καί κάτω ἀπό ὀθωμανική σκιά, ἔπαιζε σημαίνοντα καλλιτεχνικό ρόλο στή μακραίωνη μεταβυζαντινὴ περίοδο...».

Ὁ κ. Κωστής Λιόντης, μέ μιά ματιά πού ἔριξε στή φωτογραφία τοῦ τέμπλου τοῦ Ἁγίου Νικολάου στ’ Ἀερινά, στό βιβλίο τοῦ κ. Παπαπαύλου, χαρακτήρισε τό ἔργο τοῦ Κάραβου, Ναζαρινό. Αὐτό φυσικά θά τό κρίνουν οἱ εἰδικοί πού θά ἀσχοληθοῦν κάποτε μέ τό θέμα μας. Μέ τά ὅσα λίγα ἀντιλαμβάνομαι καί μέ τή γνώση πού ἀποκόμισα ἀπό τήν ἐνασχόλησή μου μέ τό θέμα, βρίσκω πολύ πιθανή αὐτή τήν ἐκδοχή. Ναζαρινά πρότυπα ἔχουμε στή Σίφνο γιὰ νά κάνουμε σύγκριση.

Σύμφωνα μέ τό ἀπόσπασμα ἀπό δημοσίευμα τοῦ Κωστῆ Λιόντη, πού ἀναφέρθηκε πῶς πάνω, ἡ Μονή Ἰωασαφαίων ὑπῆρξε ἡ κυριότερη ἐκπρόσωπος τῆς συγκεκριμένης τεχνικῆς.

Στή Σίφνο ἔχουμε εἰκόνες ἀπό τά ἐργαστήρια τῆς ἀνωτέρω Μονῆς στήν Παναγία τοῦ Κάτω Πεταλιῶ. Οἱ εἰκόνες τοῦ τέμπλου τῆς Παναγίας φέρουν τήν ἐπιγραφή: «Ἔργον Ἀδελφῶν Ἰωασαφαίων Ἅγιον Ὅρος Καρυαί 1927».

Γι’ αὐτό καί σέ κάλαντα τῆς Καλλιτσας Χρύσου γιὰ τήν Παναγία τοῦ Κάτω Πεταλιῶ (ἔτους 1929) σέ ἓνα στίχο λέει:

«Εἰκόνες φέραν ἀπ’ ἐκεῖ
μέ θαυμαστή ζωγραφική
γιὰ τό τέμπλο τό ὠραῖον
ἐκ Μονῆς Ἰωασαφαίων»

Φιλαρ. Βιτάλη: «Ανέκδοτα ποιήματα τῆς Καλλιτίτσας» σελ. 37, καθώς και Νίκου Σταφυλοπάτη «Τά λαϊκά τραγούδια καί τά κάλαντα τῆς Σίφνου» σελ. 425.

Κάτω ἀπό τίς τέσσερις κύριες εἰκόνες τοῦ τέμπλου, πού εἶναι ὀλόσωμες, Ἅγ. Χαράλαμπος ἀριστερά τῆς Παναγίας, Παναγία, Χριστός καί Ἅγ. Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος, ὑπάρχουν μικρότερες φορητές (μισές-μποῦστος) τοποθετημένες σέ εἰδικές βάσεις μέ ἐλαφρά κλίση διαστάσεων 30x38, τοῦ Κάραβου, ἔτους 1898. Πρόκειται γιά ἀριστουργήματα.

Στά Ναζαρινά πρότυπα εἶναι καί οἱ εἰκόνες τοῦ Ἅγ. Ἰωάννη στό Πάνω Πετάλι.

Ὁ ἀείμνηστος Ἀντώνης Τρουῖλλος στό βιβλίο του «Ἀπό τό ἡμερολόγιο τοῦ Δασκάλου» στή σελίδα 333 γράφει:

«Γεώργιος Φ. Κάραβος.

Σπούδασε ζωγραφική καί ἀγιογραφία στήν Κωνσταντινούπολη καί ζωγράφησε πολλές εἰκόνες καί πίνακες ἀπό πρόσωπα καί πλοῖα τῶν Σιφνιῶν τῆς Πόλης (πού κάποιες ἀπό αὐτές διατηροῦνται ἀκόμα σέ παλιά ναυτικά σπίτια τῆς Σίφνου).

Βλέπε ἀγιογραφίες του στόν Ἰ. Ν. Ἀγίου Νικολάου Ἐξαμπέλων».

Ὁ κ. Νίκος Προμπονάς μοῦ ἔδωσε τρεῖς φωτογραφίες, ἰσάριθμων πινάκων, ἔργα τοῦ Γεωργ. Κάραβου, πού εἰκονίζουν πλοῖα Σιφνιῶν τῆς Πόλης, παππούδων τῆς κ. Μαρίας, συζύγου τοῦ κ. Προμπονά.

Τίς ἴδιες φωτογραφίες δημοσιεύει στό βιβλίο του καί ὁ Τρουῖλλος.

Μποροῦμε, μέ τά στοιχεῖα πού ἔχουμε, νά κάνουμε μερικές παρατηρήσεις.

Ἀπό εἰκόνες στόν Ἅγ. Γεώργιο τόν Σχοτεινό (Μαστιχά) προκύπτει ὅτι ὁ πατέρας τοῦ Κάραβου λεγόταν Φραγκούλης καί ἡ μητέρα του Αἰκατερίνη. Γιά τή μητέρα του ὑπάρχει ἀμφιβολία διότι τά στοιχεῖα εἶναι δυσδιάκριτα.

Ἀπό εἰκόνες στόν Ἐλεήμονα καί στήν Φανερωμένη τοῦ Πλατύ Γιαλοῦ προκύπτει ὅτι εἶχε ἀδελφή μέ τό ὄνομα Ἀθηνᾶ.

Παλαιότερο ἔργο του, φορητή Ἀνάσταση στόν Ταξιάρχη Ἅγ. Λουκά, ἔτους 1887 καί νεότερο, στόν Ἅγ. Νικόλαο τῶν Ἐξαμπέλων, ἔτους 1918.

Ὁ Γεώργιος Κάραβος πολύ σπάνια ὑπέγραφε τά ἔργα του. Στίς πάνω ἀπό 270 εἰκόνες πού καταγράφηκαν, οἱ ἐνυπόγραφες μέ στοιχεῖα Γεώργιος Φ. Κάραβος ἢ Γ.Φ. Κάραβος ἢ τά ἀρχικά Γ.Φ.Κ. ἀνέρχονται σέ 20 περιπτώσεις.

Σέ πάρα πολλές εικόνες καταγράφει στοιχεία τῶν δωρητῶν καί πάντοτε, σχεδόν σέ ὅλες, ἡμερομηνία καί χρονολογία. Σέ πολύ σπάνιες περιπτώσεις δέν ὑπάρχει κάποια καταγραφή.

Χαρακτηριστικό του ἐπίσης εἶναι ὅτι κάτω ἀπό τή χρονολογία τοποθετεῖ μιᾶ ἀγκύλη.

Μόνο σέ μιᾶ περίπτωση, (Ἄγ. Σπυρίδων Λυαροκόπι) σέ πέντε εικόνες, ἔχει χρησιμοποιήσει ἐλληνική ἀρίθμηση στή χρονολόγηση.

Σύμφωνα μέ τήν ἀναφορά τοῦ ἀείμνηστου Τρούλλου ὁ Κάραβος εἶχε σπουδάσει ζωγραφική καί ἀγιογραφία στήν Κωνσταντινούπολη. Αὐτό μπορεί νά ἐπιβεβαιωθεῖ ἀπό τά ἔργα του, διότι πολλά ἔχουν στοιχεία πληρότητας καί γνώση τοῦ ἀντικειμένου. Ἀντίθετα ὁ Φιλιππάκης τόν ἀναφέρει σάν λαϊκό ζωγράφο.

Τήν ἱκανότητα τοῦ Κάραβου μπορούμε νά τήν διακρίνουμε σέ πάρα πολλά ἀπό τά ἔργα του πού σήμερα ἀκόμα, μετά ἀπό 100-120 χρόνια, διατηροῦνται σέ ἄριστη κατάσταση καί ἂν εἶχαν τύχει ἐλάχιστης προστασίας τό ἀποτέλεσμα θά ἦτανε διαφορετικό. Ἀκόμα θά πρέπει νά κριθεῖ καί ἡ χρησιμοποίηση τῶν ὑλικῶν καθώς σέ ὀρισμένα ἔργα του δέν διακρίνονται τά σημάδια τοῦ χρόνου. Σέ ἐκκλησιάκια, στίς ἐξοχές τοῦ νησιοῦ, πού δέν τυχαίνουν ἰδιαίτερης φροντίδας, ὑπάρχουν ἔργα ἀριστουργήματα. Παράδειγμα στόν Ἅη Γιάννη στίς Κορακίες οἱ εικόνες τῆς Παναγίας καί τοῦ Χριστοῦ ἀφιερωμένες ἀπό τόν Ἄγγελο Κοσμῆ, ἔργα τοῦ 1913 καί τοῦ 1912. Τό αὐτό μπορούμε νά ποῦμε καί γιά τήν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ στό ἐκκλησιάκι τοῦ Ἅη Νικόλα στίς Λεῦκες ἀφιέρωμα Νικολάου Λ. Πρόκου ἔργο τοῦ 1904.

Σέ πολλές ἐπιχρωματισμένες ἀπό τόν Κάραβο εικόνες, συνηθίζει νά ἀναφέρει ὅτι «ἐπισκευάσθη δι' ἐξόδων (τ... τάδε)» καί χρονολογία, δίχως ὅμως νά τίς ὑπογράφει, ἀφοῦ καθώς εἴπαμε ἐνυπόγραφες τυχαίνουν ἐλάχιστες.

Σέ μερικές ἀπό τίς ἐπισκευασμένες εικόνες, ὅπως τίς ἀναφέρει, δέν διακρίνονται στοιχεία τεχνοτροπίας ἄλλου ἀγιογράφου παρά μόνο δικό του. Τό ἀντίθετο συμβαίνει μέ κάποιες ἄλλες πού ἐνῶ ὑπάρχουν ἐμφανῆ στοιχεία δικά του δέν ἀναφέρει ἐπισκευασμένες ἀλλά τό σύνολο τοῦ ἔργου σέ παραπέμπει σέ στοιχεία ἄλλου ἀγιογράφου. Αὐτό εἶναι ἐμφανές στίς εικόνες τῆς Παναγίας καί τῶν Ταξιαρχῶν στόν Ἅη Νηγιά τόν Ἀψηλό.

Τό χαρακτηριστικό του γνώρισμα, πού θά πρέπει νά εἶναι στοιχεῖο τῆς Ναζαρινῆς τεχνικῆς, εἶναι ὅτι γιά φόντο δέν χρησιμοποιεῖ τό

χρυσό αλλά διάφορες αποχρώσεις, πίσω από τό σῶμα πού εικονίζει, πράγμα πού δίνει ξεχωριστή φωτεινότητα στην Εικόνα. Έτσι κάνει νά ξεχωρίζει ό φωτοστέφανος τοῦ Ἁγίου πού εἶναι συνήθως χρυσός.

Ἐπανερχόμενοι στίς ἐπισκευασμένες εἰκόνες καί στην ἀναφορά τοῦ Μάνου Φιλιππάκη πού ἀναφερθήκαμε, δέν μπορούμε νά κρίνουμε ἂν ὁ Κάραβος «κατέστρεφε». Αὐτό θά κριθεῖ ἀπό εἰδικούς.

Ὅπως εἶπαμε, σέ ἐπισκευασμένη ἀπό τόν Κάραβο εἰκόνα, δέν διακρίνουμε στοιχεῖα ἄλλου ἀγιογράφου. Γίνεται ἡ σκέψη μήπως ὁ Κάραβος ἐννοοῦσε ἐπισκευασμένη καί τήν εἰκόνα γιά τήν ὁποία χρησιμοποιοῦσε τήν παλιά, δηλαδή τό ξύλο καί πάνω σ' αὐτό ἔφτιαχνε μιά νέα, ἐξ ὀλοκλήρου δική του, τήν ὁποία ὁμως χαρακτήριζε ἐπισκευασμένη. Π.χ. ἡ εἰκόνα τῆς Παναγίας στό τέμπλο στό Τόσο Νερό, γράφει: «Ἐπισκευάσθη διά ἐξόδων οἴκογ. Κων. Α. Βεντούρη 20 Φεβρουαρίου 1913». Ἡ εἰκόνα ὁμως παρουσιάζει ἐξ ὀλοκλήρου μόνο στοιχεῖα Κάραβου.

Σέ πολλές ἐκκλησίες ὑπάρχουν παλαιές εἰκόνες μέ ἐπέμβαση ἀπό τόν Κάραβο. Ὅπως ἤδη ἀναφέραμε τόν Ἁγ. Γεώργιο τοῦ Ἀφέντη. Στην Παναγία τῆς Ἄμμου διακρίναμε σέ πολλές εἰκόνες ἐπέμβαση Κάραβου. Κάθε συντηρημένη εἰκόνα ἀπό ἐξειδικευμένο συντηρητή συνοδεύεται ἀπό μικρή ἀναφορά στό ἔργο. Τά τελευταῖα χρόνια ἔγινε συντήρηση στό Τέμπλο τῆς Παναγίας. Δέν γνωρίζουμε ἂν ἔχει γίνει κάποια ἀναφορά σ' αὐτές πού ἔχει παρέμβει ὁ Κάραβος. Καί στόν Ἁγ. Νηγιά τόν Ἀψηλό, ἔχει γίνει συντήρηση στίς εἰκόνες καί φυσικά καί στίς εἰκόνες τοῦ Κάραβου πού ἀναφερθήκαμε πῶς πάνω.

Στήν Ἁγία Φωτεινή στίς Ἐρμιές καταγράψαμε 20 εἰκόνες μαζί μέ τό δωδεκάορτο ἐκ τῶν ὁποίων οἱ δύο εἶναι φορητές καί κρέμονται στόν τοῖχο.

Ὅλες οἱ εἰκόνες φέρουν ἀφιέρωση ἀπό τήν Ἀγγελική Ἄντ. Μπουζούρα καί ὅσες ἀναφέρουν χρονολογία εἶναι τοῦ 1907.

Μόνο ἡ παράσταση στίς πόρτες κάτω τῆς Ὡραίας Πύλης, πού εἶναι «Ὁ Χριστός διδάσκων τή Σαμαρείτιδα», φέρει ὑπογραφή Γεώργιος Φ. Κάραβος 1902 Μαΐου 4 δίχως ἀφιέρωση.

Οἱ περισσότερες ἀπό τίς εἰκόνες αὐτές ἔχουν ὑποστεί ἐπιχρωματισμό κακῆς ποιότητας καί ἐργασίας, μέ ἀποτέλεσμα νά ἔχουν ἀλλοιωθεῖ κατά πολύ τά χαρακτηριστικά στοιχεῖα τοῦ Κάραβου καί ἔχουν σβυστεῖ στοιχεῖα ἀφιερώσεων κ.λπ. Ἐχει χρησιμοποιηθεῖ χρυσό γιά φόντο πράγμα πού ἐπέφερε μεγαλύτερη ἀλλοίωση, καθώς, ἔχουμε ἀναφέρει, ὅτι ὁ Κάραβος δέν τό συνήθιζε.

Αναφερθήκαμε σέ δυό εικόνες φορητές, πού κρέμονται στόν τοίχο. Ἡ μία ἡ Ἁγία Αἰκατερίνα διαστάσεων 30x58 καί ἡ ἄλλη ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος διαστάσεων 50x58. Καί οἱ δυό μέ ἀφιέρωση ἀπό τήν Ἀγγελική Ἀντ. Μπουζούρα καί χρονολογία 1907.

Στό Ναό τῆς Παναγίας τῆς Βρυσιανῆς, στό Μοναστήρι, ὑπάρχουν δυό φορητές εικόνες πού κρέμονται στόν τοίχο, ἡ μία ὁ Ἅγιος Παντελεήμων, διαστάσεων 50x58, ἀφιέρωμα Ἀγγελικῆς Ἀντ. Μπουζούρα, ἀνυπόγραφη καί ἀχρονολόγητη, καί ἡ δεύτερη, ὁ Ἅγ. Ἀντώνιος, διαστάσεων 49x58, ἀφιέρωμα Ἀντ. Μπουζούρα, ἀνυπόγραφη καί ἀχρονολόγητη, ἔργα τοῦ Κάραβου. Αὐτές πρέπει νά συνδέονται μέ τῆς Ἁγίας Φωτεινῆς τόσο ἀπό τήν ἀφιέρωση ὅσο καί ἀπό τίς διαστάσεις. Πιθανόν νά ἦτανε κάποτε στήν Ἁγία Φωτεινή.

Στόν Ταξιάρχη Ἁγίου Λουκά ὑπάρχει φορητή ὁ Μυστικός Δείπνος 77,5x45,5 μέ χρονολογία 13 Μαρτίου 1907, ἀντίγραφο τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου τοῦ Ντά Βίντσι. Ἀρχικά τήν κατέταξα στά ἔργα τοῦ Κάραβου. Ἀργότερα παρατηρώντας τήν τεχνοτροπία καί τά γράμματα στήν ἀφιέρωση τό ἀναίρεσα: Ἴσως χρειασθεῖ νά ἐπανέλθουμε. Ἀντίγραφο αὐτῆς, τοῦ παπα-Γιάννη Δεπάστα, ὑπάρχει στό γυναικωνίτη τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου στό Ἄνω Πετάλι.

Ὁ παπα-Γιάννης Δεπάστας ὑπῆρξε ἀξιόλογος ἀγιογράφος. Ὅπως ἀναφέρθηκε πιό πάνω, πιθανολογοῦμε πώς ὑπῆρξε μαθητής τοῦ Κάραβου, μέ ἀξιόλογο καί ὀγκῶδες ἔργο, κατάσπαρτο σέ πάρα πολλές ἐκκλησίες τῆς Σίφνου. Παιδί ἀκόμα, στό Γυμνάσιο τῆς Μήλου, εἶχα δεῖ εικόνες τοῦ παπα-Γιάννη σέ ἐκκλησία τῆς Μήλου, κάτι πού ἔχω ἀναφέρει στό βιβλίο μου «Χαῖρε Σίφνος». Πιστεύω λοιπόν πώς καί τοῦ Κάραβου ἔργα πρέπει νά στολίζουν ἐκκλησίες ἄλλων νησιῶν ἐκτός βέβαια ἀπό τήν Πόλη πού καί ἐκεῖ θά ὑπάρχει ἀναμφίβολα πλούσιο ἔργο του.

Ὁ ὄγκος τοῦ ἔργου πού παρουσιάζεται στήν παροῦσα ἐργασία προέρχεται ἀπό τήν ἐπίσκεψη στίς ἐκκλησίες τῆς Σίφνου, αὐτές κυρίως πού οἱ φωτογραφίες ἀπό τό βιβλίο τοῦ κ. Παπαπαύλου ὀδηγοῦσαν σέ ἔργο τοῦ Κάραβου καί αὐτές εἶναι περίπου οἱ μισές τοῦ καταλόγου. Ἀφότου ἀτόνισε ἐκ μέρους μου ἡ ἔρευνα καί ἐπισκέφθηκα ἐκκλησία, γιά θρησκευτικούς κυρίως λόγους, λειτουργία, βάφτιση κ.λπ. σέ πολλές βρῆκα ἔργα τοῦ Κάραβου δίχως νά ἔχουν καταγραφεῖ. Τό ἴδιο ἰσχύει καί γιά τά σπίτια τῶν Σιφνιῶν πού φιλοξενοῦν εικόνες «πανηγυρίζουσες». Ἐχω ἐπισημάνει ἀρκετές, τοῦ Ἁγίου Σιλιβέστρου, τοῦ Ἁγίου Ἀρτεμίου, τῆς Ἁγ. Μαρίνας, ἡ Σταύρωση τοῦ Χριστοῦ, κ.ἄ.

Τό ἴδιο πιστεύω νά ἰσχύει καί γιά ἔργα τοῦ Κάραβου πού ἀνήκουν σέ ἰδιωτικές συλλογές καί τίς ἔχουν οἱ Σιφνιοί στά σπίτια τους.

Γενικά τό ἔργο χαρακτηρίζεται ὀγκῶδες.

Ἡ παροῦσα ἐργασία βλέπει τό φῶς τῆς δημοσιότητας δίχως νά εἶναι ὀλοκληρωμένη. Μέ τόν ὄρο ὀλοκληρωμένη ἐννοῶ στό σημεῖο πού ἐπιθυμοῦσα καί μποροῦσα νά τή φτάσω. Νά εἶχε δηλαδή λίγα προσωπικά στοιχεία τοῦ Κάραβου καί νά εἶχε ἀποκαλυφθεῖ τό μεγαλύτερο μέρος τοῦ ὄγκου τοῦ ὅλου ἔργου του.

Ἡ ἐργασία αὐτή ξεκίνησε πρὶν μερικά χρόνια ἀλλά στό τέλος ἀδράνησε γιά προσωπικούς λόγους πού μέ ὑποχρεώνουν νά βρίσκομαι λιγότερο χρόνο στή Σίφνο. Ἐπειδή ὁ στόχος εἶναι νά γίνει τό ἔργο αὐτό εὐρύτερα γνωστό πιστεύω ὅτι καί στήν παροῦσα φάση ὁ σκοπός θά ἔχει ἐπιτευχθεῖ. Ἡ ἀποκάλυψη τοῦ ὄγκου του εἶναι ἤδη ἐμφανής, πράγμα πού μπορεῖ νά κινήσει τό ἐνδιαφέρον εἰδικῶν γιά τή μελέτη του καί τήν ἀξιολόγησή του.

Σημειώσεις

1. Ὄταν ἀναφέρομαι σέ φορητή εἰκόνα κατονομάζω αὐτή πού δέν εἶναι μόνιμα τοποθετημένη σέ τέμπλο ἀλλά ἐλεύθερη.

2. Τό ὄνομα τοῦ Κάραβου, στή γενική, τονίζω στήν προπαραλήγουσα, ἀκολουθώντας τό Σιφνέικο προφορικό ἰδίωμα. Στή Σίφνο θά ποῦμε: Τό Κῶ τοῦ Κάραβου καί ὄχι τό Κῶ τοῦ Καράβου. Δείχνοντας σέ κάποιον μιά εἰκόνα του δέν θά ποῦμε αὐτή εἶναι εἰκόνα τοῦ Καράβου, ἀλλά τοῦ Κάραβου. Ὁ ἴδιος ὅμως στά ἔργα του τό ὄνομά του στή γενική τό τονίζει στήν παραλήγουσα. Βλέπουμε: Ἀφιέρωμα Γεωργίου Φ. Καράβου.

Ο ΠΡΩΗΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ
ΙΩΑΝΝΙΚΙΟΣ Β΄ ΣΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ ΤΟΥ ΧΑΝΔΑΚΑ
ΚΡΗΤΗΣ [1657-1659] ΚΑΙ ΟΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ
ΚΑΘΟΛΙΚΩΝ – ΟΙΚΟΥΜ. ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ

Εισαγωγικά

Γιά τόν μητροπολίτη Γάνου καί Χώρας τῆς Θράκης (1624-1636), μετά Ἡρακλείας (1636-1646) καί, ἀκολούθως, πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Ἰωαννίκιον Β΄ (1646-1656 κατά 4 περιόδους), ἔχομε ἤδη γράφει στά «Σιφνιακά», 17 (2009), 91-103, σχετικά μέ τήν ἐνεργό συμμετοχή του στά πολεμικά γεγονότα τοῦ πολιορκουμένου ἀπό τούς Τούρκους Χάνδακα τῆς Κρήτης καί τήν, ἐν συνεχείᾳ, ἐκστρατεία στή Μάνη. Στήν ἐργασία ἐκείνη χρησιμοποιήσαμε καί στοιχεῖα ἀπό τό δημοσιευόμενο κατωτέρω (ἐντός τοῦ κειμένου) ἔγγραφο, τό ὁποῖο πρωτοδημοσίευσε ὁ G. Hofmann¹ καί ἀπ' αὐτόν ὁ Νικ. Β. Τωμαδάκης². Ἡ συνήθειά μας γιά τήν ἐπανεξέταση, κατά καιρούς, ἱστορικῶν θεμάτων μας, μετά τήν ἀνεύρεση καί ἄλλων περί αὐτῶν στοιχείων, μᾶς ὀδηγεῖ στήν (ἀνα)δημοσίευση τοῦ ἔγγραφου τούτου στό περιοδικό μας, πρὸς θησαυρισμόν του, ἀλλά καί στήν χρησιμοποίηση προσθέτων εἰδήσεων τῆς βιβλιογραφίας μέ πρόθεση τῆ συμπλήρωση-ἀνάπτυξη τοῦ θέματος μέ σημαντικές λεπτομέρειες. Τοῦτο δέ παρά τήν ὑπάρχουσα ἀκόμη ἀμφιβολία ἂν ὁ αἰόιδιμος Πατριάρχης ὑπῆρξε Σίφνιος (ἀφοῦ τοῦτο παραμένει ἱστορικά ἀνεπιβεβαίωτο), μολονότι ἀπό συντρέχουσες πληροφορίες «εἰκάζεται» γέννημα τῆς μουσοτρόφου Σίφνου κατά τά κατωτέρω.

1. G. Hofmann, *Orientalia Christiana*, τ. XXV, 2 (1932), 300-301.

2. Νικ. Β. Τωμαδάκης, α) *Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης ἐπί τουρκοκρατίας (1645-1898)*, τόμ. Α΄, ἐν Ἀθήναις 1974, 68-69, β) *Ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης Ἰωαννίκιος Β΄ ἀπό Ἡρακλείας*, «*Λακωνικά Σπουδαί*», 2 (1975), 150-151.

Α'. Διαδόσεις «προσχώρησης» τοῦ πρώην Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως στόν Καθολικισμό

Κατά τήν τετάρτη ἀνάρρησή του στόν πατριαρχικό θρόνο τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὁ Ἰωαννίκιος Β' πατριάρχευσε ἐπί 16 μῆνες, ἀπό τόν Μάρτιο τοῦ 1655 μέχρι τίς 26 Ἰουνίου 1656, ὅποτε παραιτήθηκε ὀριστικά. Ἀφοῦ διαπραγματεύθηκε μέ τήν Ἱερά Σύνοδο ἐπί ἡμέρες τόν τρόπο πορισμοῦ ἑνός εισοδήματος γιά τήν περαιτέρω διαβίωσή του, τοῦ παραχωρήθηκε τελικά στίς 31 Ἰουλίου 1656 ἡ ἀρχιεπισκοπή Κέας καί Θερμίων «προεδρικῶς ἔπρος ζῶαρκειάν του» ἀπό τά εισοδήματά της, ἀφοῦ προηγήθηκε ἡ ἔξωση τοῦ ἀρχιερατεύοντος, ἀπό τόν Ἰούνιο 1651, Γερμανοῦ Χαλκιόπουλου, ἄγνωστο γιά ποιόν λόγο³.

Μετά ταῦτα ὁ πρώην Πατριάρχης καί «πρόεδρος Κέας καί Θερμίων» Ἰωαννίκιος, κατήλθε στίς Κυκλάδες καί στήν ἀρχιεπισκοπή του, παρόντος πάντοτε σ' αὐτήν καί τοῦ Γερμανοῦ κατά τά ἤδη ἱστορηθέντα⁴ καί τόν Φεβρουάριο τοῦ 1657 ἀνευρίσκει στήν Πάρο (μέ προορισμό τήν πατρίδα του Σίφνο;). Ἐκεῖ, στήν Πάρο, τόν ἐπισκέφθηκε ὁ Βενετός ναύαρχος Λάζαρος Μοντσενίγο, ὁ ὁποῖος εἶχε μακρά συζήτηση μαζί του γιά τήν ἐξέλιξη τοῦ πολέμου στήν Κρήτη καί τά τυχόν ἐπακόλουθά του σέ περίπτωση νίκης τῶν Βενετῶν κατά τῶν Τούρκων καί ἄλλα ἐνδιαφέροντα⁵. Ἡ συνάντηση αὐτή φαίνεται πῶς ἐξέθρεψε τή φήμη ὅτι ὁ πρώην Πατριάρχης ἦταν φυσικό νά προσχωρήσει στή χριστιανική πλευρά (τῶν Βενετῶν), ἀκόμη καί στόν Καθολικισμό! Εἶναι μάλιστα γνωστό ὅτι καί κατά τίς πατριαρχεῖες του στήν Κωνσταντινούπολη, πολιτικά φερόμενος, προέβαινε σέ «παραχωρήσεις» πρὸς καθολικούς καί ἐνωτικούς⁶. Ἡ φήμη αὐτή διαδόθηκε ταχύτατα καί ἦταν ἀναπόφευκτο νά φθάσει καί στό Βατικανό, τό ὁποῖο ἠθέλησε νά ἀξιοποιήσει τήν εἶδηση, ὅπως θά ἱστορήσουμε στή συνέχεια, προσεταιριζόμενο τόν πρώην Πατριάρχη γιά δικούς του πολιτικούς λόγους.

3. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, Τό Ἀρχιπέλαγος κατά τόν πόλεμο Τουρκίας-Βενετίας (1645-1669) καί οἱ ἀρχιερατικές ἐναλλαγές στίς ὀρθόδοξες ἐπισκοπές, «Μηλιακά», Ἀθήνα 1989, Γ', 82 (καί σέ ἀνάτυπο).

4. Αὐτόθι, 81-87.

5. Νικ. Β. Τωμαδάκη, Ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης, 137.

6. Αὐτόθι, 132-138.

Β'. Η παραμονή στη Σίφνο και η μετάβαση στον Χάνδακα

Μετά την Πάρο ο πρώην Πατριάρχης επέρασε πράγματι στη Σίφνο, όπου παρέμεινε επί μῆνες μέχρι τὸ φθινόπωρο τοῦ 1657. Σχετικῶς ἔχει γράψει ὁ βικάριος τοῦ νησιοῦ Βαρθολομαῖος Πόλλα: «Ὁ Ἑλληνας Πατριάρχης ἔχασε τὴν ἔδρα του καὶ διαμένει σ' αὐτὸ τὸ νησί. Ἔχει ἀγαθὴ ψυχὴ, ἀριστη φήμη καὶ εἶναι δίκαιος...»⁷. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἰωαννίκιος ἀπέστειλε στὴν Ἁγία Προπαγάνδα τῆς Ρώμης στίς 20 Αὐγούστου 1657, ἀπὸ τῆ Σίφνο, ἐπιστολὴ ὑπὲρ τοῦ ἀνωτέρω βικαρίου, τὸν ὁποῖο «κακότροποι ἄνθρωποι» εἶχαν διαβάσει στοὺς προϊσταμένους του μὲ «πολλὰς κατηγορίας», ἀκόμη καὶ «ὅτι ἐνεχείρισε καὶ κατεδίκασεν ἄνθρωπον ἐν τριήρει» (= πλοῖο)⁸, ἐνῶ «ἐστὶν ἀνὴρ καλοῦ βίου, τίμιος, κατὰ πάντα θεοσεβὴς καὶ ἐνάρετος... καθὼς περ καὶ ὀφθαλμοφανῶς οἶδαμεν (= ἐγνώρισαμεν) τὰ αὐτοῦ ἀποτελέσματα...», σημείωνε ὁ πρώην Πατριάρχης στὸ συστατικὸ γράμμα του ὑπὲρ τοῦ Βαρθολομαίου. Στὸ ἴδιο αὐτὸ ἔγγραφο ὁ πρώην πατριάρχης σημείωσε στὴν ἀρχὴ του: «... ἡ μετριότης ἡμῶν ἐντυγχάνει γε οὐσα ἐν τῇ νήσῳ Σίφνῳ οὐκ ὀλίγον καιρόν...», βεβαιώνοντας τὴν παραμονὴ του στὸ νησί (καὶ πατρίδα του;), τὸ ὁποῖο ἤχημαζε τότε ἀπὸ τίς πολυχρόνιες οικονομικὲς καὶ πολιτικὲς δραστηριότητες τοῦ μεγαλεμπόρου Βασιλείου Λογοθέτη καὶ τῶν συνεργατῶν του⁹.

Ἐκεῖ, στὴ Σίφνο, κατέπλευσε ὁ βενετσιάνικος στόλος ὑπὸ τὸν νέο ναύαρχο Φραγκίσκο Μορεζίνη τὸ φθινόπωρο τοῦ 1657 (μέχρι τότε

7. «Σιφνιακά», 17 (2009), 93-94.

8. Αὐτόθι, 94-95. Γιά τὸ ζήτημα αὐτῆς τῆς κατηγορίας ἐναντίον τοῦ Βαρθολομαίου, ἔγραψε στίς 18 Ἰανουαρίου 1659 πρὸς τὴν Ἁγία Προπαγάνδα τῆς Ρώμης ὁ συμπολίτης του (ἀπὸ τῆ Σύρο) κληρικὸς Γεώργιος Πέρης, ἀπόφοιτος καὶ αὐτὸς (ὅπως ὁ Βαρθολομαῖος) τοῦ Κολλεγίου Urbano, μεταξὺ ἄλλων, καὶ τὰ ἐξῆς: «... ὅτι προκάλεσε διακρατικὰ ζητήματα (ὁ Βαρθολομαῖος) κι' αὐτὸ γιατί ὑπῆρξε γεγονός ὅλης τῆς Ἑλλάδος ἢ τῆς Κωνσταντινούπολης καὶ τῆς Βενετίας, ἐπειδὴ κατέστησε δύο ἀνθρώπους σκλάβους στὴ γαλέρα τοὺς ὁποίους κατηγόρησε ὡς κατασκόπους. Ἐνας ἀπ' αὐτούς ἦταν κάποιος Pietro Cesi, Πέρσης, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Κολλεγίου Urbano, γνωστὸς τοῦ δὸν Gioseppe Fautione μὲ τὸ προσωνύμιο Barbone ὁ δυστυχὴς αὐτὸς ἐπῆγε στὴν Βενετικὴ Ἀρμάδα μὲ ἐμπόρευμα πρὸς πώληση, ὅπου τὸν συνήνησε ὁ δὸν Βαρθολομαῖος μὲ κάποιον ἄλλο πού τὸν γνώριζαν, γιατί τὸν ἴδιο καιρὸ πού ὁ δὸν Βαρθολομαῖος ἦταν μαθητὴς, ἦταν ἀκόμη καὶ ὁ εἰρημένος Cesi καὶ τὸν κατηγόρησαν ὡς ἐξωμότη καὶ κατάσκοπο τῶν Τούρκων, ὅποτε τὸν συνέλαβαν, τὸν ἔβαλαν στὰ σίδερα στὴν Candia (= Ἡράκλειο), ἀπὸ ὅπου ἀργότερα δραπετεύσε στὰ Χανιά καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἐπῆγε στὴν Κωνσταντινούπολη...» [SCPF/SOCC. 275, ff. 80^R-81^R].

9. «Σιφνιακά», 17 (2009), 94.

διατελοῦσε Γενικός Προβλεπτής Κρήτης, 1655-1657). Ὁ νέος Capitano Generale ἐπισκέφθηκε καί αὐτός τόν πρῶν Πατριάρχη Ἰωαννίκιο, προφανῶς μέ ὑπόδειξη τοῦ προκατόχου του Λάζαρου Μοντσενίγο, ὁ ὁποῖος θά τόν εἶχε ἐνημερώσει γιά τίς συζητήσεις πού εἶχε μέ τόν Πατριάρχη στήν Πάρο καί τίς συντρέχουσες ὑπέρ τῶν πολεμούντων στήν Κρήτη Βενετῶν ἀπόψεις καί θέσεις του. Στή συζήτηση πού ἀκολούθησε ἀποφασίστηκε καί ὁ ρόλος πού θά μπορούσε νά διαδραματίσει στόν Χάνδακα ὁ γέροντας πατριάρχης γιά τήν ἐνδυνάμωση τοῦ φρονήματος τῶν ὀρθοδόξων Κρητικῶν πού μάχονταν στό πλευρό τῶν Βενετῶν ἐναντίον τῶν Τούρκων πού πολιορκοῦσαν τήν πόλη κατά τά ἤδη ἱστορηθέντα¹⁰.

Ὁ Μορεζίνη ἀνεχώρησε ἀπό τή Σίφνο ἔχοντας στή ναυαρχίδα καί τόν πρῶν Κωνσταντινουπόλεως Ἰωαννίκιον, ἔτοιμον νά «ἀγωνισθῆ», κατά τήν ἡλικία καί τό ἀξίωμα του, ἐναντίον τῶν Τούρκων στόν Χάνδακα ἢ Μεγάλο Κάστρο (= Ἡράκλειο). Τίς ἐκεῖ δραστηριότητες του γιά τήν ἐμφύχωση τῶν ὀρθοδόξων Κρητικῶν πού μετεῖχαν δραστήρια στόν πόλεμο ἔχομε ἤδη περιγράψει, καταγράφονται δέ, μέ ἀρνητικό ὅμως πνεῦμα, ἀπό τοὺς ἐκεῖ καθολικούς, στό δημοσιευόμενο κατωτέρω ἔγγραφο πρὸς τόν Νούντιο τῆς Βενετίας.

Ἡ παρουσία τοῦ πρῶν Πατριάρχου στόν πολιορκούμενο ἀπό τοὺς Τούρκους Χάνδακα (ἐνῶ ὁ Λατῖνος ἀρχιεπίσκοπος Κρήτης Ἰωάννης Querini διέμενε μόνιμα στή Βενετία καί ἐκώφευε στίς ἐντολές τοῦ Βατικανοῦ νά ἀναλάβει τά καθήκοντά του, ἀρκούμενος νά ἀσκεῖ διοίκηση διὰ τοῦ ἀρχιεπισκοπικοῦ βικαρίου Φραγκίσκου Zeno ἀπό τό 1648)¹¹, ἔτυχε «μεγαλειώδους ὑποδοχῆς ὑπό σύμπαντος τοῦ ὀρθοδόξου Κλήρου τῆς πόλεως, κατελθόντος εἰς τόν λιμένα καί συνοδεύσαντος θριαμβευτικῶς εἰς τόν ναόν τῆς Τριμαρτύρου τόν εὐλογοῦντα τά συγκεντρωθέντα εἰς τὰς ὁδοὺς πλήθη Πατριάρχην»¹², ἀνησύχησε πολύ τόν βικάριο Zeno ὁ ὁποῖος ἔσπευσε νά γράφει τά διατρέχοντα στό Βατικανό, τό ὁποῖο τοῦ ἔδωσε σχετικές ὁδηγίες καί ἀνέθεσε στόν Λατῖνο ἐπίσκοπο Τήνου Maurizio Doria νά ἔλθει σέ

10. Αὐτόθι, 91-103.

11. Νικ. Μ. Παναγιωτάκη, Ἔρευνα ἐν Βενετία, περ. «Θησαυρίσματα», Βενετία 1968, τόμ. 5, 90-92. Φαίνεται πῶς οἱ καθολικοὶ ἐπίσκοποι ἔτρεμαν τοὺς πολέμους καί ἐγκατέλειπαν τίς θέσεις τους. Στίς 9 Ἀπρίλ. 1648 ἔγραφε ὁ καθολικός ἐφημέριος Σίφνου Marco Polla: «... οἱ <Λατῖνοι> ἐπίσκοποι τοῦ Ἀρχιεπελάγου ἀναχωροῦν γιά τήν Χριστιανοσύνη γιά νά διασωθοῦν ἐπειδή οἱ ἄπιστοι [= Τούρκοι] ἀπειλοῦν νά καταστρέψουν τά νησιά...» [SCPF/SOCCG. 177, 220ra].

12. Αὐτόθι.

έπαφή μέ τόν πρώην Πατριάρχη καί νά διερευνήσει τίς προθέσεις του γιά μεταπήδησή του στόν Καθολικισμό κ.λπ. κατά τό έπόμμενο έγγραφο τοῦ Dogia καί τά ιστορούμενα άκολουθώσ.

«Έδόθη έντολή είς τόν <λατίνον> έπίσκοπον Τήνου νά παρακολουθεί τά διαβήματα καί τίς προθέσεις εκείνου τοῦ Ίωαννικίου πατριάρχου τής Κωνσταντινουπόλεως, ό όποίος άφήκε νά έννοηθῆ ότι θά ήθελε νά συμφιλιωθῆ καί ένωθῆ μέ τήν Άγίαν Ρωμαϊκήν Έκκλησίαν.

Ό Έπίσκοπος <Τήνου> γράφει πρός τόν σεβασμιώτατον Νούντσιον τής Βενετίας ότι τόν εὔρεν είς τόν Χάνδακα μέ άπόψεις ίκανώσ διαφορετικές τών προηγουμένων, διότι παρακινηθείσ ύπ' αὔτου νά ύπογράψη τήν όμολογίαν στήν όποία έπρεπε νά προβῆ τής Καθολικῆσ πίστεως εύρηκε χρόνον νά τό άποφύγει καί λίγο άργότερα έπέστρεψε τό έντυπό της, τό όποίο είχεν άποσταλεί άπό έδω <έννοει τήν Βενετία> πρός αὔτόν τόν σκοπό, μέ τήν πρόφαση ότι εκεί <στόν Χάνδακα> ένώπιον τόσων Έλληνορθόδοξων ύπερασπιστών τοῦ δόγματός τους, ήταν άδύνατο νά τό έπιχειρήσει. Όταν δέ ό έπίσκοπος <Τήνου> τοῦ άποκρίθηκε ότι μπορούσε νά έπιλέξει ό ίδιος άλλον τόπον τής προτίμησής του ταραχθηκε καί... προσέθεσε μόνον ότι είχε πρόθεση νά μεταβῆ άργότερα στή Βενετία καί κατόπιν νά ύπογράψει. Πρόσθεσε δέ <ό Τήνου> ότι ό έν λόγω πατριάρχης έχαιρε μεγίστης ύπολήψεως άπό τούς Έλληνορθόδοξους εκείνης τής πόλεως <τοῦ Χάνδακος>, οί όποίοι έφθαναν νά τοῦ άπονέμουν τόν τίτλο τοῦ Μακαριωτάτου (= Παναγιωτάτου), ότι άσκούσε πλήρη δικαιοδοσίαν, άκύρωνε γάμους γιά άσήμαντους λόγους, παρείχε άδειες νά συνάπτονται καί πάλιν, ότι διέσχιζε τήν πόλη κρατώντας τήν πατερίτσα συνοδεία τοῦ Κλήρου, παρέχοντας τήν εύλογία, ότι έξομολογοῦσε καί παρείχε άφεςιν άμαρτιών, άκόμη καί σέ άπόντες μέσω τρίτου προσώπου καί μέ συγχωροχάρτια, ότι ήθέλησε νά αγιάση ό ίδιος τά ύδατα κατά τήν παραμονή τών Θεοφανείων κατά τό έθιμο τών Άνατολικών, πράγμα πού έκανε δημοσίως στοῦς δρόμους καί μέ τήν εύκαιρία αὔτην εισέπραξε 300 νομίσματα <προσφορές τών πιστών>, ότι, τέλος, άπό τούς ίδίους Έλληνορθόδοξους έμισήθη διότι φανερώθηκε συμφεροντολόγος καί ότι μόνον ήθελε νά συγκεντρώσει χρήματα ίνα έξαγοράση τήν εύνοια τοῦ Σουλτάνου καί έπανακτήση τόν θρόνο καί ότι έρχονταν άπό τήν Ύψηλήν Πύλην συνεχείς διαταγαί έναντίον του, ένεκα τών όποίων σκέπτονταν ν' άναχωρήση άπό τήν Κρήτη. Κατά τόν

ΟΜΟΛΟΓΙΑ

ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ

ΠΙΣΤΕΩΣ.

ΥΠΟ ΤΩΝ ΓΡΑΙΚΩΝ ΠΟΙΗΘΗΣΟΜΕΝΗ,

*α)ρταγματι τῆς μακαρίου μάρτυρος Γρηγορίου
Πάπα 13'. ἐκδοθήσα,*

73

PROFESSIO

ORTHODOXAE

FIDEI

A GRAECIS FACIENDA,

Iussu fe. rec. Gregorij Papæ XIII. edita.

R O M Æ,

Typis Sacrae Congr. de Propaganda Fide.

M D C L X X I.

Ἡ διανεμόμενη ἀπὸ τὴν Ἁγία Προπαγάνδα «Ὁμολογία Πίστεως»
στοὺς προσερχομένους στὴν Οὐνία ὀρθοδόξους.

ἴδιο ἐπίσκοπο Τήνου <ὁ Ἰωαννίκιος> σκέπτονταν τοῦτο ἐπειδὴ εἶχε γίνει πρόξενος συγχύσεως καὶ σχίσματος μεταξύ ἐκείνου καὶ τοῦ λαοῦ, ιδιαίτερα τοῦ ὀρθόδοξου δόγματος· ἔτυχε <μάλιστα> νὰ εὑρίσκεται ἐκεῖ ἓνας Ἑλληνορθόδοξος ἐπίσκοπος, προωριζόμενος γιὰ τὴν ἐπισκοπὴ Μήλου, ὁ ὁποῖος μετέφερε <στὴν Κρήτη> ἓναν πρόσφατον, ὡς κεραυνόν, συνοδικόν ὄρισμόν τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀφορίζοντα τὸν εἰρημένον πατριάρχην ἐπειδὴ εἶχε γίνει γνωστό ἐκεῖ ὅτι ἀσκοῦσε τὴν πατριαρχικὴν ἐξουσίαν σὺν Ἀρχιπέλαγος <= Αἰγαῖο> μὲ διαταγὴ νὰ ἀπέχει παρομοίως δικαιοδοσίας, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ <ὀρθόδοξο> πλήρωμα νὰ μὴν ὑπακούει σ' αὐτόν, ἀντιθέτως δ' αὐτός, τυφλωμένος ἀπὸ τὴν ἀπληστία τοῦ χρήματος, δὲν ὑπήκουσε.

Προσθέτει ὁ σεβασμιώτατος Νούντσιος ὅτι, μετὰ ἀπὸ ἐκτίμηση τῆς ζημίας τὴν ὁποία ἦταν δυνατόν νὰ ἐπιφέρει στὴν μητρόπολη Κρήτης αὐτός ὁ ἄνθρωπος <= ὁ Ἰωαννίκιος>, παρεκίνησε τὸν ἀρχιεπίσκοπο <τῆς Κρήτης> νὰ τὸν ἐξαποστείλῃ στὴν Βενετία, αὐτός δὲ ὑποσχέθηκε νὰ τὸ κάνει μὲ πρῶτο πλοῖο.

Νὰ δοθεῖ ἀπάντηση στὸν Νούντσιο νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν μεταφορὰ τοῦ πατριάρχου στὴν Βενετία». <13 Μαΐου 1658>¹³.

Γ'. Ὑπὸ τὴν παρακολούθηση τῶν καθολικῶν

Ὅπως προείπαμε, οἱ ἐν γένει «κινήσεις» τοῦ πρώην Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ προέδρου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Κέας καὶ Θερμίων εἶχαν διεγείρει τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Βατικανοῦ, τὸ ὁποῖο θὰ εἶχε «πολιτικό» ὄφελος, ἀπὸ τυχόν προσέλευσή του στὸν Καθολικισμό. Ὅταν δὲ ὁ ἀρχιεπισκοπικός βικάριος Κρήτης Φραγκίσκος Ζενο, ὁ ὁποῖος ἀνησύχησε ἀπὸ τὴν παρουσία τοῦ Ἰωαννικίου στὸν Χάνδακα, τὴν ὑποδοχὴ πού τοῦ ἐπεφύλαξαν οἱ ὀρθόδοξοι κ.λπ., ἔγραψε σχετικῶς στὴ Ρώμη, ἐκείνη, διὰ τοῦ νούντσιου τῆς Βενετίας, ἔδωσε ἐντολὴ στὸν Λατῖνο ἐπίσκοπο τῆς Βενετοκρατούμενης Τήνου Mauricio Dogia, νὰ παρακολουθεῖ στενά τίς κινήσεις τοῦ πατριάρχου καὶ νὰ διερευνήσῃ τίς προθέσεις του γιὰ τὴν προσχώρησή του στὸν Καθολικισμό, τοῦ ἀπέστειλε δὲ καὶ τὴν ἐντυπὴ Ὁμολογία Πίστεως <«παραγωγῆς» τοῦ Βατικανοῦ> γιὰ νὰ τὴν ὑπογράψῃ σὲ ἐπικύρωση τῆς ἀποστασίας του¹⁴.

13. Νικ. Β. Τωμαδάκη, Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, 150-151.

14. Κατὰ τὸ ἀνωτέρω ἔγγραφο (βλ. ὑπόδειγμα τοῦ ἐντύπου στίς² σελ. 54-55).

Όπως συνάγεται από τό περιεχόμενο τῆς δημοσιευομένης ἀνωτέρω ἀναφορᾶς τοῦ ἐπισκόπου Dogia πρὸς τόν νούντσιο τῆς Βενετίας, ὁ πρῶτος εἶχε συναντήσει τόν Πατριάρχη δύο φορές [ἔγραφε ὅτι «τόν εὔρεν εἰς τόν Χάνδακα <τῆ δεύτερη φορά> μέ ἀπόφεις ἰκανῶς διαφορετικές τῶν προηγουμένων...»], δηλ. ἐκείνων τῆς πρώτης συνάντησής τους, πολύ πιθανόν στή Σίφνο, ὅπου ὁ Ἰωαννίκιος ἔδειχνε δῆθεν συζητήσιμος ἐπὶ τοῦ θέματος μετά τίς συνομιλίες πού εἶχε μέ τούς Βενετούς ναύαρχους Μοντσενίγο - Μορεζίνι. Ὅμως στόν Χάνδακα ὁ Πατριάρχης, μέ διάφορες εὐλογοφανεῖς δικαιολογίες, ἦταν ἀρνητικός ἰσχυρίζονταν λ.χ. ὅτι ἐκεῖ, ἐνώπιον τόσο μεγάλου ἀριθμοῦ Ἑλλήνων Κρητικῶν, ὑπερμάχων τῆς Θρησκείας τους, ἦταν ἀδύνατον νά τήν ἀποκηρύξει. Στήν ἐπιμονή τοῦ Dogia ὅτι ἤμποροῦσε νά ἐπιλέξει ὅποιονδήποτε ἄλλον τόπο πρὸς τοῦτο, ὁ Ἰωαννίκιος ἄρχισε νά γίνεται ἀσαφής καί νά ἀποφεύγει νά δίνει ἀπαντήσεις. Ἀναλογίζονταν πλέον τήν ἐπιρροή πού εἶχε ἀσκήσει στούς Ἕλληνες τῆς πόλης ἡ παρουσία του, τήν μεγάλη ἐκτίμησή τους στό πρόσωπό του ὥστε νά τοῦ ἀποδίδουν τόν τίτλο τοῦ «παναγιωτάτου», τήν ἐκτεταμένη δικαιοδοσία πού τοῦ παρεχώρησε ὁ Λαός νά ἀκυρώνει λ.χ. γάμους, νά ἀνανεώνει προγενέστερες συμφωνίες, νά ἀσκεῖ κανονικά ποιμαντικό ἔργο ἀνά τήν πόλη κ.λπ.

Δ. Εἰδικά τό «ποιμαντικό ἔργο» πού ἄσκησε ἀκούραστα ὁ γέρον πατριάρχης στόν Χάνδακα, τονωτικό τοῦ φρονήματος τῶν ὀρθοδόξων Κρητικῶν, ἦταν ἐκεῖνο πού, κυριολεκτικά, κατεφόβησε τόν ἀρχιερατικό βικάριο Zenο καί ἐξόργισε τόν Τήνου Dogia ὥστε νά γράφει τίς κατηγορίες στήν ἀναφορά του πρὸς τόν νούντσιο (γιά «χρηματισμό» τοῦ Ἰωαννικίου κατά τά Θεοφάνεια¹⁵, χορήγηση συγχωροχαρτιῶν ἐπ' ἀμοιβῆ κ.λπ.)¹⁶, ὥστε «τό μόνο πού ἐπεδίωκε ἦταν

15. Τό ἔθιμο τῶν ὀρθοδόξων προσφορᾶς μικροῦ ποσοῦ κατά τόν ἀγιασμό τῶν ὑδάτων τά Θεοφάνεια.

16. Φίλιππου Ἡλιοῦ, Συγχωροχάρτια, «Τά Ἱστορικά», 1983, τόμ. πρῶτος, τεῦχος 1, Σεπτέμβρ., 35-84 καί τόμος δεύτερος, τεῦχος 3, Μάιος 1985, 3-44. Ἐνδεικτικά ἀπό τήν ἐν λόγῳ ἐξαιρετικήν ἐργασία: «Οἱ ἐκάστοτε πατριάρχες ἐμφανίζονται περιβεβλημένοι μέ ἀρμοδιότητες πού τούς ἐπιτρέπουν νά ἀποφασίζουν τελεσιδίκια γιά τήν τύχη καί τή θέση τῶν ἀνθρώπων στή μέλλουσα ζωή ὅπως ἀναγράφεται στό διανεμόμενο κείμενο τῶν συγχωροχαρτιῶν, σ' αὐτούς ἔχει μεταδοθεῖ "ἀλληλοδιαδόχως" ἡ ἐξουσία τήν ὁποία εἶχε παραχωρήσει ὁ Χριστός στούς Ἀποστόλους καί νά ἀποφασίζουν ἂν θά ἀφεθοῦν ἢ ὄχι οἱ ἁμαρτίες τῶν πιστῶν καί νά ἰσχύουν στόν οὐρανό οἱ ἀποφάσεις αὐτές πού λαμβάνονται στή γῆ "λάβετε πνεῦμα ἅγιον ἂν τινῶν ἀφήτε τάς ἁμαρτίας ἀφιένται αὐτοῖς ἂν

νά συγκεντρώσει χρήματα... για νά εξαγοράσει πάλι τόν θρόνο Κωνσταντινουπόλεως» παρότι γνωστοποιούσε ότι, κατά πληροφορίες, τό Πατριαρχείο είχε εκδώσει άφορισμόν κατά τοῦ πρώην πατριάρχου ἐπειδὴ εὐρίσκονταν στήν Κρήτη ἢ γιατί ἀσκοῦσε ἐξουσία στό Ἀρχιεπίσκοπος (= τῶν Κυκλάδων) καί δίδονταν ἐντολή στό ὀρθόδοξο ποιμνιο νά μὴν τόν ὑπακούει.

Τά ὄσα τοῦ ἔγραφαν ἀπό τόν Χάνδακα ὁ Zeno καί ὁ Doria, ἀνησύχησαν καί τόν νούντισο τῆς Βενετίας, ὁ ὁποῖος ἔσπευσε νά γράψει «νά ἀποσταλεῖ, μέ πρῶτο πλοῖο, στή Βενετία ὁ Ἰωαννίκιος»¹⁷, ἐνέργεια πού θά μπορούσε νά πραγματοποιηθεῖ διά τοῦ ναυάρχου Μορεζίνη. Αὐτός ὅμως εἶχε ἄλλα σχέδια στό νοῦ του, ὄσα δηλαδή εἶχε καταστρώσει μέ τόν γέροντα Ἰωαννίκιο στή Σίφνο· τόν ξεσηκωμό τῶν Ἑλλήνων τῆς Πελοποννήσου σέ ἀντιπερισπασμό στόν πόλεμο τοῦ Χάνδακα μέ τήν πολύτιμη συμμετοχή τοῦ πρώην πατριάρχου. Ἔτσι, μετά πολύμηνη παρουσία του στήν πολιορκουμένη πόλη τοῦ Χάνδακα καί τήν ἐνεργό συμμετοχή του στά ἐκεῖ πολεμικά γεγονότα, ὁ πρώην οἰκουμενικός πατριάρχης, φιλοξενούμενος πάντοτε τοῦ Βενετοῦ ναυάρχου, ἀνεχώρησε μέ τόν στόλο γιά τήν ἐφαρμογή τοῦ δευτέρου μέρους τοῦ σχεδίου τους: Τόν Βραχίονα τῆς Μάνης καί τόν ξεσηκωμό τῶν ἐκεῖ ὀρθοδόξων Ἑλλήνων.

τινων κρατῆτε κεκράτηνται καί ὄσα ἄν δέσητε καί λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα καί λελυμένα ἐν τοῖς οὐρανοῖς». Τά δύο αὐτά παραθέματα-λόγια τοῦ Ἰησοῦ στούς μαθητές του (Ἰωάννη, κ', 23-Ματθαῖος ιη', 18) στά ὁποῖα τά συγχωροχάρτια στηρίζουν τή θεϊκή τους νομιμότητα... συγκροτοῦν τήν ἐνιαία, συστατική, βάση τοῦ μυστηρίου τῆς μετανοίας καί ἀποτελοῦν τό πάγιο σημεῖο ἀναφορᾶς τοῦ συνόλου τῶν συγχωρητικῶν κειμένων... καί ἐπιτρέπουν στόν πιστό νά ἀποκτήσει, ὄχι μόνο τήν ἐσωτερική βεβαιότητα, ἀλλά καί τή γραπτή ἐγγύηση ὅτι ἔχει ἔγκαιρα ἐξασφαλίσει τήν καλή θέση στή βασιλεία τῶν οὐρανῶν». [Ὁρθόδοξη Σύνοδος Κωνσταντινουπόλεως 1727].

Ὡς πρός τόν Πατριάρχη Ἰωαννίκιο Β' καί τά συγχωροχάρτια, σημειώνουμε ἀπόσπασμα ἀναφορᾶς, ἀπό 24 Δεκεμβρ. 1657, τοῦ καθολικοῦ ἐπισκόπου Μήλου Ἀντωνίου Σέρρα πρός τήν Ἁγία Προπαγάνδα: «Ἐπ' εὐκαιρία σᾶς στέλνω ἕνα καινούργιο συγχωροχάρτι τοῦ Πατριάρχου Ἰωαννικίου (φαίνεται πῶς εἶχε στείλει καί προγενέστερο) μέ τό ὁποῖο ἐξαπατᾶται ὁ κόσμος καί παρέχεται, χωρίς μυστική ἐξομολόγηση, ἄφεση κάθε ἀμαρτήματος. Λυπήθηκα πού δέν ἦταν ἐδῶ ὁ δόν Γεώργιος (Πέρης, βικάριός του), ὁ ὁποῖος, μέ τήν διακρίνουσα αὐτόν ἐξυπνάδα, γνωρίζει νά καταρρίπτει κάθε παρόμοιο σφάλμα» [Βλ. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, Ἱστορικά Ἐγγραφα Μήλου (1628-1683) ἀπό τά Ἀρχεῖα τοῦ Βατικανοῦ, περιοδ. «Μηλιακά», Β' (1985), 121-123 καί σέ ἀνάτυπο] ἐπειδὴ, προφανῶς, ἀγνοοῦσε ὁ ἴδιος ὅτι τά συγχωροχάρτια τά πρωτοεφάρμοσε ἡ Καθολική Ἐκκλησία.

17. Νικ. Β. Τωμαδάκη, Ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης, 151.

Στό σημείο αυτό θεωρούμε ότι είναι χρήσιμο νά αναφερθοῦμε καί στό πιθανό αἴτιο ἔκδοσης ἀπό τόν Βενετό ναύαρχο Μορεζίνη τῆς, ἀπό 28 Νοεμβρίου 1658, Διαταγῆς του πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους Ἕλληνες «κινούμενος καί παρορμώμενος ἐκ τῆς πληθῆος τῶν ἀσυμφόρων πράξεων καί ταραχῶν αἵτινες καθ' ἡμέραν συμβαίνουν καί ἐκ τῶν εἰς βάρος τῶν ἐπισκόπων καί ἄλλων κληρικῶν τοῦ σεβασμίου Ἑλληνικοῦ δόγματος κακώσεων συνεπεία διαταγῶν προερχομένων ἐκ Κωνσταντινουπόλεως <ἐνν. Οἴκουμ. Πατριαρχείου> πρὸς βλάβην τῆς ἡσυχίας τῶν κατοίκων καί δι' ἀποκλεισμοῦ νομίμων προϊσταμένων εἰς μὴ ὀφειλομένας ζημίας καί ἀρπαγὰς καί εἰς ἐνόχλησιν καί διαταραχὴν βαρυτάτην τῶν ἐκκλησιαστικῶν προσωπικοτήτων, ἐκ τῶν ὁποίων πάλιν ἀπορρέουν συνέπειαι ἐπιζήμιοι εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ἡγεμόνος <ἐνν. τοῦ δόγη τῆς Βενετίας>, ὠμότητες, ἔριδες καί διχογνωμίαι μεταξὺ τῶν ἰδιωτῶν, διατάσσομεν καί ἐπιτάσσομεν εἰς ὅλους τοὺς σεβασμιωτάτους, μητροπολίτας, ἐπισκόπους, ἡγουμένους, προϊσταμένους, ἱερεῖς, μοναχοὺς παντός βαθμοῦ καί ιδιότητος, οὐδενός ἐξαιρουμένου, καθὼς ἐπίσης καί εἰς τοὺς ἄρχοντας, δημογέροντας, ἐπιτρόπους καί πᾶν ἄλλο πρόσωπον κατοικοῦν τὰς νήσους τοῦ Ἀρχιπελάγους καί ἔχοντας τίτλον τινά, ἢ ὄνομα καί βαθμὸν διακεκριμένον, ὅτι δέν δύνανται νά λαμβάνουν καί νά ἀκολουθοῦν οὐδεμίαν διαταγὴν, ἢ ὁποία θά προήρχετο ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἀποβλέπουσαν ἢ καθ' οἷονδήποτε λόγον ἀναφερομένην εἰς ὑποθέσεις ἢ ὕλην ἐκκλησιαστικὰς, οὐδέ νά δέχωνται, ἀναγνωρίζουν ἢ διαβαθμίζουν οὐδέν ὑποκείμενον τοποθετούμενον εἰς ἐκκλησιαστικόν ἀξίωμα, ἄνευ προηγουμένης ἡμῶν εἰδήσεως, συγκαταθέσεως καί ἐπιδοκιμασίας ἐκπεφρασμένης γραπτῶς».

Ἔτσι, μέ διαταγὴ τοῦ ναύαρχου τοῦ στόλου τῆς Βενετίας, πού κυριαρχοῦσε στίς θάλασσες, καταργήθηκε ἡ δικαιοδοσία τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως στίς ἐπισκοπές καί τό ποιμνιο τῶν Κυκλάδων μέ μεταβίβασή της στόν ἐκάστοτε ναύαρχό της! Τά σημειούμενα στήν ἀνωτέρω διαταγὴ αἴτια καί λόγοι ἔκδοσῆς της ἔχουν πράγματι ἀναφορὰ στίς αὐθαιρεσίες καί καταπιέσεις τοῦ Πατριαρχείου σέ βάρος ἐπισκόπων καί ποιμνίου γιά τὴν εἰσπραξή, κατὰ κύριο λόγο, τόν φορολογίων του ἀπό ἀρχιερεῖς καί Λαό πού ἀδυνατοῦσαν, ἐκ τῶν πραγμάτων, νά ἐκπληρώσουν, ὅπως ἔχομε περιγράψει λεπτομερῶς [βλ. τὴν ἐργασία μας τῆς ὑπόσημ. ἀριθ. 3], ἐνῶ ἡ Κωνσταντινούπολη ἀδιαφοροῦσε καί ἐκώφευε!

Μ' αὐτὴν λοιπὸν τὴ διαταγὴ Μορεζίνη, πολὺ πιθανὸν κατὰ παρακίνηση τοῦ Ἰωαννικίου Β' (κατηγορουμένου καὶ «γιά ἄσκησι ἐξουσίας στό Ἀρχιπέλαγος» ἀπό τό Πατριαρχεῖο καὶ ὄχι μόνο ὡς Προέδρου Κέας-Θερμίων), περιορίζονταν ἡ διάδοσι τῶν τυχόν πειθαρχικῶν κυρώσεων τοῦ Πατριαρχείου κατὰ Ἰωαννικίου (μέ διαταγές ἀνυπακοῆς τῶν πιστῶν, ἀφορισμό του κ.λπ.), πού θά μείωναν τό γόητρό του στό ἐπόμενο ἔργο πού ἦταν ὁ ξεσηκωμός τῆς Πελοποννήσου, ἀρχίζε ὁμως καὶ ἡ ἐφαρμογὴ ἐνός σχεδίου δημιουργίας στό Ἀρχιπέλαγος μιᾶς «αὐτόνομης ἐκκλησιαστικῆς περιοχῆς» πού θά ὑπηρετοῦσε τίς ἐπιδιώξεις τῆς Βενετίας. Βάσει αὐτοῦ τοῦ νέου κλίματος πού ἐπικράτησε τότε στό νησιά, ὁ μητροπολίτης Παροναξίας Νικόδημος Γεράρδης, ὁ Νάξιος, παρά τίς ἀλλεπάλληλες ἀργίες καὶ καθαιρέσεις του ἀπό τό Πατριαρχεῖο παρέμενε στήν ἔδρα του ἀσκώντας κανονικὴ διοίκηση πληρώνοντας καὶ φορολογίες (μέ σύναψη δανείων) στό Πατριαρχεῖο!! [Βλ. τὴν ἐργασία μας τῆς ὑποσημ. ἀριθ. 3].

Ε'. Ἡ μετάβαση στήν Πελοπόννησο

Ἀπό τόν Χάνδακα ὁ στόλος κατέπλευσε στό εὐρύχωρο λιμάνι τῆς Μήλου. Ἀπὸ ἐκεῖ ὁ Μορεζίνη ἔγραψε στίς 25 Δεκεμβρίου 1658 πρὸς τόν Δόγη τῆς Βενετίας:

«Ἄν κατώρθωνα νά ἐξεγείρω τοὺς κατοίκους τοῦ Μορέως διὰ μέσου τῶν προκρίτων τοῦ Βραχίονος τῆς Μάνης... διὰ τῆς μεσολαβήσεως τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ὁ ὁποῖος παραμένει πλησίον μου, φρονῶ ἀδιστακτῶς ὅτι παρομοία ἐξέγερσις θά εἶχε μεγάλας συνεπείας, λόγω τῆς ὠφελείας ἢ ὁποῖα θά προκύψῃ...»¹⁸.

Καὶ στίς 9 Ἰανουαρίου 1659 οἱ Μορεζίνη καὶ Ἰωαννίκιος εὐρίσκονταν ἀκόμη στή Μήλο ἀπὸ ὅπου ὁ πρῶτος ἔγραψε πρὸς τόν Δόγη τὴν ἴδια ἡμέρα ὅτι σέ δύο ἡμέρες θά ἐκκινήσουν γιὰ τόν Βραχίονα τῆς Μάνης καὶ ὅτι θά μετέβαινε μαζί του ὁ «πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, Ἕλληνας, ὁ ὁποῖος πολὺ θά μᾶς ὠφελήσῃ μέ τό κῦρος του ἔναντι τῶν κατοίκων, ὡς προηγουμένως ἀνέφερα εἰς τὴν ὑμετέραν Γαληνότητα»¹⁹.

Κατὰ τὰ ἤδη ἱστορηθέντα, τόν Μάρτιο τοῦ 1659 ὁ βενετσιάνικος στόλος μέ τόν πατριάρχη εὐρίσκονταν στόν ὄρμο τῶν Κιτριῶν ἀπὸ

18. Κωνστ. Μέρτζιου, Ἡ Μάνη εἰς τὰ Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας (1611-1674), «Λακωνικά Σπουδαί», ἐν Ἀθήναις 1972, τόμ. Α', 149-153.

19. Αὐτόθι.

ὅπου στίς 17 τοῦ μηνός, ὁ Μορεζίνη ἀπέστειλε στόν Δόγη καί ἄλλην, μακροσκελῆ ἀναφορά, στήν ὁποία περιέγραφε πώς μέ τήν ἐνεργό συμμετοχή τοῦ Ἰωαννικίου, ὑπερπηδήθηκαν πολλά ἐμπόδια «μέ συμβουλές του σέ ἐπισκόπους καί προκρίτους πολλῶν περιφερειῶν τῆς Πελοποννήσου» μέ ἀποτέλεσμα νά συναφθεῖ καί ὑπογραφεῖ συμφωνία δράσεως κατά τῶν Τούρκων, ἡ ὁποία ὅμως δέν ἀπέδωσε τό ἐπιδιωκόμενο ἀποτέλεσμα. Μετά ταῦτα ὁ βενετσιάνικος στόλος ἐπέστρεψε στή Μῆλο ἀπό ὅπου ὁ ναύαρχος ἔγραψε στόν Δόγη (8 Ἀπριλίου 1659) τά καθέκαστα καί ὅτι θά ἀπέστειλε «τόν σεβασμιώτατον πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως εἰς τό Τσερίγο (= Κύθηρα) διότι οἱ Τούρκοι εἶναι ἐξηγριωμένοι ἐναντίον του καί ἐπιζητοῦν νά τόν συλλάβουν»²⁰, εἰσηγήθηκε δέ «νά τῷ χορηγηθεῖ μία ἐπιχορήγησις πού θά εἰσπράττει ἀπό τάς νήσους» διότι «τά μετριώτατα μέσα πού διαθέτει δέν τοῦ ἐπιτρέπουν νά διάγη ἀξιοπρεπῶς».

Κατά τόν Βενετό ναύαρχο, ὁ ὁποῖος εἶχε κοντά του ὡς στενό συνεργάτη τόν πρῶην πατριάρχη ἐπί μεγάλο χρονικό διάστημα, τά οικονομικά του ἦταν μετριώτατα, παρ' ὅσα χαιρέκακα ἔγραψε γι' αὐτόν ὁ Λατίνος ἐπίσκοπος Τήνου. Θά μπορούσαμε μάλιστα νά ὑποθέσουμε ὅτι, μαζί μέ τόν ἀφορισμό πού ἐξαπέλυσε ἐναντίον του τό Πατριαρχεῖο, τόν ἀποστέρησε καί ἀπό τό εἰσόδημα τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Τζίας καί Θερμίων πού τοῦ εἶχε παραχωρήσει προεδρικῶς ἡ Ἱερά Σύνοδος «πρός ζῶαρκειάν του». Ἀξιοσημείωτη καί ἡ μέριμνα τοῦ Μορεζίνη νά διασφαλίσει τή ζωή τοῦ πρῶην πατριάρχου στά βενετοκρατούμενα Κύθηρα. Ὅπως δέ ἔγραψε ὁ καθηγητής Νικ. Β. Τωμαδάκης «ἡ Πάρος, ἡ Σίφνος, ἡ Μῆλος δέν ἠδύναντο πλέον νά εἶναι καταφύγιον διά τόν ἀντάρτην πατριάρχη. Ἄν ἠσύχασε καί ἐτελειώθη εἰς τά Κύθηρα δέν τό γνωρίζω, οὐδέ πότε. Ἡ περιπέτεια τῆς Μάνης ἦτο ἡ τελευταία του ἐπιχειρήσις. Ἐγένετο ὄργανον σκοτεινῶν προθέσεων τῶν Ἑνετῶν στολάρχων, ἐνῶ ἐκεῖνος ὠνειρεύετο ἐκδίωξιν τῶν Τούρκων ἀπό τήν Κρήτην, τήν Πελοπόννησον, τήν Βαλκανικήν καί, ὡς ἔγραφεν εἰς τόν πάπαν Ἀλέξανδρον Ζ' <15 Φεβρ. 1657>, χριστιανικήν λειτουργίαν εἰς τήν Ἁγίαν Σοφίαν. Ταῦτα πάντα κατέρρευσαν φροῦδα καί αἱ χῶραι διά τάς ὁποίας συνηγωνίσθη νά ἐλευθερωθοῦν ἔμειναν δοῦλαι. Εἰδικῶς ἡ Κρήτη κατελήφθη, αὐτή δέ ἡ Ἀττική καί ἡ Πελοπόννησος μικρά μόνον διαλείμματα ἐνετικῶν ἐπιδρομῶν ἐγνώρισαν ἔκτοτε καί ἔμελλον νά μείνουν ὑπό

20. «Σιφνιακά», 17 (2009), 100-101.

τούς Τούρκους' επί αιώνας ἔτι. Καί ὁμως, ἡ περιπέτεια τῆς Μάνης διεφύλαξε τήν ὀρθοδοξίαν τοῦ Ἰωαννικίου Β', ὡς πρότερον τήν εἶχε διαφυλάξει ἡ δραστηριότης του εἰς τόν Χάνδακα. Ἄλλως θά ἦτο ὑποχρεωμένος νά υπογράψῃ, ὡς ὁ Ἀθανάσιος Πατελλάρος, τήν παπικήν ὁμολογίαν τῆς οὐνίας. Ἐν τούτοις ὁ μὲν Πατελλάρος ἐτιμήθη ὡς ἅγιος, γνωστοῦ ὄντος καί τοῦ τόπου καί τοῦ χρόνου τοῦ θανάτου του, ὁ δέ πολύτλας Ἰωαννίκιος ὁ Β' κατεπόθη ἀπό τό ἔρεβος' ἡ Ἱστορία τοῦλάχιστον δέν γνωρίζει οὐδέ ποῦ ἀνέπαυσε τό σαρκίον του, οὐδέ πότε ἔκλεισαν οἱ ὀφθαλμοί του οἱ ὁποῖοι εἶχον ὀραματισθῆ τήν λειτουργίαν τῆς Ἀγίας Σοφίας»²¹.

ΣΤ'. Ἰκανοποίηση στά αἰτήματα τῆς Ἱστορίας

Στά ἄνευ ἀπαντήσεως, μέχρι πρό τιнос, ἐρωτήματα τῆς Ἱστορίας, ἡ ἔρευνα ἀπέδωσε θετικά ἀποτελέσματα:

α) Ἡ ἀσφαλής γιά τή ζωή τοῦ πατριάρχου παραμονή στά βενετοκρατούμενα Κύθηρα φαίνεται πῶς δέν τόν ἱκανοποιούσε, ὅποτε, μετά τήν 12η Νοεμβρίου 1659²², μέ πλοῖο πού εἶχε προορισμό του τή Μῆλο, ἐπέστρεψε στίς Κυκλάδες, πολύ πιθανόν γιά νά μεταβῆ στή Σίφνο, ἄν ἦταν ἡ πατρίδα του. Φαίνεται ὁμως ὅτι δέν πρόλαβε, ἀκόμη καί ἄν ἦταν ἔτσι, γιατί ὁ χρόνος τῆς ζωῆς του τελείωσε ἐκεῖ, στή Μῆλο, ὅπου «ἔκλεισαν οἱ ὀφθαλμοί του» καί «ἀνέπαυσε τό σαρκίον του» περί τά τέλη Δεκεμβρίου 1659 ἢ ἀρχές τοῦ 1660, κατά ἀσφαλῆ μαρτυρία τοῦ καθολικοῦ ἀρχιεπισκόπου Νάξου Βαρθολομαίου Πόλλα (τοῦ προαναφερθέντος βικαρίου Σίφνου δηλαδή, ὑπέρ τοῦ ὁποίου εἶχε γράψῃ στό Βατικανό ὁ Ἰωαννίκιος στίς 20 Αὐγούστου 1657 συστατική ἐπιστολή ἀπό τή Σίφνο). Ὁ ἐν λόγω Βαρθολομαῖος, στίς 16 Ἰουνίου 1662, σέ ἐπιστολή του πρὸς τήν Ἁγία Προπαγάνδα σημείωσε, ἀναφερόμενος στόν συνοδεύοντα τόν ναύαρχο Μορεζίνη Ζακύνθιο Ἰωσήφ Δόξα καί τήν ἀνάδειξή του σέ ἀρχιερέα²³, ὅτι «εἶχε χειροτονηθεῖ ἀπό τόν πατριάρχη Ἰωαννίκιο, ὅταν ὁ τελευταῖος, ἐξωσμένος ἀπό τόν πατριαρχικό θρόνο, ἔζησε τελευταία γιά ἓνα διάστημα σ' αὐτά τά νησιά καί ἀπεβίωσε στή Μῆλο τό ἔτος 1660». Ἡ μαρτυρία πρέπει νά θεωρηθεῖ ἀκριβῆς

21. Νικ. Β. Τωμαδάκη, *Ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης*, 159.

22. «Σιφνιακά», 17 (2009), 101.

23. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, *Τό Ἀρχιπέλαγος...*, 60-67, ὅπου περὶ τοῦ Ἰωσήφ Δόξα.

γιατί ο Βαρθολομαίος γνώριζε πολύ καλά τόν πρώην πατριάρχη και είχε ευεργετηθεί απ' αυτόν στη Σίφνο²⁴ όταν διατελούσε εκεί βικάριος. Δέν θά λησμονούσε τή μετάσταση του Ίωαννικίου πού συνέβη μόλις δύο χρόνια ένωρίτερα.

Τά άνωτέρω βεβαιώνονται και από άλλην πηγή, αυτό τό Οικουμενικό Πατριαρχείο, τό όποιο, όταν πληροφορήθηκε τόν έπισυμβάντα θάνατο του Ίωαννικίου Β', άπεφάσισε νά πληρώσει τήν έδρα Κέας και Θερμίων μέ έπανεκλογή του πρώην άρχιεπισκόπου Γερμανού, τόν όποιο εκάλεσε νά μεταβή στην Κωνσταντινούπολη «πρωτον μέν άπονειμαι τήν όφειλομένην προσκύνησιν τώ Οικουμενικώ Θρόνω... είτα βραβεύσαι ήμάς αύτώ τήν συγχώρησιν τής άρχιεπισκοπής ταύτης». Η μή μετάβαση του Γερμανού στην Κωνσταντινούπολη για δικούς του λόγους, θεωρήθηκε άπειθεια και καθαιρέθηκε, για δεύτερη φορά, κατά Μάρτιον, ίνδ. ιγ' [= 1660]²⁵.

Έτσι, ή τοποθέτηση του θανάτου του Ίωαννικίου Β' στά τέλη Δεκεμβρίου 1659 ή άρχές του 1660 μπορεί νά θεωρηθεί έπιτυχής²⁶, άν αναλογισθεί κανείς τό χρονικό διάστημα πού άπαιτήθηκε νά πραγματοποιηθούν οι άπαραίτητες διαδικαστικές ένέργειες (γνωστοποίηση του θανάτου στό Πατριαρχείο, άπόφαση τούτου και πρόσκληση στον Γερμανό νά μεταβεί στην Κωνσταντινούπολη, άρνησή του νά ύπακούσει - καθαιρέσή του).

Ζ'. Η καταγωγή του Πατριάρχου Ίωαννικίου Β'.

Καταγραφή των συντρεχουσών πληροφοριών

Στά εισαγωγικά του παρόντος θέματος σημειώσαμε έν τέλει ότι, από συντρέχουσες πληροφορίες, «εικάζεται» ότι ο άοίδιμος Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ίωαννίκιος Β' ύπηρεξε γέννημα της Μουσοτρόφου Σίφνου άν και κατά τόν Κ. Ν. Σάθα αναφέρεται Λίνδιος, από τήν Ρόδο. Υπάρχει όμως και άλλη άποψη κατά τήν όποία «Ίωάννης, ό έπίσκοπος Μυρέων και συγγραφεύς, ήτο ό Λίνδιος», ώστε νά δημιουργείται σύγχυσις²⁷. Και προστίθεται: «άλλ' ή

24. «Σιφνιακά», 17 (2009), 102, ύποσ. 33.

25. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, *Τό Αρχιπέλαγος...*, 81 έπ. και «Σιφνιακά», 23 (2015), 47-62.

26. Ο Τάσος Άθ. Γριτσόπουλος στην ΘΗΕ 7 (1965), στ. 61-63, αναφέρει ότι ο πρώην πατριάρχης άπεβίωσε στη Σίφνο τό 1659/1660 πλύν άνευ μαρτυρίας των Πηγών.

27. Νικ. Β. Τωμαδάκη, *Ο Οικουμενικός Πατριάρχης*, 128, ύποσ. 1.

παραχώρησις <ἀπό τόν Ἰωαννίκιο> προνομίων εἰς ναούς τῆς Σίφνου συνηγορεῖ ὑπέρ τῆς ἐκεῖθεν καταγωγῆς του»²⁸. Ἡ ἐν λόγῳ παραδοχὴ μάλιστα θά μπορούσε νά εὐρυνθεῖ σημαντικά καί μέ ἄλλες παραχωρήσεις του προνομίων πρός πρόσωπα - ναούς - μονές καί ἄλλων νησιῶν τῶν Κυκλάδων (ὅπως λ.χ. ἀναδείξεις στίς ἐπισκοπές τους ἀρχιερέων κατά τίς τέσσερις πατριαρχεῖες του, παραχωρήσεις σταυροπηγιακῶν προνομίων σέ μονές κ.λπ.) ὡς Κυκλαδίτης πού γνώριζε προσωπικότητες, καταστάσεις καί πράγματα τῶν νησιῶν. Ἀλλά καί αὐτή ἡ παραχώρηση ἀπό τήν Ἱερά Σύνοδο τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Κέας καί Θερμίων «πρός ζωάρκειάν του» εἶναι πιθανόν νά ὀφείλονταν σέ δική του ἐπιθυμία.

Θά μπορούσε κάποιος νά ἀναρωτηθεῖ γιατί δέν ἀξίωσε νά τοῦ παραχωρηθεῖ ἡ Ἀρχιεπισκοπή Σίφνου, ἂν ἦταν Σίφνιος. Ἡ ἀπάντηση εἶναι ὅτι ὁ ἀρχιεπίσκοπος Σίφνου Ἀθανάσιος Μαρμαραῶς ἦταν πάντοτε συνεπής στίς οἰκονομικές ὑποχρεώσεις του πρός τό Πατριαρχεῖο (μετερχόμενος ἀκόμη καί τό Ἐμπόριο γιά πορισμό τῶν ἀπαραιτήτων ἐσόδων)²⁹, ἐνῶ ὁ Κέας-Θερμίων Γερμανός συνομολογοῦσε πρός τοῦτο δάνεια καί ἐπεβάρυνε συνεχῶς τό χρέος τῆς ἐπαρχίας του [βλ. «Σιφνιακά», 16 (2008), 112-113] ὥστε ἦταν εὐχερῆς ἡ καθαίρεσή του κατά τά κρατοῦντα τότε στό Πατριαρχεῖο.

Η'. Χορήγηση προνομίων Ἰωαννικίου Β΄ ὑπέρ τῆς Σίφνου καί ἄλλων Κυκλάδων

α) Κατά τήν πρώτη Πατριαρχία [16 Νοεμ. 1646 - 29 Ὀκτ. 1648]

Κατά τήν πρώτη πατριαρχία του φρόντισε νά ἀναδειχτεῖ ἀρχιεπίσκοπος Τζίας καί Θερμίων στίς 5 Δεκεμβρίου 1646, ὁ ἱερομόναχος Νεῖλος «ὁ ζουγράφος» (= ἀγιογράφος), μέλος τῆς ἐγκατεστημένης στή Σίφνο (ἄγνωστο ἀπό πότε) οἰκογενείας τῶν Χαλκιόπουλων ἀπό τήν Κρήτη³⁰. Μετά τέσσερα χρόνια, στίς 5 Δεκεμβρίου 1650, ὁ ἀρχιεπίσκοπος Νεῖλος, μέγας στήν ἡλικία καί ἀσθενής, εὕρισκόμενος στή Σίφνο, κοντά στούς συγγενεῖς του,

28. Αὐτόθι, ὑποσ. 2.

29. «Σιφνιακά», 9 (2001), 31-32.

30. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, *Τό Αρχιπέλαγος...*, 80-81 καί «Σιφνιακά», 11 (2003), 111, ὅπου ὀλίγα περί τῆς οἰκογενείας Χαλκιόπουλου τῆς Σίφνου.

ἀπεφάσισε νά παραιτηθεῖ τοῦ θρόνου του, μέ τόν ὄρο ὅμως νά τόν διαδεχτεῖ ὁ ἀνεψιός του Γερμανός Χαλκιόπουλος, ἱερομόναχος καί πρωτοσύγκελλός του³¹.

Κατά τή λήψη τῆς ἀπόφασης ὑποβολῆς τῆς παραίτησης καί τῆς σύνταξης τοῦ σχετικοῦ ἐγγράφου του στή Σίφνο, τό ὁποῖο μάλιστα «ἔγραψε οἰκεία χειρὶ ἔμπροσθεν τῶν πανιερωτάτων ἀρχιερέων» (ἄγνωστο ποίων καί πόσων), ὁ Ἰωαννίκιος Β΄, πρώην πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, λέγεται ὅτι τότε εἶχε καταφύγει καί ἡσύχαζε «εἰς τήν Μεγίστην Λαύραν τοῦ Ἁγίου Ὁρους»³². Ποιοί ἄλλοι ἀρχιερεῖς εὐρίσκονταν τότε στή Σίφνο δέν μᾶς παραδίδουν οἱ Πηγές. Ἔχομε ἤδη κάνει τήν ὑπόθεση ὅτι, ἐκτός ἀπό τόν ἀρχιεπίσκοπο Ἀθανάσιο, ἴσως νά ἦταν καί ὁ πρώην πατριάρχης, στηριζόμενοι στό ἀμέσως ἐπόμενο γεγονός τῆς δευτέρας πατριαρχίας τοῦ Ἰωαννικίου Β΄, ἄν εἶχε ἐγκαταλείψει τό Ἅγιον Ὄρος³³.

β) Δεύτερη πατριαρχία

[ἀρχές Ἰουνίου 1651 - μισά Ἰαν. 1652]

♦ Μόλις τότε λοιπόν, τόν Ἰούνιο τοῦ 1651, κατατέθηκε στό Πατριαρχεῖο καί ἔγινε ἀποδεκτὴ ἡ, ἀπό 15 Σεπτεμβρίου 1650, παραίτηση τοῦ ἀρχιεπισκόπου Νείλου ὑπέρ ἐκλογῆς τοῦ ἀνεψιοῦ του Γερμανοῦ (θά ὑπέθετε κανεῖς ὅτι ἀναμένονταν πρὸς τοῦτο ἡ ἐπάνοδος στόν θρόνο τοῦ Ἰωαννικίου Β΄), ἡ ἀνασύρθηκε ἀπό τό ἀρχεῖο, ἄν εἶχε ὑποβληθεῖ ἔγκαιρα (καί κρατηθεῖ;) μέ ἄμεση μετάβαση πατριάρχου (ἀπό τή Σίφνο;) καί Γερμανοῦ στήν Κωνσταντινούπολη, ὅπου ὁ τελευταῖος ἐκλέχθηκε καί χειροτονήθηκε ἀρχιερέας Τζίας καί Θερμίων τόν ἴδιο μῆνα Ἰούνιο τοῦ 1651³⁴.

γ) Τρίτη πατριαρχία

[ἀρχές Ἀπρ. 1653 - 17 Μαρτ. 1654]

♦ Κατόπιν αἰτήσεως τοῦ ἀρχιεπισκόπου Σίφνου Ἀθανασίου ἀνάδειξη τῆς ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Ταξιάρχου Σερίφου (ἐπαρχίας τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Σίφνου) σέ πατριαρχικό σταυροπήγιο μέ σιγιλλιώδες

31. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, *Τό Ἀρχιπέλαγος...*, 117, ὅπου τό κείμενο τῆς παραίτησης.

32. Νικ. Β. Τωμαδάκη, *Ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης*, 129, ὑποσ. 5.

33. «Σιφνιακά», 23 (2015), 51.

34. Αὐτόθι, 47-62.

γράμμα ἔτους 1653 (ἀμνηολόγητο) καί γράμμα πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπο Ἀθανάσιο πρὸς τὸν ὁποῖο γνωστοποιήθηκε ἡ ἱκανοποίηση τοῦ αἰτήματός του³⁵.

♦ Σιγιλλιώδες γράμμα ὑπὲρ τῆς μονῆς Παναγίας Βρυσσιανῆς τῆς Σίφνου, ἔτους ,αχνγ´ (= 1653), ἀμνηολόγητο³⁶.

♦ Ἐκλογή ἀρχιεπισκόπου Σαντορίνης Παρθενίου, ἀπὸ τὴν Κρήτη, κατὰ Δεκέμβρ. 1653³⁷.

♦ Πατριαρχικό - συνοδικό σιγίλλιο ἔτους ,αχνδ´ (= 1654), φεβρ. 3. ἰνδ. ζ´, μὲ τὸ ὁποῖο ἐπιβεβαιώνεται ἡ ἐπιθυμία τοῦ Σιφνίου ἱερομονάχου Ἱερεμία τοῦ Ὀρφανοῦ τῆς ἀγιορείτικης Σιμωνόπετρας νά περιέλθῃ σ´ αὐτὴν ἡ κυριότητα τῆς μικρῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Ἀρτεμίου τῆς πατρίδος του Σίφνου, ἀνηγεμένης ἀπὸ τὸν ἴδιο «ἐν ζῶσι διαρκῶν», ὥστε, μετὰ τὸν θάνατό του «οἱ πατέρες τῆς σεβασμίας μονῆς τοῦ Ἁγίου Σίμωνος Πέτρας ἱερομόναχοί τε καὶ μοναχοὶ διοικοῦσι τὸν ναὸν αὐτόν... καὶ δεσπόζουσιν καὶ κυβερνῶσι καὶ καλλιεργῶσι καὶ πέμπουσιν εἰς αὐτόν, κατὰ τὸ σύνηθες αὐτῶν, ἱερομονάχους καὶ μοναχοῦς...»³⁸.

♦ Ὑπόμνημα ἐκλογῆς μητροπολίτου Ἀνδρου Αὐξεντίου <τοῦ Ἀνδρίου>, προτροπῆ τοῦ πατριάρχου Ἰωαννικίου, ,αχνδ´ (= 1654), Φεβρ. ι´³⁹.

δ) Τετάρτη πατριαρχία

[Μάρτιος 1655 - 21 Ἰουν. 1656]

♦ Συνοδικό σιγίλλιο περὶ τῆς γυναικείας μονῆς Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου τοῦ Μογκοῦ στὴ Σίφνο, ,αχνε´ (= 1655), (ἀμνηολόγητο)⁴⁰.

35. Νικ. Β. Τωμαδάκη, Ἰωαννικίου Β´ Οἴκουμ. Πατριάρχου τοῦ ἀπὸ Ἡρακλείας. Γράμματα, ἐπιστολαί, τόμοι, ὑπομνήματα καὶ ἄλλα ὑπ' αὐτοῦ ὑπογραφέντα ἔγγραφα (1624-1657), στὴν «Ἐπετηρ. Ἐταιρ. Βυζαντινῶν Σπουδῶν», τόμος ΜΒ', Ἀθῆναι 1975-6, 73.

36. Αὐτόθι, 73.

37. Αὐτόθι, 79.

38. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, *Μοναστήρια τῆς Σίφνου*, Ἀθήνα 1984, 62-63, ὅπου τὸ κείμενο τοῦ πατριαρχ. σιγιλλίου.

39. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, *Τὸ Ἀρχιεπέλαγος...*, 75-76, 127.

40. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, *Μοναστήρια...*, 24-25, ὅπου τὸ κείμενο τοῦ σιγιλλίου.

♦ Συνοδικό σιγίλλιο περί έρημοκκλησίου εις όνομα τιμώμενον τής ύπεραγίας ήμων Θεοτόκου εις τό Καλόν Όρος (Νάξου)... ό δέ όσιώτατος έν ιερομονάχοις κύρ Ίγνάτιος κορφιάτης λεγόμενος... έξήτησεν άδειαν... όπως έλθών ανακτίση και ανακαινίση τό σπήλαιον εκείνο... (τό όποιον) «είη από του νυν άδιάσειστον, άδούλωτον και άκαταπάτητον παρά παντός...», ,αχνε' (= 1655), άμηνολόγητο⁴¹.

♦ Συνοδικό σιγίλλιο, μέ τό όποιο αναγνωρίζεται ως σταυροπηγιακός ναός ή Άγία Αϊκατερίνη και Άγιος Δημήτριος στό Κάστρο τής Σίφνου, ,αχνε' (= 1655), άμηνολόγητο⁴².

Πρόκειται για σπάνια περίπτωση χορήγησης προνομίου ανάδειξης ναού σέ πατριαρχικό σταυροπήγιο.

41. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, *Τό Αρχιπέλαγος...*, 119-121, όπου τό κείμενο του σιγιλλίου.

42. Νικ. Β. Τωμαδάκη, *Ίωαννικίου Β' κ.λπ.*, 76. Βλ. και περιοδ. «ή Σιφνιακή», φ. Ίουλ/Αύγ. 1967, όπου τό κύριο μέρος του πατριαρχ. σιγιλλίου.

ΣΙΦΝΙΟΙ ΑΡΧΙΕΡΕΙΣ

ΜΕΛΕΤΙΟΣ ΚΑΡΓΙΟΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ, ΑΠΟ ΛΑΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΣΟΦΙΑΣ

«Καργιός Ιωάννης Νικολάου. Γεννήθηκε στο Σταυρί τό έτος 1810. Έχει γονείς εις τήν πατρίδα του, όπου έμαθε τά κοινά γράμματα. Πρό δύο χρόνων (1828-1830) άρχισε τά Έλληνικά καί έπαραδόθη Αίσωπίους Μύθους, έπιστ. διαφορών, Θεμιστοκλέους περί φιλίας' ένασχολήθη εις τό Τεχνολογικόν. Ο θεϊος του Μελέτιος, μητροπολίτης Λαρίσσης, φροντίζει δι' αυτόν. Κατετάχθη (23-10-1830) εις τήν Α' τάξιν του Προκαταρχτικού (του Κεντρικού Σχολείου Αιγίνης). Μετεβιβάσθη εις τήν Β' τή 4 Νοεμβρίου»¹.

Θεϊος λοιπόν του Ιωάννη Καργιού από τήν Απολλωνία (Σταυρί) τής Σίφνου, ό τότε (1830) μητροπολίτης Λαρίσης Μελέτιος, ό όποιος φρόντιζε για τή μόρφωση του άνεψιού του στο Κεντρικό Σχολείο Αιγίνης. Περί αυτού, του άρχιερέως Μελετίου Καργιού, έχει ήδη γράψει (τό 1990) ό άείμνηστος συμπολίτης μας Φιλάρετος Βιτάλης δημοσιεύοντας καί τά τρία ύπομνήματα τής έκλογής του σε άντίστοιχες μητροπόλεις του Οίκουμενικού Πατριαρχείου², ενώ άγνωστες καί ιστορικά αναπόδεικτες ήταν καί οι, πρό τής άνάδειξης του σε άρχιερέα, πληροφορίες για τά χρόνια τής νεότητός του (έτος γέννησης, σπουδές κ.ά.). Τό γεγονός βέβαια ότι στο ύπομνημα τής έκλογής του σε μητροπολίτη Λαρίσης χαρακτηρίζεται ως «όσιολογιώτατος έν ιερομονάχους» βεβαιώνει ότι έπρόκειτο για προσωπικότητα με ιδιαίτερη μόρφωση [«όσιο-λογιώτατος»], αφού «λογιώτατος» χαρακτηρίζονταν καί ό διευθυντής Σχολείου, ό δέ

1. «Σιφνιακά», 10 (2002), 100.

2. Φιλάρετου Βιτάλη, ιεροκλήρ., Μελέτιος Καργιός, ό Σίφνιος διαπρεπής ιεράρχης του Οίκουμενικού Πατριαρχείου, έφημ. «Κυκλαδικόν Φώς», φφ. Μαρτ.-Απριλ.-Μαΐου-Ιουνίου 1990.

Μελέτιος είχε διατελέσει και «μέγας ἀρχιδιάκονος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας»³.

Κατά τὴν ἐναρξὴ τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ '21 ὁ Μελέτιος εὐρίσκονταν στὴν Κωνσταντινούπολη, ὅπου ἐβίωσε, ὅπως καὶ ὁ ἄλλος ἐκεῖ Ἑλληνισμός, τὰ φοβερά γεγονότα πού διαδραματίστηκαν καὶ τὴν τρομοκρατία καὶ ὀχλοκρατία πού ἀπλώθηκε σέ ὅλες τίς χριστιανικές συνοικίες, τὸν ἀπαγχονισμό καὶ διασυρμό τοῦ σκηνώματος τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου Ε' καὶ τὴν θανάτωση ἀρχιερέων καὶ λοιπῶν κληρικῶν. Παρόμοια τραγικὴ πολιτικὴ κατάσταση ἐπικρατοῦσε ἀπὸ τοῦ ἔτους 1818, ἰδιαίτερα, στὴ Θεσσαλία καὶ μάλιστα στὴν ἐπαρχία τῆς μητροπόλεως Λαρίσης, ὅπου οἱ ἐκεῖ Τοῦρκοι πασάδες καὶ ἀγάδες ἔκαναν τὸν βίον τῶν χριστιανῶν καὶ τῶν ἀρχιερέων τους ἀβίωτον. Ὁ μητροπολίτης Θεοδοσίος Β' (1818-1819) παύθηκε κατόπιν ἀξιώσεώς τους· ὁ διάδοχός του Πολύκαρπος (Φιλικός Ἐταῖρος) καρατομήθηκε (1821) ἀπὸ τὸν Δράμαλη πασά· ὁ Κύριλλος Β' Τρικαῖος (1821) δολοφονήθηκε καὶ ὁ Δαμασκηνός (1821-1822) ἀπεβίωσε σύντομα ἀπὸ τὰ βάσανα⁴.

Σέ διαδοχὴ τοῦ τελευταίου καὶ μέσα σ' αὐτό τό δραματικὸ κοινωνικὸ κλίμα τῆς περιοχῆς, ἡ Ἱερά Σύνοδος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐπέλεξε τὸν Σίφνιο ἱερομόναχο Μελέτιο Καργιό, κατὰ τό ἐπόμενο ὑπόμνημά της κατὰ Μάρτιον τοῦ 1822:

«Τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως Λαρίσης ἀπροστατεύτου διαμεινάσης, ὅτε δὴ τοῦ ἐπὶ τῇ πνευματικῇ διοικήσει αὐτῆς προεκλεγέντος Κύρ Δαμασκηνοῦ τό ζῆν ἐκμετρήσαντος καὶ εἰς τὰς αἰωνίους μονάς μεταστάντος, ἡμεῖς οἱ ἐνδημοῦντες Ἀρχιερεῖς προτροπῇ καὶ ἀδείᾳ τοῦ Παναγιωτάτου καὶ Σεβασμιωτάτου ἡμῶν Αὐθέντου καὶ Δεσπότη τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κυρίου κυρίου Εὐγενίου, κατελθόντες ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ ναῶ τοῦ ἀγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου καὶ ψήφους κανονικάς προβαλλόμενοι εἰς εὔρεσιν καὶ ἐκλογὴν ἀξίου καὶ ἀρμοδίου προσώπου, τοῦ ἀναδεχομένου τὴν ἀρχιερατικὴν προστασίαν καὶ πνευματικὴν ράβδον τῆς ἀγιωτάτης αὐτῆς μητροπόλεως, α' μὲν ἐθέμεθα τὸν Ὀσιολογιώτατον ἐν Ἱερομονάχοις Κύρ Μελέτιον, τὸν καὶ μέγαν Ἀρχιδιάκονον χρηματίσαντα τῆς ἀγίας τοῦ Χ(ριστοῦ) μεγάλης Ἐκκλησίας, β' δὲ τὸν Θεόκλητον καὶ γ' τὸν Βασίλειον, ὧν καὶ τὰ ὀνό-

3. Αὐτόθι, Μάρτιος 1990.

4. Βασιλείου Γ. Ἀτέση, μητροπολ. πρ. Λήμνου, Ἐπισκοπικοὶ Κατάλογοι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπ' ἀρχῆς μέχρι σήμερα, ἐν Ἀθήναις 1975, 138-139.

ματα κατεστρώθη ἐν τῷδε τῷ Ἱερῷ κώδικι τῆς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας εἰς ἔνδειξιν διηνεκῆ καί εἰς παράστασιν μόνιμον.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ ,αωκβ' (=1822) κατὰ μῆνα μάρτιον, ἐπινεμήσεως(;))

† Ὁ Καισαρείας Ἰωάννης

† Ὁ Προύσης Γεράσιμος

† Ὁ Κυζίκου Κωνσταντῖνος

† Ὁ Βρουύλων Ζαχαρίας (;)

† Ὁ Νικαίας...

† Ὁ Ρόδου Ἀγάπιος (;)...»⁵.

Μετά τήν ἐκλογή καί χειροτονία του σέ ἀρχιερέα ὁ Μελέτιος δέν ἀνέλαβε ἀμέσως τήν μητρόπολή του, ἀλλά παρέμεινε στήν Κωνσταντινούπολη ὡς συνοδικός ὄλο τό ἔτος 1822! Τονίζεται τοῦτο μετ' ἐπιτάσεως προκειμένου νά φανερωθοῦν φοβερές ἀνακρίβειες ὅταν ἡ Ἱστορία γράφεται χωρίς τήν πρέπουσα σοβαρή ἔρευνα καί διασταύρωση τῶν πληροφοριῶν, ἀλλά μέ πολιτικές-προσωπικές θέσεις καί ἀπόψεις.

Α'. Ὁ Μελέτιος, μετά τήν ἀνάδειξή του σέ μητροπολίτη Λαρίσης, ἔγραψε στίς 4 Μαΐου 1822 ἀπό τήν Κωνσταντινούπολη στόν βοηθό τῆς μητροπόλεως του ἐπίσκοπον Θαυμακοῦ Κύριλλο καί τόν οἰκονόμο παπα-Δημήτριο: «... μὴν ἀμελήσητε ἀπό τοῦ νά μᾶς κάμητε ἐν κατάστιχον τῶν χετιγέδων (= δώρων) ὁποῦ εἶναι πρόσφοροι καί ἀναγκαῖοι διά νά προσφέρωμεν εἰς τήν ἔλευσίν μας (= κατὰ τόν ἐρχομόν μας στήν Λάρισα) πρὸς τοὺς αὐτόθι ὑψηλοτάτους ἀγάδες». Νά τοῦ ἔστελναν δηλαδή κατάλογο τῶν, κατὰ τή γνώμη τους, καταλλήλων δώρων πού ἔπρεπε νά προσφέρει στοὺς ἀγάδες τοῦ τόπου «κατὰ τήν ἔλευσίν του», τήν ἄφιξή του στήν ἐπαρχία του⁶. Μέχρι τότε, 4 Μαΐου 1822, εὐρίσκονταν στήν Κωνσταντινούπολη, ὅπως καί ὄλους τοὺς ἄλλους μῆνες τοῦ 1822 ὡς συνοδικός, ἀπό ἀνάγκες τῆς Ἐκκλησίας μετά τά τραγικά γεγονότα τοῦ 1821⁷. Τέλος, μέ τήν ἴδια ἡμερομηνία καί ἔτος (4 Μαΐου 1822), ἀπηύθυνε στοὺς ἀνωτέρω δύο βοηθοὺς του καί ποιμαντορικὴν ἐγκύκλιο μέ πατρικὲς συμβουλές καί ὑποδείξεις, τήν ὁποία δημοσιεύομε κατωτέρω.

Β'. Ἀπό ἄγνοια λοιπόν τῶν ἀνωτέρω ἔχουν γραφεῖ ἐμπαθῶς α) ὅτι «τόν Ἰούνιο τοῦ 1821, οἱ Τοῦρκοι ἀπό τή Λάρισα, μέ ἐπικεφαλῆς

5. Φιλαρέτου Βιτάλη, ὁ.π., Μάρτιος 1990.

6. Αὐτόθι.

7. Πέτρου Α. Γεωργαντζῆ δ. Θ., *Οἱ Ἀρχιερεῖς καί τό Εἰκοσιένα*, Ξάνθη 1985, 382, ὑποσ. 796.

τόν Δράμαλη πασᾶ, ἔπνιξαν στό αἷμα τήν ἐπανάσταση τοῦ Πηλίου. Γιά τήν καταστολή της συνετέλεσε καί ὁ Μητροπολίτης τῆς Λάρισας» χωρίς νά ἀναφέρεται μέ ποιόν τρόπο βοήθησε στό ἔγκλημα, ἀλλ' οὔτε καί τό ὄνομα τοῦ μητροπολίτου, β) «Ὁ ἀνώτερος κληρὸς τῆς Θεσσαλίας στάθηκε τό δεξί χέρι τοῦ Δράμαλη. Ὁ Δεσπότης τῆς Λάρισας καί ἄλλοι Δεσποτάδες γύριζαν στά χωριά καί καλοῦσαν τό λαό, πού εἶχε πάρει τά βουνά, νά κατέβει στά χωριά του, νά δηλώσει ὑποταγή καί νά πάρει προσκυνοχάρτι». γ) Στίς 15 Αὐγούστου 1821, ὁ ἴδιος Δεσπότης τῆς Λάρισας, μαζί μέ τούς ἐπισκόπους τῆς Θετταλομαγνησίας ξεκίνησε γιά τή Στερεά μέ τόν σκοπό νά παροτρύνουν τόν Ὀδυσσεά εἰς ὑποταγήν καί δ) «Τοῦ ἰδίου Μητροπολίτη σώζεται καί μία ποιμαντορική ἐγκύκλιος στούς Ἐπισκόπους τῆς ἐπαρχίας του»⁸ τῆς 4 Μαΐου 1822 πού δημοσίευσε ὁ κατήγορος, ἀπό τόν ὁποῖο καί τήν ἀναδημοσιεύομε ἐδῶ:

«Θεοφιλέστατε ἐπίσκοπε Θαυμακοῦ κύρ Κύριλλε καί ἐντιμώτατε Οἰκονόμη τῆς καθ' ἡμᾶς ἀγιωτάτης Μητροπόλεως Λαρίσης κύρ Παπα-δημήτριε, οἱ ἐν τῇ ἡμετέρα θεοσώστῳ ἐπαρχία ἐπιτροπεύοντες, χάρις εἶη ὑμῖν καί εἰρήνη παρά Θεοῦ. Ἀγκαλά καί προλαβόντος διά τοῦ Ἁγίου Δημητριάδος μετά τῶν ἐκκλησιαστικῶν γραμμάτων σᾶς ἐγράψαμεν καί ἡμεῖς ἰδιαιτέρως τά εἰκότα καί προετρεψάμεθα τά δέοντα ἅπερ μέχρι τοῦδε πρέπει νά ἐλάβετε, μ' ὅλον τοῦτο φροντίζοντες κατά χρέος ποιμαντικόν ἡμῶν... δέν λείπομεν ἀπό τοῦ νά σᾶς γράψωμεν ἐντελλόμενοι ὅπου συμφώνως ταῖς προλαβούσαις ἐκκλησιαστικαῖς καί ἰδίαις ἡμῶν ἐντόνοις παραγγελίαις φερόμενοι εἰς τά χρέη τοῦ πιστοῦ ρεαγιαλικείου, νά ὑπαγορεύηται εἰς ὅλους τοὺς ἐν τῇ ἀγιωτάτῃ ἐπαρχία μας Χριστιανούς εἰς τό βασιλεῖον Κράτος ὑποταγήν ἄκραν καί εὐπέθειαν διατρανουμένην καί πραγματικαῖς ἐνδείξεσιν μέ πρόθυμον ἐκτέλεσιν εἰς τὰς προσταγὰς τῶν αὐτόθι κρατούντων ὑψηλοτάτων ἡγεμόνων, ὡς ταύτης τῆς ἐντελοῦς ἡμῶν ὑποταγῆς ἀναφερομένης εἰς τόν ἐπουράνιον βασιλέα καί Θεόν. Ἐπομένως δέ προτρεπόμεθα ὑμᾶς νά δεικνύετε κάθε φιλοτιμίαν καί παραμυθίαν εἰς τὰς αἰσίας ἐκτελέσεις τῶν αὐτόθι ὑποθέσεων μας καί νά συνάζητε τά δικαιώματά μας.

Μαΐου δ', ἠωκβ' <= 1822>

Ὁ Λαρίσης Μελέτιος»⁹.

8. Γ. Κορδάτου, Μεγάλη Ἱστορία τῆς Ἑλλάδας, Νεώτερη Β', 10 (1821-1832), Ἀθήνα 1957, 252-254.

9. Αὐτόθι, 253-254.

Ὁ κατήγορος τοῦ Μελέτιου ἱστορικός συγγραφέας ἀναφέρεται σ' αὐτόν ἀπαξιωτικά: «ἕνας Δεσπότης τῆς Λαρίσας» (στά πολεμικά γεγονότα τοῦ 1821), ἢ «ὁ ἴδιος Δεσπότης», ἄνευ μνείας ὀνόματος, τό ἔτος 1822, δηλ. ὁ Μελέτιος, κατ' αὐτόν, κατηγορεῖται γιά ἐθνικά ἐγκλήματα παρά τό γεγονός ὅτι ὀλόκληρο τό ἔτος 1821 καί μέχρι τόν Μάρτιο τοῦ 1822, διατελοῦσε στήν Κωνσταντινούπολη ἱερομόναχος καί Μέγας Ἀρχιδιάκονος τοῦ Πατριαρχείου, ἀλλά καί μετά τήν ἐκλογή του σέ μητροπολίτη Λαρίσης τόν Μάρτιο τοῦ 1822 καί ὄλο τό ἐπόμενο χρονικό διάστημα παρέμεινε, ὡς συνοδικός, στήν πρωτεύουσα. Γιά τούς διατελέσαντες πράγματι μητροπολίτες Λαρίσης στή διετία 1821-1822 α) Πολύκαρπο, φιλικόν ἑταῖρο, πού καρατομήθηκε ἀπό τόν Δράμαλη τό 1821, β) τόν διάδοχό του Κύριλλο Β', πού δολοφονήθηκε τόν ἴδιο χρόνο καί γ) τόν Δαμασκηνό πού τόν διαδέχτηκε (1821-1822) καί ἀπεβίωσε σύντομα ἀπό βασιανισμό¹⁰, ὁ κατήγορος ἱστορικός δέν ἀσχολήθηκε καθόλου. Τά φόρτωσε ὅλα στόν εὐρισκόμενο στήν Κωνσταντινούπολη Μελέτιο, ὅσο καλύτερα αὐτός θεωροῦσε μέ κακοποίηση τῆς Ἱστορίας, βέβαια

Ὁ Μελέτιος Καργιός, ὁ Σίφνιος, ἀρχιεράτευσε ἐπιτυχῶς στή μητρόπολη Λαρίσης μέχρι τόν Σεπτέμβριο τοῦ 1835. Φαίνεται πῶς καθ' ὅλους αὐτούς τούς χρόνους πολιτεύθηκε ἐπιτήδεια καί συνετά μέ ἄκραν ὑπομονή καί ἀρχιερατική ἀξιοπρέπεια ἔναντι τῶν πανίσχυρων ἀγάδων τῆς ἐπαρχίας, ὥστε νά ξεπερνᾷ ἀξιώσεις καί ἐμπόδιά τους, μέχρι αὐτοί νά ἀξιώσουν, διά τῆς κεντρικῆς Διοικήσεώς τους τήν ἀπομάκρυνσή του ἀπό τή μητρόπολη. Τό Πατριαρχεῖο «καθ' ὑψηλὴν ἐπιταγήν», ὅπως καί στίς πολλές παρόμοιες ἀξιώσεις τῆς ἐποχῆς, ἀναγκάσθηκε νά κηρύξει ἔκπτωτον τόν Μελέτιο, ὁ ὁποῖος ἐπέστρεψε στήν Κωνσταντινούπολη «ἐφησυχάζων» μέχρι τόν Ἀπρίλιο τοῦ 1837. Τότε, λόγω μετάθεσης στή Σμύρνη τοῦ μητροπολίτη Σόφιας Παϊσίου, τό Πατριαρχεῖο ἐξέλεξε τόν πρῶην Λαρίσης Μελέτιο σέ μητροπολίτη Σόφιας (τῆς Βουλγαρίας) κατά τό ἐπόμενο ὑπόμνημα ἐκλογῆς:

«† Τῆς ἀγιωτάτης Μητροπόλεως Σοφίας ἀπροστατεύτου διαμεινάσης ἄτε τοῦ ἐν αὐτῇ ἀρχιερατεύοντος κυρίου Παϊσίου διά κανονικῶν ψήφων καί Συνοδικῆ ἐκλογῆ μετατεθέντος καί προβιβασθέντος εἰς τόν θρόνον τῆς ἀγιωτάτης Μητροπόλεως Σμύρνης, ἡμεῖς οἱ ἐνδημοῦντες Ἀρχιερεῖς, προτροπῆ καί ἀδεία τοῦ παναγιωτάτου καί Σεβασμιωτάτου ἡμῶν αὐθέντου καί Δεσπότη, τοῦ Οἴκουμενικοῦ *

10. Β. Ἀτέση, ὁ.π.

Πατριάρχου κ.κ. Γρηγορίου, συνελθόντες ἐν τῷ πανσέπτῳ Ναῶ τοῦ Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ τροπαιοφόρου καί ψήφους κανονικάς προβαλλόμενοι εἰς εὐρεσιν καί ἐκλογὴν ἀξίου καί ἀρμοδίου προσώπου, τοῦ ἀναδεξομένου τὴν ἀρχιερατικὴν προστασίαν καί πνευματικὴν ράβδον τῆς ἀγιωτάτης Μητροπόλεως ταύτης, πρῶτον μὲν ἐθέμεθα τὸν πανιερώτατον καί θεοπρόβλητον μητροπολίτην πρῶην Λαρίσης καί ἀγαπητόν ἡμῶν ἐν Χριστῷ ἀδελφόν κύριον Μελέτιον, Βον δέ τὸν Χρῦσανθον καί Γον τὸν Σωφρόνιον, ὧν καί τὰ ὀνόματα κατεστρώθη ἐν τῷδε τῷ Ἱερῷ κώδικι τῆς ἀγίας τοῦ Χ(ριστοῦ) μεγάλης ἐκκλησίας εἰς ἔνδειξιν διηνεκῆ καί παράστασιν μόνιμον.

αωλζ' <= 1837> κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον. Ἐπινεμήσεως) 1ης, 10.

† ὁ Ἐφέσου Ἄνθιμος

†

† ὁ Κυζίκου Ἄνθιμος

† ὁ ἔχων καί τὴν γνώμην

τοῦ ἀγίου Γέροντος Νικομηδείας

† ὁ Δέρκων Γερμανός

† ὁ»¹¹.

Τὴν μητρόπολη Σόφιας διεποίμανεν ἐπὶ ὀλόκληρη δεκαετία, ὡς ἔμπειρος ἱεράρχης πού ἦταν, μέχρι πού «ἀνεφύησαν μεταξύ αὐτοῦ καί τῶν χριστιανῶν τῆς ἐπαρχίας του ψυχρότητες καί δυσαρέσκειες», ὅποτε ὑπέβαλε αὐτόβουλα τὴν παραίτησή του, τό κείμενο τῆς ὁποίας ἔχει ὡς ἑξῆς:

«† Ἡ ταπεινότης ἡ ἐμὴ διὰ τῆς παρουσίας ἐνυπογράφου καί ἐνσφραγίστου οἰκειοθελοῦς αὐτῆς παραιτήσεως δηλοποιεῖ ὅτι διὰ τὰς ἀναφυεῖσας μεταξύ αὐτῆς καί τῶν Χ(ριστιανῶν) τῆς ἐπαρχίας Σοφίας ψυχρότητος καί δυσαρεσκείας, οἰκειοθελῶς καί ἀβιάστως παραιτεῖται ἀπ' αὐτῆς, οὐ μὴν δέ καί τῆς ἀρχιερωσύνης, ἀφοσιωμένη ὅλως περί τῆς εἰς τό ἐξῆς καλῆς ἀποκαταστάσεώς μου εἰς τὴν πρόνοιαν καί προστασίαν τῆς κοινῆς μητρὸς καί εὐεργέτιδός μου ἀγίας τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας. Ἐφ' ᾧ δέδωκε τὴν παροῦσαν οἰκειοθελῆ καί ἀβίαστον ἐνυπόγραφόν τε καί ἐνσφραγίστον ἔγγραφον αὐτῆς παραίτησιν.

αωμζ' <= 1847>: Ὀκτωβρίου ζ'.

[Τ.Σ.] † ὁ πρῶην σοφίας Μελέτιος βεβαιοῖ.»¹².

11. Φιλαρέτου Βιτάλη, ὁ.π., Ἀπρίλ. 1990.

12. Αὐτόθι, ὁ.π., Μαΐου 1990.

Τὴν ἀνωτέρω παραίτησή του ὑπέβαλε εὐρισκόμενος στήν Κωνσταντινούπολη καί αὐθμερόν τό Πατριαρχεῖο «Μελετίου παραίτησιν ἀπ' αὐτῆς <τῆς Μητροπόλεως Σοφίας> ποιησαμένου περιέχουσιν τοὺς εὐλόγους καί ἀναγκαίους λόγους τῆς οἰκειοθελοῦς ἀπομακρύνσεως τῆς αὐτοῦ ἱερότητος», ἀπεκατέστησε σ' αὐτήν (7 Ὀκτωβρίου 1847) τόν «πανιερ. μητροπολίτην πρώην Σμύρνης Παῖσιον». Ἐτσι ὁ Μελέτιος, γιά δεύτερη φορά, βρέθηκε ἐμπερίστατος στήν Κωνσταντινούπολη ἀναμένοντας «τὴν καλήν ἀποκατάστασή του» στήν πρόνοια τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐπί δύο χρόνια. Κατά τὴν παρέλευσή του ἐχῆρευσε ὁ θρόνος τῆς μητροπόλεως Διδυμοτείχου μέ τὴν ἐκδημία στόν Κύριο τοῦ ἱεράρχου τῆς Μελετίου Γ'. Τό Πατριαρχεῖο ἀπεφάσισε τὴν πλήρωσή της μέ τόν πρώην Σοφίας Μελέτιο τόν Σίφνιο, κατά τό ἐπόμενο ὑπόμνημα ἐκλογῆς του:

«Τῆς Ἁγιωτάτης Μητροπόλεως Διδυμοτείχου ἀπροστατεύτου διαμεινάσης ἄτε δὴ τοῦ ἐν αὐτῇ ἀρχιερατεύοντος κύρ Μελετίου πρὸς Κύριον ἐκδημήσαντος καί εἰς τὰς οὐρανίους μονάς μεταστάντος ἡμεῖς οἱ ἐνδημοῦντες Ἀρχιερεῖς προτροπῇ καί ἀδείᾳ τοῦ Παναγιωτάτου καί Σεβασμιωτάτου ἡμῶν αὐθέντου καί Δεσπότη, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Ἀνθίμου, συνελθόντες ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῶ τοῦ Ἁγίου ἐνδόξου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ τροπαιοφόρου καί ψήφους κανονικὰς προβαλλόμενοι εἰς εὐρεσιν καί ἐκλογὴν ἀξίου καί ἀρμοδίου προσώπου, τοῦ ἀναδεχομένου προεδρικῶς τὴν ἀρχιερατικὴν προστασίαν καί ποιαντικὴν ράβδον τῆς ἀγιωτάτης αὐτῆς Μητροπόλεως, πρῶτον μὲν ἐθέμεθα τόν πανιερώτατον ἅγιον πρώην Σοφίας, συναδελφόν ἡμῶν ἐν Χ(ριστ)ῷ ἀγαπητόν κύρ Μελέτιον, Βον δὲ τόν Παρθένιον καί Γον τόν Χρῦσανθον, ὧν καί τὰ ὀνόματα κατεστρώθη ἐν τῷδε τῷ Ἱερῷ κώδικι τῆς ἀγίας τοῦ Χ(ριστο)ῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας εἰς ἔνδειξιν διηνεκῆ καί παράστασιν μόνιμον.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ ἰα' α' (= 1849), κατά μῆνα Αὐγούστον, Ἐπιμεμήσεως Ζ'.

† Ὁ Καισαρείας (;) Παῖσιος

† Ὁ Ἐφέσου Ἀνθίμος

† Ὁ

† Ὁ

† Ὁ Νικομηδείας Διονύσιος, ἔχων καί τὴν γνώμην

τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου ἁγίου Χαλκηδόνας Ἱεροθέου

† Ὁ Δρύστρας Ἱερώνυμος

† Ὁ Νεοκαισαρείας Κύριλλος
† Ὁ Κρήτης Χρῦσανθος, ἔχων καί τήν γνώμην τοῦ ἁγίου Σε-
ρων κύρ Ἰακώβου καί τοῦ ἁγίου Μεθύμνης κύρ Αὐξεντίου
† Ὁ Σωζοαγαθουπόλεως Προκόπιος»¹³.

Ἔτσι, «ὁ συναδελφός» τῶν ἀρχιερέων τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου «ἀγαπητός κύρ Μελέτιος» ἀνέλαβε προεδρικῶς τήν μητρόπολη Διδυμοτείχου, ὡς δεῦτερος Σίφνιος μητροπολίτης τῆς, μετά τόν Νεόφυτο, πού ἀρχιεράτευσε σ' αὐτήν ἀπό τόν Ἰούλιο τοῦ 1757-8 Δεκεμβρίου 1779, «ὁ καί ἀρχιμανδρίτης τοῦ ἀποστολικοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου χρηματίσας»¹⁴.

Ὁ πρόεδρος Διδυμοτείχου Μελέτιος καί ἀπ' αὐτήν τή θέση ἀνέπτυξε καί προσέφερε σημαντικό ἔργο στούς πιστούς τῆς ἐπαρχίας του. Μιά σύντομη ἔρευνά μας ἀπέδωσε ὅτι διετέλεσε δύο, τοῦλάχιστον, φορές συνοδικός α) τό 1855, ὅταν κατά τόν Σεπτέμβριο, ἐπινεμ. ιδ', ὑπέγραψε πατριαρχικό συνοδικό γράμμα «προάγον τήν ἀρχιεπισκοπήν Λιτίσης εἰς μητρόπολιν»¹⁵ καί β) τό «1859, ἐν μηνί Δεκεμβρίῳ, τό πατριαρχικό συνοδικό γράμμα πατριάρχου Κυρίλλου πρὸς Φιλιππουπόλιτας, Ἑλλήνας καί Βουλγάρους, περὶ τῆς πρὸς ἀλλήλους εἰρηνεύσεως»¹⁶. Πνευματικά τέκνα τοῦ Μελετίου διετέλεσαν οἱ μετά διακεκριμένοι ἀρχιερεῖς Εὐγένιος Δεπάστας, ἀρχιεπίσκοπος Χαλκίδος καί Καρυστίας (1893-1902), συμπολίτης του, ἀπό τήν Ἀπολλωνία¹⁷ καί ὁ Μελέτιος ἀπό τήν Κάλυμνο, τόν ὁποῖο ἀνέδειξε σέ βοηθόν του ἐπίσκοπο μέ τόν τίτλο «Συνάδων», πού τόν διαδέχτηκε μάλιστα στόν θρόνο τῆς μητροπόλεως Διδυμοτείχου μετά τήν ἐκδημία του πρὸς τόν Κύριον. Ὁ πρόεδρος Διδυμοτείχου Μελέτιος Καργιός ἀπό τίς ἀρχές τοῦ ἔτους 1860 ἀσθένησε σοβαρά καί ἐπὶ μῆνες μέχρι πού στίς 2 Νοεμβρίου ἰδίου ἔτους¹⁸ ἐγκατέλειψε τόν μάταιον αὐτόν κόσμον ἀφίνοντας μνήμη ἀγαθή καί ἐκκλησιαστικό ἔργο ἰδιαίτερας σημασίας γιά τή δυσχερέστατη ἐκείνη ἐποχή καί τίς συνθήκες τοῦ βίου.

13. Αὐτόθι, ὅ.π., Ἰουνίου 1990.

14. Ἀρχιμ. Νικ. Βαφείδου, Τό ἐν Διδυμοτείχῳ Μετόχιον ὁ Ἅγιος Χαράλαμπος, «Θρακικά», 7 (1936), 213.

15. Μητροπ. Σάρδεων Γερμανοῦ, Ἐπισκοπικοί Κατάλογοι τῆς Βορείου Θράκης, «Θρακικά», 8 (1937), 148-149.

16. Κ. Μυρτ. Ἀποστολίδου, Κώδιξ Νικηφόρου Φιλιππουπόλεως, «Θρακικά», 16 (1941), 53. Τό ἴδιο γράμμα συνυπέγραψε καί ὁ ἐπίσκοπος Σβορνικίου Ἀγαθάγγελος Γαβριηλίδης, Σίφνιος ἐκ πατρός.

17. «Σιφνιακά», 10 (2002), 41-42.

18. Ἀρχιμ. Νικ. Βαφείδου, Αἱ Ἐκκλησιαί Διδυμοτείχου, «Θρακικά», 13 (1940), 237-238.

«Δι᾿ ἄλθεν εὐεργετῶν»
Ο ΕΦΕΣΟΥ ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ
ΑΠΟ ΣΒΟΡΝΙΚΙΟΥ ΚΑΙ ΔΡΑΜΑΣ
[1818-1893]

Α'. Ὁ μητροπολίτης Ἐφέσου Ἀγαθάγγελος (κατὰ κόσμον Γεωργίος) γεννήθηκε τό ἔτος 1818 στή Μαγνησία τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀπό εὐσεβεῖς γονεῖς, τόν Γαβριήλ Γαβριηλίδη καί τήν Μαρουδῆ, τό γένος Γεωργίου Κόντη Βοεβόδα, μέ καταγωγή τοῦ μέν ἀπό τή Σίφνο, τῆς δέ ἀπό τή Σέριφο. Σπούδασε στήν ὀνομαστή Σχολή τῆς Μαγνησίας καί μετὰ τήν ἀποφοίτησή του ἐπιδόθηκε στήν ἐκμάθηση τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς καί τῆ μελέτη θρησκευτικῶν βιβλίων. Τῆ μελωδική φωνή του στήν ἐκκλησία πρόσεξε ὁ μητροπολίτης Ἐφέσου Ἄνθιμος ὁ Κουταλιανός, ὁ ὁποῖος τόν προσέλαβε στήν ὑπηρεσία τῆς μητρόπολης καί τόν Ὀκτώβριο τοῦ 1837 τόν χειροτόνησε διάκονο δίνοντάς του τό ὄνομα Ἀγαθάγγελος.

Ὡς διάκονος τοῦ μητροπολίτη καί τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου ὑπηρετήσε ἐπί ὀκτώ χρόνια, μέχρι τό 1845. Τότε ὁ μητροπολίτης Ἐφέσου Ἄνθιμος ἐξελέγη Οἰκουμενικός Πατριάρχης καί ὁ Ἀγαθάγγελος τόν ἀκολούθησε στήν Κωνσταντινούπολη ὡς Δευτερεύων ἱεροδιάκονος τοῦ Πατριαρχείου. Στή νέα αὐτή θέση ὁ Ἀγαθάγγελος ἐπέδειξε ἔνθεο ζῆλο καί συνετές δραστηριότητες, ὥστε νά χαίρει τῆς κοινῆς ἐκτίμησης ὡς ἐκκλησιαστικῆς καί πολιτικῆς προσωπικότητος. Γοῦτο ἐπιβεβαιώθηκε καί ἀπό ἓνα ἰδιαίτερας σημασίας ἐπίτευγμά του, τό ἑξῆς:

Μετά τόν ἐπελθόντα θάνατο (8 Σεπτεμβρίου 1845) τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Ἱεροθέου Α' καί τήν, ἀπό τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο, ἐκλογή στόν θρόνο τοῦ Ἁγίου Μάρκου, ὡς διαδόχου του, τοῦ μητροπολίτου πρώην Κενστεντιλίου Ἀρτεμίου, ἐνῶ οἱ ὀρθόδοξοι τῆς Ἀλεξανδρείας εἶχαν ἐκλέξει τόν ἐκεῖ καί ἐπί πολλά χρόνια προσφέροντα ἐξαιρετικές ὑπηρεσίες Σίφνιο ἀρχιμανδρίτη Ἱερόθεο Σταφυλοπάτη, δημιουργήθηκε μεγάλο ζήτημα, ἀκόμη καί παρέμβαση τοῦ μουσουλμάνου ἡγεμόνα τῆς Αἰγύπτου Μωχάμετ Ἄλη, πού ἐπῆρε τό μέρος τοῦ ὀρθοδόξου Λαοῦ, τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο ἀπέστειλε στήν Ἀλεξάνδρεια, ὡς μεσολαβητή-εἰρηνοποιό, τόν ἱεροδιάκονο Ἀγαθάγγελο. Τό ζήτημα διευθετήθηκε ὁμαλά μέ τή σύμπραξή του καί ἀναγνώριση τῆς ἐκλογῆς τῶν Αἰγυπτιωτῶν ὀρθοδόξων στό πρόσωπο τοῦ ἀρχιμ. Ἱεροθέου, ὡς Ἱεροθέου Β' πατρι-

άρχου Ἀλεξανδρείας (Ἰανουάριος 1847-1 Ἰανουαρίου 1858). Γιά τίς καλές αὐτές ὑπηρεσίες του ὁ πατριάρχης ἀνέδειξε τόν Ἀγαθάγγελο Μέγαν Ἀρχιδιάκονο καί τόν ἐπόμενο χρόνο 1848 ἡ Ἱερά Σύνοδος σέ μητροπολίτη Σβορνικίου, ὑπέρτιμον καί ἔξαρχον Δαλματίας.

Β'. Μητροπολίτης Σβορνικίου

Ἀναφέρεται ὅτι τήν ἐποχή ἐκείνη οἱ χριστιανοί τῆς ἐπαρχίας τῆς μητροπόλεως Σβορνικίου ζοῦσαν σέ μεγάλην ἀνασφάλεια καί, κα-
νονικά, εἶχαν ἀνάγκη ἀπό ἔμπειρον ἱεράρχη γιά τήν ἀντιμετώπιση
τῆς καταστάσεως. Ὁ νέος ἐν τούτοις μητροπολίτης, μέ τά ἰδιαίτερα
προσόντα πού διέθετε, ἐπέτυχε σύντομα νά κερδίσει τήν ἐμπιστοσύ-
νη τῆς Κυβέρνησης διά τοῦ ἤθους, τῆς σύνεσης καί τῆς ἀξιοπρέπειάς
του καί νά ἐπιφέρει εἰρηνική διαβίωση τῶν πιστῶν ἔκτοτε καί καθ'
ὄλην τήν δωδεκαετή διαποίμανση τῆς μητροπόλεως Σβορνικίου.
Διετέλεσε δύο φορές συνοδικός σύνοδος στήν Κωνσταντινούπολη,
τό 1856 καί τό 1860, τόν ἐπόμενο δέ χρόνο 1861 ἀναδείχτηκε μη-
τροπολίτης Δράμας καί Ζιχνῶν.

Γ'. Μητροπολίτης Δράμας - Ζιχνῶν

Καί τή νέα αὐτή μητρόπολη διεποίμανε ἐπί δώδεκα χρόνια (1861-
1872) ὁ Ἀγαθάγγελος μέ τήν προσφορά διακεκριμένων ὑπηρεσιῶν,
ἐκκλησιαστικῶν καί ἐθνικῶν, μέ καταλλήλους χειρισμούς καί ἔργα.
Προῆλθε στήν ἵδρυση πολλῶν σχολείων στά ὅποια φρόντιζε νά το-
ποθετεῖ ἱκανούς διδασκάλους τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης
πού ἀσκοῦσαν καί τό ἔργο τοῦ ἱεροκέρυκος. Ὄταν δέ ἀνέκυψαν
σοβαρά ζητήματα στήν Κωνσταντινούπολη μέ ἀνατροπή τῆς ἐκκλη-
σιαστικῆς τάξης (ἵδρυση τῆς Βουλγαρικῆς Ἐξαρχίας), ἡ προσφορά
ὑπηρεσιῶν τοῦ Ἀγαθαγγέλου ὑπῆρξε πολύτιμη καί εὐεργετική μέ
κοινή ἀναγνώριση καί κρατική παρασημοφόρησή του.

Τήν 25η Μαΐου τοῦ 1872, ἐπί πατριαρχείας Ἀνθίμου ΣΤ' τοῦ Κου-
ταλιανοῦ (κατά τήν τρίτη ἀνάρρησή του στό θρόνο), ὁ Ἀγαθάγγελος
ἐξελέγη μητροπολίτης Ἐφέσου σέ διαδοχή τοῦ Παϊσίου (1853-1872).

Δ' Μητροπολίτης Ἐφέσου

Στήν μεγάλη (ἀχανῆ ἐδαφικά) μητρόπολη Ἐφέσου, μέ ἔδρα τήν
Μαγνησία, ὁ Ἀγαθάγγελος ἀνέπτυξε ἐξαιρετικῆς σημασίας δραστη-
ριότητες πού ἀνέδειξαν τήν ἐπαρχία του σέ φάρον τηλαυγῆ. Ἀμέ-

σως μετά τήν πρώτη περιοδεία του σέ τμήματα τῆς ἐπαρχίας του κατάλαβε ὅτι, μόνος αὐτός, δέν ἦταν δυνατόν νά ἐπαρκέσει στίς ἀνάγκες τοῦ ποιμνίου του, «ἐφ' ᾧ καί ἔλαβεν ἄνδρας σοφούς καί συνετούς καί ἐπιστήμονας ὡς βοηθοῦς», δηλαδή κληρικούς ἱκανούς καί δοκίμους, γνῶστες καλοῦς «τῆς τοιαύτης ὑψηλῆς διακονίας» μέ τήν ἐποπτεία ἀριθμοῦ τιτουλαρίων ἐπισκόπων κατά τμήματα τῆς ἐπαρχίας, ὅπως στήν Κρήνη (= Τσεσμές), στίς Κυδωνίες, τά Σώκια κ.λπ. Ἀπό τίς πρῶτες φροντίδες του «ἦτο ἡ βελτίωσις τῶν ἐκπαιδευτηρίων διά τῆς προσθήκης ἀνωτέρων τάξεων, ἡ διαρρύθμισις τῶν

† Ὁ Ἐφέσου
ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ

σχολικῶν προγραμμάτων, ἡ αὐξήσις τοῦ προσωπικοῦ τῶν σχολῶν, ἡ σύστασις νηπειαγωγείων... ἡ ἐνίσχυσις τῶν φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων καί ἡ πρόσληψις δοκίμων ἱεροψαλτῶν, ἐξ ὧν οὐχί ὀλίγους ἰδίαις δαπάναις ἀπέστειλεν εἰς Κωνσταντινούπολιν πρός μείζονα καταρτισμόν των ἐν τῇ Βυζαντινῇ μουσικῇ». Ὅταν ὡς συνοδικός εὐρίσκονταν στήν Κωνσταντινούπολη «ἐκάλει τούς κατά σύστασιν τῶν δημογερόντων ἀριστεύσαντας μαθητάς πρός περαιτέρω σπουδᾶς, δαπάναις αὐτοῦ. Ἐκεῖθεν τῷ 1876 κατέφθασεν εἰς Μαγνησίαν κομίζων τό ὅπερ ἐξεῦρε χρηματικόν ποσόν διά τήν ἀνέγερσιν τῶν πυρποληθέντων καί εἰς τέφραν μεταβληθέντων σχολείων. Ἐκεῖθεν ἀπῆλθεν εἰς Κυδωνίας ὅπως εὐλογῆση αὐτοπροσώπως τήν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν πρός διάνοιξιν τοῦ λιμένος, ὑπέρ οὗ μεγάλως ἐκοπίασε καί εἰργάσθη. Ἐκεῖθεν κατέφθασεν εἰς Μαγνησίαν ὅτε ἐπληροφορήθη ὅτι ἐκυοφοροῦντο Σικελικοί Ἑσπερινοί... μετά τόν, κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1877 κηρυχθέντα Ρωσοτουρκικόν πόλεμον... Τόν Σεπτέμβριον τοῦ 1877 ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅτε, κατά μέν τήν ἀσθένειαν τοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ Β' διωρίσθη ἐπίτροπος αὐτοῦ, μετά τόν θάνατόν του δέ ἐξελέγη τοποτηρητής... Κατά τούς χαλεπούς ἐκείνους

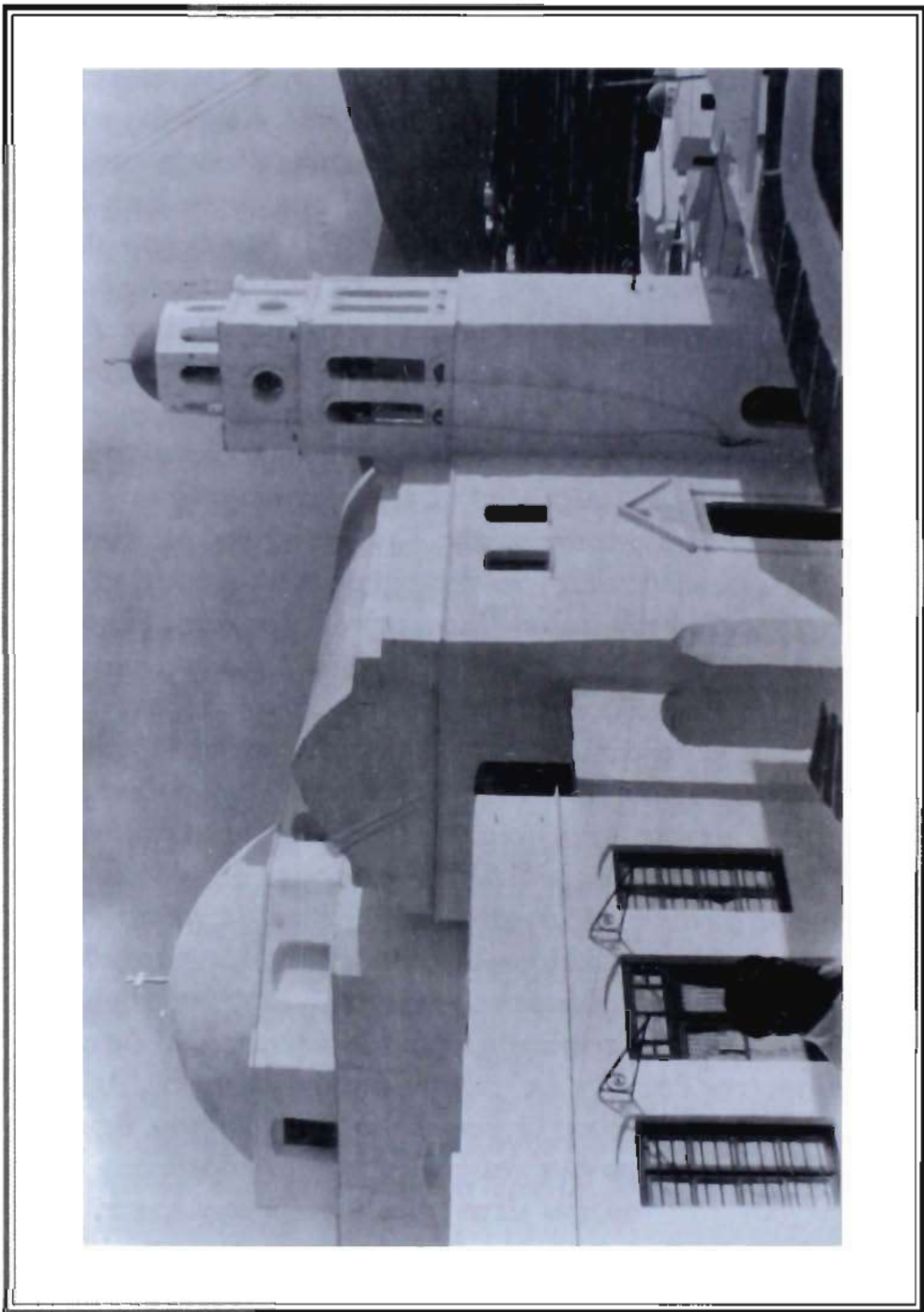
καιρούς, εἰργάσθη μετὰ σπανίας συνέσεως καὶ δεξιότητος περὶ τὸ διοικεῖν καὶ ὑπερνικᾶν τὰς ἐκ πολιτικῶν περιστάσεων ἐν Τουρκίᾳ ἐνσκηφάσας ἀνωμαλίας καὶ καχεξίας, μεγάλως συντελέσας εἰς βελτίωσιν τῶν οἰκονομικῶν δυσχερειῶν τοῦ πατριαρχικοῦ Ταμείου...». Τοποτηρητῆς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου ἐξελέγη «καὶ τὸ 1884 μετὰ τὴν ἀτυχῆ πτώσιν Ἰωακείμ τοῦ Γ' καὶ μέχρι ἐκλογῆς Ἰωακείμ τοῦ Δ', ἀλλὰ παρέμεινε συνοδικός μέχρι τέλους τοῦ 1884. Κατὰ τὸ χρονικόν τοῦτο διάστημα οὐχὶ ὀλίγας τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ Ἔθνει προσέφερον ὑπηρεσίας καὶ ἰδία κατὰ τὰ ἔτη 1880-1882, ὅτε ὑπεγράφη ὁ Συνοδικὸς Τόμος περὶ χειραφετήσεως τῶν εἰς Ἑλλάδα ἐκχωρηθεισῶν ἐπαρχιῶν. Τότε δ' ἐτιμήθη ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως διὰ τοῦ παρασήμου τῶν Ταξιαρχῶν, ὅπως καὶ τὸ 1880 ὅτε τῷ ἀνετέθη (ὡς κατόχου τῆς σλαβωνικῆς) ἡ ἐπίδοσις εἰς τὴν σερβικὴν πρεσβείαν τοῦ τόμου τῆς χειραφετήσεως τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας, ἀπονεμηθέντος αὐτῷ ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος Μιλάνου ἀνωτέρου σερβικοῦ παρασήμου».

Τὸν Μάρτιο τοῦ 1885, «φέρων τὸ πατριαρχικόν πιττάκιον, δι' οὗ ἐξεφράζοντο αὐτῷ αἱ εὐχαριστίαι τῆς Ἐκκλησίας ἐφ' οἷς εἰργάσθη καὶ ἐμόχθησεν, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν του, ὅτε καὶ ἐξέδοτο περικαλλῆς τεῦχος ὑπὸ τὸν τίτλον "Συνοπτικὴ ἔκθεσις τῆς ἐκπαιδευτικῆς καταστάσεως τῶν τῆς Ἐπαρχίας Ἐφέσου Σχολῶν", τῶν ὁποίων, ὁ μὲν ἀριθμὸς συνεποσοῦντο εἰς 190, τῶν ἐν αὐταῖς φοιτῶντων εἰς 13.565, τῶν δὲ διδασκάλων, διδασκαλισσῶν καὶ καθηγητῶν εἰς 275». Τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1891 «κληθεὶς καὶ αὐθις συνοδικός, διετέλεσε τοιοῦτος... μέχρις Ἀπριλίου τοῦ 1893, ὅτε καὶ ἀπέθανεν...».

Ὁ Ἐφέσου Ἀγαθάγγελος «διῆλθεν εὐεργετῶν, ἐξακοντίζων τὰς θερμογόνους ἀκτίνας τῆς ἀγαθῆς καρδίας του μέχρι καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν ἀλλοδόξων καὶ ἀλλοφύλων. Οὐδέποτε ἀντιπαρῆλθε πρὸ τῶν πληγῶν τῶν ἄλλων. Οὐδέποτε ἐφάνη ἀνάληγτος καὶ ἀδιάφορος εἰς τὰς στερήσεις καὶ τὰ δεινοπαθήματα τῶν ἄλλων, ἀλλ' ὡς φιλόανθρωπος Σαμαρείτης ἐπέχεεν ἐπ' αὐτῶν ἔλαιον καὶ οἶνον. Δι' αὐτὸ καὶ ὅτε μετέστη τοῦ ἐπικήρου (= ἐφημέρου) τούτου βίου, δέκα καὶ μόνον 10 χρυσὰ εἰκοσόφραγκα καὶ τινα μετζήτια εὐρέθησαν εἰς τὸ πάντοτε πενιχρόν ταμεῖον του μετὰ τὸσων ἐτῶν ἀρχιερατείαν εἰς τὴν πασῶν πλουσιωτάτην ἐπαρχίαν Ἐφέσου».

Σημείωση

Τὸ ἀνωτέρω κείμενο εἶναι ἀποσπάσματα ἀπὸ τὴν ἐργασία τοῦ ἀειμνήστου ἀρχιμ. Κύριλλου Ζαχόπουλου μὲ τίτλο «Ὁ Ἐφέσου Ἀγαθάγγελος ὁ Μάγνης» στό περιοδ. σύγγραμμα «Μικρασιατικά Χρονικά», Ἀθῆναι 1940, τόμ. τρίτος, σσ. 232-243.

Ἡ Παναγία Μπαλάη. Φωτ. Σ. Μ. Συμεωνίδη (1962).

ΦΙΛΟΘΕΟΣ, ΙΕΡΟΔΙΑΚΟΝΟΣ - ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ ΜΑΘΗΤΗΣ ΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΠΑΝΑΓΙΟΥ ΤΑΦΟΥ ΤΗΣ ΣΙΦΝΟΥ

Τόν ιεροδιάκονο Φιλόθεο από τήν ἐπαρχία Γάνου - Χώρας τῆς Θράκης, ἔχομε καταγράψει πρό χρόνων [«Σιφνιακά», 5 (1995), 117] στόν κατάλογο τῶν ξένων μαθητῶν πού σπούδασαν τά ἑλληνικά Γράμματα στήν περιώνυμη Σχολή τοῦ Παναγίου Τάφου τῆς Σίφνου, χωρίς ικανές λεπτομέρειες γι' αὐτόν, τίς ὁποῖες παραθέτομε ἐδῶ ὡς συμπλήρωμα.

Ὁ Φιλόθεος, τέκνο Νικολάου, γεννήθηκε περί τό ἔτος 1770 στό χωριό Μηλιό ἢ Μηλιές τῆς Χώρας <«Μηλέα» τῶν βυζαντινῶν>, ὅπου ἔμαθε τά στοιχειώδη Γράμματα, τά ὁποῖα συνεπλήρωσε στήν Κωνσταντινούπολη, κατά τή συνήθεια τῶν Γανοχωριτῶν¹. Δέν ἀρκέσθηκε ὁμως μόνο σ' αὐτά, ἀλλά προσέτρεξε καί σέ ἄλλα, διάσημα Σχολεῖα τῆς ἐποχῆς του μέ ἐξαιρετικούς Διδασκάλους. Πρῶτα ἐπῆγε στή Σχολή τῆς Χίου, ὅπου δίδασκε, ἀπό τό 1786, ὁ μεγάλης φήμης Διδάσκαλος Ἀθανάσιος ὁ Πάριος (μέχρι τό 1811)² καί ἀκολούθως σ' ἐκείνην τῆς Σίφνου, τῆς ἐπιλεγομένης τοῦ Παναγίου Τάφου³, τό ἴδιο διάσημο γιά τοὺς Διδασκάλους τῆς ἰδιαίτερα κατά τήν περίοδο 1770-1792. Κατ' αὐτήν δίδαξαν ἢ καί συνεδίδαξαν, λόγω πλήθους τῶν μαθητῶν, ἐντοπίων καί ξένων⁴, τρεῖς διδάσκαλοι: α) ὁ ιερομόναχος Χρῦσανθος ἀπό τά Ἰωάννινα (1770-1780), β) ὁ Ἐμμανουήλ Τροχάνης ἀπό τή Λακωνία (1775-1785) καί γ) ὁ Πάτμιος ιερομόναχος Μισαήλ Μαργαρίτης (1781-1792). Τόν τελευταῖο αὐτόν Διδάσκαλο προσέλαβε ἡ Κοινότητα τῆς Σίφνου κατόπιν ὑποδείξεως τοῦ Δραγομάνου τοῦ Στόλου Νικ. Π. Μαυρογένη, παλαιοῦ μαθητῆ τῆς Σχολῆς, γιά περαιτέρω ἀναβάθμισή της λόγω τῆς φήμης τοῦ Μισαήλ⁵.

1. Μ. Γεδεών, Διαθῆκαι δύο Θρακῶν Διδασκάλων, «Θρακικά», 7 (1936), 201 ἐπ.

2. Κωνστ. Ἰ. Ἀμαντου, Τά Γράμματα εἰς τήν Χίον κατά τήν τουρκοκρατίαν, 1566-1822, Ἀθῆναι MCMLXXVI, 19.

3. «Σιφνιακά», 5 (1995), 66 ἐπ.

4. Αὐτόθι, 80 ἐπ.

5. Αὐτόθι, 81 ἐπ.

Σχεδιαγράφημα του κτιριακού συγκροτήματος της Σχολής του Παναγίου Τάφου της Σίφνου
(δυναμικότητας 300 μαθητών) του Γερμανού αρχιτέκτονα Haller von Hallerstein. Έργο έτους 1817.

Ὁ Φιλόθεος λοιπόν, κατά τή διάρκεια τῶν σπουδῶν του στή Χίο πληροφορήθηκε γιά τή Σχολή τῆς Σίφνου καί ἀπεφάσισε νά παρακολουθήσει καί τά διδασκόμενα σ' αὐτήν μαθήματα ἀπό τούς διδασκάλους τῆς. Ὁ χρόνος μετάβασής του στή Σίφνο (ὅσο καί στή Χίο προηγουμένως) δέν προσδιορίζεται· γνωρίζομε μόνον ὅτι ἀπό τή Σίφνο ἐπέστρεψε στή Χίο τό ἔτος 1794 «κατά μῆνα Σεπτέμβριον, μετά τήν τοῦ Κυρίου Ὑψωσιν», δηλ. μετά τήν ἑορτή τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ (14 Σ/βρίου)⁶. Ἦταν ὁ Φιλόθεος ἀπό τούς ἐπιμελεῖς μαθητές γιατί ἀντέγραφε ἔργα ἢ κείμενα τῶν διδασκάλων του κάποια ἀπό τά ὁποῖα εἶχαν διασωθεῖ στή Σχολή Μουχλίου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅπου δίδαξε κατόπιν ἐπί χρόνια. Στόν κώδικα ἀριθ. 44 τῆς Σχολῆς περιέχονταν:

α) «Ἀφθονίου τοῦ σοφιστοῦ περί προγυμνασμάτων μετά τῶν εἰς αὐτά παλαιῶν ἐξηγήσεων (σσ. 1-35). Ρητορική Ἑρμογένους, πραγματεία ἐκ τῶν ἀρχαίων τεχνογράφων συνοψισθεῖσα (σσ. 35-542)».

Στό τέλος ἡ σημείωση τοῦ Φιλοθέου:

«Συνώψισται καί συντέτακται καί συντετέλεσται ἡ παροῦσα πραγματεία ὑπό τοῦ σοφωτάτου κυρίου Ἀθανασίου τοῦ Παρίου κατά τό ἀψπῆ <= 1788> σωτήριον ἔτος. Ἐγράφη δέ παρ' ἐμοῦ ἐλαχίστου Φιλοθέου ἱεροδιακόνου τοῦ Μηλίου, ἐκ τῆς ἐπαρχίας Γάνου καί Χώρας, τό δεύτερον ἀναβάντος εἰς Χίον ἐκ τῆς Σίφνου κατά τό ἀπό ἀψλδ' <= 1794, ἔτος>, κατά μῆνα Σεπτέμβριον».

β) «Ἐγχειρίδιον διδάσκον ἰδία περί τοῦ ἐπιδεικτικοῦ γένους»⁷.

Στό τέλος τοῦ «ἐγχειριδίου» τούτου σημείωσε ὁ Φιλόθεος: «Ἠψάμην γραφίδος τῆς δέ τῆς πραγματείας τοῦ κυροῦ Ἀθανασίου Παρίου κατά τό ἑπτακοσιοστόν τε καί ἑννενηκοστόν τέταρτον πρός τοῖς χιλίοις <= ἔτος 1794>, τό δεύτερον ἀναβάς εἰς Χίον ἐκ Σίφνου κατά μῆνα Σεπτέμβριον, μετά τήν τοῦ Κυρίου Ὑψωσιν ἔτελείωσα δέ κατά τό πέμπτον ἔτος, ἰανουαρίου ἐβδόμη. Οἱ δέ ἑκατέρας ἔχοντες μέμνησθε αὐτῆς <ἐν ταῖς> πρός Κύριον ἐντεύξεσι. Φιλοθέου ἱεροδιακόνου Μηλίου τοῦ ἐκ τῆς Γάνου».

Σημειώνεται ἀκόμη ὅτι ὁ Φιλόθεος διέσωσε καί ἄλλο ἔργο, τό ΠΕΡΙ ΔΙΑΙΤΗΣ «μεταγλωττισθέν ἐκ τῆς λατινικῆς διαλέκτου εἰς τήν ρωμαϊκῆν ἀπλήν φράσιν παρά τοῦ ἐν ἱατροῖς δόκτορ Ἀλεξάνδρου Γιάγκου Λαῖου, τοῦ βυζαντίου, ἐν ἔτει 1748, ἰανουαρίου πρώτη

6. Μ. Γεδεών, Διαθῆκαι..., 204.

7. Αὐτόθι.

καί ἀντιγραφθέν παρά Θεοδώρου Ἀγραφιώτου ἔτει χιλιακοστῶ ἑπτακοσιοστῶ πεντηκοστῶ ἐννάτῳ, ἰανουαρίου κα'»⁸.

Μετά τίς, κατά τ' ἀνωτέρω, σπουδές του καί στά δύο αὐτά νησιωτικά Σχολεῖα, ὁ ἱεροδιάκονος Φιλόθεος ἦταν ἔτοιμος νά διδάξει σέ σχολεῖα. ὁπότε ἐπέστρεψε στήν Κωνσταντινούπολη, ἤ στά Γανόχωρα. Σέ ποιά σχολεῖα δίδαξε δέν μᾶς παραδίδουν οἱ Πηγές. Ἀναφέρεται μόνον ὅτι ἀπό τοῦ ἔτους 1817 δίδασκε στό σχολεῖο τῆς ἐνορίας Μουχλίου Κωνσταντινουπόλεως, ὅπου καί ἀπεβίωσε τόν Αὐγούστο τοῦ 1837⁹.

Ἐγκαιρα ὁ Φιλόθεος, στίς 26 Φεβρουαρίου 1831, (ἴσως δίδασκε ἀκόμη), φρόντισε νά συντάξει νομοτύπως τήν διαθήκη του γιά νά διαθέσει τήν περιουσία του. Μ' αὐτήν εὐεργέτησε καί τό Σχολεῖο τῆς Σίφνου μέ 5.000 γρόσια, γεγονός πού φανερώνει ὅτι ἡ παραμονή του στό νησί στά χρόνια τῶν σπουδῶν του τοῦ εἶχε ἀφίσει μόνο καλές καί ἀλησμόνητες μνήμες.

Ἀποσπάσματα τῆς διαθήκης:

«† Ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Κωνστάντιος ἐπιβεβαίωι.

† Ἐτι σώας ἔχων τάς φρένας καί ὑγιής ὢν τόν νοῦν ὁ ἱερολογιωτάτος διδάσκαλος τῆς ἑλληνικῆς σχολῆς τοῦ Μουχλίου, κύρ Φιλόθεος ἐκ τῆς ἐπαρχίας Γάνου καί Χώρας καί τό ἄωρον τοῦ θανάτου διαλογιζόμενος, ἵνα μετά θάνατον τά περί τῆς περιουσίας αὐτοῦ εἰρηνικά καί ἀστασίαστα καταλίπη, ἔγνω τήν νόμιμον ἐνυπόγραφον, ἐσφραγισμένην καί ἐμάρτυρον ταύτην διαθήκην ποιήσασθαι. Καί δὴ φησί· πρῶτον μὲν, ὅσοι εἰς ἐμέ ἐξήμαρτον κατά διαφόρους καιρούς... Ἐπειτα δέ ὠμολόγησεν ἐνώπιον τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ πατρός κύρ Σεραφεῖμ... καί τοῦ προσκληθέντος καί γράψαντος τήν παροῦσαν διαθήκην λογιωτάτου ρεφερενδαρίου τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας κύρ Γεωργίου, ὅτι ἡ περιουσία αὐτοῦ συνίσταται εἰς μετρητά γρόσια εἴκοσι χιλιάδας καί πεντακόσια (νούμερο 20500)... περί ὧν διατιθέμενος διορίζει οἰκειοθελῶς καί αὐτοπροαιρέτως, ὡς ἐξῆς: πρῶτον μὲν καταλείπει τῷ παναγιωτάτῳ καί σεβασμιωτάτῳ ἡμῶν αὐθέντῃ καί δεσπότῃ τῷ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ κυρίῳ κυρίῳ Κωνσταντίῳ γρόσια πεντακόσια (500) πρός βεβαίωσιν τῆς παρού-

8. Σημειώνεται ὅτι στήν βιβλιοθήκη του ἀνευρέθησαν καί ἔργα διδασκάλων του στά χρόνια πού σπούδαζε καί ἀντέγραφε ὁ Φιλόθεος. Μετά τόν θάνατό του περιήλθαν, βιβλία καί χιερόγραφα, στή βιβλιοθήκη τῆς Σχολῆς Μουχλίου κατά τήν ἐπιθυμία τοῦ Φιλοθέου. Ἄγνωστο (σ' ἐμᾶς) τί ἀπέγιναν. Περί τῶν ἀνωτέρω τριῶν χειρογράφων βλ. Μ. Γεδεών, Διαθήκαι..., 203-204.

9. Μ. Γεδεών, Διαθήκαι..., 210.

σης διαθήκης. Ἐπειτα δέ καταλείπει εἰς τήν σχολήν τῆς Σίφνου γρόσια πέντε χιλιάδας (5.000)... τοῖς πατριαρχικοῖς ἐφημερίοις γρόσια πεντακόσια (500)... μνημονευομένου ἐν τῇ προθέσει τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. Τῷ πνευματικῷ αὐτοῦ κύρ Σεραφεῖμ γρόσια διακόσια πενήντα (250)... Εἰς τά νοσοκομεῖα τοῦ Γένους γρόσια διακόσια πενήντα (250)... εἰς ἔξοδα τῆς θανῆς αὐτοῦ καί κηδείας καί εἰς τούς ἱερεῖς τήν ἡμέραν τοῦ ἐνταφιασμοῦ γρόσια χίλια πεντακόσια (1500). Διατάττει δέ ὁ διατιθέμενος καί παραγγέλλει... τά ἐπίλοιπα ἐκ τῶν μετρητῶν ὅπου ἤθελαν περισσεύσωσιν, ἔτι δέ ὅλη ἡ ὑλική καί πραγματική οὐσία αὐτοῦ, βιβλία δηλονότι, ρουχικά αὐτοῦ, ἐνδύματα καί ὅσα καί ὁποίου εἴδους πράγματα εὑρεθῶσιν αὐτοῦ, πάντα ταῦτα τά ἀφιερώνει μετὰ θάνατον αὐτοῦ εἰς τήν αὐτήν σχολήν τοῦ Μουχλίου καί παραγγέλλει οἱ ἐπίτροποι αὐτοῦ νά τά καταγράψωσι καθαρῶς καί νά τά παραδώσωσιν εἰς τήν σχολήν, οἱ δέ ἐπίτροποι τῆς σχολῆς παραλαμβάνοντες αὐτά νά τά καταγράψωσιν εἰς τόν κώδικα τῆς σχολῆς καί νά τά ἐξοικονομῶσι καλῶς πρός ὠφέλειαν κοινήν τῆς σχολῆς καί πρός αἰδίων μνήμην αὐτοῦ τε καί τῶν γονέων αὐτοῦ... Ταῦτα μὲν οὖν διορισάμενος οἰκεία βουλῇ καί αὐθαιρέτῳ γνώμῃ διέθετο ὁ εἰρημένος ὀσιολογιώτατος διδάσκαλος τῆς σχολῆς τοῦ Μουχλίου κύρ Φιλόθεος. Ὅστις δ' ἂν τῶν συγγενῶν κ.λπ. κ.λπ.

αὼλα^ω φεβρουαρίου κστ'.

Φιλόθεος διδάσκαλος τῆς μονῆς¹⁰ τοῦ Μουχλίου ἐπιβεβαιοῖ ὅσα καλῶς ἐπεσφράγισε μέ τήν ἀπόφασιν τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας μου»¹¹.

Ὁ Φιλόθεος ἱεροδιάκονος-διδάσκαλος δίδασκε στή Σχολή τοῦ Μουχλίου Κωνσταντινουπόλεως μέχρι καί τότε (1831), ἀπεβίωσε δέ τόν Αὐγούστο τοῦ 1837 κατά τό ἐπόμενο πατριαρχικό ἔγγραφο:

«† Ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἐπιβεβαιοῖ

† Διά τοῦ παρόντος ἐνυπογράφου καί ἐμμαρτύρου αὐλικοῦ ἐξοφλητικοῦ γράμματος γίνεται δῆλον, ὡς οἱ ὑπογεγραμμένοι ὅ τε Παῦλος καί ὁ Στρατῆς, οἱ ἀπό τοῦ χωρίου Μηλιῶ, τῆς ἐπαρχίας Γάνου καί Χώρας, παραγενόμενοι εἰς τήν πατριαρχικήν αὐλήν, πρῶτον μὲν διά γράμματος ἐπιτροπικοῦ, μεμαρτυρημένου παρά τῶν προκρίτων τοῦ εἰρημένου χωρίου καί βεβαιωμένου παρά τοῦ πανιερωτάτου κυριάρχου αὐτῶν ἀγίου Γάνου καί Χώρας κυρίου

10. Αὐτόθι, 208 καί ἀντί «μονῆς», γρ. «σχολῆς».

11. Αὐτόθι, 205-208.

Μελετίου, απέδειξαν éαυτούς éπιτρόπους του Γιαννάκη και της Μα-
ρίας, γνησίων áδελφών και κληρονόμων του κατά τον παρελθόντα
Αύγουστον τελευτήσαντος κύρ Φιλοθέου, διδασκάλου χρηματίσα-
ντος της είς την ένορίαν του Μουχλίου σχολής, είτα δέ άνήγγειλαν
και ώμολόγησαν ίδίοις αυτών χείλεσιν ότι κατά την άνατεθείσαν
αυτοίς έπιτροπήν, έλαβον σώαν την καταλειφθεισαν χρηματικήν και
ρουχικήν περιουσίαν του μακαρίτου εκείνου διδασκάλου κύρ Φιλο-
θέου παρά των έπιτρόπων της διαθήκης και της σχολής, ήτοι γρόσια
όκτώ χιλιάδες και έκατόν πενήκοντα και τά πράγματα, άπερ δια-
λαμβάνει ρητώς τό έπιδοθέν αυτοίς κατάστιχον τό μεμαρτυρημένον
ένοριακώς και εκκλησιαστικώς έπιβεβαιωμένον και έξώφλησαν τέ-
λεον εκ μέρους έαυτών και εκ μέρους των είρημένων κληρονόμων...
και ούκ έχουσι του λοιπού, ούτε αυτοί. ούτε οί ρηθέντες κληρονόμοι
άπαίτησιν τινά... αωλζ' <= 1837> δεκεμβρίου κα'»¹².

«Καταλείπει είς την Σχολήν της Σίφνου 5.000 γρόσια»

Έτσι, ό διδάσκαλος Φιλόθεος μέ την διαθήκη του, άμέσως μετά
τόν οίκουμενικό πατριάρχη μέ 500 γρόσια, ευεργέτησε μέ τό σημαν-
τικό ποσόν των 5.000 γροσίων τό Σχολείο της Σίφνου! Η έπιθυμία
του έχει την δικαιολόγησή της' ότι ώς «ξένος μαθητής» στή Σίφνο
κατά τον χρόνο των σπουδών του έτυχε καλής ύποδοχής και καλύτε-
ρης φιλοξενίας, προφανώς άλησμόνητης. Όπως αναφέρει ό Κάρολος
Γκιών στήν Ίστορία του: «... ή προς τούς ξένους τούτους μαθητάς
περιποίησις των Σιφνίων ήτο πολλών έπαινων άξία», σύμφωνα μέ
τά όσα βεβαιώνει άλλος ξένος μαθητής, ό Νεόφυτος Βάμβας, στή
βιογραφία του: «όφείλω νά αναφέρω μετ' έπαινου την ΦΙΛΟΜΑ-
ΘΕΙΑΝ των Σιφνίων και την προς τούς ξένους μαθητάς έξαίρετον
φιλανθρωπίαν...»¹³.

Η Σχολή της Σίφνου, άνοικοδομημένη στους χώρους του τέως
Άγιοταφικού μετοχίου στό νησί, όπως την άπετύπωσε σέ σχέδιά του
τό 1817 ό Γερμανός άρχιτέκτονας Haller von Hallerstein¹⁴, ήταν ένα
μεγάλο και λαμπρό οικόδομημα μέ χώρους φιλοξενίας και ξένων
μαθητών. Κατά τον Γεώργιο Ψαραύτη, πρώτα μαθητή του Σχολείου

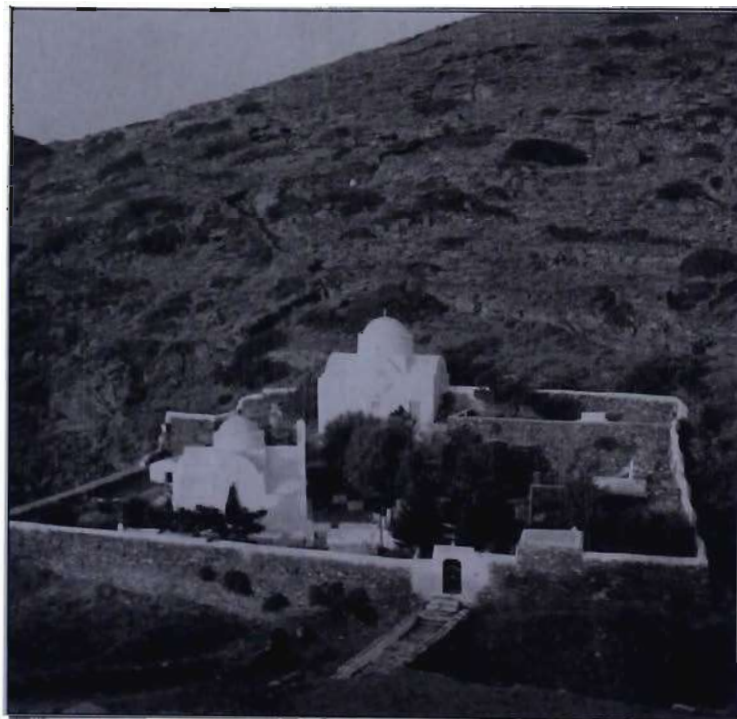
12. Αυτόθι, 209.

13. Καρόλου Ίω. Γκιών. Ίστορία της Νήσου Σίφνου, έν Σύρω 1876, λα'.

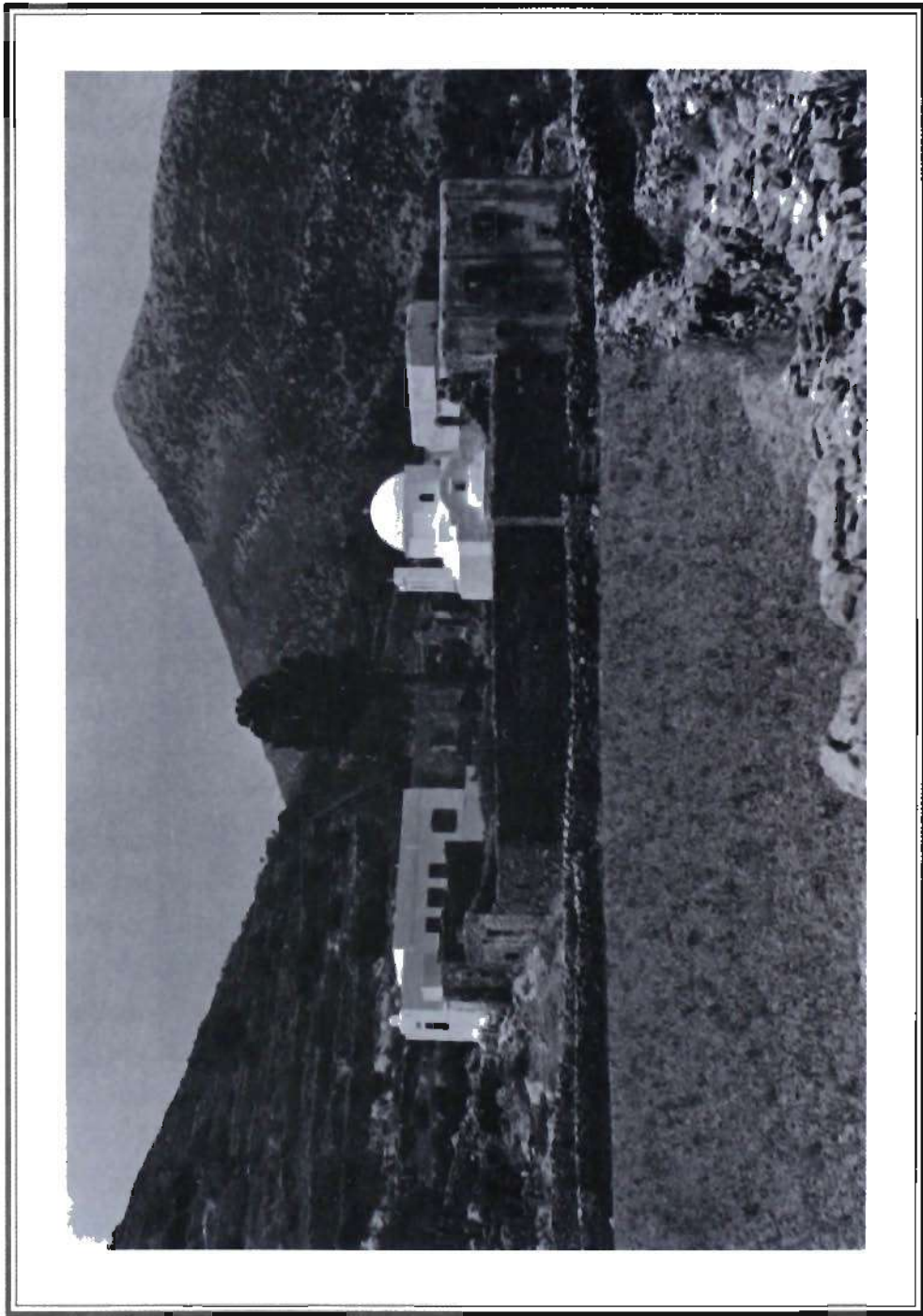
14. «Σιφνιακά». (1998), 130-135, όπου και δύο σκιαγραφήματα του κτιριακού συγκροτήματος της Σχολής.

καί μετά Διδάσκαλον σ' αὐτό, δηλαδή ἄνθρωπο πού εἶχε ζήσει ἐπί πολλά χρόνια στό κτιριακό συγκρότημά του, τοῦτο «ἐμπεριείχεν οἰκήματα ἱκανά σχεδόν διά τριακοσίους μαθητάς»¹⁵.

Σ' αὐτήν τήν, μεγάλης δυναμικότητος, Σχολή τῆς Σίφνου εὐρέθηκε θερμή συμπαράσταση κατά τίς σπουδές του ἀπό τούς Σιφνίους καί ὁ ἱεροδιάκονος Φιλότηος, γι' αὐτό καί τήν εὐεργέτησε μέ 5000 γρόσια, ἄγνωστο ὅμως ἂν ἔφθασαν ποτέ σ' αὐτήν γιά ἱκανοποίηση τῶν ἀναγκῶν της καί μάλιστα σέ χρόνια μεγάλων οἰκονομικῶν δυσχερειῶν πού τήν ἔφεραν καί σέ κτιριακόν κατακρημνισμόν.

15. «Σιφνιακά», 3 (1993), 16, ὅπου τά τοῦ Ψαραύτη, ὁ ὁποῖος δήλωνε ἀκόμη ὅτι τό ἔτος 1831 «τό Σχολεῖον τοῦτο εἶχεν ἑκατόν εἴκοσι μαθητάς, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ ἱκανῶς προχωρημένοι μετέβησαν πρό καιροῦ εἰς διάφορα μέρη ζητοῦντες πόρον τοῦ ζῆν, οἱ δέ λοιποὶ ἐξήκοντα περίπου τόν ἀριθμόν εἶναι ἀρχάριοι οἱ πλείότεροι».

Τά Φυρόγεια. Φωτ. Σ. Μ. Σομεωνίδη (1962)

ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΙΣΟΔΙΩΝ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ - ΦΥΡΟΓΙΑ

Τοῦ
Ἐμμ. Ἀναστ. Νικολαΐδη

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἐνα ἀπό τά παλιά μοναστήρια τῆς Σίφνου εἶναι καί αὐτό τῶν Φυρογίων. Ἡ παλαιότητά του συμπεραίνεται ἀπό διάφορες χαραγματικές ἐπιγραφές. Ἐάν λάβει κάποιος ὑπόψη του ὅτι τέτοια χαράγματα γινόντουσαν στό τέλος μιᾶς κατασκευῆς ἢ κάποιου σημαντικοῦ γεγονότος, εὐκόλα μπορεῖ νά ὑποτεθῆ ὅτι τό μοναστήρι ἄρχισε νά συγκροτεῖται γύρω στά 1700.

Τά Φυρόγια ἀποτελοῦσαν μετόχι τῆς Μονῆς τοῦ Προφ. Ἡλιοῦ. Σήμερα ὑπάγεται στήν Μονή τῆς «Βρύσης». Στήν ἀκμή του, ὅπως φαίνεται ἀπό τά κτίσματά του, θά εἶχε περί τούς εἴκοσι μοναχοῦς. Σήμερα, δυστυχῶς, δέν ἔχει κανένα καί εἶναι κρῖμα. Ἀκολούθησε κι αὐτό τήν γενικώτερη παρακμή τοῦ μοναχισμοῦ στό νησί, πού ἄρχισε στίς ἀρχές τοῦ 19ου αἰῶνος. Ἔτσι σιγά-σιγά ἐρειπώθηκε. Εὐτυχῶς στό τέλος τοῦ 20οῦ αἰῶνος τό ἐνδιαφέρον γι' αὐτό ἀναζωπυρώθηκε, καί ἄρχισαν νά γίνονται σταδιακά ἀναστηλώσεις. Ὡς κτίσμα, ἄρχισε νά βρίσκει τήν παλιά του μορφή, ἐνῶ μέ διάφορες κατά καιρούς λειτουργίες ἀναβιώνεται μερικῶς καί ἡ θρησκευτικότητά του.

Συμπληρωματικά πρὸς τά ὅσα (πάντοτε) τεκμηριωμένα ἀναφέρει ὁ ἱστορικός τῆς Σίφνου κ. Συμεωνίδης, στό παρόν ἐπιχειρεῖται ἡ ἀποτύπωση ὅσων στοιχείων μπόρεσαν ἐπιπλέον νά συγκεντρωθοῦν, σέ μιά προσπάθεια διασώσεως τῆς ἱστορικῆς μνήμης τοῦ νησιοῦ. Ὑποκινητής αὐτῆς τῆς προσπάθειας ἦταν ὁ σεβαστός ἱερέας τῆς Καταβατῆς Ἀρχιμανδρίτης Σωφρόνιος Δαρζέντας, ὁ ὁποῖος φροντίζει τό Μοναστήρι σάν παιδί του.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ - ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΤΗΣ ΟΝΟΜΑΣΙΑΣ

Κατά τόν Μάνο Φιλιππάκη, (1) «τό τοπωνύμιο Φυρόγια συναντάται στην Άνδρο σέ τόπους ὅπου (ύπάρχουν) κόκκινα καί σκληρά χώματα» (ἀπό τό φυρός = κόκκινος). Ίσως παλαιότερα νά υπήρχαν ἐκεῖ τέτοια χώματα, μέ τά ὅποια οἱ Σιφνιοί «τσικαλάδες» ἔφτιαχναν τά γνωστά κεραμικά τους. Σήμερα τέτοια περιοχή γύρω ἀπό τά Φυρόγια δέν διακρίνεται.

Άλλη ἐτυμολογία κατά τόν Φιλιππάκη μπορεῖ νά προέρχεται ἀπό «τό φυρός μέ τήν σημασία τοῦ ἄδειου, τοῦ κενοῦ. Ὑπάρχει μάλιστα καί σιφνέικη παροιμία (γνωμικό):

*Ὁ φτωχός θαρρεῖ πλουταίνει
μά φυρά καί δέν τό νιώθει».*

Άν κάποιος περιστατικό γιά κάποιος «κενό» ἔδωσε τήν ὀνομασία στό μοναστηράκι, αὐτό δέν εἶναι γνωστό. Άλλωστε, ἐλάχιστα στοιχεία ἀπό τήν μακρά σχετικῶς ζωή του εἶναι γνωστά.

Κατά τόν ἱστορικό κ. Συμεωνίδη (2), φυρά δηλαδή μή ἀποδοτικά λέγονται καί ἐδάφη κόκκινα καί σκληρά. Τό βραχῶδες καί ἄγονο τῆς γύρω περιοχῆς δικαιολογεῖ ἕνα τέτοιο χαρακτηρισμό. Ἡ ἔλλειψις κάποιου γραπτοῦ στοιχείου, ἀφήνει τήν προέλευση τοῦ ὀνόματος στή σφαῖρα τῆς εἰκασίας.

ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ

Ἡ Μονή βρίσκεται νοτίως τῆς Καταβατῆς, στούς πρόποδες τοῦ βουνοῦ τοῦ Ἁγίου Ἁνδρέα, καί σέ «στρατηγική» κατά κάποιον τρόπο θέση. Κεῖται στή διασταύρωση τῶν μονοπατιῶν ἄλλοτε, καί ὁδῶν σήμερα, πού ὀδηγοῦν βορείως πρὸς τήν Ἀπολλωνία, Β.Α. (ἀπό μονοπάτι) πρὸς Καταβατή, Α. πρὸς Ἐξάμπελα καί Πλατύ Γιαλό καί Ν. πρὸς Βαθύ. Τέλος ἕνα μονοπάτι ἀκόμη καί σήμερα ξεκινᾷ ἀπό τήν Μονή καί ὀδηγεῖ στά δυτικά πρὸς μιά χαράδρα τήν ἀποκαλούμενη «Σκάφη», καί μέσω αὐτῆς πρὸς τόν Προφήτη Ἡλία, τόν «ἀψηλό» καί τό «Μαῦρο Χωριό».

Ἡ τοποθεσία εἶναι, ἀκόμη καί σήμερα, γραφική. Ἀσφαλῶς θά ἦταν γραφικώτερη καί προπάντων ἡσυχία παλαιότερα μέ τά μονοπάτια καί τοὺς περαστικούς, πεζοὺς ἢ μέ τά γαῖδουράκια τους. Ἡ «πρόσδος» τῆς ἀσφάλτου, ἔδιωξε κι ἀπό ἐδῶ τήν ἡρεμία τοῦ τοπίου εἰδικώτερα ἢ τό καλοκαίρι μέ τήν εἰσβολή τῶν ἐποχουμένων τουριστῶν.

Α'. ΙΣΤΟΡΙΚΑ

Τά Φυρόγια αποτελούσαν τό ένα από τά δύο μετόχια τής Μονής του Προφήτη Ἡλιοῦ, (του Ὑψηλοῦ) (2). Τό ἄλλο ἦταν ὁ Ταξιάρχης τής «Σκάφης» (τοπωνύμιον περιοχῆς πίσω καί πρός τά δυτικά τῶν Φυρογίων). Τά Φυρόγια ὅπως φαίνεται καί ὅπως ἀναφέρεται στή συνέχεια, ἀποτελούσαν τό ἀγροτικό ἐργαστήρι ἐνῶ ὁ Ταξιάρχης τό ἀγιογραφεῖο τής Μονής του Πρ. Ἡλιοῦ. Περί τό 1830 εἶχαν ἀποβιῶσει ὄλοι οἱ μοναχοί τῶν Φυρογίων καί τά ἔσοδα ἀπό τήν ἐνοικίασι τῶν κτημάτων του διετίθεντο γιά τίς σχολικές ἀνάγκες του νησιοῦ. Ἄλλες μαρτυρίες δέν ὑπάρχουν, ἐκτός ἀπό τήν ἐγκατάστασι στοῦς χώρους του του πρώην (Μητροπολίτου) Βελιγραδίου Ἄνθιμου του Σιφνίου γιά ἓνα μικρό διάστημα.

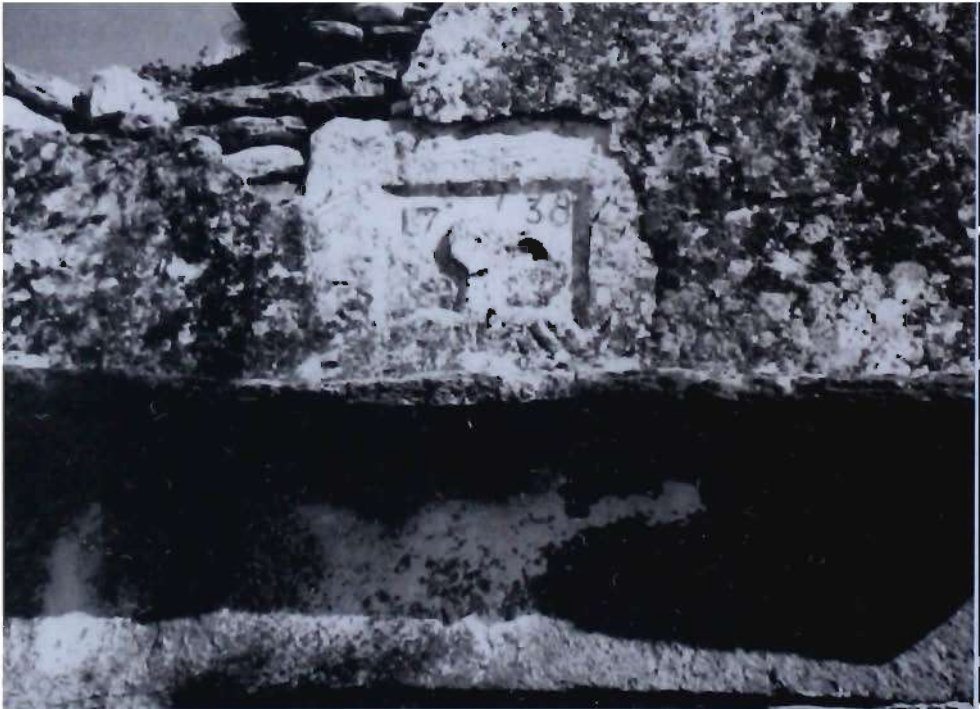
Στά Φυρόγια βρέθηκαν χαραγματικές ἐπιγραφές μέ διάφορες χρονολογίες (1615, 1618, 1687, 1701, 1705), πάνω σέ πέτρες ἤ τεμάχια κεραμικῶν*. Αὐτές ὡστόσο, δέν ἔχουν ἐπιβεβαιωθεῖ, καί γι' αὐτό δέν μποροῦν νά θεωρηθοῦν ὡς ἱστορικά τεκμήρια. Ἐκείνες πού φαίνονται ὡς πλέον ἀξιόπιστες εἶναι τό 1738 στό ὑπέρθυρο ἑνός γκρεμισμένου κελλιοῦ τής νοτίας πτέρυγος, καί 1832 στό ὑπέρθυρο του Καθολικοῦ (αὐλβ'). Ἀπό αὐτές τίς ἡμερομηνίες διαφαίνεται πῶς τό Μοναστηράκι ἀκολούθησε τήν ἐξέλιξι τῶν πραγμάτων στό νησί, πού συνοπτικά ἔχει ὡς ἐξῆς:

∞ 1537, παρακμή τής φραγκοκρατίας, οἱ Κυκλάδες ὑποκύπτουν στήν τουρκική ἐπιρροή.

∞ 1537-1617, τόσον ἡ ἐξουσία του καθολικοῦ δυνάστη, ὅσον καί ὁ καθολικισμός ὑφίστανται φθορά ἀνεπανόρθωτη. Ἡ συρρίκνωσις του καθολικοῦ ποιμνίου ἀποβαίνει καταλυτική. Ἀναβίωσις τής Ὀρθοδοξίας. Ἐάν ἡ εὐρεθεῖσα χρονολογία 1613 εἶναι ἔγκυρη, τότε πρέπει νά οἰκοδομήθηκαν καί τά Φυρόγια.

∞ 1617, ὀριστική ἀπομάκρυνσις του δυνάστη τής Σίφνου Ἄγγελου Γοζαδίνου ἀπό τούς Τούρκους καί διωγμοί τῶν καθολικῶν. Ἡ Ἐκκλησία τής Σίφνου περιέρχεται στήν δικαιοδοσία τής φυσικῆς τῆς μητέρας, του Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τό ὅποῖον ἔκτοτε μεριμνᾷ μονίμως γιά τό ὀρθόδοξο ποίμνιον του νησιοῦ. Σταδιακή ἀνθησις τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, ἀποκατάστασις μονῶν καί ἐκκλησιῶν, δημιουργία νέων.

* Μιχ. Χαρ. Γκιτάκου, Ἀνέκδοτοι ἐπιγραφαί καί χαραγματα ἐκ βυζαντινῶν καί μεταβυζαντινῶν μνημείων τῆς Ἑλλάδος, Ἀθῆναι 1957.

Άνω, τό Ήγουμενείο. Κάτω τό μαρμάρινο ύπέρθυρο μέ τή χρονολογία 1738.

ω 1646, χάρις σ' αὐτή τήν ἄνθησι, ἐπί Πατριάρχου Παρθενίου Β', ἰδρύεται στή Σίφνο ἀρχιεπισκοπή, ἡ ὁποία διατηρήθηκε γιά 150 χρόνια μέχρι τό 1797.

ω 1654, κατόπιν αἰτήματος τῶν μοναχῶν τοῦ Προφ. Ἡλιοῦ τό Πατριαρχεῖο τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐγκρίνει τήν ἐπέκτασι τοῦ τότε μικροῦ ἡσυχαστηρίου σέ μεγάλη Μονή.

ω 1617-1821, εὐνοϊκή γιά τό νησί περίοδος. Οἰκονομική ἀνάπτυξι καί παράλληλα ἀκμή τῆς Ὁρθοδοξίας.

ω 1821-1828 Ἑλληνική Ἐπανάστασις, προσπάθειες γιά θυσίες γιά τήν ἀπελευθέρωσι.

ω 1828-1831, ἀπελευθέρωσις, προσπάθειες ἀπό τόν μεγάλο Καποδίστρια ἀποκαταστάσεως κράτους ἀπό τό χάος καί ἐπουλώσεως τῶν πληγῶν. Ἐλλειψις πόρων, στασιμότητα καί στά ἐκκλησιαστικά πράγματα. Γι' αὐτό ὅταν τό 1830 ἀποβίωσαν ὅλοι οἱ τότε μοναχοί τό Μοναστηράκι ἔκλεισε καί σταδιακά ἐρειπώθηκε.

Τό 1831 ἐπέστρεψε στή Σίφνο ὁ πρῶνς μητροπολίτης Βελιγρὰδίου Ἄνθιμος. Ὡς παλαιός μοναχός τῆς Μονῆς τοῦ Προφ. Ἡλιοῦ ἀνακαίνισε μέ δική του δαπάνη τό Καθολικό τῶν Φυρογίων καί τό ἀφιέρωσε στά «ἅγια τῶν ἀγίων», δηλαδή στήν Παναγία. Ἐπίσης οἰκοδόμησε καί κάποια κελλιά.

ω 1834-1864, Βαυαροκρατία. Περίοδος δυσμενῆς γιά τά ἐκκλησιαστικά πράγματα. Σταδιακή κάμψις τῆς οἰκονομίας τοῦ νησιοῦ, μετανάστευσις, περιορισμός τῆς ἐκκλησιαστικῆς δραστηριότητος, παρακμή τοῦ μοναστικοῦ βίου, ἐγκατάλειψις καί τῶν Φυρογίων.

Ἀπό τά παραπάνω σάν πιθανότερη ἐξέλιξι φαίνεται νά ἦταν ἡ ἀκόλουθη: Κατά τήν παράδοσι, ἡ ἴδρυσις τῆς Μονῆς τοῦ Προφ. Ἡλιοῦ, ἐπί τοῦ ὁμωνύμου ὄρους (σέ ὑψόμετρο 682 μ.), ἀνάγεται στόν ὄγδοο αἰῶνα. Βεβαιωμένα ὑπῆρχε τό 1145 παλαιός ναός καί ἡσυχαστήριον. Ἀπόλυτα βεβαιωμένο ἐπίσης, ἀπό τήν ἀνεύρεσι Πατριαρχικοῦ Σιγιλλίου πού ἐκδόθηκε τό 1654, εἶναι ὅτι τότε ἐγκρίθηκε ἀπό τό Πατριαρχεῖο ἡ ἐπέκτασις τοῦ τότε ἡσυχαστηρίου σέ Πατριαρχική Σταυροπηγιακή Μονή, δηλαδή σέ καθίδρυμα ἐξαρτώμενον ἀπ' εὐθείας ἀπό τό Πατριαρχεῖο τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Μιά τέτοια Μονή γιά νά οἰκοδομηθεῖ καί ἐξοπλισθεῖ προφανῶς θά χρειάσθηκε πολλά χρόνια, ἐάν μάλιστα λάβει κανεῖς ὑπόψη τήν δυσκολία μεταφορᾶς τῶν ὑλικῶν σέ κάτι τέτοιο, ἀκόμη καί σήμερα, δυσπρόσιτο μέρος, ἀλλά καί τήν προσπάθεια ἐξευρέσεως οἰκονομικῶν πόρων.

Ἐπειδή σ' αὐτό τό ὑψόμετρο τόν χειμώνα τό ψῦχος εἶναι δριμύ, ἴσως κάποια στιγμή οἱ μοναχοί ν' ἀποφάσισαν τήν δημιουργία κάποιου «χειμαδιού». Ἔτσι φαίνεται πώς δημιούργησαν τό μετόχι τοῦ Ταξιάρχη, μέ πιθανό πέρας τό 1707 ὅπως ἀναγράφεται σέ ἐντοιχισμένη πλάκα στήν εἴσοδό του. Τό μετόχι βρίσκεται σέ θέσι ὅπου τό κλίμα διατηρεῖται ἥπιο ὅπως δείχνει καί ἡ γύρω βλάστησις, ἄρα κατάλληλο γιά χειμαδιό. Ἀπό τίς περισωθεισές ἐπιτοίχιες ἀγιογραφίες στήν ἐκκλησία του, πολύ καλῆς τέχνης, φαίνεται, ὅτι ἐξελίχθηκε σέ ἀγιογραφεῖο.

Ὡστόσο καί ἡ Μονή τοῦ Πρ. Ἡλιοῦ καί τό μετόχι τοῦ Ταξιάρχη, βρίσκεται μακρῶς ἀπό τούς τόπους παραγωγῆς καί σέ μέρη δυσπρόσιτα. Γι' αὐτό ἀποφασίσθηκε ἡ δημιουργία τῶν Φυρογίων μέ πιθανό πέρας τό 1738.

Τά Φυρόγια φαίνεται πώς τά χρησιμοποιοῦσαν γιά τίς γεωργικές ἐργασίες, ἦταν δηλαδή τό ἀνεφοδιαστήριο τροφίμων τῆς Μονῆς τοῦ Πρ. Ἡλιοῦ ὅπως δείχνουν καί τά κατάλοιπα τοῦ ἐλαιοτριβείου καί τῶν ἀποθηκευτικῶν χώρων.

Β'. ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

Τήν σταδιακή ἐγκατάλειψη τῶν Φυρογίων ἀκολούθησε καί ἡ ἐρείπωση. Στά νεώτερα χρόνια ἔμεινε ἐκεῖ ὁ ἱερομόναχος Ἀβέρκιος Γεροντόπουλος (1913-1922). Μετά ἀπό αὐτόν, ὅπως ἀναφέρει ὁ Φιλιππάκης (1), ἐγκαταστάθηκε στή Μονή ὁ ἱερομόναχος Σταμάτιος Γαϊτάνος. Μορφωμένος καί δραστήριος, ἀποκατέστησε δύο κελλιά τῆς δυτικῆς πτέρυγας πού εἶχε ἀνοικοδομήσει παλαιότερα ὁ Μητροπολίτης Βελιγραδίου Ἄνθιμος καί παράλληλα λειτουργοῦσε καί τό μοναστηράκι.

ω Τό 1953 τόν Παπασταμάτη διαδέχεται στά Φυρόγια ὁ λαϊκός Φίλιππος Βεντούρης καί τό Μοναστήρι συνέχισε τήν ζωή του ὑποτυπωδῶς. Ἔργα δέν ἔγιναν ἀλλά τοῦλάχιστον ἡ Μονή λειτουργοῦσε μέχρι τό 1971 πού ἀπεδῆμησε.

ω Τά πρῶτα σοβαρά ἀναστυλωτικά ἔργα ἄρχισαν νά γίνονται στήν δεκαετία τοῦ 1970 χάρις, στόν μεγάλο εὐεργέτη τῆς Ἑλλάδος, τήν ἰδιωτική πρωτοβουλία. Ἀρχικά ἀπό τήν Καλλιόπη χήρα τοῦ Ἄγγελου Κοσμῆ καί μετέπειτα ἀπό τόν Κ. Καρρά. Ἡ πρώτη χρηματοδότησε τήν ἀνοικοδόμησι τοῦ Ἡγουμενείου καί ὁ δεύτερος συνέχισε μέ χρηματοδότηση τήν ἀναστήλωσι τῶν κελλιῶν τῆς

βορεινῆς καὶ ἀνατολικῆς πλευρᾶς. Τὴν ἀναστήλωση τοῦ Καρρᾶ ἐπέβλεπε ὁ Ἀρχιμανδρίτης Ἀμφιλόχιος (κατὰ κόσμον Παναγιώτης Χρυσολωρᾶς), ὁ ὁποῖος ἦταν τότε ἡγούμενος καὶ τῶν Φυρογίων. Ἡ μελέτη-ἐπίβλεψις ἐγίνε ἀπὸ τὸ Γραφεῖο Ἀρχιτεκτονικῶν Συμβούλων Ἑλληνικῆς Ἐταιρείας Κυκλάδες Ἀν. Κάρτας, καὶ Ἀρχιτέκτων ἦταν ὁ Γ. Τσοῦγιαννης. Αὐτὴ ἡ ἀναστηλωτικὴ προσπάθεια ἀναγνωρίσθηκε διεθνῶς καὶ τὸ 1978 ἀπονεμήθηκε στὰ Φυρόγια ἀπὸ τὴν Εὐρωπαϊκὴ *EUROPA NOSTRA* τιμητικὸς ἔπαινος. Μάλιστα αὐτὸς ἦταν καὶ ὁ πρῶτος ἔπαινος πού δόθηκε στὴν Ἑλλάδα γιὰ συστηματικὲς ἀναστηλώσεις μνημείων. Τὸ παράδειγμα τῶν Κοσμῆ-Καρρᾶ ἀκολούθησαν (εὐτυχῶς) καὶ ἄλλοι καὶ ξεχωριστὰ ἡ Ἐκκλησία τῆς Σίφνου καὶ ὁ Δῆμος. Ἔτσι μέχρι τὸ τέλος τοῦ 2001 ἡ Μονὴ εἶχε ἀνοικοδομηθεῖ σὲ σημαντικὸ βαθμὸ, ἐνῶ μὲ προσφορὲς προσκυνητῶν εἶχε ἐπανεξοπλισθεῖ μὲ εἰκόνες, ἔπιπλα καὶ ἱερά σκεύη.

Γ'. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ (ἄνοιξις 2002)

Τὰ Φυρόγια ὡς κτίσμα, ἔχει τὴν κλασσικὴ καστροειδῆ μορφὴ τῶν μοναστηριῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Περιμετρικὰ ὑπάρχουν τὰ κελλιά, οἱ κοινόχρηστοι χώροι, οἱ ἀποθήκες, τὸ Ἡγουμενεῖο. Στὴ μέση ὑπάρχει ἡ αὐλὴ μὲ τὴν ἐκκλησία, τὸ Καθολικὸν ὅπως λέγεται. Ὁ ἐξωτερικὸς τοῖχος ἦταν ἐνισχυμένος, μὲ μικρὰ παράθυρα δίνοντας τὴν ἐντύπωση τείχους κάστρου, πρόνοια τῶν κτητόρων κατὰ τῶν πειρατῶν.

Ἡ κάτοψη εἶναι πολυγωνικὴ. Ἡ δυτικὴ πλευρὰ πρὸς τὸν Ἅγιο Ἀνδρέα ἦταν διώροφη, μὲ κελλιά στό ἀνώγειο καὶ ἀποθήκες στό ἰσόγειο. Τὸ κεντρικὸ τμήμα τῆς ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἐρειπωμένο. Στὴ ΒΔ γωνία βρίσκεται τὸ Ἡγουμενεῖο.

Μέ τίς κατὰ καιροὺς ἀναστηλώσεις, ἔχουν ἀνοικοδομηθεῖ ἡ βόρεια καὶ ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ, καθὼς καὶ μερικῶς ἡ δυτικὴ. Ἡ νότια ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἐρειπωμένη.

Σὲ ἓνα ἀπὸ τὰ κελλιά τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς ὑπάρχουν ὑπολείμματα ἐλαιοτριβείου, πού χρησίμευε στοὺς μοναχοὺς γιὰ τὴν ἐλαιοπαραγωγή τους καθὼς καὶ χώροι γιὰ τὴν ἐπεξεργασία καὶ ἀποθήκευση τῶν προϊόντων τῆς Μονῆς τοῦ Πρ. Ἡλιοῦ. Παρόμοιες ἐργασίες ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ βουνοῦ προϋπέθεταν κόπους καὶ μεγάλες δαπάνες οἰκονομικὰ ἀσύμφορες.

Στὴν αὐλὴ ὑπάρχουν τρεῖς τάφοι, ἓνας τοῦ Ἄνθιμου Καρδίτση (1827-1901), ἓνας τοῦ Παπᾶ-Σταμάτη (Σταμάτιος Γαϊτάνος, 1873-

1953) και ένας ομαδικός κάποιας οικογενείας Δάλη. Πώς αυτή σχετίζεται με τὰ Φυρόγια δέν είναι γνωστό.

Τά ανοικοδομηθέντα κελλιά είναι σήμερα άδεια. Κατά τις διάφορες έκδηλώσεις χρησιμοποιείται ό χώρος του τέως έλαιοτριβείου που έχει διαμορφωθεί και έξοπλισθεί για τήν έξυπνέτηση τών προσκυνητών. Έξοπλισμένο είναι επίσης και τό Ήγουμενείο. Τά κελλιά χρησιμοποιούνται κατά τις εκθέσεις που περιοδικά φιλοξενοούνται στό Μοναστήρι.

Δ'. ΤΟ ΚΑΘΟΛΙΚΟ

Τό Μοναστήρι διαθέτει έναν μόνο ναό, ό όποιος είναι άφιερωμένος στόν Άγιο Άθανάσιο, Αρχιεπίσκοπον Άλεξανδρείας (296-373), και στά Εισόδια τής Θεοτόκου. Τό Μοναστηράκι ήταν φτωχό γιατί κατά τις αναστηλώσεις δέν βρέθηκαν έπιτοίχιες άγιογραφίες.

Τήν έποχή δημιουργίας τής μονής, τό τσιμέντο και τά άλλα σύγχρονα ύλικά αύξημένης άντοχής ήσαν άγνωστα. Έτσι οί λαϊκοί τεχνίτες, για νά μπορέσει νά ύποστηριχθεί ό τρούλλος, έκαναν τοίχους μεγάλου πάχους 80 έως 90 έκατοστών. Σάν κονίαμα χρησιμοποιούσαν πηλόχωμα μέ έλάχιστο άσβέστη. Γι' αυτό στίς πρόσφατες έπισκευές μέ τά πρώτα κτυπήματα τά έπιχρίσματα του ναού κατέρρευσαν σέ κονιορτό. Έγιναν νέες τσιμεντοκονίες καλής κατασκευής που στερέωσαν τόν ναό από τυχόν κατάρρευση.

Ό ναός είναι σταυροειδής μετά τρούλλου. Στο ύπέρθυρό του έχει έντοιχισμένη μαρμαρόπλακα μέ τήν άναγραφή ότι ό μητροπολίτης Άνθιμος τό 1832 έκανε ανακαινιστικές έργασίες, (οί όποιες τελείωσαν τό έπόμενο έτος): «Όράς ω ξένε, τόν περικαλή ναόν τουτόν και τις άνήγειρεν αυτόν; Άνθιμος ό κλεινός πρώην Λοφτσου και Βελιγραδίου Αρχηθήτης 1833».

Κατά τήν τελευταία ανακαίνιση του 2000, τό δάπεδο πλακοστρώθηκε κατά παραδοσιακό τρόπο.

Τό τέμπλο είναι άπλό, άγνωστο εάν είναι τό αρχικό. Ό έξοπλισμός του ναού είναι σύγχρονος, εκτός από δύο εικόνες τεχνοτροπίας 17ου ή 18ου αιώνας, μιά τής Θεοτόκου ως Όδηγητριάς (έπί του τέμπλου) και μιά του Άγίου Άθανασίου (σέ ξεχωριστό παράπλευρο είκονοστάσιο). Υπάρχει και μιά ακόμη εικόνα του Πρ. Ήλιού (του Θεσβίτου) σέ ξεχωριστό είκονοστάσιο προς τ' άριστερά (μικρής καλλιτεχνικής αξίας) του 1856, καθώς και μιά φορητή του άγίου Γεωργίου του έξ Ίωαννίνων. Οί λοιπές εικόνες (πολλές χάρτινες), τά λειτουργικά βι-

Τό κύριο μέρος τοῦ τέμπλου καί ἡ εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων μέ τό μαρτύριό του.

βλία, τὰ ἱερά σκεύη, εἶναι ὅλα σύγχρονα, ἔνδειξη ὅτι τὸ μοναστηράκι εἶχε ἐγκαταλειφθῆ καὶ ἴσως διαγουμεισθῆ ἀπὸ ἱερόσυλους.

Τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ ναοῦ δὲν παρουσιάζει τίποτε τὸ ἰδιαίτερο ἐκτός ἀπὸ τὶς προαναφερθεῖσες δύο ἀξιόλογες εἰκόνες (τῆς Ὁδηγητρίας καὶ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου) καὶ ἀπὸ ἓνα ἀξιόλογο πήλινο κερροστάτη, ἓνα ἀπὸ τὰ παλαιὰ δείγματα λαϊκῆς κεραμικῆς τέχνης.

Ε'. ΕΟΡΤΕΣ & ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

ΕΟΡΤΕΣ

Καίτοι τὰ Φυρόγια δὲν λειτουργοῦν πλέον ὡς μονή, χάρη στὴν προσπάθεια τοῦ τοπικοῦ κλήρου ἀλλὰ καὶ χάρη στὴν εὐσέβεια τῶν κατοίκων πραγματοποιοῦνται τακτικὰ λειτουργίες μὲ τὰ σχετικὰ πανηγυράκια, εἴτε ἀπὸ μεμονωμένους εἴτε ἀπὸ ὁμάδες (τὰ λεγόμενα ἀδελφάτα) πανηγυράδων ὡς ἑξῆς:

∞ Τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ νεομάρτυρος Ἰωαννίνων, 17 Ἰανουαρίου.

∞ Τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου στίς 18 Ἰανουαρίου.

∞ Τῆς Ἀναλήψεως.

∞ Τῆς Ἁγίας Εἰρήνης τῆς Χρυσοβαλάντου (ὁσία), 28 Ἰουλίου.

∞ Τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ, 1 Νοεμβρίου.

∞ Τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου, 21 Νοεμβρίου.

∞ Τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης, 25 Νοεμβρίου.

Ἐπίσης ἐκτάκτως γίνονται λειτουργίες ἰδιωτῶν, βαπτίσεις καὶ μνημόσυνα καθὼς καὶ παρακλήσεις.

Ἀξίζει τιμὴ στοὺς ἐπώνυμους καὶ ἀνώνυμους πού μὲ τὴν πίστη τους ὄχι μόνον διατήρησαν τὸ μοναστηράκι ζωντανό, ἀλλὰ καὶ συνέβαλαν στὴν ἀνοικοδόμησή του. Γνωστοὶ ἀπὸ αὐτοῦς στὸν 20ό αἰῶνα εἶναι καὶ οἱ ἀκόλουθοι:

α) Ἱερωμένοι:

1. Ἀβέρκιος Γεροντόπουλος.

2. Ἱερομόναχος Σταμάτιος Γαϊτάνος.

3. Ἱερομόναχος Ἀμφιλόχιος (κατὰ κόσμον Παναγιώτης Χρυσολωρᾶς).

4. Ὁ Πρωτοπρεσβύτερος (καὶ τέως Ἀρχιερατικός Ἐπίτροπος) Ἀντώνιος Λεβαντής.

5. Ὁ Ἀρχ/της Σωφρόνιος Δαρζέντας ὁ ὁποῖος φροντίζει τὸ μοναστηράκι σάν παιδί του.

β) Λαϊκοί

1. Καλλιόπη Κοσμῆ (εὐεργέτης).
2. Κ. Καρράς (εὐεργέτης).
3. Διάφοροι δωρητές ἐπώνυμοι.
4. Φλώρα Κοντοροπουλάκη (ἄμισθη καί εὐλαβῆς διακόνισσα).

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

Ἡ Μονή δέν ἀποτελοῦσε μόνο χῶρο ἀναχωρητισμοῦ, ἀλλά φαίνεται πῶς ἦταν δεμένη καί μέ τήν ζωή τοῦ νησιοῦ. Ἀπό τά Φυρόγια καί πρὸς τά δυτικά τό νησί εἶναι ἐντελῶς ὄρεινό καί βραχῶδες, κατάλληλο μόνο γιά κτηνοτροφία. Σέ ἐλάχιστα μέρη, μέ πάρα πολύ ἀνθρώπινο μόχθο, ἀφαιρέθηκαν οἱ πέτρες γιά νά δημιουργηθοῦν μικρά ἀναιμικά χωραφάκια, τά ἐπονομαζόμενα, ὄνομα καί πρᾶγμα, «λουριά». Ἐπάνω σ' αὐτά κάποιες φτωχές καλλιέργειες συμπλήρωναν καί συμπληρώνουν ἀκόμη καί σήμερα, τήν τροφή τῶν αἰγοπροβάτων. Ἡ γειτνίασις τῆς Μονῆς μ' αὐτή τήν κτηνοτροφική δραστηριότητα, ἀναπόφευκτα δημιούργησε δεσμούς μέ τήν ζωή τῶν βοσκῶν. Ἐτσι φυσικό κι ἐπόμενο ἦταν νά ἐορτάζεται στά Φυρόγια ἡ ἀντίστοιχη ποιμενική ἐορτή, πού στή Σίφνο ὀνομάζεται «Πάστος». Ὁ Φιλιππάκης (1) ἀναφέρει σχετικῶς τά ἑξῆς: «Πρόκειται γιά μιᾶ καθαρά σιφνέικη γιορτή πού ἔκαναν, εἰδικά τήν ἡμέρα τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων (29 Ἰουνίου), οἱ τσοπαναραῖοι, πού ἔβοσκαν ὀλόκληρο τό χρόνο τά κατσικοπρόβατα ὄλου τοῦ χωριοῦ συγκεντρωμένα σ' ἓνα μεγάλο κοπάδι. Μ' αὐτή τή γιορτή ἤθελαν νά τιμήσουν τ' ἀφεντικά τους, τοὺς λεγόμενους Ἀρχαύληδες. Κατά τήν γιορτή οἱ Ἀρχαύληδες μέ τίς οἰκογένειές τους καί τοὺς φίλους τους ἔρχονταν ντυμένοι στά γιορτινά τους, φέρνοντας φαγητά καί γλυκίσματα καί δῶρα γιά τοὺς τσοπαναραῖους τους. Οἱ τελευταῖοι αὐτοί ἔκαναν στοὺς καλεσμένους “τσιριμόνιες” (περιποιήσεις). Πρόσφεραν ἔτσι μεζέδες ἀρχικά μέ σιφνέικο κρασί καί τό μεσημέρι στίς Τράπεζες τοῦ Μοναστηριοῦ, φαγητά ἀπό σφάγεια τοῦ “μαντριοῦ”. Ἀκολουθοῦσε διασκέδαση καί χορός μέ “βγιολιά” ἐνῶ πρόσφεραν “γαλατερά”, ὅπως “ξυνό”, γάλα φρέσκο “πημένο” (ἓνα εἶδος γλυκοῦ γιαουρτιοῦ), “ἄθοτύρες”, “ξυνομυτζήθρα”. Τέλος οἱ Ἀρχαύληδες κι ὄλοι οἱ καλεσμένοι “φερτάρανε” τοὺς τσοπαναραῖους κι ἡ γιορτή τελείωνε ἀργά τή νύκτα».

ΣΤ'. ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Ήδη από την εποχή του Παπασταμάτη πρόσθετα από τις τακτικές λειτουργίες, γινόντουσαν και άλλες έκτακτες θρησκευτικές τελετές, π.χ. προς τιμήν εικόνων, βαφτίσια κ.λπ. Τέτοιες εκδηλώσεις συνεχίστηκαν και με τον λαϊκό Φ. Βεντούρη και τελευταία με τον Αρχ/τη Σ. Δαρζέντα.

Σήμερα κηδεμονεύεται από την Ί. Μ. τής Βρύσης. Έκτός από τις διάφορες θρησκευτικές εκδηλώσεις, ή μέχρι τό 1998 μερική αναστήλωση, δημιούργησε κατάλληλους χώρους και για άλλες εκδηλώσεις, όπως εκθέσεις. Μέχρι τό τέλος του 2002 πραγματοποιήθηκαν οί εξής:

∞ 17/7-25/8/1999, έκθεση είκαστικῶν καλλιτεχνῶν σέ συνεργασία μέ έργαστήρια κεραμικῆς του νησιού.

∞ 15/7-27/8/2000 παρόμοια έκθεση μέ περισσότερους καλλιτέχνες.

∞ 14/7-24/8/2001 Όμοίως.

∞ 20/7-1/9/2002 έκθεση τῶν ἀγγειοπλαστῶν τῆς Σίφνου μέ τά παραδοσιακά χρηστικά κεραμικά.

∞ 20/7-31/8/2003 έκθεση τῶν ἀγγειοπλαστῶν τῆς Σίφνου μέ τίς καλλιτεχνικές πηλοκατασκευές τους.

Οί εκθέσεις αυτές προσέφεραν τήν εὐκαιρία στό εὐρύτερο κοινό νά γνωρίσει τό μοναστήρι καθώς και νά συγκεντρωθοῦν και κάποια χρήματα μέ τά όποία έγιναν διάφορες μικροεπισκευές. Παράλληλα ἄρχισε νά δημιουργείται και ἕνας θεσμός για μελλοντικές εκθέσεις μέσ' από τίς όποίες νά ἀναδεικνύεται ή πολιτιστική και ή εκκλησιαστική παράδοση του νησιού.

ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

1. Μάνου Φιλιππάκη, *Τοπωνύμια τῆς Σίφνου*, έκδοση Ἀδελφότητος Σιφνίων «ό Ἅγιος Συμεών», 1989.

2. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη: α. «*Σιφνιακά*» Ἐπετηρίς Ἱστορικῆς Ὑλης, τόμος Β', Ἀθῆναι 1992. β. Ὅμοίως τόμος Γ', Ἀθῆναι 1993. γ. Ὅμοίως τόμος Δ', Ἀθῆναι 1994. δ. *Ἱστορία τῆς Σίφνου, από τήν Προϊστορική Ἐποχή μέχρι τόν Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο*, Ἀθῆναι 1990.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΝΔΡΕΑ ΔΟΥΝΑΒΗΣ Ο ΣΙΦΝΙΟΣ ΚΑΘΟΛΙΚΟΣ ΚΛΗΡΙΚΟΣ - ΠΕΙΡΑΤΗΣ

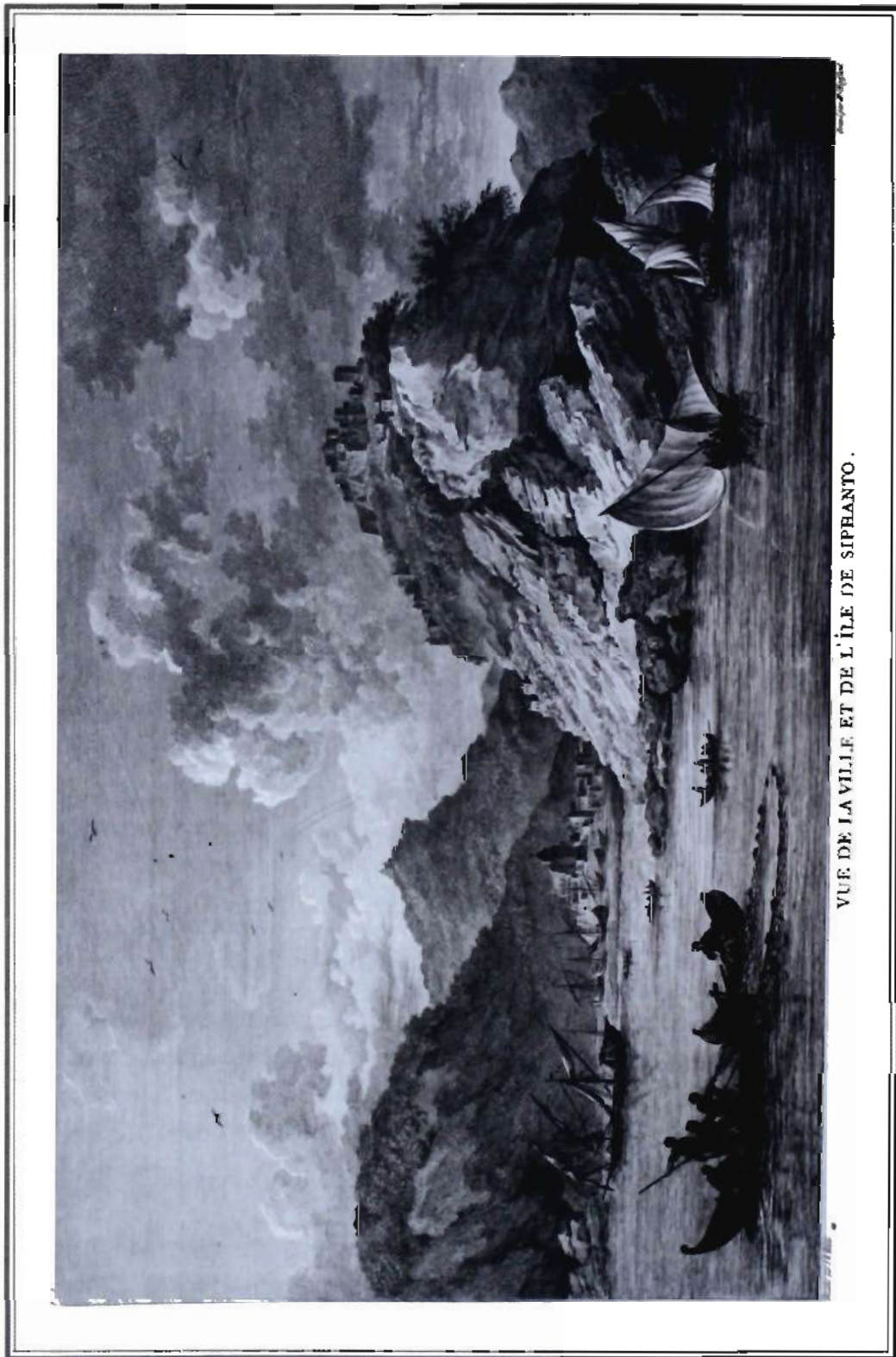
Σημείωση

Ο αιδεσιμολογ. πατήρ Μάρκος Φώσκολος στήν ἐργασία του μέ τόν τίτλο «Ἐπιστροφή ἀπό ἀποστασία στίς Κυκλάδες κατά τήν περίοδο τῆς τουρκοκρατίας. Ἡ Νομοκανονική πλευρά»¹, ἀναφέρεται σέ χριστιανούς πού, ἐνῶ εἶχαν μεταστραφεί στόν Μωαμεθανισμό γιά διαφορούς λόγους καί αἰτίες, βραδύτερα μετενόησαν γιά τήν πράξη τους (πού χαρακτηρίσθηκε «ἀποστασία») καί ζήτησαν ἀρμοδίως τήν ἐπιστροφή τους στή χριστιανική θρησκεία (= «ἐπιστροφή ἀπό ἀποστασία») ἀπό τόν καθολικό ἐπίσκοπο Τήνου, ἐξουσιοδοτημένοι ἀπό τό Βατικανό γιά τήν παροχή συγχώρησης κατά τή θεσπισμένη κανονική διαδικασία (ἐλέγχος τῶν αἰτίων, διακρίβωση εἰλικρινοῦς μετανοίας). Στήν ἐργασία αὐτή καταγράφονται καί τρία παραδείγματα-περιπτώσεις καθολικοῦ δόγματος χριστιανῶν-ἀποστατῶν, οἱ δύο ἀπό τοὺς ὁποίους εἶχαν πράγματι ἐξισλαμισθεῖ (ὑποστει περιτομήν, δώσει ὄρκον), ἐνῶ ὁ τρίτος, ὁ Σίφνιος Ἰωάννης Ἀνδρέα Δούναβης, καθολικός κληρικός (ὑποδιάκονος), εἶχε πετάξει τό ράσο του καί, ἐπί ἓνα χρόνο (1677-1678), διέπραττε τό ἀμάρτημα τῆς πειρατείας μέ πονεντίνα (= Δυτικά) πειρατικά σκάφη γιά λόγους πού θά προσπαθήσουμε νά ἐξηγήσουμε ἐδῶ μέ πρόσθετα δικά μας στοιχεῖα προερχόμενα ἀπό τό περίφημο Ἀρχεῖο τῆς Ἁγίας Προπαγάνδας τοῦ Βατικανοῦ.

Βασανιζόμενος ἀπό τήν πράξη του ὁ Δούναβης, μετενόησε εἰλικρινά καί ζήτησε ἀπό τόν καθολικό ἐπίσκοπο Τήνου Ἄγγελον Βενιέρη, μέ ἠῤῥξημένες τότε ἀρμοδιότητες τοῦ Ἀποστολικοῦ Ἐπισκέπτη τῶν νησιῶν τοῦ Αἰγαίου Πελάγους (καί ἐπί τῶν περιπτώσεων τῆς «ἀποστασίας») νά τόν συγχωρήσει ἡ Ἐκκλησία.

Ὁ πατήρ Μάρκος ἔγραψε ὅτι ὁ Ἰωάννης Δούναβης τοῦ Ἀνδρέα εἶχε πράγματι γεννηθεῖ στή Σίφνο, προήρχετο ὅμως ἀπό οἰκογένεια

1. Πρακτικά Δ' Διεθνούς Σιφναϊκοῦ Συμποσίου, Ἀθήνα 2013, 219-230.

VUE DE LA VILLE ET DE L'ÎLE DE SIPRANTO.

τῆς Σύρας· πού εἶχε μεταναστεύσει στή Σίφνο, ὡς καθολικός δέ «εἶχε ἐνταχθεῖ στίς τάξεις τοῦ κλήρου τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπαρχίας τῆς Μήλου, στήν ὁποία ὑπαγόταν ἡ Σίφνος καί εἶχε φτάσει μέχρι καί τόν βαθμό τοῦ ὑποδιακόνου, πράγμα πού τόν ὑποχρῶνε νά φέρει δημοσίως τό ἐκκλησιαστικό ἔνδυμα».

Ἔτσι πράγματι εἶχαν τά τῆς οἰκογενείας Δούναβη, ὁ Ἰωάννης ὁμοῦ, μέ τήν κουρά του σέ ὑποδιάκονον, ἐνσωματώθηκε στή δύναμη τῶν κληρικῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπαρχίας τῆς Σίφνου ἐφ' ὅρου ζωῆς του, κατά τόν καθολικό ἐπίσκοπο Μήλου Ἰωάννη Ἀντώνιο Καμίλλη καί διαχειριστή (= τοποτηρητή) τῆς Ἐκκλησίας Σίφνου, κατά τά κατωτέρω.

Ἡ οἰκογένεια Δούναβη τῆς Σίφνου

Ὁ Συριανός Ἀνδρέας Δούναβης ἐγκαταστάθηκε στή Σίφνο περί τό ἔτος 1650, ἄν κρίνομε ἀπό τό γεγονός ὅτι ὁ γιός του Ἰωάννης, πού γεννήθηκε στό νησί μας, ἦταν τόν Ἰανουάριο τοῦ 1676 ἡλικίας 20 περίπου χρόνων κατά τά σημειούμενα στήν, ἀπό 5 Ἰανουαρίου 1676, ἀναφορά τοῦ καθολικοῦ ἐπισκόπου Μήλου Ἰωάννη Ἀντωνίου Καμίλλη πρὸς τήν Ἁγία Προπαγάνδα τῆς Ρώμης². Εἶναι ἄγνωστο ἄν ἦταν νυμφευμένος ἀπό τῆ Σύρο ὁ Ἀνδρέας ἢ νυμφεύθηκε Σιφνία ὅταν ἀποκαταστάθηκε ἐργασιακά στήν οἰκονομικά ἀνθοῦσα τότε Σίφνο. Ὅπως συνάγεται ἀπό τήν διαθήκη τοῦ μεγαλεμπόρου τοῦ νησιοῦ Πετράκη Ρόζα, ὁ Ἀνδρέας Δούναβης ἐργάζονταν στίς ἐπιχειρήσεις του καί ἦταν ἄνθρωπος τῆς ἐμπιστοσύνης του καί τοῦ σπιτιοῦ του. Ἐγραψε λοιπόν σ' αὐτήν (31 Μαΐου 1662): «... τοῦ κύρ Ἀντρέα Δούναβη, διά ἓνα ὁμόλογον, τοῦ ἀφίνω ρεάλια 25 καί νά φροντίσει νά μαζώξει τά χαράτζια (= φόρους) καί ν' ἀγαπᾶ τό σπίτι μας» (ἐνν. τήν οἰκογένειά του)³. Μέ ἄλλους λόγους ὁ Ἀνδρέας Δούναβης εἶχε καθήκοντα «χαρατζιάρη» στή Σίφνο καί ἄλλα νησιά ἀπό τά ὁποία ὁ Ρόζας ἐξαγόραζε τούς κοινοτικούς φόρους (ἐναντι ἄλλων παροχῶν, ὅπως γεωργικῶν προϊόντων τῆς παραγωγῆς τους), τούς ὁποίους πλήρωνε ἔγκαιρα στό τουρκικό Δημόσιο, πρὸς ἀποφυγὴν ἐπιβαρύνσεων τῶν Κοινοτήτων, ἀπό τίς ὁποῖες τούς εἰσέπραττε βραδύτερα ὁ χαρατζιάρης Ἀνδρέας Δούναβης, ἐμπιστο

2. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, Αἴτηση καθολικοῦ ἐπισκόπου νά χειροτονήσει νεαρό Σίφνιο, ἐφημ. «Σιφναϊκά Νέα», φ. 297, Ἰούν. 2015, 8.

3. «Σιφναϊκά», 12 (2004), 103 καί 9 (2001) 66.

πρόσωπο, κατά τούς συμφωνηθέντες όρους και προϋποθέσεις πού κανόνιζε ό Ρόζας και οί Κοινότητες.

Ό έν λόγω Άνδρέας Δούναβης είχε και άδελφόν Zuanne, κληρικό τής Σύρας, ίσως έφημέριον του καθολικού ναού του Άγίου Γεωργίου, όπως πιθανολογοϋμε από παραγγελία τής, από 4 Ίουνίου 1664, διαθήκης του άλλου μεγαλεμπόρου τής Σίφνου Μιχαλέτου Κοντόσταβλου, του Άνδριου. Μ' αϋτήν ό διαθέτης, μεταξύ άλλων δωρεών, κατέλιπε και 150 ρεάλια υπέρ του άνωτέρω ναού τής Σύρας για τήν ολοκλήρωση των έργων κτιριακής επέκτασής του («per la fabrica» όπως άνέγραψε) μέ έντολή νά παραδοθούν τά χρήματα στα χέρια των Ιερέων Giovanni Dunavi και Giorgio Privileggio⁴, εμπίστων σ' αϋτόν προσωπικοτήτων. Ό pre Giovanni, πάντως, ύπηρετοϋσε τότε (1664) και από ικανών χρόνων τήν εκκλησία τής Άνδρου ως βικάριος, σύμφωνα μέ πληροφορία του μετά επισκόπου αϋτου του νησιού Ίγνατίου Ρόζα⁵.

Pre Zuanne Dunavi και άνεψιός

Ό καθολικός επίσκοπος Μήλου και τοποτηρητής τής Έκκλησίας Σίφνου Ίωάννης Άντώνιος Καμίλλης σε αναφορά του τής 6ης Ίουλίου 1669 προς τήν Άγία Προπαγάνδα έγραψε ότι ό βικάριος Σίφνου Giovanni Battista Patterio (1663-1669) «μή θέλοντας νά συνεχίσει νά προσφέρει άλλο τίς ύπηρεσίες του... τόν απέλυσε και άνέθεσε τήν φροντίδα τής εκκλησίας στον δόν Zuanne Dunavi, κληρικόν εκτιμώμενον για τήν διαγωγή του»⁶. Ό ίδιος επίσκοπος, σε

4. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη. Άνδριακά Ίστορικά Έγγραφα από Ίταλικές Αρχειακές Πηγές (1629-1723). Άνδρος 1994, 31-33, όπου ή διαθήκη.

5. Αϋτόθι. 67.

6. «Σιφνιακά», 11 (2003), 131. Ό επίσκοπος Καμίλλης, φαίνεται πως δέν πίστευε για τήν καλή διαγωγή του Zuanne Dunavi γιατί στή σχετική αναφορά του σημείωσε «κληρικό πού εκτιμώ πολύ για τή διαγωγή του για πολλούς λόγους». Οί «πολλοί αϋτοί λόγοι» μπορούν νά εξηγηθούν (ως ύπονοούμενα) από δύο βασικά γεγονότα: α) τής έγκατάστασης τότε στή Σίφνο, κατόπιν αίτήσεως των Σιφνίων, του μεγαλεμπόρου Γάσπαρη Κοντόσταβλου, του Άνδριου, ως governatore (= κυβερνήτου) τους (τόν όποιο συνόδευε ό pre Zuanne Dunavi, ως άνθρωπος του) και β) τής αφιέρωσης στην εκκλησία του άνεψιου Zuanne Dunavi. Βραδύτερα ό Καμίλλης σε επιστολή του τής 20ης Μαΐου 1672 χαρακτήριζε τόν πρέ Ζουάννε «πολύ άξεστον πού δέν σεβεται ούτε αϋτόν τόν Θεό, θά είναι δε ή αίτία νά καταστραφεί ή εκεί (= στην Άνδρο) εκκλησία». Είναι προστατευόμενος του κ. Γάσπαρη Κοντόσταβλου, ανθρώπου του ίδιου φυράματος (homo quasi dello stesso legnaio). [Βλ. σχετικώς «Άνδριακά Χρονικά», 22 (1994), 94]. Θά μπορούσαμε ίσως νά ύποθέσουμε ότι ό βικάριος Σίφνου Patterio πιέσθηκε

ἀχρονολόγητη (ἀλλά τοῦ Σεπτεμβρίου 1674) ἀναφορά του πρὸς τὴ Ρώμη ἔγραψε ὅτι εἶχε τοποθετήσει «στὴν ὑπηρεσία τῆς ἐκκλησίας Σίφνου ἕναν ἡλικιωμένον ἱερέα, κληρικὸν ἀπὸ τῆ Σύρα, ὀνόματι Zuanne, ὁ ὁποῖος μοῦ παρέδωσε ἕναν ἀνεψιὸν του ἡλικίας δεκαοκτῶ ἢ δεκαεννέα χρόνων, γιὰ νὰ τὸν διδάξω, προωθήσω καὶ τὸν ἀναδείξω ἱερέα, ἀνέλαβα δὲ τὴν ὑποχρέωση πρὸς αὐτὸν τὸν κληρικὸ, ἐναντι τῶν ὑπηρεσιῶν του πρὸς τὴν ἐκκλησία, νὰ τοῦ δίνω 15 pezze σὲ γεωργικὰ προϊόντα καὶ νὰ ἐπωμισθῶ τὰ ἔξοδα τοῦ ἀνεψιοῦ του... Ὁ νέος αὐτός, γεννημένος στὴ Σίφνο, μὲ τὸ νὰ λάβει τὴν πρώτη χειροτονία, κατεγράφη ἤδη στοὺς κληρικούς ἐκείνης τῆς ἐκκλησίας γιὰ πάντα»⁷.

Σὲ ἄλλην ἀναφορά, τῆς 10ης Ὀκτωβρίου 1674, ὁ ἐπίσκοπος Καμίλλης ἔγραψε στὴν Ἁγία Προπαγάνδα: «Μὲ ἄλλη ταπεινὴ ἐπιστολὴ μου τοῦ περασμένου μηνός (ἐννοεῖ τὴν ἀνωτέρω ἀχρονολόγητη) ἐπληροφόρησα τίς σεβασμιότητές σας ὅτι ἤδη εὗρηκα κληρικὸν γιὰ νὰ προσφέρει τίς ὑπηρεσίες του στὴν ἐκκλησία τῆς Σίφνου· ὁ κληρικὸς αὐτός, γεννημένος στὴ Σύρα, ἔχει ἕναν ἀνεψιὸ πού γεννήθηκε στὴ Σίφνο, ὅπου κατοικοῦσε ὁ ἀδελφός του, τὸν ὁποῖο <ἀνεψιόν> μοῦ παρέδωσε γιὰ νὰ τὸν διδάξω καὶ τελικὰ τὸν χειροτονήσω ἱερέα ὅταν ἐνηλικιωθεῖ, ὄντας τῶρα 18 ἐτῶν. Ἦδη τὸν χειροτόνησα μὲ τὴν πρώτη κουρά καὶ ἐλπίζω ὅτι θὰ προκόψει καὶ παραμείνει διὰ βίου στὴ Σίφνο. Ἄν ἡ Ἁγία Προπαγάνδα ἐπιθυμεῖ νὰ ὑπηρετεῖται <ἡ ἐκκλησία τῆς Σίφνου>, ἄς μοῦ στείλει κάποιαν ἐλεημοσύνη γιὰ τὴν ἀνακούφιση τῆς πτωχοτάτης αὐτῆς ἐκκλησίας, ὅπως ἔκανε μὲ τοὺς προηγούμενους βικαρίους· θὰ εἶναι πράξη φιλανθρωπίας κ.λπ.»⁸.

Μετὰ δύο χρόνια ὁ ἐπίσκοπος Καμίλλης μὲ ἀναφορά του τῆς 5ης Ἰανουαρίου ξαναἔγραψε στὴ Ρώμη ὅτι ὁ νεαρός Σίφνιος, ὀνόματι Giovanni Dunavi, διέμενε ἐπὶ πέντε χρόνια πλησίον του καὶ ὑπὸ τίς διδαχές του καὶ πίστευε ὅτι ἀποκτοῦσε καλὴ μὀρφωση· ἐπειδὴ

νά ἐγκαταλείψει τὴ θέση κατόπιν ἐπιθυμίας Κοντόσταβλου - Δούναβη. Ἄλλωστε, γιὰ λόγους δικούς του, ὁ Κοντόσταβλος, σχεδὸν ἀμέσως μετὰ τὴν ἀνάδειξή του σὲ πρόξενον τῆς Βενετίας στὴν Κρήτη [Βλ. «Σιφνιακά», 12 (2004), 43-92] ἐγκατέστησε τὸν pre Zuanne Dunavi ἐκ νέου στὴν Ἄνδρο ὡς προσωπικὸν ἱερέα του ἢ «προξενικὸν ἱερέα», μὲ ἔγκριση μάλιστα, ἀπὸ 7 Ἰουλίου 1670, τοῦ καρδινάλιου Antonio Barberini, prefetto di Propaganda, [«Ἀνδριακά Χρονικά», 22 (1994), 47], γιὰ νὰ ἐποπτεύει, προφανῶς, τὰ συμφέροντα τοῦ προστάτη του στὴν Ἄνδρο, ὁ ὁποῖος θὰ ἀπουσίαζε ἀπὸ τὴν πατρίδα του στὴν Κρήτη, ἀλλὰ καὶ στὴ Σίφνο, στὴν ὁποία συνέχιζε νὰ εἶναι κυβερνήτης τῆς.

7. «Σιφνιακά», 11 (2003), 135-137.

8. Αὐτόθι.

λοιπόν οι ανάγκες της εκκλησίας Σίφνου ήταν μεγάλες, ζήτησε να του επιτραπεί να χειροτονήσει ιερέα τόν νεαρό Ίωάννη Δούναβη όταν συμπλήρωνε τά 22 χρόνια του (αναφορά του τής 5 Ίανουαρίου 1676)⁹, άδεια πού ζήτησε και στίς 20 Όκτ. 1676 μέ τή δήλωση ότι ό νεαρός Ίωάννης πλησίαζε τά 23 χρόνια τής ζωής του¹⁰. Φαίνεται, πάντως, πώς τό Βατικανό δέν έδινε προέγκριση γιά τή χειροτονία του μαθητή του, γιά τόν όποιο πάσχιζε επί τόσα χρόνια ό επίσκοπος Καμίλλης, προκειμένου ή καθολική εκκλησία Σίφνου νά έχει μόνιμον έφημέριο έναν νέο άνθρωπο και μάλιστα έντόπιον.

Ή άρνητική στάση τής Άγίας Προπαγάνδας

Ή χειροτονία του Ίωάννη Ανδρέα Δούναβη σέ ιερέα τής Σίφνου, παρά τίς άλλεπάλληλες αιτήσεις του επισκόπου Μήλου Καμίλλη, δέν έγκρίθηκε. Τουτο δ' έπειδή ή Άγία Προπαγάνδα, όταν πληροφορήθηκε από τόν ίδιο τόν Καμίλλη ότι είχε απολύσει τόν βικάριο Σίφνου Gion. Patterio, πού ή ίδια είχε διορίσει, άπεφάσισε, προφανώς έξοργισμένη, νά τόν τιμωρήσει! Έσπευσε λοιπόν νά διορίσει άμέσως στή Σίφνο νέον βικάριο (σέ αντικατάσταση του Patterio) τόν Ίωάννη Ξανθάκη, ό όποιος έφθασε στό νησί, προερχόμενος από τή Βενετία, στίς 5 Δεκεμβρίου 1676¹¹. Έπισκέφθηκε βέβαια τόν επίσκοπο Μήλου - τοποτηρητή τής Έκκλησίας Σίφνου Καμίλλη, ό όποιος έσπευσε νά του έξηγήσει ότι ή διαβίωσή του στή Σίφνο ήταν έξηρητημένη άποκλειστικά και μόνο από ένα χρηματικό ποσόν 10-12 pezze, όσο δηλαδή τό ήμισυ τής αξίας τής έτήσιας παραγωγής προϊόντων από τήν εκμετάλλευση τής κτηματικής περιουσίας τής Έκκλησίας. Τό άλλο ήμισυ κρατούσε ό ίδιος ό Καμίλλης, ό όποιος δυστυχοῦσε βεβαρυμένος μέ ύψηλά χρέη του προκατόχου του επισκόπου Μήλου Αντωνίου Σέρρα και από έλλειψη άλλου οικονομικού πόρου. Ό νέος ιερέας Ίωάννης Ξανθάκης κατάλαβε δύο πράγματα: α) ότι μέ τό μικρό εκείνο χρηματικό ποσόν (άν προέκυπτε εισόδημα) ήταν άδύνατον νά επιβιώσει και β) ότι ή Άγία Προπαγάνδα δέν του προσδιόρισε μισθό-έξοδα διαβίωσης ώστε νά αξιώσει τό έτήσιο εισόδημα τών παραγομένων προϊόντων και όχι τό ήμισυ πού του διέθεσε ό Καμίλλης, άφού είχε προσλά-

9. «Σιφνιακά», 5 (1995), 150-151.

10. Έφημ. «Σιφναϊκά Νέα», φ. 297, Ίουνίου 2015, 8.

11. Βλ. τήν, έντός του κειμένου, αναφορά από 5 Δεκ. 1676, του επισκόπου Μήλου Καμίλλη.

βει ιερέα, τόν Zuanne Dunavi, θείο του νεαροῦ ὑποψηφίου ιερέα Zuanne Dunavi, τοῦ Ἀνδρέου, καί τόν ὁποῖο εἶχε ἤδη πληρώσει ὁ ἐπίσκοπος.

Ἔτσι ὁ Ἰωάννης Ξανθάκης ἔγραψε στήν Ἁγία Προπαγάνδα τήν ἐπομένη ἐπιστολή του ἀξιῶνοντας τήν καταβολή 25 σκούδων ἐτησίως, διαφορετικά θά φρόντιζε νά εὔρει «κάτι καλύτερο»:

«Σεβασμιώτατοι

Μέ ἄλλην ἐπιστολή μου πρός τίς σεβασμιότητές σας, τήν ὁποία ὑποθέτω ὅτι δέν θά ἐλάβετε, ἐπανέρχομαι γιά νά σᾶς ἀναφέρω ὅτι ἔφθασα σ' αὐτό τό νησί ὕστερ' ἀπό ἓνα βασανιστικό καί μακρύ ταξεῖδι, ἐπειδή ἀναγκάστηκα νά παραμείνω στήν πόλη τῆς Ζακύνθου ἐπί πέντε μῆνες περιμένοντας τόν ἐκλαμπρότατο κύριο Ναύαρχο τῆς Βενέτικης Ἀρμάδας γιά νά μᾶς προστατέψει ἀπό τά βαρβαρικά πλοῖα ἐπειδή ὑπῆρχε τέτοια διαταγή τῆς Γερουσίας νά μήν ταξιδέψει κανένα βενετσιάνικο πλοῖο χωρίς τή συνοδεία τοῦ εἰρημένου Ναυάρχου· σύμφωνα λοιπόν μέ τίς παραγγελίες τῶν σεβασμιότητων σας, σπεύδω νά σᾶς ἀναφέρω τά τῆς κατάστασης αὐτῆς τῆς ἐκκλησίας· πρῶτον, δέν ὑπάρχει ἄλλος παρά μόνον ἓνας δικός μας καθολικός τοῦ νησιοῦ καί, πρό ὀλίγου καιροῦ ἦλθε ἄλλος ἓνας γιά ὑποθέσεις μέ ἓναν ἔμπορο, ὅπως καί διάφορα ἄλλα πρόσωπα - ταξιδιωτές διερχόμενοι· τό μεγάλο ζήτημα αὐτῆς τῆς ἐκκλησίας εἶναι ἡ διαρκῆ παραμονή τοῦ ἐφημερίου τῆς <στό νησί>, κατά τό παράδειγμα τῶν Ἑλλήνων πού δέν ἀλλάζουν συνήθειες· ἠθέλησα νά ἔλθω ἐδῶ γιά νά δείξω τήν ἐπιθυμία μου νά ὑπηρετήσω τίς σεβασμιότητές σας χωρίς τήν ἐλάχιστη συμπαράστασή σας, ἀλλά δέν εἶναι δυνατόν νά ζήσω μέ τά μισά εἰσοδήματα πού μοῦ διαθέτει ὁ προϊστάμενός μου, πού κρατᾷ τά ἄλλα μισά γιά τόν ἑαυτό του καί νά ἀπομένουν γιά διαβίωση δέκα σκούδα, ὥστε δύσκολα νά διατρέφεται ἀκόμη καί ἓνα παιδί, ὅσα δηλ. ἀπαιτοῦνται γιά τίς λειτουργίες, χωρίς τό ἔλαιο τῶν κανδηλιῶν, ὥστε νά ἀποβαίνει ἀδύνατη ἡ ἐδῶ παραμονή· παρακαλῶ λοιπόν τίς σεβασμιότητές σας, ἐάν ἐπιθυμοῦν νά παραμείνω στήν ὑπηρεσία αὐτῆς τῆς ἐκκλησίας, νά μέ μισθοδοτοῦν μέ 25 σκούδα ἐτησίως, ὅπως ἐμισθοδοτοῦντο οἱ διατελέσαντες μισσιονάριοι καί μέ τά μισά εἰσοδήματα τῶν κτημάτων, ὥστε νά εἶναι δυνατή ἡ φροντίδα αὐτῆς τῆς ἐκκλησίας, διαφορετικά νά μεριμνήσω γιά κάτι καλύτερο, μιά καί ὑπάρχουν πολλά ἀλτάρια κ.λπ.

Ταπεινά κατασπάζομαι τίς ιερές πορφύρες σας και άναμένω τίς διαταγές σας.

Σίφνος, 20 Δεκεμβρίου 1676

Τών σεβασμιότητων σας
Ταπεινός ύπηρέτης
Ίω. Ξανθάκης»¹².

Ο επίσκοπος Μήλου Καμίλλης δέν παρέλειψε νά γράψει κι αυτός στην Αγία Προπαγάνδα ότι είχε ήδη τακτοποιήσει τό ζήτημα έφημερίου τής Σίφνου, ότι είχε ήδη φθάσει και άναχωρήσει μέ άδεια ο Ίωάννης Ξανθάκης κ.λπ. Τό κείμενο τής επιστολής:

«Σεβασμιώτατοι

Πρό πέντε ήμερών έφθασε έδώ ο δόν Ίωάννης Ξανθάκης, μισσιονάριος για τή Σίφνο, άποσταλείς μέ καλωσύνη σας προς βοήθειάν μου. Άπευθύνω λοιπόν τίς ταπεινές εύχαριστίες μου προς τίς Ύψηλότητές σας για τή φροντίδα σας υπέρ έμου σ' αυτό τό ζήτημα. Όμως έφθασε όταν έγώ είχα ήδη έπιτύχει τήν τακτοποίηση αυτής τής έκκλησίας μέ άλλον κληρικό άγιωτάτου βίου και άποδεκτόν από όλους, στον όποιο προσέφερα τό ήμισυ των εισοδημάτων [έννοεί τής Έκκλησίας Σίφνου από τήν καλλιέργεια των κτημάτων της] παρόλο πού είναι δύσκολο για έμένα. Βλέποντας όμως τήν ικανότητά του στην ύπηρεσία τής έκκλησίας, άπεφάσισα νά ύπομείνω τίς έλλείψεις πού ύφίσταμαι έπειδή κανείς δέν πρέπει νά παραπονείται και βαρυγκομάει. Χάριν ύπακοής άλλωστε, όπως έχω ύποχρέωση στίς ύμέτερες έντολές, έσπευσα νά έναγκαλισθώ τον ειρημένο δόν Ίωάννη Ξανθάκη προσφέροντάς του, επίσης, τό ίδιο ποσόν τό όποιο συνεισφέρω στους άλλους κληρικούς για ό,τι πραγματικά χρειάζονται, δηλαδή τή δαπάνη για ένα πρόσωπο νά άποζει έντιμα ή όσα αναγκαία για νά διατρέφεται ή και για ένδυσή του ακόμη, άν ήταν άξιο νά κερδίζει από άλλα τυχηρά ή έλεημοσύνες πού δέν άπολείπουν. Αυτός όμως δέν ήθέλησε νά μείνει στην ύπηρεσία 1ο) λέγοντας ότι τό έσοδο πού μου προσφέρεται δέν άρκει για νά ζήσω, εάν δέ ή Αγία Προπαγάνδα δέν μου διαθέσει 25 σκούδα έτησίως, δέν θέλω νά ύπηρετήσω, 2ο) έπειδή ήδη τό εισόδημα αυτού του έτους τό είχα εισπράξει και καταναλώσει τό ήμισυ στον άνωτέρω κληρικό και άδυνατουσα νά τον παύσω, παρά τό έλάχιστο του ποσοϋ πού ο Θεός γνωρίζει πόσο έγώ ύποφέρω, 3ο) μου ζήτησε =

12. SCPF/SC. ARCIPEL. 2°. 304^{RV}.

τήν ἄδεια καί τοῦ τήν ἔδωσα νά ἐπισκεφθεῖ τήν μητέρα του στή Σῦρο καί ἀπ' ἐκεῖ νά περάσει στήν Τήνο προκειμένου νά συζητήσει τό θέμα μέ τόν ἐκεῖ σεβασμιώτατο ἐπίσκοπο, ὁ ὁποῖος ἐδῶ καί καιρό, ὅπως μοῦ εἶπε, εἶναι διορισμένος Ἀποστολικός Ἐπισκέπτης καί ἂν συμβουλεύσει τόν εἰρημένο Ξανθάκη νά ἐπιστρέφει στή Σίφνο, θά ἐπανέλθει ἀναμένοντας κατά πόσον ἡ Ἁγία Προπαγάνδα θά τόν τακτοποιοῦσε. Ἐν τῷ μεταξύ ἡ ἐκκλησία ὑπηρετεῖται ἱκανοποιητικά μέ τούς ἐκεῖ Ἑλληνας, ἐπειδή οἱ Λατῖνοι δέν ἀνέρχονται παρά σέ ἕναν μόνο κάτοικο, πτωχόν ἀλιέα, καί τρεῖς ξένους σκιαβόνους κουρσάρους, γνωστούς ἐκμεταλλευτές γυναικῶν καί δολοφόνους, οἱ ὁποῖοι δολοφόνησαν τόν πρόξενο τῆς Γαλλίας Παῦλο Ὅμηρο πρό δεκαπέντε ἡμερῶν, μεταξύ τῶν ἄλλων κακουργιῶν τους πού καθημερινά μετέρχονται, τόσο αὐτοί, ὅσο καί ἄλλοι κουρσάροι σ' αὐτά τά δύστυχα νησιά, ὅπου δέν λογαριάζουν πλέον οὔτε χριστιανούς, οὔτε ἱερωμένους, οὔτε καί αὐτούς τούς ναούς καί ἀφοῦ δέν εὐρίσκουν πλέον Τούρκους εὐκόλα, ἀρπάζουν καί σκλαβώνουν πτωχοῦς χριστιανούς, τόσο Ἑλληνας, ὅσο καί Λατίνους χωρίς κανέναν σεβασμό προκειμένου νά συντηρήσουν τά πολεμικά σκάφη τους· πρό μηνός ἀπεγύμνωσαν πάλι τήν Ἄνδρο, ἀπό τήν ὁποία κατάκλεψαν καί ὄλον τόν ἐξοπλισμό τῆς ἐπισκοπῆς μας, ἄμφια, δισκοπότηρα, ἀσημένιον βραστήρα, ἀπό τά ὁποῖα ἐπέστρεψαν μίαν... κατόπιν πολλῶν παρακλήσεων· ὁμως ἡ ἀσημένια φιάλη δέν ξαναβρέθηκε παρά τῆ μεγάλη ἀναζήτηση πού ἐπιδείξαμε ἐγώ καί ὁ σεβάσιμος τῆς Ἄνδρου, ὁ ὁποῖος ἦλθε ἐδῶ γιά τήν ἀνεύρεσή τους.

Τελειῶνω καί κατασπάζομαι τίς πορφύρες σας.

Μήλος, 5 Δεκεμβρίου 1676

Ταπεινός δοῦλος σας

G. Camillis, vescovo di Milo»¹³.

Ὁ Ἰωάννης Ξανθάκης ἀπό τήν Τήνο ἔγραφε καί αὐτός σέ γνωστούς του στή Ρώμη καί στήν Προπαγάνδα, ἀλλά δέν ἐλάμβανε ἀπάντηση, ὅποτε ἀπέστειλε τήν παραίτησή του ἀπό τήν Τήνο (κατά τά ἐπόμενα δύο γράμματά του):

α) «Σεβασμιώτατε

Μέ προηγούμενες ἐπιστολές ἐνημέρωσα εὐσεβῶς τήν σεβασμιότητά σας ὅτι στό νησί τῆς Σίφνου δέν ἤμπορῶ νά ζήσω μέ τό ἥμισυ τοῦ <γεωργικοῦ> εἰσοδήματος πού προσφέρει ὁ ἐπίσκοπος Μήλου. γι'

13. Αὐτόθι. 258^{RV}.

αυτό ἐζήτησα, ἂν συμφωνεῖτε, νά προσφέρετε καί σ' ἐμένα τή συνήθη συνεισφορά πού ἀπελάμβαναν οἱ προηγούμενοι μισσιονάριοι, δυστυχῶς ὅμως δέν ἔτυχα μέχρι τώρα ἀπάντησής σας γι' αὐτό καί σᾶς τό ὑπενθυμίζω μήπως ἀναθέσετε τήν Ἀποστολή στόν εἰρημένο ἐπίσκοπο τῆς Μήλου. Λυποῦμαι μόνο γιά τίς ἐνοχλητικές ἐπιστολές μου, τίς ἀποσταλείσες ἀπό τή Βενετία στή σεβασμιότητά σας πιστεύοντας πάντοτε πῶς ἡ Ἁγία Προπαγάνδα μέ προόριζε γιά ἀποστολικό μισσιονάριο ἐξαρτώμενον ἀπό τήν ἰδίαν, ἀλλά γιά νά μὴν θεωρηθῶ ἐμπόδιο φάνηκα εὐπειθῆς καί ἤλθα <στή Σίφνο>, ἀλλ' ἐπειδή ἀδυνατῶ νά παραμείνω ἐκεῖ, ἄς μὴν προνοήσει γιά ἐμένα. Παρακαλῶ μόνο τή σεβασμιότητά σας γιά τήν ἐπομένη χάρη, ἂν συμφωνεῖτε· νά ἐξηγήσετε δηλαδή στήν Ἁγία Προπαγάνδα πῶς εἶναι ἀδύνατον μέ 10-12 σκούδα νά ζήσω σ' αὐτήν τήν ἀποστολή ὅταν ἄλλοι καί μέ 40 σκούδα δέν μένουν ἱκανοποιημένοι. Ἀλλά σεβασμιώτατε Κύριέ μου δέν ὑπάρχει πλέον ἔλεος σ' αὐτόν τόν κόσμο. Ζητῶ συγγνώμην πού γράφω σ' αὐτό τό ὕφος, ἀλλ' ἡ θλίψη μου εἶναι μεγάλη. Ὅταν δέν ἔχει κάποιος προστάτη στή Ρώμῃ, εἶναι καταδικασμένος.

Ζητῶ εὐσεβάστως συγγνώμη γιά τίς τόσες ἐνοχλήσεις μου καί κατασπάζομαι τίς πορφύρες σας.

Τῆνος, 10 Ἰουλίου 1677

Δοῦλος ταπεινός
Ἰωάννης Ξανθάκης».

(SCPF/SC.ARCIP. 2°. 356^k)

β) «Σεβασμιώτατοι

Ἐπειδή μέχρι τώρα δέν κατέστη δυνατόν νά λάβω κάποιαν ἀπάντηση στά δικά μου ταπεινά γράμματα πρὸς τίς σεβασμιότητές σας <σᾶς πληροφορῶ ὅτι> ἐγώ στό νησί τῆς Σίφνου δέν εἶναι δυνατόν νά σταθῶ μέ τό ἥμισυ τῶν εἰσοδημάτων πού προσφέρει ὁ σεβασμιώτατος ἐπίσκοπος τῆς Μήλου· ἐξαιτοῦμαι λοιπόν, ἐάν ἐπιθυμεῖτε, νά μέ συμπαρασταθεῖτε μέ τόν ἐτήσιο μισθό τῶν προηγούμενων μισσιοναρίων ὥστε νά ἱκανοποιηθοῦν οἱ ἐλπίδες μου, διαφορετικά παραιτοῦμαι, ὅπως ἔχω ἤδη δώσει τήν παραίτησή μου στά χέρια τοῦ ἀνωτέρω ἐπισκόπου τῆς Μήλου, προκειμένου νά τακτοποιηθῶ στήν ὑπηρεσία κάποιας ἄλλης ἐκκλησίας, ὥστε νά εἶμαι σέ θέση νά ἐκπληρώσω τήν ὑποχρέωση καί τόν ὄρκο πού ἔδωσα στήν Ἁγία Προπαγάνδα.

Κατασπάζομαι ἐδαφιαία τίς πορφύρες σας καί μένω.

Τῆνος, 10 Ἰουλίου 1677

Ταπεινός δοῦλος
Ἰωάννης Ξανθάκης».

(SCPF/SC.ARCIP. 2°. 354^k)

Ἡ ἐγκατάλειψη τῆς Ἐκκλησίας

Ὁ ἐπίσκοπος Μήλου Καμίλλης σέ μίαν ἀπό τίς πολλές ἐπιστολές του πρὸς τὴν Ἁγία Προπαγάνδα (τῆς 5ης Ἰανουαρίου 1676), ἔγραψε γιὰ τὸν νεαρό Δούναβη «ζητῶ τό ἔλεος τῶν σεβασμιότητων σας νά μοῦ ἐπιτραπεί, κατ' ἐξαιρεση, νά προέλθω στή χειροτονία τοῦ ἀνωτέρω στά 22-23 χρόνια του, ὥστε μέ τό πατριμόνιό του (= τμήμα πατρικῆς περιουσίας πρὸς τὸν χειροτονούμενο) καί μ' ἐκεῖνα τά ὀλίγα πού θά τοῦ παρέχει ἡ ἐκκλησία, θά παραμείνει ὅλη τῆ ζωὴ του στήν ὑπηρεσία της...»¹⁴, λύση πού ἀνέμενε μέ ἀγωνία, ὅπως φαίνεται, καί ὁ ὑποψήφιος πρὸς χειροτονίαν Ἰωάννης Δούναβης, ἀλλ' ἡ περιπόθητη ἔγκριση ἀπὸ τῆ Ρώμη δέν ἔφτανε γιὰ τὴν ἀνακούφιση καί ἱκανοποίησή του. Θεωροῦμε ὅτι ὁ διορισμός ἀπὸ τὴν Προπαγάνδα τοῦ Ἰωάννη Ξανθάκη στή Σίφνο, παρά τὴν ἀρνητικὴ ἐξέλιξη πού εἶχε, φαίνεται ὅτι καταθορύβησε καί ἀπογοήτευσε τὸν ὑποδιάκονο Δούναβη, ὁ ὁποῖος συνειδητοποίησε ὅτι ἡ Ρώμη, πού ἀντιμάχονταν τὸν ἐπίσκοπό του, μπορούσε, γιὰ ὅποιανδήποτε ἄλλη αἰτία καί ἀφορμῆ, νά ἀρνηθεῖ καί τὴν δική του προαγωγή σέ ἱερέα. Ἔτσι, ἀπεφάσισε νά ἐγκαταλείψει τὴ συνέχιση τῆς παραμονῆς καί ἐκπαίδευσῆς του πλησίον τοῦ Καμίλλη καί αὐτὸ τό ὄνειρο τῆς ἱερωσύνης. Πέταξε λοιπὸν καί τό ράσο του καί ἔγινε πειρατῆς σέ πονεντίνικα (= Δυτικά) πειρατικὰ σκάφη, ὅπου ἔγινε δεκτὸς ἀμέσως. Ἄλλωστε αὐτὰ τά χρόνια ἡ παρουσία πειρατῶν-κουρσάρων στή Σίφνο ἦταν σέ ἔξαρση [κατὰ τά ἀναφερόμενα καί ἀπὸ τὸν Καμίλλη στό δημοσιευόμενο ἐδῶ ἔγγραφο του (τῆς 5 Δεκ. 1676) καί τῆ δολοφονία στό νησί τοῦ προξένου τῆς Γαλλίας Παυλῆ Ὅμηρου ἀπὸ τοὺς σκλαβούρους πειρατές]. Βέβαια ἡ θητεία του στήν πειρατεία δέν κράτησε ἐπὶ πολὺ, μόλις ἓνα χρόνο, καί μετὰ τό τέλος τῆς κρίθηκε καί ἀξιολογήθηκε ὡς μία πράξη «ἀποστασίας» κατὰ τό Κανονικὸ Δίκαιο τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας. Τό ἀδίκημα, εἰδικὰ γιὰ ἱερωμένον, ἦταν βέβαια σοβαρὸ καί ἀνεπίτρεπτο· ὑπῆρχαν ὅμως περιθώρια συγχώρεσης, μετὰ εἰλικρινῆ μετάνοια τοῦ παραβάτη καί τὴν ἐπιβολὴ κάποιας ποινῆς.

Ὅταν λοιπὸν ὁ Ἰωάννης Ἀνδρέα Δούναβης μετενόησε πικρὰ γιὰ τὴν πράξη του, ἐμφανίσθηκε στὸν ἀρμόδιο κριτὴ τῆς ὑπόθεσῆς του Καθολικὸν ἐπίσκοπο Τήνου καί Ἀποστολικὸν Ἐπισκέπτη στά νησιά τοῦ Αἰγαίου Ἄγγελον Βενιέρη, ζήτησε συγχώρεση καί τὴν ἀποκα-

14. Βλ. ὑποσημ. ἀριθ. 10.

τάστασή του. Ὁ ἐπίσκοπος ἀξιολόγησε, κατά τὰ ὀριζόμενα ἀπὸ τὸν Νόμο, ὅσα ἔπραξε ὁ προσελθὼν ἐνώπιόν του παραβάτης, κατέταξε τὸ ἀδίκημα ὡς «ἀποστασία» καὶ τοῦ ἀπένειμε συγχώρεση, ἀλλὰ καὶ ἐτήσιο ἐπιτίμιο. Ἡ σχετικὴ ἀπόφασή του ἔχει ὡς ἐξῆς:

«20 Φεβρουαρίου 1678

Ἐνεφανίσθη ἐνώπιον τοῦ σεβασμιωτάτου ἐπισκόπου τῆς Τήνου καὶ Αποστολικοῦ Ἐπισκέπτου τοῦ Αἰγαίου Πελάγους ὁ Ἰωάννης Δούναβης τοῦ Ἀνδρέου, γεννηθεὶς στὴ Σίφνο, μέ ἔνδυμα λαϊκοῦ καὶ παρεκάλεσε τὴ σεβασμιότητά του <νά συγχωρεθεῖ> ἐπειδὴ εἶχε βγάλει τὸ ράσο τοῦ ὑποδιακόνου πού ἔφερε καὶ αὐτόβουλα προσέλθει στὸ κοῦρσοσ μέ πονεντίνικα <Δυτικά> πειρατικά σκάφη ζώντας ὡς λαϊκός μέ ἀπαρίθμηση πράξεων ἀντιθέτων πρὸς τὴν ἱερατικὴ ἰδιότητα, δηλαδή ἐκείνων πού βιώνουν συνήθως οἱ κουρσάροι. Ὁ σεβασμιώτατος τοῦ φόρεσε ἐκ νέου τὸ ράσο καὶ τὸν ἀπήλλαξε τοῦ ὁποιουδήποτε ἐπιτιμίου καὶ αὐτῆς τῆς ἀποστασίας ἂν καὶ μετέσχε στὸ κοῦρσοσ μετὰ ἀπὸ ἔνορκη ὑπόσχεσή του ὅτι, ἐπανερχόμενος, θά βιώσει χριστιανικά καὶ ὡς καλὸς κληρικός.

Στὸ ἐρώτημα τοῦ σεβασμιωτάτου πόσο χρονικὸ διάστημα βίωσε ὡς κουρσάρος, ἀπήντησε: ἓνα χρόνο ἀκριβῶς.

Ἐρωτηθεὶς ἂν σ' αὐτὸ τὸ χρονικὸ διάστημα ὑπέπεσε σέ ἀνθρωποκτονία ἢ ἄλλη ἐγκληματικὴ πράξη, ἀπήντησε ΟΧΙ.

Ἀκολούθως ὁ σεβασμιώτατος τὸν ἀπήλλαξε τῆς ἀποστασίας, ὅπως καὶ τοῦ ἀφορισμοῦ, καὶ τοῦ φόρεσε ἐκ νέου τὸ ἔνδυμα τοῦ κληρικοῦ, ἀφοῦ δήλωσε ὅτι μετανοεῖ, μέ ὑποχρέωση νά ὑπηρετήσῃ γιὰ ἓνα ἔτος τὴν ἐκκλησία τῆς Μήλου, στὴν ὁποία ἀνήκει, μέ ἔγκριση καὶ τοῦ ἐκεῖ ἐπισκόπου, προΐσταμένου του, χωρὶς καμιὰ ἀνταμοιβή, οὔτε ὄφελος, μὴ δυναμένου μάλιστα κατὰ τὸ χρονικὸ αὐτὸ διάστημα νά λάβῃ ὑπόσχεση γιὰ ἄλλην χειροτονία κ.τ.λ.»¹⁵.

Ἔτσι, τοῦλάχιστον γιὰ δύο ἀκόμη χρόνια, δηλ. ἓνα τῆς «πειρατείας» καὶ ἓνα τοῦ ἐπιτιμίου, μετέθεσαν τὴν παροχὴ τῆς ἔγκρισης πρὸς χειροτονίαν τοῦ ὑποδιακόνου Ἰωάννη Ἀνδρέα Δούναβη σέ ἱερέα χωρὶς ἀπαιτήσεις καὶ ἀξιώσεις του. Δηλαδή μέχρι καὶ τοῦ ἔτους 1679/80, περίπου.

15. Βλ. ὑπόσημ. ἀριθ. 1.

Ένας υποδειγματικός ιερέας

Μετά την ανωτέρω απόφαση παροχής συγχώρησης και επιβολής έπιτιμίου, ο Ίωάννης Άνδρέα Δούναβης «χάνεται από τό προσκήνιο τής ιστορίας. Δέν συναντούμε πουθενά άλλοϋ, σέ δημοσιευμένη πηγή, τό όνομά του, οϋτε και κάποια άλλη πληροφορία για τή μελλοντική του τύχη. Δέν ξέρουμε οϋτε και για τό αν επέστρεψε στη Μήλο ή τήν πατρίδα του Σίφνο, προκειμένου νά εκτελέσει τό έπιτίμιο πού του είχε επιβάλει ο επίσκοπος Venier»¹⁶.

Και όμως, υπάρχει συνέχεια στην ιστορία τής ζωής του συγχωρηθέντος «πειρατή» και κατόπιν ιερέως Ίωάννη Άνδρ. Δούναβη από στοιχεία, ανέκδοτα και εκδεδομένα, του Άρχείου τής Αγίας Προπαγάνδας:

α) Στίς αρχές Δεκεμβρίου του 1676 έφθασε στη Σίφνο ο διορισμένος από τήν Αγία Προπαγάνδα βικαριός τής Ίωάννης Ξανθάκης, ο όποιος, μέσα στον ίδιο μήνα, εγκατέλειψε τό νησί και επί έπτá περίπου μήνες διέτριβε μεταξύ Σύρου και Τήνου γράφοντας στη Ρώμη από τήν όποία ζητούσε τήν οικονομική τακτοποίησή του. Δέν έλάμβανε όμως απάντηση και στίς 10 Ίουλίου 1677, από τήν Τήνο, τής έστειλε τήν παραίτησή του επειδή θεώρησε ότι τον είχε εγκαταλείψει στην τύχη του ή στα χέρια του επισκόπου Καμίλλη μέ τίς γνωστές σ' αϋτήν μεγάλες οικονομικές ανάγκες του. Γνώριζε δηλαδή ότι ή Έκκλησία τής Σίφνου, χωρίς δική τής οικονομική ενίσχυση προς τούς βικαριούς, δέν ήταν εύκολο νά τούς συντηρεί και νά αντιμετωπίζουν τά λειτουργικά έξοδά τής (έλαιόλαδο, κερι κ.λπ.). Ο υποδιάκονος Δούναβης, πού ζούσε πλησίον του επισκόπου Καμίλλη και βίωνε τίς συντρέχουσες καταστάσεις, χωρίς μάλιστα ή Ρώμη νά δίνει τήν προέγκρισή τής για τήν χειροτονία του στα 22-23 χρόνια του, φαίνεται πώς απογοητεύθηκε πολύ, γι' αϋτό και εγκατέλειψε, και αϋτός, τή Σίφνο από τον Φεβρουάριο του 1677 μέχρι και τίς 20 Φεβρουαρίου 1678, κατά τά εκτεθέντα ανωτέρω. Άνεζήτησε τήν τύχη του στην πειρατεία, όταν αϋτή άνθιζε στο Αιγαίο Πέλαγος. Τέλος, μετά τή συχώρησή του, επέστρεψε στη Σίφνο ή τή Μήλο σέ αναζήτηση του επισκόπου Καμίλλη για τήν ενεργοποίηση του έπιτιμίου του.

β) Μετά τή λήξη, τό έτος 1669, του 25ετούς Βενετοτουρκικού πολέμου, είναι γνωστό ότι στη Μήλο, αλλά και στη Σίφνο, διαδραματίσθηκαν σοβαρά γεγονότα ή «επαναστατικά», ως τά πούμε,

16. Αϋτόθι.

κινήματα με άφορμή τις επιβληθείσες στους νησιώτες βαρειές φορολογίες, κρατικές και πατριαρχικές, τις οποίες αδυνατούσαν να πληρώσουν. Στη Μήλο, υπό τον καπετάν Κάψη («βασιλέα της Μήλου») πού τον «έστεψε» στην ορθόδοξη μητρόπολη ο καθολικός επίσκοπος του νησιού Ιωάννης Αντώνιος Καμίλλης¹⁷, στη δέ Σίφνο, όπου δραματούργησαν ο Κων. Αλιπράντης από την Τήνο, δανειστής του Κοινού και φοροεισπράκτορας και ο επίσκοπος Καμίλλης, με επικεφαλής τον ορθόδοξο Κλήρο και Λαό. Τότε, σε μία δεκαπενταετή χρονική περίοδο [1670-1685] γεμάτη ανησυχίες για τη ζωή και τοπικές αναστατώσεις, επήλθαν και οι δολοφονίες του μέν Κάψη από τους Τούρκους, στη δέ Σίφνο του Παυλή Όμηρου, προξένου της Γαλλίας στο νησί, από σκλαβούνους-φονιάδες, «άνθρώπους» του άνωτέρω Αλιπράντη, γεγονότα πού έχουν ήδη περιγραφεί λεπτομερώς¹⁸.

Εάν ο συγχωρηθείς υποδιάκονος Ιωάννης Δούναβης έπηγε στη Σίφνο (όπου και ή οικογένειά του) ή στη Μήλο προς συνάντησιν του επισκόπου Καμίλλη για την ενεργοποίηση του έπιτιμίου του δέν έχει και τόση σημασία· θεωρούμε ότι έπηγε στη Μήλο γιατί ο επίσκοπος απέφευγε τότε τη Σίφνο λόγω των εκεί σκλαβούνων του Αλιπράντη. Στη Μήλο άλλωστε έπηγε τον Μάιο του 1678 και ο καθολικός επίσκοπος Τήνου Άγγελος Βενιέρης με την ιδιότητά του του Άποστολικού Έπισκέπτη για να πραγματοποιήσει επιθεώρηση της τοπικής Καθολικής Έκκλησίας. Στην έκθεσή του μάλιστα προς την Αγία Προπαγάνδα έγραψε, μεταξύ των άλλων, ότι «ο σεβασμιώτατος επίσκοπος έξυπηρετεί αυτοπροσώπως την εκκλησία του και ασκεί όλες τις άρμοδιότητες του έφημερίου μέχρι και των πλέον ταπεινών έργασιών, όπως να σημαίνει ο ίδιος τις καμπάνες, αν και έχει προσλάβει δύο ιερείς και έναν λαϊκό (cherico), οι όποιοι, επειδή είναι ξένοι και χωρίς εισοδήματα ή τυχηρά, προσφέρουν ελάχιστες υπηρεσίες...»¹⁹. Ο ίδιος άποστολικός επισκέπτης, στην από 21 Μαΐου 1678 έκθεσή του περί της Καθολικής Έκκλησίας Σίφνου έγραψε

17. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, Ο Καπετάν Κάψης, ο δήθεν «Βασιλεύς της Μήλου» [Ένα ιστορικό ζήτημα φαλκιδευμένο] και ο επίσκοπος πού τον έστεψε Ιωάννης Αντώνιος Καμίλλης, «Μηλιακά», Ε' (2003), 321-352 (και σε άνάτυπο).

18. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, Έγκλήματα στη Σίφνο του 1675, περιοδ. «Κυκλαδικά θέματα», τόμ. Α' (1984), τεύχος 5. Του ίδιου, Άνταρσία του πληρώματος της ορθόδοξης άρχιεπισκοπής Σίφνου, «Σιφνιακά», 1 (1991), 61-79, και τόμ., 7 (1999), 70-71.

19. Βλ. ύποσημ. 17. Σε παράρτημα της ίδιας εργασίας ή έκθεση της επιθεώρησης της εκκλησίας Μήλου από τον επίσκοπο Angelo Venier, 340-352.

ὅτι ὁ ἐκεῖ «καθηδρικός Λατινικός ναός, καθιερωμένος στό ὄνομα τοῦ ἁββα Ἁγίου Ἀντωνίου... λειτουργεῖται τώρα ἀπό τόν αἰδεσιμώτατο Μαρίνο Ρότσι, κληρικό ἀπό τή Σύρο μέ τό ἀξίωμα τοῦ βικαρίου, διορισμένον ἀπό τόν σεβασμιώτατο Καμίλλη, ἐπίσκοπον Μήλου, ἀπό τίς 5 Ἰουνίου 1677, ἀμειβόμενον μέ τά ἔσοδα μερικῶν κτημάτων αὐτῆς τῆς Ἐκκλησίας, ὁ ὁποῖος μοῦ παρέστησε ὅτι δέν μπορεῖ νά συντηρηθεῖ μέ τά πενιχρά ἔσοδα αὐτῶν καί ἐνήργησα ὥστε ὁ εἰρημένος σεβασμιώτατος ἐπίσκοπος νά τοῦ παραχωρήσει μερικά ἀκόμη κτήματα»²⁰ ὅποτε πρέπει νά δεχτοῦμε ὅτι, ἐκτός ἀπό τόν ὑποδιάκονο Δούναβη καί ὁ θεῖος του πρέ Ἰωάννης εἶχαν ἐγκαταλείψει τή Σίφνο πρό τοῦ Ἰουνίου 1677.

γ) Γιά τήν ἐκτέλεση τοῦ ἐπιτιμίου τοῦ νεαροῦ Δούναβη θεωροῦμε ὅτι τοῦτο πραγματοποιήθηκε μέ συνέπεια ἐπειδή εἶναι γνωστή ἡ προσήλωση τοῦ ἐπισκόπου Καμίλλη στό Κανονικό Δίκαιο τῆς Ἐκκλησίας του²¹. Τοῦτο πρέπει νά ὀλοκληρώθηκε ἐντός τοῦ ἔτους 1679, ὅταν δηλαδή ὁ ὑποδιάκονος συμπλήρωσε καί τά 23 χρόνια του. ἄγνωστο παραμένει ὅμως τό πότε χειροτονήθηκε ἱερέας, πάντως πρό τοῦ ἔτους 1685, κατά τό δημοσιευόμενο στήν παραγρ. ε' ἔγγραφο τοῦ ἐπισκόπου Τήνου Ἀγγελου Βενιέρη, ὅπως καί τό ὅτι εἶχε διοριστεῖ στήν πατρίδα του Σίφνο ἀπό τόν ἐπίσκοπο Καμίλλη. Καί ἐνῶ τά πράγματα ἔδειχναν μιάν ὀμαλοποίησή τους, ἡ Ἁγία Προπαγάνδα τοποθέτησε τό ἔτος 1683 τόν Νάξιο Φραντσέσκο Λορεντάνο βικάριο τῆς ἐκκλησίας Σίφνου, ἄνθρωπο κακότροπον καί ραδιοῦργο²², τόν δέ Ἰωάννη Δούναβη διόρισε ὁ Καμίλλης διαχειριστή τῶν εισοδημάτων τῆς ἴδιας Ἐκκλησίας (*amministratore delli beni di quella chiesa sopra li frutti*)²³, γιά νά ἔχει τόν ἔλεγχο ἀπ' αὐτῶν.

δ) Μέ ἄλλους λόγους τό ἔτος 1683 ὁ Ἰωάννης Δούναβης εἶχε ἤδη τό ἀξίωμα τοῦ ἱερέως, ὁ δέ λόγος πού ἡ Προπαγάνδα «ἀνακάτεψε» πάλι τά πράγματα στήν Ἐκκλησία τῆς Σίφνου μέ τόν διορισμό τοῦ Λορεντάνο πρέπει νά ἔχει σχέση μέ τά διαλαμβανόμενα (χωρίς ἀναγραφή ὀνομάτων προσώπων) ἀπό τόν Καμίλλη στήν, ἀπό 25 Ἰουλίου 1684, ἐπιστολή του. Ἐγραψε λοιπόν σ' αὐτήν:

20. «Σιφνιακά», 8 (2000), 169-179.

21. «Σιφνιακά», 15 (2007), 90-102. Βλ. βιογραφικό τοῦ Καμίλλη στά «Σιφνιακά», 23 (2015), 45. ὑποσ. 19.

22. «Σιφνιακά», 7 (1999), 70-71 καί τό δημοσιευόμενο κατωτέρω ἔγγραφο τῆς 18 Μαρτίου 1685 (νέο ἡμ.) τοῦ ἐπισκόπου Angelo Venier πού τόν χαρακτηρίζει «δαιμονισμένο».

23. Ἀπό τό ἰταλικό κείμενο τοῦ ἀνωτέρω ἐγγράφου τοῦ Angelo Venier.

«... Τόν ἴδιο μάλιστα καιρό πού ἐπιζητοῦσα βοήθεια (ἢ Προπαγάνδα) γιά νά μέ ὀδηγήσει πιό σίγουρα στήν ἐπαιτεία, μέ ἀπέκλεισε καί ἀπό τήν Ἐκκλησία τῆς Σίφνου δίνοντάς την στόν κ. Φραντσέσκο Λορεντάνο, ὁ ὁποῖος μέ ἔθεσε στό περιθώριο· ὁ δόν Μιχαήλ Κορφιάτης ἀπό τή Νάξο μοῦ εἶπε ὅτι ἔμαθε ἀπό τή σεβασμιότητά σας πώς, μέ τό νά μήν ὑπακούσω σέ διαταγή τῆς Ἁγίας Προπαγάνδας, πού μέ εἶχε διατάξει νά ἀπολύσω ἀπό τήν Ἐκκλησία τῆς Σίφνου κάποιον σκανδαλοποιό κληρικό πού εἶχα νά μέ βοηθάει καί νά προσλάβω ἄλλον, γι' αὐτό μέ ἀπέκλεισε ἀπό τήν Διοίκησή της. Σᾶς διαβεβαιῶ, σεβασμιώτατε, στό ὄνομα τοῦ Κυρίου, ἐγώ ὁ ταπεινός ἱερωμένος, ὅτι οὐδέποτε ἐπέδειξα ἀνυπακοή στίς προσταγές της. Ἐάν ὁμως ἐπιθυμοῦσε τήν τοποθέτηση (στή Σίφνο) τοῦ εἰρημένου Φραντσέσκου, μπορούσε νά τόν θέσει ὑπό τήν διοίκησή μου, ὅποτε δέν θά ἔκανε τόσες παρεκτροπές καί δέν θά προξενοῦσε κατάπληξη στούς Ἕλληνες τό γεγονός ὅτι, ὕστερα ἀπό εἴκοσι χρόνια πού ὑπηρετῶ τήν Ἁγία Προπαγάνδα μέ ὄλην τή δυνατή ἐπιμέλεια νά εὐρίσκομαι, τώρα στά γεράματά μου, στή θέση νά περιμένω ἀπό ἕναν κατώτερο κληρικό νά μοῦ δίνει ὅποτε τό ἐπιθυμῶ, λίγο κριθάρι καί μερικά φασόλια γιά ἐλεημοσύνη... Παρακαλῶ λοιπόν τήν ἐξοχότητά σας νά φροντίσει νά μοῦ ἀνατεθεῖ καί πάλι ἡ διοίκησις τῆς Ἐκκλησίας Σίφνου πού μοῦ ἀφαιρέθηκε χωρίς σοβαρόν λόγο...»²⁴.

ε) Ὁ λόγος πού ἡ Ἁγία Προπαγάνδα στέρησε τόν ἐπίσκοπο Καμίλλη ἀπό τή διαχείριση τῆς ἐκκλησίας Σίφνου, ὅπως τόν περιέγραφε ἀνωτέρω, εἶχε ἐπίπτωση καί στόν Ἰωάννη Δούναβη, τόν νέο ἱερέα, ἀφοῦ ἀπώλεσε τήν προστασία τοῦ προστάτη του ἐπισκόπου. Τό ἐπόμενο ἐγγραφο εἶναι ἐντελῶς διαφωτιστικό:

«Ὁ ἀποστολικός βικάριος τῆς Σίφνου πρέ Φραντσέσκος Λορεντάνο ἦλθε σέ προστριβές μέ τόν πρέ Ἰωάννη Δούναβη, διαχειριστή τῶν κτημάτων τῆς ἐκεῖ ἐκκλησίας ἐπί τῶν εἰσοδημάτων τους καί θέλοντας νά τακτοποιήσει ἐπείγουσα <οἰκονομική> ὑποχρέωση, ἔφθασε στό σημεῖο νά ἀπώλεσει τήν ψυχραιμία του μέχρι νά τόν ἀπειλήσει μέ μπαστούνι... Ὁ Δούναβης, γεννηθεῖς σ' ἐκεῖνο τό νησί, δοκίμασε πολλές φορές τή δαιμονισμένη συμπεριφορά τοῦ βικαρίου τούτου ἀπέναντί του, γι' αὐτό καί γιά νά μή συμβεῖ κάτι χειρότερο, δίνοντας τόπο στήν ὀργή, ἐγκατέλειψε τό σπίτι του καί αὐτούς τούς γονεῖς του καί κατέφυγε στήν ἐπαρχία μου ὡς ἐφημέριος τοῦ»

24. «Σιφνιακά», 1 (1991), 75.

παρεκκλησίου τοῦ ἐκλαμπροτάτου Διοικητοῦ τῆς νήσου, ὅπου θά ὑπηρετήσῃ περισσότερο ἀπό ἓνα χρόνο καί κατοπιν σκέπτεται νά ἀκολουθήσῃ τόν εἰρημένο προστάτη του στή Βενετία ἀφοῦ εὐρήκε τόν τρόπο νά μήν τοῦ ταράσσει τήν ἡσυχία του ὁ ἀνωτέρω βικάριος Λορεντάνο.

Πρός τούτοις ὁ εἰρημένος ζεῖ ἐδῶ μέ ἄκραν ὑποταγή καί ὡς ὑπόδειγμα κληρικοῦ, ἄν ὅμως ἀνακύψει κάποια σκανδαλώδης ἐνέργειά του, δέν θά παραλείψω νά προέλθω στίς πρέπουσες ἐνέργειες τίς ἀρμόζουσες στή συμπεριφορά του πρός τιμωρίαν του, ὄχι μόνον ὅπως ἔχω ὑποχρέωση, ἀλλ' ἐπίσης καί γιά τήν πιστή τήρηση τῶν διαταγῶν τῶν ἀποσταλεισῶν ἀπό τίς σεβασμιότητές σας μέ ἔγγραφο τῆς 19ης τοῦ περασμένου Σεπτεμβρίου. Ὑποκλίνομαι στίς σεβασμιότητές σας καί ἀσπάζομαι τίς ἱερές πορφύρες σας.

Τῆνος, 18 Μαρτίου 1685 (νέο ἡμ.)

Τῶν σεβασμιότητων σας
Δοῦλος ταπεινός
Angelo Venier
ἐπίσκοπος Τήνου»²⁵.

Ὁ ἐπίσκοπος Τήνου λοιπόν μάς πληροφορεῖ μέ τό ἔγγραφό του ὅτι ὁ ἱερέας Ἰωάννης Δούναβης τοῦ Ἀνδρέα, εἶχε ἐγκαταλείψει πλέον τή θέση του στήν πατρίδα του Σίφνο ἀπό τή βάνανση συμπεριφορά τοῦ Φραντσέσκο Λορεντάνο καί ὑπηρετοῦσε στό παρεκκλήσιο τοῦ Βενετσιάνικου Διοικητηρίου τοῦ νησιοῦ τῆς Τήνου. Ἐκεῖ θά παρέμενε ἓνα καί πλέον χρόνο (ὅσο θά διαρκοῦσε ἡ παραμονή τοῦ Διοικητοῦ στήν Τῆνο;) καί στή συνέχεια σκόπευε νά ἀκολουθήσῃ αὐτόν στή Βενετία. Στό σημεῖο αὐτό τελειώνουν οἱ δικές μας πληροφορίες γιά τόν Σίφνιο καθολικόν ἱερέα καί τόν περιπετειώδη νεανικό βίο του. Διόλου ἀπίθανο νά μετανάστευσε στή Βενετία.

25 25. SCPF/Scr. Rif. nei Congr., ARCIP., vol. 4, f. 457^R.

Άγιοι Ανάργυροι τῆς Πηγῆς. Φωτ. Σ. Μ. Συμεωνίδη (1962)

«ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ»
ΤΟΥ ΒΙΚΑΡΙΟΥ ΤΗΣ ΣΙΦΝΟΥ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΕΓΕΡΣΗ ΝΑΟΥ ΣΤΗ ΜΥΚΟΝΟ

Όταν ανέκυψε θέμα ανέγερσης ναού για τόν εκκλησιασμό πολλών καθολικῶν πού εἶχαν ἐγκατασταθεῖ στή Μύκονο ἀπό τά μισά τοῦ 17ου αἰῶνα καί ἐξῆς, κυρίως κουρσάρων πού τότε εἶχαν κατακλύσει τίς ἑλληνικές θάλασσες λόγω τοῦ διεξαγομένου, ἀπό τό ἔτος 1645, πολέμου μεταξύ Βενετίας-Τουρκίας, τό Βατικανό ἀνέθεσε στόν, ἀπό τοῦ ἔτους 1663, βικάριο τῆς Σίφνου Giovanni Battista Grimani Patterii νά τό ἐνημερώσει ὑπεύθυνα γιά τήν ἀπαραίτητη οἰκονομική δαπάνη.

Γιά τό θέμα τοῦτο καί ἄλλα ζητήματα γιά τά ὁποῖα ἡ Ἁγία Προπαγάνδα τῆς Ρώμης, μέ δύο διαταγές τῆς ἀπό 8 Νοεμβρίου 1664 καί 25 Ἰουνίου 1665, ζήτησε ἐνημέρωσή τῆς ἀπό τόν Patterii, ὁ τελευταῖος ἔδωσε ἀπαντήσεις μέ τό δημοσιευόμενο κατωτέρω ἔγγραφο του καί λεπτομερῆ ἀναφορά γιά τήν ἀνέγερση τοῦ ναοῦ στή Μύκονο, τήν ὁποῖα εἶχε ἐπισκεφθεῖ πρὸς τοῦτο προηγουμένως καί διεξαγάγει τίς ἔρευνές του. Ἄς σημειωθεῖ μάλιστα ὅτι ἡ ὑπηρεσία τῆς Γραμματείας τῆς Ἁγίας Προπαγάνδας στήν εἰσήγηση πρὸς τοὺς προϊσταμένους τῆς καρδιναλίου ἔκανε τήν πρόταση ἐπειδὴ οἱ ἴδιοι εἶχαν πρόσφατα ἐγκρίνει τήν τοποθέτηση «τοῦ Patterii ἀπό τήν Χίο ὡς βικαρίου στό νησί τῆς Σίφνου μετά τίς καλές πληροφορίες πού εἶχε δώσει γι' αὐτόν ὁ Γενικός Προϊστάμενος τῶν Δομηνικανῶν στή Ρώμη κατά τά τέσσερα χρόνια πού εἶχε διαμείνει σ' αὐτήν καί μέ τό νά εἶναι αὐτό τό νησί <ἡ Σίφνος> σέ συχνή ἐπικοινωνία μέ τή Μύκονο, νά τοῦ ἀνατεθεῖ καί αὐτό στίς ἀρμοδιότητές του, ἀφοῦ ἀπέχουν μεταξύ τους <τά δύο νησιά> λίγα μόλις μίλια». Ἡ πρόταση αὐτή δέν ἐγκρίθηκε παρά μόνον ἡ μετάβαση τοῦ Patterii στή Μύκονο γιά τή συγκέντρωση τῶν ἀπαιτήτων πληροφοριῶν τοῦ κόστους ἀνέγερσης τοῦ Λατινικοῦ ναοῦ.

Τά δύο ἔγγραφα, ἀναφορά καί ἔκθεση δαπάνης, πού ἀπέστειλε στή Ρώμη ὁ βικάριος Σίφνου Patterii, ἔχουν σέ ἐλεύθερη ἀπόδοση στά ἑλληνικά ἀπό τά ἰταλικά, ὡς ἐξῆς:

«Σεβασμιώτατε,

Μέ ταπεινότητα ψυχῆς καί πλήρης εὐγνωμοσύνης γιά τήν τιμή πού μου ἐπιφυλάξατε μέ τήν ἀποστολή τῆς, ἀπό 8 Νοεμβρίου 1664, ἐπιστολῆς σας μέ ἐντολή νά συγκεντρώσω πληροφορίες ἀπό ἀξιόπιστα πρόσωπα ἀναφορικά μέ τήν οἰκονομική δαπάνη πού ἀπαιτεῖται γιά νά ἀρχίσει κανεῖς ἤ καί νά ὀλοκληρώσει τήν κατασκευή ἐκκλησίας πού σκέπτεσθε νά ἀνεγείρετε στή Μύκονο, <ἀναφέρω ὅτι> ὑπάρχει ἐλπίδα ὅτι εἶναι δυνατή ἡ προσφορά πολλῶν δωρεῶν ἀπό τούς καθολικούς πού ἀπασχολοῦνται σ' αὐτόν τόν τόπο.

Ἀπαντῶ λοιπόν εὐσεβάστως στήν ἐπιστολή σας ὅτι, ἂν ἀπευθυνθεῖτε στόν σεβασμιώτατο <Λατίνο ἐπίσκοπο> τῆς Τήνου, πρὸς τόν ὁποῖο οἱ Ἕλληνες τρέφουν μέγαν σεβασμό, ὥστε νά μὴν ἐναντιωθοῦν σ' αὐτό τό ἔργο, εἶναι δυνατόν ἀκόμη καί νά παραχωρήσουν τήν ἀπαραίτητη τοποθεσία δωρεάν. Μία μικρή οἰκοδομή, πάντως, ἐκτιμᾶται ἀπό ὅλους, κατὰ τήν ὑπάρχουσα συνήθεια στά νησιά, γιά ξεκίνημα καί ὀλοκλήρωση τοῦ ἔργου σέ 100 ρεάλια πρὸς ὀττο pezzi ἕκαστο· σέ αὐτά, κατὰ τήν προετοιμασία καί τήν ἔναρξη τῶν ἐργασιῶν, θά προστεθοῦν καί ἄλλες προσφορές, ἀπροσδιόριστες βέβαια, ἐπειδὴ θά προέλθουν ἀπό τίς κουρσάρικες γαλιῶτες οἱ δραστηριότητες τῶν ὁποίων ἀποδίδουν σημαντικά κέρδη, πιθανόν ὅμως καί ὄχι. Ὑπάρχει τό παράδειγμα μιᾶς μεγάλης ἐλληνικῆς ἐκκλησίας πού ἀνεγέρθηκε πλουσιοπάροχα μόνον ἀπό τίς οἰκονομικές προσφορές τῶν δικῶν μας, οἱ ὁποῖοι ἀκόμη καί τόν ἱερέα ἔκαναν πλούσιο ἀπό φτωχός πού ἦταν πρῖν.

Αὐτά πληροφορήθηκα ἀπό συζητήσεις μέ ἀρκετούς καί συγκεντρωσα ὁ ἴδιος, τά ὁποῖα θά χρησιμεύσουν ὡς μαρτυρίες, ὅπως καί ὅτι ὁ ἀνωτέρω σεβασμιώτατος τῆς Τήνου, κατ' ἄλλους, ἐζήτησε ἀπό τόν ἐκλαμπρότατο <Βενετό> Ναύαρχο τήν ἀναγκαῖα ὑποστήριξή του γιά νά πραγματοποιηθεῖ ἡ εἰρημένη κατασκευή ἐπειδὴ τό νησί διατελοῦσε ὑπό τήν δικαιοδοσία του.

Ἔλαβα ἐν συνεχείᾳ καί ἄλλην ἐπιστολή τῆς ἐκλαμπρότητός σας, τῆς 25 Ἰουνίου 1665, μέ τήν ὁποία μέ διατάξατε νά παρακαταθέσω τά 130 ρεάλια τά ὁποῖα ἔλαβα ἀπό τήν ἀξία ἐνός Τούρκου σκλάβου πού δώρησε ὁ Λούκας Μπρόντζα γιά τήν ἐπισκευή τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Μιχαήλ <ἔξω τοῦ Κάστρου τῆς Σίφνου>. Ἀπαντῶ σ' αὐτήν καί δηλώνω ὅτι δέν ἔχουν ἀπομείνει παρά μόνον 80 ρεάλια, ἀπό τά ὁποῖα διεκδικεῖ ὁ, διά διαθήκης, κληρονόμος τοῦ θανόντος οἰκονόμου Γοζαδίνου, ρεάλια 20, ἐπειδὴ ὁ ἀποβιώσας τά εἶχε ἔξο-

δεύσει γιά τόν σκλάβο επί πέντε μῆνες. Δέν γνωρίζω τίποτα ἄλλο σημαντικό, ἄν καί θά ἤθελα νά ἀναφέρω περισσότερα γιά διάφορα θέματα, ἀλλά γιά νά μή σᾶς ἐνοχλῶ τό ἀποφεύγω· τά ὑπόλοιπα τῶν χρημάτων ἐξοδεύτηκαν κακῆν κακῶς σέ πέτρες καί ἀσβέστη. Μοῦ παραγγείλατε ἀκόμη νά μήν συνεχίσω σέ ἄλλες ὑποθέσεις χωρίς διαταγή σας· ὅθεν, παρακαλῶ εὐσεβάστως, νά μέ ἐνημερώσετε γιά τήν ἐπιθυμία σας, ἐπειδή τά χρήματα ἀπέμειναν ὀλίγα· ἐλπίζω ὁμως στόν Θεό καί στήν σεβασμιότητά σας.

Ὁ σεβασμιώτατος <Λατῖνος ἐπίσκοπος> Μήλου Σέρρα ἐπέρασε στήν καλύτερη ζωή καί ἐπακολούθησαν καί ἐξακολουθοῦν ἀπεχθῆ πράγματα μεταξύ τῶν καπουτσίνων, πού τούς ἄφησε γιά βικαρίους ἢ μέ τόν βικάριο τῆς Κιμώλου πού τοποθέτησε ὁ σεβασμιώτατος Νάξου μέ ἀποτέλεσμα ὅλα τά καλά πού κατέλιπε ὁ ἀγαθῆς μνήμης πτωχός σεβασμιώτατος νά καταστραφοῦν ἀνεπανόρθωτα. Ὅθεν, ἄς ἐλπίσουμε ὅτι θά ἔχουν εὐκαιρία νά ἀποκαταστήσουν ὅπως πρὶν τά πράγματα.

Μέ μεγάλο σεβασμό πρὸς τήν σεβασμιότητά σας, προσκυνῶ μέ ταπεινοφροσύνη καί προσκυνῶ τίς πορφύρες σας.

Σίφνος, 20 Ἀπριλίου 1665

Ταπεινότητος ὑπηρετῆς
Gio. Batta Grim. Paterii
Vicario Apost di Siffanto».

[ΠΗΓΗ: ROMA/SCPF/SOCG. 271, 51^{RV}]

«Πληροφορίες γιά τήν Μύκονο

Τό νησί τῆς Μυκόνου κατοικεῖται ἀπό χιλίους περίπου ἀνθρώπους συνωστισμένους <ἐννοεῖ στόν ἴδιο χῶρο> ὑπό τήν διοίκηση τοῦ Ἑλληνα ἐπισκόπου τῆς Σίφνου· ἔχουν πέντε ἐκκλησίες μέσα στήν πόλη, οἱ δέ λοιπές εὐρίσκονται ἐκτός αὐτῆς σέ μέγαλον ἀριθμό· οἱ δικοί μας <ἐκκλησιάζονται> σέ ἀποθήκες, ἐνῶ οἱ Ἑλληνες ἀνεγείρουν ναούς τούς ὁποίους προικίζουν στά παιδιά τους· μ' αὐτούς διαβιοῦν καί τρέφουν τίς οἰκογένειές τους ἄν γίνουν κληρικοί, ἄν δέ δέν ἔχουν παιδιά σέ ἱερωσύνη, τούς ἐνοικιάζουν μέ ὄφελος σέ κανέναν ἄλλο καί ἔτσι εἶναι ὅλοι ἰδιοκτῆτες.

Ἐπάρχουν περί τά τριάντα σπίτια λατίνων, Σκιαβόνων στήν ἐθνότητα, οἱ περισσότεροι τῶν ὁποίων ζοῦν ἀπό τό κοῦρσοσ· ἀρκετοί ἀπ' αὐτούς διαβιοῦν ἀλλά ἐλληνικά <= ὀρθόδοξα> γιά νά εἶναι ἀρεστοί

στis συζύγους τους και γιατί αποκτοῦν ἀκίνητα ἐπειδὴ σκέπτονται νὰ ἐγκατασταθοῦν στὸν τόπο, ὁπότε θεωροῦν ὅτι ἔτσι θὰ ἔχουν τὴν ἀποδοχὴ τῶν Ἑλλήνων. Οἱ λοιποὶ πού ἀπομένουν τοῦ δόγματός μας εἶναι στρατιωτικοὶ καὶ μάλιστα κουνιάδοι - ἀδελφοὶ ὀρκισμένοι μὲ ἱεροτελεστία ἢ κουμπάροι μὲ Ἕλληνες, ὥστε διαβιοῦν μὲ κάποιον κῦρος ἐναντι τῶν ἐντοπίων· οἱ τελευταῖοι, πού κατέχουν τὸ νησί, ἐξετάζουν μόνον τὸ ὄφελος πού ἔχουν, γιατί ἐνῶ ἦταν τὸ πιὸ φτωχὸ ἀπὸ ὅλα, τώρα εἶναι τὸ πιὸ πλούσιο, γεγονός πού ἀποδίδεται σ' αὐτοὺς τοὺς Σκιαβόνους <δηλ. τοὺς κουρσάρους>. Δέν περίμενα ὅμως νὰ ἀκούσω αὐτὸ πού μοῦ εἶπαν οἱ πρόκριτοι, ὅτι δηλαδή εἶχαν τὸν φόβο πὼς οἱ γαλέρες τοῦ Μπέη θὰ κατέφθαναν κάποιαν ἡμέρα γιὰ νὰ τοὺς ξεκληρίσουν ὅλους καὶ μάλιστα παρακαλοῦν τὸν Ὑψιστο νὰ γίνουν ὅπως παλαιότερα, ὅσο γίνεται δυνατόν νὰ πιστέψουμε αὐτοὺς τοὺς δυστυχεῖς.

Φρόντισα νὰ πληροφορηθῶ τὸν τρόπο πού εἶχαν συζευχθεῖ <οἱ ξένοι> ἂν εἶχαν προηγουμένως ἄλλη σύζυγο, ἂν καὶ οἱ Ἕλληνες, ὄχι μόνον πέρνουν διαζῦγιο μεταξὺ τους, ἀλλ' ἐκεῖνοι γιὰ τὸ ὁποῖο ἔχουν ἐλάχιστον ἐνδοιασμό εἶναι ὅτι δέν ἐκτιμοῦν τὸν δικό μας γάμο ὡς ἀληθινόν γάμο, ἀλλὰ δέν τὸ ἔκανα ζήτημα γιατί χρειάζεται χρόνος καὶ εὐκαιρία <νὰ ἀνακινηθεῖ>.

Εἶναι ἐπίσης ἄλλοι δέκα λατίνοι, Τήνιοι ἢ ἀπὸ τὴν Σῦρο, ἀνθρωποι πτωχοί, ἀλλ' ἐνάρετοι. Τώρα στὸ νησί δέν ὑπάρχει δική μας ἐκκλησία, ἂν καὶ μοῦ εἶπαν πὼς εἶναι μία λεγομένη, πολὺ πιθανόν, Ἁγιος Ἡλίας, μὲ τὴν αἰτιολογία ὅτι φέρει δύο ἀλτάρια· ἐπῆγα νὰ ἐξετάσω, ἀλλὰ εὐρῆκα δύο ἀλτάρια τῶν δύο βημάτων ἕκαστο καὶ οἱ Ἕλληνες ἔλεγαν ὅτι τὰ ἔφτιαξαν γιὰ νὰ ἀποθέτουν στὸ ἕνα, κατὰ τίς τελετές τους, τὰ ἱερά ἀντικείμενα.

Μοῦ εἶπαν ἀκόμη πὼς ἴσως καὶ μία ἄλλη, τοῦ Ἁγίου Μάρκου, ἀλλὰ δέν ὑπάρχει κανένα ἀποδεικτικὸ στοιχεῖο· οἱ Ἕλληνες, πού τὸ γνωρίζουν, δέν θέλουν νὰ τὴ δώσουν. Ὑπάρχει ἄλλη μία τῆς Ἁγίας Ἄννης, ἀλλ' ἡμιτελής, καὶ θεωροῦν ὅτι ἴσως ἦταν δική μας ἀλλ' αὐτὴν δέν τὴν λογάριασα γιατί εὐρίσκεται σὲ περιοχὴ στὴν ὁποία δέν πρόκειται νὰ μεταβαίνει κανένας πιστός.

Γιὰ νὰ κάνεις τώρα ἐκκλησία ὑπάρχουν δύο προϋποθέσεις, ἢ μία νὰ ἐρωτήσεις τοὺς Ἕλληνες καὶ νὰ τὴν πληρώσεις· αὐτὴν τὴν θεωρῶ ὡς ἀδύνατη, γιατί οἱ Ἕλληνες παπάδες ἔχουν μεγάλο ὄφελος ἀπὸ τοὺς κουρσάρους καὶ δέν ἐπιθυμοῦν νὰ τὸ χάσουν μὲ τὴν εἴσοδο τῶν δικῶν μας <κληρικῶν στὸ νησί>· ἔτσι θὰ ἀντιδράσουν ὀθνεναρά καὶ

πρέπει νά ἀναλογισθεῖ κανεῖς ὅτι τά κοινά αὐτῶν τῶν νησιῶν διοικούνται ἀπό τούς ἱερωμένους καί κανέναν λαϊκό καί ἐνῶ πίστευα στή βοήθεια τοῦ τελευταίου, ἐπειδὴ τώρα ἔχουν τήν ἀνάγκη μας, τόσο ἐναντι τῶν Τούρκων, ὅσο καί γιατί ἐμεῖς ἤμαστε Χιῶτες, πλησιέστατοι πρὸς τούς Βενετούς, ὡς Λατῖνοι, μέ ἄφινε νά τόν πιστεύω καί ἔδειχνε πρόθυμος γιά τήν ἱκανοποίηση τῆς σκέψης μου, παρόλο πού γιά νά φᾶμε κάναμε μιάν ὀλόκληρη ἡμέρα στό σπίτι του μαζί μ' ἓναν καλόγηρο, καντζηλιέρη τους, ὅποτε μοῦ ἔκανε τήν ἐρώτηση:

– Ἀγαπητέ σεβάσμιε, ποιός ζήτησε ἀπό τήν Ἁγία Προπαγάνδα νά γίνει ἐκκλησία στό νησί μας;

Τοῦ ἀπήντησα ὅτι, εἰλικρινά, δέν ἐγνώριζα, ἀλλ' ὅτι πιστεύω ὁ σεβασμιώτατος <Λατῖνος> ἐπίσκοπος Τήνου, ὁ ὁποῖος θά ἐνημέρωσε γιά τήν ἐπικρατοῦσα κατάσταση αὐτῶν τῶν ψυχῶν στό νησί, ὅποτε ἡ Ἁγία Προπαγάνδα ἠθέλησε νά προνοήσει γι' αὐτές. Τότε μοῦ ἀπήντησε πῶς ἦταν ἀδύνατον, ἐπειδὴ αὐτήν τήν ἐρευνα τήν ἀνέθεσε σ' ἐμένα, πράγμα πού ἤδη ἐγνώριζαν οἱ ἐκεῖ δικοί μας Φράγκοι, μέ τούς ὁποῖους δέν θά ἠθέλαμε νά ἤμαστε μαζί τους οὔτε στόν παράδεισο. ἤμουν ἔτοιμος νά τοῦ ἀπαντήσω ἔξω ἀπό τά δόντια, ἀλλά συγκρατήθηκα γιατί δέν θά μοῦ τό συγχωροῦσε μέ τίποτα ἔτσι, ἂν καί συνέτρεξε αὐτό τό λάθος του, γιά ὅσα δηλαδή τοῦ εἶχαν πει ἐκεῖνοι οἱ κλέφτες <δηλ. οἱ κουρσάροι> καί γιά κανέναν λόγο Λατῖνοι, παρεκάλεσε νά μήν κοινοποιήσω τίποτε γιατί θά τόν ἔκαναν κομμάτια καί κακολογοῦσε τόν ἑαυτό του μήπως καί τόν ἄρπαζαν οἱ ἔνοπλοι τους ἢ καί οἱ δικοί του μπαστουνοφόροι. Στό τέλος βέβαια ἔθεσε καί ζήτημα καταβολῆς χρημάτων γιά ἀνέγερση τῆς ἐκκλησίας. Τόν εὐχαρίστησα καί τελειώσαμε τή συζήτηση ὅπως σᾶς τήν περιέγραφα γιά νά ἐνημερωθοῦν οἱ σεβασμιότητές σας, ὥστε νά μήν ἐλπίζουν τίποτε ἀπό τούς Ἑλληνας.

Εἶναι ἀκόμη δυνατόν νά κατασκευαστεῖ <ἡ ἐκκλησία> χωρίς νά ἀποστείλετε οἰκονομική ἐνίσχυση, ἂν τοῦτο ἱκανοποιεῖ τήν Ἁγία Προπαγάνδα, παρά ἐλάχιστα μόνον χρήματα γιά νά ἀρχίσει ἡ ἀνέγερση, ἂν καί ὑπάρχει ὁ κίνδυνος τῶν Τούρκων καί ἰδιαίτερα τῶν ἐντοπίων πού μᾶς ἐχθρεύονται ὡς πρὸς τήν συντήρησή της τά ἀπαραίτητα ἔξοδα θά πραγματοποιοῦνται ἀπό συμπαθοῦντες δικούς μας καί τοῦ ἐπισκόπου τῆς Τήνου πρὸς τόν ὁποῖο οἱ Ἑλληνας τῆς Μυκόνου τρέφουν μέγαν σεβασμό ἐπειδὴ στήν κάθε κακοτυχία τους μέ τούς Τούρκους ἔχουν καταφύγιό τους τήν Τήνο ἢ ὁποῖα δέν ἀπέχει παρά μόλις ὀκτώ μίλια, τόσο δέ κατά τίς πολεμικές πε-

ριόδους, όσο και κατά την ειρηνική, πού διακόπτεται τό κοῦρσος, ὑπάρχει ἐκεῖ ἓνα ἐξαιρετικό πλῆθος λαοῦ τοῦ δόγματός μας.

Σ' αὐτό τό νησί <Μύκονο> εὐρήκα ἓναν κληρικό ἀπό τή Σῦρο πού τόν εἶχε στείλει ὁ σεβασμιώτατος τῆς Νάξου ὅταν ἔγκαιρα πληροφορήθηκε ὅτι ἐπρόκειτο νά μεταβῶ καί ἐγώ στέλνοντάς του πρότινος καιροῦ καί τόν διορισμό του. Εἶναι νέος, ὀλιγογράμματος καί ἀκατάρτιστος, ἀλλά φαίνεται καλός· διεπίστωσα ὅτι εἶναι καί λίγο συμφεροντολόγος, ἄν καί τοῦ προσφέρουν κάποια ἐνίσχυση οἱ καπετάνιοι τῶν πλοίων καί οἱ στρατιωτικοί ὅταν τούς ἐπισκέπτεται· μολονότι τοῦ προσφέρουν καί κατά τίς λειτουργίες, δέν κατάφερε νά προμηθευτεῖ δύο κηροπήγια, ἀλλά χρησιμοποιεῖ δύο κανδηλές καί ὅταν λειτουργεῖ τοποθετεῖ δύο πέτρες στό ἀлтάριο καί βάζει ἐπάνω τους τίς κανδηλές· παρά ταῦτα δέν ἄκουσα νά σκανδαλίζεται κανείς, ἄν καί σ' ἐμένα δέν ἀρέσουν αὐτά τά πράγματα. Κατά τήν τέλεση τῆς λειτουργίας ζητᾷ ἐλεημοσύνη, πράγμα πού τοῦ ἀπαγόρευσα ἄν καί μοῦ μεγαλοποίησε τήν φτώχειά του, τόσον ὁ ἴδιος, ὅσο καί ἡ μητέρα του. Εἶμαι βέβαιος ὅτι χωρίς ἐκκλησία, δέν ὑπάρχει ἐλπίδα νά εὐρεθεῖ καλύτερος κληρικός· ἄν ὅμως δέν ἀκυρωθεῖ ἡ θεμελίωση ναοῦ, ἀξίζει σ' αὐτούς τούς ἀνθρώπους μία προσωπικότητα καλῆς ποιότητος, γιατί πιστεύω ὅτι διατηροῦν ἀγάπη πρὸς τό δόγμα μας».

[ΠΗΓΗ: Roma/SCPF/SOCG. 271.49^R-50^R]

Σημείωμα

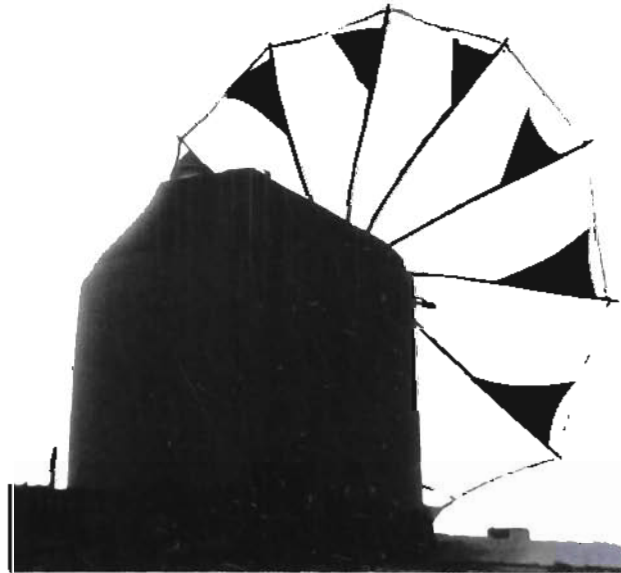
Ἡ Μύκονος δέν ἀνατέθηκε στό βικαριᾶτο τῆς Σίφνου, ἀλλά διορίστηκε σ' αὐτήν ὁ Leonardo Santachi, κληρικός ἀπό τήν Σῦρο μέ τό ἀξίωμα βικαρίου καί ἀποστολικοῦ μισσιοναρίου στά 1665. Μετά δέκα χρόνια, τό ἔτος 1675, ὑπέβαλε, κατόπιν ὑποδείξεως τοῦ Λατίνου ἐπισκόπου τῆς Τήνου, ἔκθεση γιά τό ἔργο πού πραγματοποίησε στό νησί, πολύ μεγάλου πράγματι, ἐκ τοῦ μηδενός. Ἀπ' αὐτήν ἀντλοῦμε τά κάτωθι, ὅπως περιληπτικά, ἀλλ' ἄν κάποιος ἐνδιαφέρεται γιά τό ὅλο κείμενό της, ἄς τό ἀναζητήσει στήν ἐφημερίδα «Νέα Μύκονος», τοῦ ἀειμνήστου φίλου μας -συνρευνητή στά Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους ἐπί χρόνια Νίκου Δ. Ἀγγελετάκη, τοῦ ἔτους 1983, στά φφ. 428 (Ὀκτωβρ.), 429 (Νοεμβρ.) καί 430 (Δεκεμβρ.), στά ὁποῖα τό δημοσιεύσαμε σέ συνέχειες λόγω τῆς ἔκτασής του. Σημείωσε λοιπόν ὁ βικάριος Μυκόνου:

«α) ...ἀποσταλεῖς ἐδῶ στή Μύκονο... ἔφθασα μέ τά ἀπαραίτητα ἀντικείμενα τῆς θείας λατρείας στήν ἐξυπηρέτηση τῶν μονίμων κατοίκων καί τῶν διερχομένων καθολικῶν μέ ἐντολή παραμονῆς δέκα χρόνων, χωρίς κανένα οἰκονομικό ὄφελος πέραν ἑνός ἐτησίου μισθοῦ... Ὅλα τά ἀγόρασα ἀπό τά εἰσοδήματα τῆς πατρογονικῆς μου περιουσίας στή Σῦρο καί ἀπό λειτουργίες πού ἔκανα στήν Τήνο καί ἰδιαιτέρως ἀπό τούς διερχομένους ἀπό ἐδῶ, κατά καιρούς, μέ πλοῖα ἢ κωπήλατα πλεούμενα πού προσορμίζονταν στίς παραλίες τῆς Μυκόνου καί στό λιμάνι τῆς Δήλου.

β) Ἐδῶ δὲν εὐρήκα ἐκκλησία, οὔτε περιουσιακά στοιχεῖα τῆς ἐπισκοπῆς Τήνου, ἀλλὰ μέ τὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ, τοὺς προσωπικοὺς κόπους μου καὶ τὴν οἰκονομικὴν συμπαράσταση τῶν πιστῶν, ἀγόρασα ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας μίαν παμπάλαιαν ἐκκλησίαν σχεδὸν ἔτοιμη νὰ καταπέσει ἀντὶ 40 pezze da otto, τὴν ὅποια ἀπεκατέστησα κατὰ τὸ δυνατὸν καλύτερα ἐξοδεύοντας ἄλλα 40 pezze, τὰ ὅποια ἐπλήρωσα γι' αὐτὸ τὸ ἔργο χωρὶς τὴν ἔγκριση τῆς Ἁγίας Προπαγάνδας. Ἀνήγειρα σ' αὐτὴν ἁγίαν τράπεζαν κατὰ τὸ λατινικὸ δόγμα, κατασκεύασα κωδωνοστάσιον, ἀγόρασα καμπάνα, εἰκόνες, ἄρτοφόριον, ἀσημένια πυξίδα, δισκοπότηρον καὶ ἀσημένιον δισκάριον, κηροπήγια, ἄμφια καὶ διακοσμητικὰ κ.λπ. ἀντικείμενα τῆς ἐκκλησίας στὴν κατάστασιν πού ὑπάρχουν καὶ σήμερον.

γ) Κατασκεύασα σπῆτι ἐφημερίου ἐξοδεύοντας 40 pezze da otto. Ἀγόρασα κτήματα, ἀμπέλι καὶ μικρὸ χωράφι μέ δημόσια συμβολαιογραφικὰ ἔγγραφα. Ὁ ναὸς, στὸ ὄνομα τῆς Παναγίας τοῦ Ἁγίου Ροζαρίου ἔχει ἓνα κλίτος, μήκος 8 βημάτων, πλάτος $2\frac{1}{2}$ καὶ ὕψος 3.

δ) Ἀκολουθοῦν: κατάλογος 12 εἰκόνων καὶ 60 ἀντικειμένων, ἀμφίων κ.λπ. Κατάλογοι ἐξόδων ἀγορᾶς ὑλικῶν κατασκευῆς τῆς ἐκκλησίας, τοῦ σπιτιοῦ, τῶν δωρητῶν καὶ τῶν ἐνοριτῶν τῆς ἐκκλησίας ἀνερχομένων σὲ 52 πιστοὺς: 7 Συριανοὺς, 4 Τηνίους, 6 Μυκονίους, 21 Ἰταλοὺς, 8 Δαλματοὺς καὶ 6 Βενετοὺς».

Αυλή στην Απολλωνία. Φωτ. Σ. Μ. Συμεωνίδη (1962)

ΟΙ ΚΟΝΤΟΣΤΑΥΛΟΙ ΤΗΣ ΑΝΔΡΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΙΦΝΟΥ

1. Ἡ οἰκογένεια Κοντόσταυλου φαίνεται ὅτι δέν ἔχει παλαιές ρίζες στήν Ἄνδρου. Πράγματι, ὁ Λεονάρδος Κοντόσταυλος, γενάρχης τῶν μνημονευομένων ἐδῶ ἀδελφῶν, ἀνευρίσκεται, πρώτη φορά, στίς 29 Ἀπριλίου 1628, κατά τήν ὁποία προῆλθε σέ ἀγορά περιβολίου στήν τοποθεσία «στόν Φονιά», ἀντί 7.000 ἄσπρων. Στό σχετικό ἔγγραφο ἀναφέρεται ὡς Λινάρδος¹. Εἶναι πολύ πιθανόν νά εἶχε, περίπου τότε, ἐγκατασταθεῖ στό νησί, ἄγνωστο ἀπό ποῦ προερχόμενος, καί νά δημιουργοῦσε τήν κτηματική περιουσία του.

Κατά τόν Δημ. Πασχάλη, γενάρχης τῶν Κοντόσταυλων φέρεται ὁ Μικέλης, καθολικοῦ δόγματος, ὁ ὁποῖος εἶχε δύο γιούς. Ὁ ἕνας ἀπ' αὐτούς προσῆλθε στήν Ὀρθοδοξία προκειμένου νά συνάψει γάμο μέ ὀρθόδοξη. Οἱ ἐν λόγω πληροφορίες στηρίζονται σέ παράδοση τῆς οἰκογενείας, ἀναφέρει ὁ Πασχάλης, καί ὄχι σέ ἱστορικές μαρτυρίες².

Ὁ Λινάρδος ἢ Λεονάρδος Κοντόσταυλος καί τρεῖς γιοί πού ἀπέκτησε, ἀκολουθοῦσαν τό λατινικό δόγμα μέχρι καί τοῦ θανάτου τους. Συνεπῶς, ἐάν γενάρχης τῆς οἰκογενείας ὑπῆρξε ὁ Μικέλης, θά μπορούσε νά ὑποτεθεοῖ ὅτι ὁ Λινάρδος εἶναι ὁ μὴ προσελθών στήν Ὀρθοδοξία γιός του.

2. Τά τρία τέκνα του, Γάσπαρος - Μιχελέτος - Νικολός, διέπρεψαν ὡς ἔμποροι στίς Κυκλάδες καί (ὁ τρίτος) στή Βενετία. Ὑπῆρξαν στενοί συνεργάτες τῶν Βενετῶν κατά τόν τουρκοβενετικό πόλεμο (1645-1669), διατηροῦσαν ὅμως καί σχέσεις μέ τούς Τούρκους. Ἀπέκτησαν μεγάλες κτηματικές περιουσίες στά νησιά, ιδιαίτερα στήν Ἄνδρου καί τή Σίφνο, διέθεταν δικά τους ἐμπορικά σκάφη, ἐξαγόραζαν τίς νησιωτικές φορολογίες, διακινοῦσαν τεράστια, γιά τήν ἐποχή, χρηματικά ποσά,πρακτόρευαν τό Βατικανό γιά τίς οἰκο-

1. Δημ. Ἰ. Πολέμη - Μάρκου Φώσκολου, Τό Ἀρχεῖον τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας Ἀνδρου, στήν «Ἐπετηρίδα Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν», ἐν Ἀθήναις 1988, τόμος ΜΖ' (1987), 119.

2. Δημ. Πασχάλη, Βυζαντινά ἐν Ἄνδρῳ ὀνόματα καί ἐπωνύμια, στήν «Ἐπετηρίδα Ἐταιρείας Κυκλαδικῶν Μελετῶν», ἐν Ἀθήναις 1978, τόμος Γ', 157.

νομικές υποθέσεις του στό Αίγαίο και, γενικά, είχαν αναδειχτεί σε εξέχουσες οικονομικές και πολιτικές προσωπικότητες με κύρος και διεθνή προβολή. Η μεγάλη ευμάρειά τους τούς επέτρεπε να ενισχύουν ποικιλοτρόπως ναούς και κληρικούς και των δύο δογμάτων σε όλα τὰ νησιά και να συνιστούν σημαντικά κληροδοτήματα³.

Τῆ μεγάλη αὐτή πρόοδο και εξέλιξή τους πρέπει να αποδώσουμε και στους δεσμούς που ανέπτυξαν με τον διάσημο τῆς ἐποχῆς μεγαλέμπορο τῶν Κυκλάδων Βασίλειο Λογοθέτη, που εἶχε ἔδρα τῶν ἐπιχειρήσεων του τῆ Σίφνο· μία διακεκριμένη προσωπικότητα που κυριάρχησε στα νησιά ἐπί μισόν περίπου αἰῶνα (1610-1659) με τῆ λαμπρή δραστηριότητά της. Ὁ Μιχελέτος Κοντόσταυλος μάλιστα εἶχε συζευχθεῖ ἐγγονή τοῦ Λογοθέτη, με ἀποτέλεσμα ἡ οἰκογένεια Κοντόσταυλου να διατηρεῖ στενές σχέσεις και με τόν μεγάλο ἐμπορικό Οἶκο Λογοθέτη. Αὐτός, ἄλλωστε, εἶναι και ὁ λόγος για τόν ὁποῖο ὁ Μιχελέτος ἐμφανίζεται πρῶτος στό οἰκονομικό προσκήνιο τῶν Κυκλάδων με μεγάλες δραστηριότητες.

3. Στή Σίφνο ἀνευρίσκεται κατά τό ἔτος 1652, Ἰανουαρίου 2/12, να ὑπογράφει, μαζί με ἄλλους καθολικούς κατοίκους τοῦ νησιοῦ, ἔγγραφο με τό ὁποῖο παρακαλοῦσαν τήν Ἁγία Προπαγάνδα να ἐνισχύσει οἰκονομικά τόν βικαριό τους Βαρθολομαῖο Πόλλα⁵. Δύο χρόνια ἀργότερα, μαζί με τόν μικρότερο ἀδελφό του Νικολό, βρίσκονταν στή Βενετία, ὅπου ὑπέβαλαν αἴτηση στήν κυβέρνηση για τήν ἐπίλυση οἰκονομικοῦ ζητήματος, ἡ ὁποία ἐξετάσθηκε ἀπό τούς ἔξι «σοφούς» ἐπί τοῦ ἐμπορίου (*sei savii di mercanzia*) στίς 2 Ἰου-

3. Ἰκανές πληροφορίες περί τῶν ἀδελφῶν Κοντόσταυλου και τῶν δραστηριοτήτων τους βλ. στίς ἐργασίες μου: α) Οἱ Κοντόσταυλοι τῆς Ἄνδρου και ὁ Ἅγιος Γεώργιος καθολικῶν τῆς Σύρου, περιοδ. «Κυκλαδικά Θέματα», Α' (1985), τεῦχος 6, β) Ἀπό τόν Νικολό Κοντόσταυλο (1662) καταγγελία καθολικοῦ ἐπισκόπου Σύρου και σύσταση κληροδοτήματος στή Σίφνο, περιοδ. «Κυκλαδικά Θέματα», Γ' (1986), τεῦχος 13, γ) Ἀπό ἀναφορές τοῦ Γάσπαρου Κοντόσταυλου, προξένου Βενετίας στήν Κρήτη, ιστορικές εἰδήσεις Κυκλάδων (1672), περιοδ. «Αἰγαιοπελαγίτικα Θέματα», ἔτος 5ο (1990), τεῦχος 18 και στοῦ Ἰ. Δ. Ψαρά, Ἡ Ἄνδρος στα χρόνια τοῦ Κρητικοῦ πολέμου (1645-1669), περιοδ. «Ἀνδριακά Χρονικά», Ἄνδρος 1993, τεῦχος 19.

4. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, Ὁ Νικολός Κωτάκης γαμβρός τοῦ μεγαλεμπόρου Σίφνου Βασίλη Λογοθέτη, ἔφημ. «Μῆλος», φ. Δεκεμβρίου 1985. Πληροφορίες για τήν προσωπικότητα τοῦ Βασιλείου Λογοθέτη βλ. στίς ἐργασίες μου: α) «Ἡ Κυρία Βρυσιανή (τά νεώτερα ιστορικά στοιχεία)», Ἀθήνα 1981, 14 ἐπ., β) Παρθένιος Χαιρέτης, στα «Τεύχη τοῦ Ε.Λ.Ι.Α.», τόμος δεύτερος (1989), 81 και γ) «Ἱστορία τῆς Σίφνου ἀπό τήν Προϊστορική Ἐποχή μέχρι τόν δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο», Ἀθήνα 2014, (Γ' ἔκδοση), 155 κ.ἑξ.

5. SCPF/SOCC, 187, 420^ο.

νίου 1654. Στην αίτηση ανέφεραν ότι είχαν αυτοεξορισθεί από την πατρίδα τους και ότι είχαν χάσει όλα τὰ υπάρχοντά τους. Δήλωναν ακόμη ότι είχαν αγοράσει μερικά κανόνια του τουρκικού πυροβολικού, τὰ ὁποῖα είχαν μεταφέρει στή Βενετία, ἐνῶ μερικά ἄλλα, πού είχαν ἀποθηκεύσει στήν Πάρο, είχαν δημευτεῖ ἀπό τόν προβλεπτή του βενετσιάνικου στόλου Moresini καί παρακαλοῦσαν νά τούς ἐπιστραφοῦν, ἀφοῦ αὐτά είχαν ἀπομείνει ἡ μοναδική περιουσία τους⁶.

Ἡ δήλωση περί αὐτοεξορίας τους πρέπει νά θεωρηθεῖ ἀνειλικρινής, κατά τήν ἀποψή μου. Φαίνεται ὅτι ἐπινοήθηκε προκειμένου νά ἐπιτύχουν εὐμενῆ ἐπίλυση του ζητήματος μέ τὰ κανόνια. Καί τοῦτο γιά δύο λόγους: α) γιατί ὁ Νικολός κατοικοῦσε στή Βενετία πρό τῆς 7ης Φεβρουαρίου 1653, ὅπως προκύπτει ἀπό ἔγγραφο του βικαρίου Σίφνου Βαρθολομαίου Πόλλα πρὸς τό Βατικανό. Μέ τό ἔγγραφο αὐτό ὁ Βαρθολομαῖος ζητοῦσε νά πληρώνονται οἱ μισθοί του μέσω του Νικολοῦ (Κοντόσταυλου) ἀνιψιοῦ του ἐπισκόπου τῆς Ἄνδρου, «ὁ ὁποῖος τώρα διαμένει στή Βενετία» (qual hora dimora in Venezia), γεγονός πού φανερώνει ὅτι ὁ Νικολός εἶχε ἔκτοτε ἀρχίσει τίς ἐμπορικές ἐργασίες του στή Βενετία⁷, καί β) γιατί ὁ Μιχελέτος ἐπέστρεψε στή συνέχεια στίς Κυκλάδες, ὅπου ἀνευρίσκεται στίς 27 Μαρτίου 1657 στήν Πάρο καί τόν Ἰούλιο του 1658 στή Σίφνο, νά δανεῖζει τόν μητροπολίτη Παροναξίας Νικόδημο Γεράρδη μέ 160 καί 60 ρεάλια ἀντίστοιχα⁸.

4. Μετά τήν ἐπιστροφή του ἀπό τή Βενετία στή Σίφνο, ὁ Μιχελέτος τέλεσε τούς γάμους του μέ τήν ἐγγονή του Βασίλη Λογοθέτη, κόρη τῆς θυγατέρας του Μοσχοῦς καί του, ἐκ Μήλου, Νικολάου Κωτάκη, ὀνόματι Κατερίνα⁹. Ὑποθέτω ὅτι ὁ γάμος τελέσθηκε τότε γιατί κατά τό 1652, κατά τό ὁποῖο πρωτοανευρίσκεται στή Σίφνο ὁ Μιχελέτος, ἡ Κατερίνα φέρεται ἀκόμη ἄγαμος¹⁰. Τό 1659, ἡ Κατερίνα, σύζυγος πλέον του Μιχελέτου, ἀσθένησε σοβαρά, ὅπως ἀναφέρει σημείωμα του Α΄ Κώδικος τῆς μονῆς Παναγίας Βρυσιανῆς τῆς Σίφνου:

«1660 Ἰανουαρίου (;) Θύμιση ὅτι πού ἐπῆρε ἀφέντης ὁ προηγούμενος παπα-κύρ Νεκτάριος ἀπό τόν ἔκλαμπρον ἀφέντην Μιχελέτο Κοντόσταυλον ρεάλια ἑκατόν, τὰ ὁποῖα τὰ ἐμέτρησεν ἀφέντης

6. Ἰ. Δ. Ψαρά, Ἡ Ἄνδρος..., 37-38.

7. SCPF/SOCG 187, 440^r.

8. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, Τό Ἀρχιπέλαγος κατά τόν πόλεμο Τουρκίας-Βενετίας (1645-1669) καί οἱ ἀρχιερατικές ἐναλλαγές στίς ὀρθόδοξες ἐπισκοπές, στή «Μηλιακά». Ἀθήνα 1989, τόμος Γ', 56-58 καί σέ ἀνάτυπο.

9. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, Ὁ Νικολός Κωτάκης...

10. Ἀρχειοφυλ. Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων, Κώδιξ Νο 509.

Γιαννάκης Χαλεπής, τὰ ὅποια ρεάλια ἑκατόν ἦταξε τῆς παναγίας ἡ καιρά κατερίνα γυνή τοῦ αὐτοῦ ἀφέντι μηχελέτου, διὰ νά μὴν ἀποθάνη καί νά τὰ δώσῃ ὦ τοῦ θαύματος τὴν Τρήτην τὰ ἐδώσασι καί παρευθίς ἄρχησεν νά δῆδει ὄξο ἐκεῖνο τό σάπημα καί τὴν τετράδη παντελῶς ἐλευθερώθην ἀπὸ κείνον τό σάπημα. καί αὐτό εἰς θύμισην τοῦ θαύματος καί ὁ ἀφέντης ὁ μηχελέτος ἄς κάμη ὡς ὀρίζει»¹¹.

Ἀπὸ τό γάμο Μιχελέτου-Κατερίνας, γεννήθηκε τό 1661 στή Σίφνο ἕνας γιός, ὁ Ἀντώνιος, ὁ ὅποιος ὅμως ἔμεινε ὀρφανός ἀπὸ πατέρα πολὺ μικρός, κατὰ μαρτυρία τοῦ ἰδίου, ἔτους 1712:

«Ὅταν ἀπεβίωσε ὁ πατέρας μου, πρό 45ετίας, ἐγὼ ἤμουν ἡλικίας ἕξι ἐτῶν, καί εὐρισκόμουν ἐδῶ στή Βενετία, ὅπου μέ φυγάδευσαν, προκειμένου νά γλυτώσω ἀπὸ τοὺς Τούρκους ἐξ αἰτίας τῶν ὁποίων μάλιστα πέρασε στήν ἄλλη ζωὴ ὁ πατέρας μου, ἀπογυμνωμένος καί ἀπὸ ὅλα τα ὑπάρχοντά του»¹².

Δηλαδή ὁ Μιχελέτος Κοντόσταυλος ἀπεβίωσε τό 1667 ἀπὸ βασιμους τῶν Τούρκων. Ὁ ἀποστολικὸς ἐπισκέπτης Sebastiani, πού βρέθηκε στή Σίφνο τὸν Μάρτιο τοῦ ἔτους αὐτοῦ, ἔγραψε στήν ἔκθεσή του ὅτι ὁ «Micheleto Condostaulo, capo del isola» (= Ἐπίτροπος τοῦ νησιοῦ) ἦταν σοβαρὰ ἀσθενής στό κρεβάτι¹³.

Οἱ ἀνωτέρω μαρτυρίες βεβαιώνουν α) ὅτι ὁ Μιχελέτος μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Λογοθέτη (1659) καί τοῦ διαδόχου του στὸν ἐμπορικὸ Οἶκο Λογοθέτη (1659) καί τῆ διοίκηση τοῦ νησιοῦ Pietro Rosa (1662)¹⁴, ὡς ὁ πλέον ἔγκριτος τῶν προκρίτων, εἶχε ἀναδειχθεῖ σέ capo = πρῶτον Ἐπίτροπο ἢ Κυβερνήτη Σίφνου καί β) ὅτι ἀντιμετώπιζε σοβαρὰ προβλήματα μέ τοὺς Τούρκους. Γιὰ νά μὴν κινδυνέψει καί τό μονάκριβο παιδί του, ὁ Ἀντώνιος, τὸν ἔστειλε στή Βενετία, ὑπὸ τὴν προστασία τοῦ ἀδελφοῦ του Νικολοῦ. Μέ τὴ διαθήκη του μάλιστα, πού συνέταξε στή Σίφνο στίς 4 Ἰουνίου 1664, φρόντισε νά διασφαλίσει οἰκονομικῶς τὸν Ἀντώνιο μέ σημαντικὸ χρηματικὸ ποσόν πού εἶχε ἐπενδύσει «alla Cecha» (= τό Δημόσιο Ταμεῖο τῆς

11. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, «Ἡ Κυρία Βρυσιανή, ἡγουν συμβολή εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐν Σίφνω Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Γενεθλίου τῆς Θεοτόκου», Ἀθήναι 1966, 61 καί Συμεωνίδη, «Ἡ Κυρία Βρυσιανή, τὰ νεώτερα ἱστορικά στοιχεῖα», Ἀθήνα 1981, 40.

12. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, Ἀνδριακὰ Ἱστορικά Ἐγγραφα ἀπὸ Ἱταλικές Ἀρχεῖ-ακές Πηγές (1629-1723), «Ἀνδριακὰ Χρονικά», 22 (1994), 82.

13. SCPF/Visite e Collegi, vol. 32, 113'-118'.

14. Περὶ τοῦ Pietro Rosa βλ. ὀλίγα στοῦ Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, «Παρθένος Χαιρέτης», ὁ.π.

Βενετίας)¹⁵. Περί τὰ τέλη τοῦ 1666 ἢ ἀρχές τοῦ 1667 φαίνεται ὅτι ἔπεσε στά χέρια τῶν Τούρκων οἱ ὁποῖοι τόν κακοποίησαν καί ἔφθειραν τήν ὑγεία του μέ ἀποτέλεσμα νά μὴν ἀνθέξει καί νά ἀποβιώσει μετά τόν Μάρτιο τοῦ 1667.

5. Ὁ γιός του Ἀντώνιος ἔμεινε μόνιμα στή Βενετία, ὁ δέ θεῖος του Νικολός ἀνέλαβε τή διαπαιδαγώγηση καί τήν ἀνατροφή του. Μετά τὰ ἐγκύκλια μαθήματα ὁ Ἀντώνιος σπούδασε νομικά στό Πανεπιστήμιο τῆς Πάδοβας. Στίς πράξεις ἐγγραφῆς τῶν σπουδαστῶν τοῦ Πανεπιστημίου, φέρεται ἐγγεγραμμένος στούς Legisti (= νομικούς) κατά τὰ ἔτη 1675 (ἀριθ. ἐγγραφῆς 181) καί 1676 (ἀριθ. 510), ἀναφέρεται δέ ὡς Σίφνιος¹⁶.

Ὁ Νικολός Λεον. Κοντόσταυλος εἶχε ἀναλάβει ὑπό τήν προστασία του, μερικά χαρόνια πρὶν, καί ἄλλον νεαρό ἀπό τή Σίφνο, ἐξάδελφο τοῦ ἀνεψιοῦ του Ἀντωνίου, τόν Nicolo Rosa, τέκνο τοῦ ἀποβιώσαντος τό 1662 συνεργάτου του, ἐμπόρου τῆς Σίφνου καί διαδόχου τοῦ Οἴκου Λογοθέτη, Pietro Rosa καί τῆς ἄλλης ἐγγονῆς τοῦ Βασιλ. Λογοθέτη, Μαρίας Νικ. Κωτάκη. Μέ ἐνέργειες τοῦ Νικολοῦ Κοντόσταυλου, ὁ νεαρός Nicolo Rosa, καθολικοῦ δόγματος, σπούδασε στό Κολλέγιο Urbano τῆς Προπαγάνδας. Στίς 26 Σεπτεμβρίου 1671, ἔγραψε ὁ προστάτης του στούς ὑπευθύνους τῆς Προπαγάνδας «νά τοῦ δείξουν ἰδιαίτερη στοργή γιατί ἦταν καλός νέος, ἀπό τόν ὁποῖο ἡ Ἐκκλησία εἶχε νά περιμένει πολλά»¹⁷.

Ὁ Νικολός Κοντόσταυλος ἀνέπτυξε στή Βενετία μεγάλες δραστηριότητες καί ἀπέκτησε πολλά πλούτη. Κατοικοῦσε σέ πολυτελῆ κατοικία τῆς περιοχῆς San Severo (in Contrá di San Severo)¹⁸ καί διατηροῦσε γραμματεῖς γιά τή διεξαγωγή τῆς μεγάλης ἐμπορικῆς καί ἄλλης ἀλληλογραφίας του, πού περιλαμβάνει πολλές ἑκατοντάδες ἐγγραφα τῶν ἀρχείων τῆς Προπαγάνδας καί τοῦ Κρατικοῦ τῆς Βενετίας, ὅπως διεπίστωσα κατά τίς ἐκεῖ ἔρευνές μου. Δέν ἐπέτυχα ὁμως νά διακριβώσω ἂν ὁ ἴδιος ἀπέκτησε τέκνα καί πότε ἀκριβῶς ἀπεβίωσε. Μία ἀναφορά, γιά τό πρῶτο ζήτημα, στήν ἐκθεση τοῦ ἀποστολικοῦ ἐπισκέπτη Luigi Guarchi (ἔτους 1723), κατά τήν ὁποία «...ὁ ἀποβιώσας Nicolo, ἀδελφός τοῦ Micheleto Condostavlo, πα-

15. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, Ἀνδριακά Ἱστ. Ἐγγραφα..., 31-33.

16. Γ. Σ. Πλουμίδη, Αἱ πράξεις ἐγγραφῆς τῶν Ἑλλήνων σπουδαστῶν τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Παδοῦης, στήν «Ε.Ε.Β.Σ.», Ἀθήναι 1971, τόμος ΛΗ', 106-107.

17. SCPF/Scr. Rif. Congr./Arcipel., vol. 2^a, 238^v.

18. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, ὁ.π., 59-61.

ρήγγειλε μέ επίσημα έγγραφο στόν γιό του *dottore Nicolo...*»¹⁹, άποκαλύπτει ότι είχε γιό συνονόματό του, Nicolo, γεγονός πού μέ βάζει σέ σκέψεις άν τοῦτο είναι όρθό ή πρόκειται περί λάθους, άφοῦ δέν έγινε δυνατή ή διασταύρωση τής έν λόγω πληροφορίας, οὔτε μπόρεσα νά προσεγγίσω έγγραφο τής 7 Δεκεμβρίου 1690, περιγραφόμενο ως «δωρεά τοῦ *Nicolo Condostaulo* πρὸς τόν υἱόν του μέ ὑποχρέωσιν νά δίδεται τό τρίτον τής παραγωγής πρὸς τόν ναόν τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου»²⁰. Γιά τό δεύτερο ζήτημα, περί τοῦ πότε δηλαδή άπεβίωσε ό Νικολός Λεον. Κοντόσταυλος, νομίζω ότι τοῦτο συνέβη μετά τίς 27 Ἀπριλίου 1701, κατά τήν όποία συνέταξε τή διαθήκη του²¹.

6. Τέλος, περί τοῦ Γάσπαρου Κοντόσταυλου, πρωτότοκου γιοῦ τοῦ γενάρχη Λεονάρδου, οἱ πληροφορίες στίς πηγές είναι κυριολεκτικά άφθονες καί αναφέρονται στίς πολυποίκιλες δραστηριότητές του. άπό τίς όποίες άπεκόμισε πολλά κέρδη, ὥστε νά θεωρεῖται ό πιό πλούσιος των άδελφῶν Κοντόσταυλου. Πρώτην περί αὐτοῦ μνεία κάνει ό άποστολικός επισκέπτης φρά Bernardo da Parigi στήν, άπό 2 Αὐγούστου 1652, έκθεσή του, στήν όποία, αναφερόμενος στούς διακεκριμένους καθολικούς κατοίκους τής Ἁνδρου, σημειώνει: «*Gasparino Condostaulos, άνιψιός τοῦ επισκόπου Domenico Dellagrammatica*»²². Ὁ Γάσπαρος συνήψε δύο γάμους καί απέκτησε πέντε, τοῦλάχιστον, παιδιά. Δύο άγόρια άπό τόν πρῶτο γάμο, τούς Νικολό καί Λεονάρδο, δύο άπό τόν δεύτερο, τούς Michiel καί Alvisie καί μία θυγατέρα (άγνωστο άπό ποιόν γάμο), σύζυγο κατόπιν τοῦ, έκ Τήνου, Κων. Ἀλιπράντη²³. Ἦταν σκληροτράχηλος άνθρωπος, σύμφωνα μέ μαρτυρία τοῦ καθολικοῦ επισκόπου της Μήλου Camillis, ό όποίος, σέ επιστολή τής 20 Μαΐου 1672, έγγραφει:

«Αὐτός ό κληρικός τής Ἁνδρου (έννοεῖ τόν Zuane Dunavi) είναι πολύ άξεστος καί δέν σέβεται οὔτε αὐτόν τόν Θεό. θά είναι δέ ή αίτία νά καταστραφεί ή εκεί εκκλησία. Είναι προστατευόμενος τοῦ κ. Γάσπαρου Κοντόσταυλου, ανθρώπου τοῦ ιδίου φυράματος (*homo quasi dello stesso legnaio*), ό όποίος μέ τό νά έχει τήν τιμή νά λάβει μία ἢ

19. Αὐτόθι. ὁ.π., 82-83.

20. Πολέμη - Φώσκολο, ὁ.π., 129.

21. Αὐτόθι.

22. SCPF/Visite e Collegi, vol. 31.

23. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, ὁ.π., βλ. τά έγγραφα άριθ. 50, 66, 67 καί τήν περίληψη τοῦ έγγράφου άριθ. 47.

δύο έπιστολές σας (του Γραμματέως τής Προπαγάνδας), πιστεύει ότι είναι ο άποστολικός έπιτηρητής των έκκλησιών τής Ανατολής»²⁴.

Η αλήθεια βέβαια είναι ότι ο Γάσπαρος έδειξε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τις καθολικές έκκλησίες των νησιών και υπήρξε ευεργέτης τους με σημαντικά χρηματικά ποσά²⁵, άδιάφορο άν τουτο άποτελοῦσε τακτική ενέργεια για τή διατήρηση σχέσεων με τό Βατικανό χάριν των γενικωτέρων επιδιώξεών του. Τό 1669 έγκαταστάθηκε μονίμως στή Σίφνο, κατόπιν παρακλήσεως των κατοίκων νά αναλάβει τή διακυβέρνηση του τόπου («... *restando hora habitande in deta isola, cosi pregato da tutti quei popoli per loro governatore...*»). Τόν έπόμενο χρόνο ο Γάσπαρος επιλέχτηκε από τον πρεσβευτή τής Βενετίας στήν ΚΠολη Alvisè Molin ως πρόξενος τής Βενετίας στήν Κρήτη²⁶, θέση πού διετήρησε μέχρι τό 1684. Παράλληλα με τά καθήκοντα του προξένου, έξακολούθησε, με τήν ίδια ένταση, και τις έμπορικές του εργασίες στις Κυκλάδες, εύρισκόμενος πότε σ' αυτές, πότε στήν Κρήτη. Η κινητικότητα του αυτή τήν περίοδο, όπως προκύπτει από δεκάδες έγγραφα άποκείμενα στό Κρατικό Άρχείο Βενετίας, προκαλεί τον θαυμασμό. Οι περισσότερες από τις αναφορές του προς τον Βάιλο ΚΠόλεως, έχουν συνταχθεί στή Σίφνο, όπου, όπως φαίνεται, έξακολουθούσε νά διαμένει ή οικογένειά του, αλλά και στήν Τήνο, τήν Άνδρο και τή Σύρο.

Τά έν λόγω «προξενικά» έγγραφα του Γάσπαρου, ανερχόμενα σέ πολλές δεκάδες, περιέχουν πολύτιμα στοιχεία για τήν ιστορία των Κυκλάδων και τής Κρήτης και φανερώνουν τή σπουδαία και συγκεκροτημένη προσωπικότητά του. Μετά τό τέλος τής θητείας του στό προξενικό αξίωμα (1684), φαίνεται ότι δέν έζησε επί πολύ. Η τελευταία πληροφορία μας γι' αυτόν είναι τής 18 Άπριλίου 1686, κατά τήν όποία, εύρισκόμενος στήν Άνδρο, συνέστησε *beneficio* υπέρ του ιερέως Τζάνε Σουμμαρίπα²⁷, ένω τέσσερα χρόνια άργότερα αναφέρεται ως μακαρίτης²⁸.

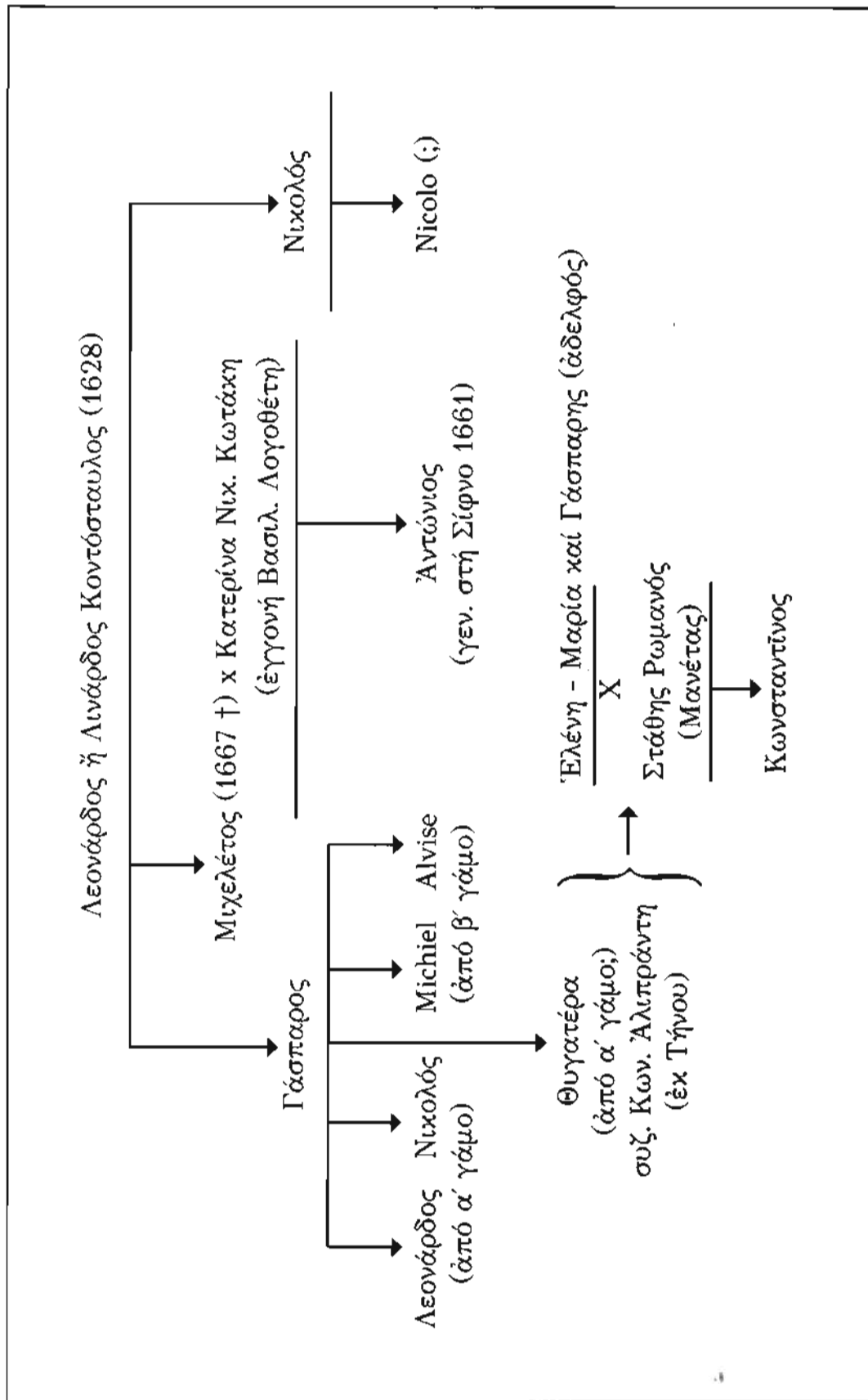
24. SCPF/Scr. Rif. Congr./Arcipel., vol. 2^a, 328^r.

25. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, ό.π., βλ. τό έγγραφο άριθ. 49 και Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, Οι Κοντόσταυλοι τής Άνδρου...

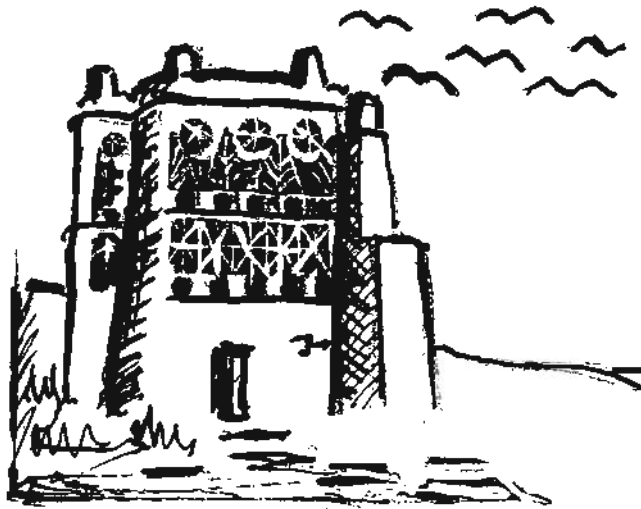
26. Έρρ. Μοάτσου, Τό Βενετικό Πρόξενείο Κρήτης επί Τουρκοκρατίας, περιοδ. «Θησαυρίσματα», Βενετία 1969, τόμ. 6ος, 237-256 και Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, ό.π., τό έγγραφο άριθ. 33.

27. Βλ. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, έγγραφο άριθ. 49.

28. Βλ. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, έγγραφο άριθ. 50. Άριθμό προξενικών εγγράφων του έχομε δημοσιεύσει στά «Σιφνιακά», 12 (2004), 43-92.

7. Πρέπει, τέλος, ν' αναφερθεί ότι ή οικογένεια Κοντόσταυλου είχε στενούς οικογενειακούς δεσμούς με εκείνην τών Δελλαγραμμάτικα τής Άνδρου. Υποθέτω ότι αδελφή του γενάρχη Λεονάρδου Κοντόσταυλου συζεύχθηκε μέλος τής οικογενείας Δελλαγραμμάτικα, άφου τά τέκνα του Λεονάρδου αναφέρονται ως άνιψιοί του καθολικού έπισκόπου Άνδρου Domenico Dellagrammatica καθώς και του Francesco Dellagrammatica²⁹. Παρά τούς συγγενικούς δεσμούς τους, μεγάλα οικονομικά συμφέροντα μεταξύ των μελών τών δύο οικογενειών, φαίνεται ότι έθεσαν σέ δεύτερη θέση τή συγγένεια μέ επικράτηση του άνταγωνισμού και τής έχθρότητας. Άλλωστε, τό φαινόμενο τής διαμάχης μεταξύ τών καθολικων στίς Κυκλάδες κατά τόν 17ο αιώνα, ήταν πολύ συνηθισμένο και άπετέλεσε, όπως έχω ήδη άποδείξει³⁰, τήν κύρια αίτια συρρικνώσεως τών καθολικων κοινοτήτων τών νησιών.

29. Βλ. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, ό.π. τά έγγραφα 13 και 23.

30. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, Τό Άρχιπέλαγος...

ΤΟ ΙΔΡΥΤΙΚΟ ΤΗΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΟΣ
ΤΩΝ ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ ΣΙΦΝΙΩΝ «Ο ΑΓΙΟΣ ΣΥΜΕΩΝ» [1929]

Τά απαιτούμενα κατά τόν Νόμο δικαιολογητικά γιά τήν ίδρυση τό έτος 1929 τής Ἀδελφότητος τῶν ἐν Πειραιεῖ Σιφνίων «ὁ Ἅγιος Συμεών», χειρόγραφα καί μόνο δακτυλογραφημένο τό Καταστατικό, ἀπεστάλησαν στό περιοδικό ἀπό φίλον ἐρευνητή, τόν ὁποῖο καί εὐχαριστοῦμε θερμά. Ἀποτελοῦσαν τόν ὑπ' ἀριθ. 675 Φάκελλον τοῦ Πρωτοδικείου Πειραιῶς, στό ἐξώφυλλο τοῦ ὁποίου ὁ τότε ὑπάλληλός του ἀνέγραφε, ἀπό λάθος του, προφανῶς, ὡς τίτλον τοῦ Σωματείου «ὁ Ἅγιος Σπυρίδων», ἐνῶ ὅλα τά περιεχόμενα ἔγγραφα ἔχουν τόν σωστό τίτλο: «ὁ Ἅγιος Συμεών». Ἐπειδή ὁμοίως οἱ Σίφνιοι τιμοῦμε ἀξιοπρεπῶς καί τούς δύο αὐτούς Ἁγίους (ὅπως καί ὅλους ἄλλωστε), τά δημοσιεύουμε ὡς ἔχουν ἀκριβῶς γιά λόγους ἱστορικούς καί μέ τή συμπλήρωση 87 χρόνων δραστήριας ζωῆς τοῦ Σωματείου.

Τό Καταστατικό, δυσκολοδιάβαστο ἀπό τήν ἐπήρεια τῶν χρόνων, ἀναγράφει ὅτι περιλαμβάνει 20 ἄρθρα, ἂν καί τοῦ λείπει ἓνα, τό ἄρθρο ἀριθ. 18, ἐπειδή κατὰ τή δακτυλογράφηση, ἀπό τό ὑπ' ἀριθ. 17 ἐπήγε ἀριθ. 19 καί 20.

Ἡ παροῦσα δημοσίευση ἔχει καί τήν ἐννοια πνευματικοῦ μνημοσύνου ὑπέρ τῶν ψυχῶν τῶν δεκαπέντε ἰδρυτικῶν μελῶν τής Ἀδελφότητος πού ἔθεσαν τότε τόν θεμέλιο λίθο τής δημιουργίας της.

ΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

1. - Ἡ αἴτηση πρὸς τό Πρωτοδικεῖο

«Ἐν Πειραιεῖ τῇ 10 Μαΐου 1929

Πρὸς
τόν Κον Πρόεδρον τῶν ἐν Πειραιεῖ
Πρωτοδικῶν

Ἐνταῦθα.

Λαμβάνομεν τήν τιμήν νά ὑποβάλλομεν συνημμένως ἀντίγραφον καταστατικοῦ εἰς διπλοῦν μετά λοιπῶν σχετικῶν τής ἰδρυθείσης Ἀδελφότητος ὑπό τῶν ἐνταῦθα κατοίκων Σιφνίων ὑπό τήν ἐπω-

νυμίαν Ἀδελφότης τῶν ἐν Πειραιεῖ Σιφνίων “ὁ Ἅγιος Συμεών” σκοπὸς τῆς ὁποίας εἶνε ἡ ἀλληλοβήθεια καὶ παρακαλοῦμεν Ὑμᾶς ὅπως ἐνεργήσητε ὅτι δεῖ καὶ ἐγκριθῆ συμφώνως τῷ Νόμῳ ἀποτελούμενον ἐξ 20 ἄρθρων.

Γνωρίζομεν δέ εἰς Ὑμᾶς ὅτι ἐξελέγη Ἐπιτροπὴ πρὸς ὑποβολὴν καὶ ἐγκρισιν ὑπὸ τῶν ἰδρυτῶν οἱ Ἀπ. Καλογήρου, Ἀντ. Ζαμαρίας, Ἰωάννης Χρυσίνης, Ν. Λαμπρινός, Ν. Σφακιώτης, Ἰ. Τσιριγώτης, Ν. Φαραύτης καὶ Ἀντ. Λεμπέσσης.

Διατελοῦμεν μετὰ τιμῆς

Ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς
Ἀ. Καλογήρου

Ὁ Γραμματεὺς
Ἀντ. Ζαμαρίας».

Σύστασις:

Ἀπόστ. Καλογήρου

Φωκίδος 25

2. - Τό Πρακτικὸ τῆς σύστασης

«Πρακτικόν

Ἰδρύσεως Ἀδελφότητος τῶν ἐν Πειραιεῖ Σιφνίων
ὁ “Ἅγιος Συμεών”.

Συνελθόντες σήμερον τῇ 6ῃ τοῦ μηνὸς Μαΐου 1929 καὶ ὥραν 10½ π.μ. ἰδρύσαμεν Ἀδελφότητα τῶν ἐν Πειραιεῖ Σιφνίων ὁ “Ἅγιος Συμεών”, ἐγκρίναντες καὶ τό Καταστατικόν τῆς Ἀδελφότητος ἀποτελούμενον ἐξ 20 ἄρθρων ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν Ἀδελφότης τῶν ἐν Πειραιεῖ Σιφνίων ὁ “Ἅγιος Συμεών” μέ ἔδραν τόν Πειραιά οἱ κάτωθεν ὑπογεγραμμένοι:

[Ἀκολουθοῦν 15 αὐτόγραφες ὑπογραφές τῶν προσώπων τοῦ ἐπομένου καταλόγου καί, μετ’ αὐτόν, δακτυλογραφημένο τό καταστατικὸ τῆς Ἀδελφότητος]».

3. - Τὰ ὀνόματα τῶν 15 ἰδρυτικῶν μελῶν

«Κατάλογος

τῶν ἰδρυσάντων τὴν Ἀδελφότητα τῶν ἐν Πειραιεῖ Σιφνίων
ὁ “Ἅγιος Συμεών”.

1. Ἀπόστολος Καλογήρου ὑπάλλ. Ἐθνικοῦ Τυπογραφείου Φωκίδος 25
2. Νικόλαος Ἡσαΐας ἐργοστασιάρχης-μηχανουργός Γραβιάς 20

Γραμμές
 Τριών Αδελφών τῶν ἐν Συρακῶν Ἑσπέρων
 «6. Ἄφροειχίμων»

Συνδεδωκέναι τῶν 6. ἁπομνηστικῶν Μαΐου 1929 ἡμερῶν
 10/2 ἡμ. ἰσοβάθην Ἄφροειχίμων τῶν ἐν Συρακῶν Ἑσπέρων
 ἰσθμίου Ἑσπέρων ἡμερῶν 7 τοῦ ἡμερῶν τῶν Ἄφροειχίμων
 ἡμερῶν ἐπισημασμένων ἐξ 20 ἡμερῶν ὑπὸ τὴν ἐπισημασμένην (Ἄφροειχίμων
 τῶν ἐν Συρακῶν Ἑσπέρων ὁ Ἄφροειχίμων) ἡμερῶν τῶν
 ἡμερῶν οἱ ἡμερῶν ἡμερῶν.

~~Ἄφροειχίμων~~ ἡμερῶν 25 ἡμερῶν ἡμερῶν
 ἡμερῶν ἡμερῶν 20. ἡμερῶν ἡμερῶν.
 ἡμερῶν. ἡμερῶν ἡμερῶν 5.

ἡμερῶν ἡμερῶν	ἡμερῶν 54
ἡμερῶν ἡμερῶν	ἡμερῶν ἡμερῶν
ἡμερῶν	ἡμερῶν 57
ἡμερῶν ἡμερῶν	ἡμερῶν 19 ἡμερῶν
ἡμερῶν	ἡμερῶν ἡμερῶν ἡμερῶν
ἡμερῶν	ἡμερῶν ἡμερῶν
ἡμερῶν	ἡμερῶν 58 ἡμερῶν ἡμερῶν
ἡμερῶν	ἡμερῶν 58 ἡμερῶν.
ἡμερῶν	ἡμερῶν ἡμερῶν ἡμερῶν
ἡμερῶν	ἡμερῶν ἡμερῶν
ἡμερῶν	ἡμερῶν 38.
ἡμερῶν	ἡμερῶν 38
	ἡμερῶν.

3. Ἰωάννης Τσιριγώτης	ιδιωτ. υπάλληλος	Σουρῆ 5
4. Νικόλαος Ψαραύτης	ἔμπορος	Λεωχάρους 19
5. Νικόλαος Σφακιώτης	Ἀνθυπολοχαγός Πεζικοῦ	Φρουραρχεῖον
6. Ἀντώνιος Ζαμαρίας	ιδιωτικός υπάλληλος	Μικρᾶς Ἀσίας
7. Γεώργιος Λεμπέσης	ύαλουργός	Θεσσαλονίκης 84
8. Ζαννῆς Φιλικός	διπλωμ. μηχανικός	Μεσολογγίου 58
9. Νικόλαος Λαμπρινός	Μηχανουργός	Ρόδου καί Πανόρμου
10. Ἀντώνιος Λεμπέσης	ιδιωτικός υπάλληλος	Θεσσαλονίκης 84
11. Ἰωάννης Χρυσίνης	τραπεζικός υπάλληλος	Μεσολογγίου 58
12. Ἄγγελος Ρικάρης	Μηχανικός	Κερατσίνι
13. Ἀπόστολος Λεμπέσης	Καφεπώλης	Ψαρρῶν καί Μεσολογγίου
14. Μιχαήλ Ζούλιας	βοηθός μηχανικοῦ	Γραβιάς 38
15. Γεώργιος Μπρουνιας	διπλωματ. μηχανικός	Γραβιάς 38»

«ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΝ

τῆς ἐν Πειραιεῖ Ἀδελφότητος τῶν Σιφνίων
“ὁ Ἅγιος Συμεών”

Σκοπός τῆς ἰδρύσεως

Ἄρθρον 1. Ἰδρύεται ἐν Πειραιεῖ Ἀδελφότης τῶν Σιφνίων ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν “Ἀδελφότης τῶν ἐν Πειραιεῖ Σιφνίων ὁ Ἅγιος Συμεών” σκοπός τῆς ὁποίας εἶναι ἡ ἐπικοινωνία καὶ ἀλληλοβοήθεια τῶν μελῶν, ἡ ἀδελφική ἀλληλεγγύη τῶν ἐνταῦθα καὶ ἀπανταχοῦ Σιφνίων, ἡ περίθαλψις παντός ἀπόρου μέλους ἢ μῆ, ἢ ἐκτέλεσις παντός κοινωφελοῦς ἔργου ἐν Σίφνω.

Μέλη

Ἄρθρον 2. Μέλη τῆς Ἀδελφότητος δύνανται νά εἶναι πάντες οἱ ἀποτελοῦντες τὴν ἐν Πειραιεῖ Σιφναϊκὴν παροικίαν, ἀνεξαρτήτου φύλου, ὡς καὶ οἱ ἐν Ἀθήναις καὶ περιχώροις διαμένοντες Σίφνιοι, κατόπιν προφορικῆς ἢ ἐγγράφου αὐτῶν αἰτήσεως, ὡς καὶ οἱ ἔχοντες Σιφνίας συζύγους. Ἀντεπιστέλλοντα δέ μέλη γίνονται οἱ ὅπουδήποτε τῆς Ἑλλάδος ἢ τοῦ ἐξωτερικοῦ διαμένοντες Σίφνιοι. Ὅμοίως δύνανται νά γίνῃ μέλος τῆς Ἀδελφότητος καὶ πᾶς πολιτευόμενος ἔχων πάντα τὰ ἐκ τοῦ καταστατικοῦ δικαιώματα πλὴν τοῦ ἐκλέγεσθαι.

Έγγραφή Μελῶν καὶ ὑποχρεώσεις

Ἄρθρον 3. Μέλη ἐγγράφονται πάντες οἱ ἐν τῷ ἄρθρῳ 2 διαλαμβανόμενοι. Ὅρίζεται μηνιαία συνδρομή, διὰ μὲν τὰ ἄρρενα μέλη δραγμαὶ 2.50, διὰ δέ τὰ θήλεα 1.50 καταβαλλομένη κατὰ τριμηνίαν ἢ ἑξαμηνίαν. Τὰ θήλεα μέλη ἔχουσι τὸ δικαίωμα μόνον τοῦ ἐκλέγειν, προκειμένου ὅμως περὶ ὀργανώσεων ἐορτῶν, ἐκδρομῶν, χορῶν κ.λπ. προτιμῶνται εἰς τὸν καταρτισμὸν τῶν σχετικῶν ἐπιτροπῶν.

Πόροι

Ἄρθρον 4. Πόροι τῆς Ἀδελφότητος, ἐκτὸς τῶν συνδρομῶν τῶν μελῶν εἶναι τὸ προϊὸν ἐκ διαφόρων ψυχαγωγικῶν ἐσπερίδων, ἀγορῶν, ἐορτῶν, ἐκδρομῶν κ.λπ. τῶν διοργανουμένων πρὸς ὄφελος τῆς Ἀδελφότητος, οἱ τόκοι τῶν εἰς τραπέζας κατατεθειμένων χρημάτων ἢ χρεωγράφων, οἱ τόκοι τῶν δανείων ἅτινα θὰ διαθέτῃ κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ Δ. Συμβουλίου, μὲ μεγαλύτερον ὄφελος καὶ μετ' ἀπόλυτον ἐξασφάλισιν ἢ ἐγγύησιν τρίτου, ἢ ἐγγύησιν τιμαλφοῦς. Τῶν τοιούτων δανείων προτιμῶνται τὰ μέλη. Ταῦτα δὲν θὰ ὑπερβαίνουσι τὸ ποσὸν τῶν 5.000 δραμῶν.

Δωρηταὶ καὶ Εὐεργέται

Ἄρθρον 5. Δύναται νὰ ἀνακηρύσσεται Δωρητῆς ὅστις προσφέρει ποσὸν δραμῶν 500-2000 καὶ Εὐεργέτης πᾶς ὅστις προσφέρει μεγαλύτερον ποσόν.

Βοηθήματα

Ἄρθρον 6. Ἐάν συμβῇ θάνατος ἀπόρου μέλους τὸ Ταμεῖον τῆς Ἀδελφότητος καταβάλλει εἰς τὴν οἰκογένειάν του δραγμαὶ 500-800 δι' ἄμεσα ἔξοδα κηδείας. Δύνανται νὰ παρέχωνται βοηθήματα εἰς ἄπορα μέλη καὶ μὴ, εἰς συμπατριώτας ὅταν παρίσταται ἀνάγκη. Πάντως ὅμως καὶ διὰ τὰς δύο ὡς ἄνω περιπτώσεις θὰ ἀποφασίζῃ τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον.

Γενικαὶ Συνελεύσεις

Ἄρθρον 7. Ἡ Γενικὴ Συνέλευσις τῶν μελῶν συνέρχεται κατ' ἔτος τὸ δευτέρον δεκαπενθήμερον τοῦ μηνὸς Φεβρουαρίου καλουμένης ὑπὸ τοῦ Προέδρου καὶ τοῦ Γεν. Γραμματέως πρὸ δέκα ἡμερῶν δι' εἰδικῶν πρὸς τοῦτο προσκλήσεων. Κατὰ ταύτην ὑποβάλλεται ἢ

Λογοδοσία τῶν πεπραγμένων τοῦ Διοικ. Συμβουλίου πρὸς ἔγκρισιν ὑπὸ τῶν μελῶν, ὡς καὶ ἡ ἔκθεσις τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς, ἣτις ἀπαρτίζεται ἐκ τριῶν μελῶν ὑποδεικνυομένων ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως. Ἐκτακτοὶ Συνελεύσεις καλοῦνται ὑπὸ τοῦ Προέδρου καὶ τοῦ Γεν. Γραμματέως ὅταν παρίσταται ἀνάγκη ἢ ἐὰν τοῦτο αἰτήσωσι τὸ 1/10 τῶν ἐνημέρων μελῶν. Ἀπαρτία θεωρεῖται καὶ διὰ τὰς δύο περιπτώσεις ἂν παρίσταται τὸ 1/2 τῶν μελῶν, εἰς περίπτωσιν δέ μὴ ἀπαρτίας συγκαλεῖται ἐκ νέου τοιαύτη ἐνὸς 15 ἡμερῶν μὲ ἀπαρτίαν ὅσοσδήποτε καὶ ἂν εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν παρευρισκομένων.

Διοίκησις

Ἄρθρον 8. Ἡ Ἀδελφότης διοικεῖται ὑπὸ Δ. Συμβουλίου ἀποτελουμένου ὑπὸ τοῦ Προέδρου καὶ 7 Συμβούλων ὡς προβλέπει ὁ Νόμος 281 τοῦ 1914, ἄρθρον 3. Τὸ Συμβούλιον ἅμα τῇ ἐκλογῇ του καὶ κατὰ πάροδον 3 ἡμερῶν συνέρχεται τὸ πρῶτον εἰς συνεδρίασιν καθ' ἣν ἐλέγει μεταξὺ τῶν Συμβούλων τὸν Γεν. Γραμματέαν, τὸν Ταμίαν καὶ τὸν Κοσμήτορα. Ἡ δέ θητεία τοῦ Δ. Συμβουλίου εἶναι ἐτήσια.

Ἀρχαιρεσίαι

Ἄρθρον 9. Κατὰ τὴν κατ' ἔτος Γεν. Συνέλευσιν τῶν μελῶν ἐκλέγεται διὰ ψηφοδελτίων καὶ μυστικῆν ψηφοφορίαν ὁ Πρόεδρος καὶ 10 μέλη διὰ τὸ ἀξίωμα τοῦ Συμβούλου ἐξ ὧν τὰ δύο ἀναπληρωματικά. Οἱ Σύμβουλοι δύνανται νὰ ἐπανεκλεγῶσιν. Δικαίωμα ψήφου ἔχουσι πάντα τὰ ἐνήμερα μέλη ἄρρενά τε καὶ θήγλεα. Ἐνήμερα μέλη λογίζονται ὅσα δέν ὀφείλουσι περισσότερον τῆς μιᾶς τριμηνίας συνδρομῆν. Δύναται νὰ ἐξασκήσῃ τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν καὶ πᾶν ἀντεπιστέλλον μέλος εὐρισκόμενον κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν Ἀρχαιρεσιῶν εἰς τὴν ἔδραν τῆς Ἀδελφότητος.

Καθήκοντα Δ. Συμβουλίου

Ἄρθρον 10. Τὸ Δ. Συμβούλιον ἐκτελεῖ τὰς ἀποφάσεις τῆς Γεν. Συνελεύσεως, ἐπιλαμβάνεται παντός ζητήματος ἀφορῶντος τὰ συμφέροντα καὶ τὸν σκοπὸν τῆς Ἀδελφότητος καθ' ὃν τρόπον ἤθελε κρίνει σκοπιμώτερον, ἀποφασίζει τὴν σύγκλησιν ἐκτάκτων Γεν. Συνελεύσεων, διαχειρίζεται τὴν περιουσίαν τῆς Ἀδελφότητος μετὰ πνεύματος εἰς ἄκρον ἐξυπηρετικῶν, θεωρεῖ τὸν ἐτήσιον ἀπολογισμόν, ὅστις λήγει ἐκάστην 31 Δεκεμβρίου καὶ πράττει πᾶν ὅτι ἀφορᾷ πρὸς τὸ καλὸν τῆς Ἀδελφότητος.

Συνεδριάσεις Δ. Συμβουλίου

Άρθρον 11. Τό Δ. Συμβούλιον συνέρχεται τακτικῶς ἅπαξ τοῦ μηνός, ἐκτάκτως δέ ὅταν παρίσταται ἀνάγκη πρὸς τοῦτο ἢ ἐάν τὸ αἰτήσωσι τὸ 1/3 τῶν μελῶν. Αἱ ἀποφάσεις λαμβάνονται κατὰ πλειοψηφίαν τῶν παρόντων, ἐν ἰσοψηφίᾳ δέ νικᾷ ἡ ψῆφος τοῦ Προέδρου. Θεωρεῖται δέ ἐν ἀπαρτία ὅταν παρίστανται τὰ 2/3 τῶν μελῶν. Μέλος τοῦ Δ. Συμβουλίου θεωρεῖται αὐτοδικαίως παρητημένον ὅταν ἀπουσιάσῃ ἀδικαιολογήτως εἰς τρεῖς τακτικάς συνεδριάσεις, ὅποτε ἀντικαθίσταται ἐκ τοῦ κατὰ σειράν ἐπιλαχόντος.

Καθήκοντα Προέδρου

Άρθρον 12. Ὁ Πρόεδρος ἐκπροσωπεῖ τὴν Ἀδελφότητα ἐνώπιον τῶν Δικαστηρίων καὶ πάσης ἄλλης ἀρχῆς ἢ καὶ ἐξωδίκως. Ὑπογράφει πάντα τὰ ἔγγραφα συνυπογράφοντος καὶ τοῦ Γεν. Γραμματέως. Προεδρεύει τῶν συνεδριάσεων τοῦ Δ. Συμβουλίου καὶ τῶν Γεν. Συνελεύσεων καὶ ἐν γένει πάσης ἐργασίας ἀφορώσης τὴν Ἀδελφότητα. Κατὰ τὰς συνεδριάσεις τοῦ Δ. Συμβουλίου καὶ τῶν Γεν. Συνελεύσεων δίδει καὶ ἀφαιρεῖ τὸν λόγον εἰς πάντα παρεκτρεπόμενον καὶ ἀνευλαβῶς φερόμενον. Ἐπαγρυπνεῖ διὰ τὴν ἀκριβῆ τήρησιν τοῦ Καταστατικοῦ, θεωρεῖ πᾶν ἔνταλμα πληρωμῆς, ἀναθέτει τὴν ἐκπροσώπησιν τῆς Ἀδελφότητος εἰς πρόσωπα κατάλληλα ἐκτὸς τῆς ἕδρας. Τὸν Πρόεδρον κωλυόμενον ἢ ἀπόντα ἀναπληροῖ ὁ ἐκ τῶν Συμβούλων λαβὼν τὰς περισσοτέρας ψήφους κατὰ τὰς Ἀρχαιρεσίας.

Καθήκοντα Γεν. Γραμματέως

Άρθρον 13. Ὁ Γεν. Γραμματεὺς φυλάσσει τὸ ἀρχεῖον καὶ τὴν σφραγίδα τῆς Ἀδελφότητος, διεξάγει τὴν ἀλληλογραφίαν, τηρεῖ βιβλίον Μητρώου τῶν Μελῶν, Πρωτόκολλον εἰσερχομένων καὶ ἐξερχομένων ἐγγράφων, βιβλίον Πρακτικῶν Δ. Συμβουλίου καὶ Γεν. Συνελεύσεων, ἅτινα φροντίζει ὅπως ἐκάστοτε ἐπικυροῦνται, προσυπογράφει καὶ σφραγίζει πᾶν ἔγγραφον τῆς Ἀδελφότητος. Τὸν Γεν. Γραμματέα ἀπόντα ἢ κωλυόμενον ἀναπληροῖ εἰς τῶν προθυμοποιουμένων πρὸς τοῦτο Συμβούλων.

Καθήκοντα Ταμίου

Άρθρον 14. Ὁ Ταμίας καθήκοντα ἔχει τὰ ἑξῆς: α) Νά, ἐνεργῆ πᾶσαν εἰσπραξίν τῶν εἰς τὴν Ἀδελφότητα πόρων ἐκδίδων ἀποδείξεις

είσπραξεως τῶν συνδρομῶν ἐκ διπλοτύπου βιβλίου μονογεγραμμένου ὑπὸ τοῦ Προέδρου καὶ φερούσας τὴν σφραγίδα. β) Νά ἐνεργῆ πᾶσαν πληρωμὴν ἐπὶ τῇ βάσει χρηματικοῦ ἐντάλματος ὑπογεγραμμένου ὑπὸ τε τοῦ Προέδρου καὶ τοῦ Γεν. Γραμματέως κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου. γ) Νά διαφυλάττη τὴν περιουσίαν τῆς Ἀδελφότητος, εἴτε εἰς χρῆμα εἶναι αὕτη, εἴτε εἰς εἶδος. δ) Τό εἰς χεῖρας του χρηματικόν ποσόν νά μὴ ὑπερβαίνῃ τὰς 2000 δραχμάς ὑποχρεούμενος τό ἐπὶ πλέον νά καταθέτῃ ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἀδελφότητος εἰς μίαν τῶν ἐνταῦθα ἀνεγνωρισμένων Τραπεζῶν. ε) Δέν δύναται νά ἀναλαμβάνῃ οὐδέν ποσόν ἐκ τῶν παρά ταῖς τραπέζαις κατατεθειμένων διὰ λογαριασμόν τῆς Ἀδελφότητος ἄνευ ἐγγράφου ὑπογεγραμμένου παρά τοῦ Προέδρου καὶ τοῦ Γεν. Γραμματέως καὶ ἐκδιδομένου κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ Δ. Συμβουλίου. στ) Ποσοστά λαμβάνει 3% ἐπὶ τῶν εἰσπράξεων τῶν προερχομένων μόνον ἐκ τῶν συνδρομῶν τῶν μελῶν. Διὰ πάντα ἄλλον πόρον δέν ἐπιτρέπονται ποσοστά. ζ) Εἰς τό τέλος ἐκάστου ἔτους συντάσσει καὶ ὑποβάλλει εἰς τό Συμβούλιον ἰσολογισμόν τῆς, καθ' ὃν τό ἔτος, διαχειρίσεώς του ὡς καὶ τὴν κατάστασιν τῆς περιουσίας τῆς Ἀδελφότητος μέ τὰς προκυφάσας ἀναγκαίας ἀποσβέσεις. η) Προκειμένου περὶ ζητήματος ταμιακῆς φύσεως δέν ἔχει ψῆφον. Δύναται, τῇ ἐγκρίσει τοῦ Δ. Συμβουλίου νά χορηγῆται μικρόν ποσόν καταλλήλως δικαιολογημένον εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ἤθελον εἰσπραχθῆ συνδρομαὶ ἐκτός τῆς ἔδρας. Τόν Ταμίαν ἀπόντα ἢ κωλυόμενον ἀναπληροῖ εἰς τῶν Συμβούλων τῇ ὑποδείξει καὶ τῇ εὐθύνῃ τούτου ἀλλ' ὄχι πλέον τῶν δύο μηνῶν μετὰ τὴν πάροδον τῶν ὁποίων ἐκλέγεται νέος τοιοῦτος.

Καθήκοντα Κοσμήτορος

Ἄρθρον 15. Ὁ Κοσμήτωρ καθήκοντα ἔχει τὴν τήρησιν τῆς εὐκοσμίας καὶ τάξεως κατὰ τὰς συνεδριάσεις τῶν Γεν. Συνελεύσεων, κατὰ τὰς τελετάς, ἐκδρομὰς καὶ ἑορτὰς τῆς Ἀδελφότητος.

Ἑορτὴ τῆς Ἀδελφότητος

Ἄρθρον 16. Ἡ Ἀδελφότης τελεῖ τὴν ἐπέτειον αὐτῆς τὴν 1 Σεπτεμβρίου δι' ἱερουργίας ἢ καὶ δι' ἐκδρομῆς τῶν μελῶν εἰς Σίφνον ἢ ἀλλαχοῦ.

Σφραγίς - Σημαία

Ἄρθρον 17. Σφραγίδα ἢ Ἀδελφότης ἔχει ἰδίαν φέρουσα κύκλω τὰς λέξεις "Ἀδελφότης τῶν ἐν Πειραιεῖ Σιφνίων ὁ Ἅγιος Συμεών"

1929 καί εις τό μέσον όμοίωμα του Άγίου Συμεώνος του Στυλίτου.
Έχει επίσης ιδίαν σημαίαν μέ τόν τίτλον τής Άδελφότητος.

Τροποποίησις Καταστατικοῦ

Άρθρον 19. Τό παρόν Καταστατικόν δύναται νά τροποποιηθῆ τό πρῶτον από τής ιδρύσεώς του μετά πάροδον δύο ἐτῶν από τής ἐγκρίσεώς του καί τῆ ἐγγράφω αἰτήσει του 1/2 τῶν μελῶν.

Διάλυσις

Άρθρον 20. Ἡ διάλυσις τής παρούσης Άδελφότητος δέν δύναται νά γίνῃ ἐφ' ὅσον μένουν 7 μέλη. Ἐάν δέ διαλυθῆ, ἡ περιουσία τής Άδελφότητος περιέρχεται εις ἓν ἴδρυμα τής περιφερείας τής ἔδρας [καί χειρόγραφα μέ μελάνι], ἢ ἔάν ὑπάρχη τοιοῦτον ἴδρυμα ἐν Σίφνω.

Ὁ Πρόεδρος τής ἐπιτροπῆς
Ἀπόστολος Καλογήρου

Ὁ Γραμματεὺς
Ἀντώνιος Ζαμαρίας».

ΣΥΜΜΕΙΚΤΑ

ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΔΙΑΦΟΡΑ

ΣΙΦΝΙΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

Συνεχίζουμε τή δημοσίευση ανεκδότων αναφορῶν τῶν διδασκάλων τῆς Σίφνου πρὸς τήν Κεντρική Διοίκηση, τόσο γιά προσωπικά ζητήματά τους (ἀπλήρωτους ἐπί μῆνες μισθοὺς τους), ὅσο καί γιά τήν ἐπικρατοῦσα στά Σχολεῖα τους εὐρυθμῆ ἢ ὄχι κατάστασι καί αἰτήματα γιά ἱκανοποίησή τους. Προέρχονται ἀπό τά Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους καί ἀνήκουν στή Συλλογή «Ἑλληνικό Σχολεῖο Σίφνου». Θυρίς 47, φάκ. 14 (Ἀπό 1 Μαρτ. 1833 - 18 Δεκ. 1834).

«Πρὸς τήν ἐπί τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καί τῆς Δημοσ. Ἐκπαιδεύσεως Γραμματεῖαν τῆς Ἐπικρατείας.

Κατά διάταξιν τῆς ὑπ' ἀριθ. 14 διευθυνθείσης ἐγκυκλίου πρὸς ἅπαντας τοὺς Διδασκάλους τῶν κατὰ τό Βασίλειον ἑλληνικῶν τε καί ἀλληλοδιδασκτικῶν καταστημάτων παρὰ τῆς Σ(εβαστῆς) ταύτης Γραμματ(είας), δι' ἧς προσκαλοῦνται νά πέμψωσι θετικὰς πληροφορίας περὶ τῆς ἐνεστώσης τῶν σχολείων καταστάσεως, ἀναφέρω λεπτομερῶς τά περὶ τῆς Δημοσίου Ἀλλ(ηλοδιδασκτικῆς) σχολῆς τῆς Νήσου μας, τῆς ὁποίας τήν θέσιν κρατῶ, ὄντα τά ἀκόλουθα.

Περὶ τά τέλη τοῦ Ὀκτωβρίου μηνός τοῦ παρελθόντος ἔτους 1832 συνελθόντες οἱ προκριτοδημογέροντες, οἱ τε τῶν σχολείων ἔφοροι εἰς τό Διοικητήριον, μέ ὑποχρέωσαν νά ἀναδεχθῶ τήν κοινήν Ἀλληλοδιδασκτικὴν σχολήν, παρόντος τοῦ Διοικητοῦ καί συνεργοῦντος. Ὑποκύψας δέ εἰς τοῦτο ὡς εἰς προσταγὴν τῆς κοινῆς μητρὸς Πατριδος μου, τήν ἀνεδέχθην ἔκτοτε, ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν νεόδμητος οὐσα καί νεοσύστατος, στερεῖται παντάπασιν ἀπάντων τῶν ὑλικῶν.

Συγχρόνως, ἐπειδὴ ἡ ἑλληνικὴ σχολή (ἧτις κατήντησεν ἐρείπιον) ἔτυχε νά μείνει καί χηρεύουσα Διδασκάλου, διὰ τοῦτο βιαζόμενος, ἀφ' ἑνὸς μὲν μέρους ὑπὸ τῆς παντελοῦς ἐλλείψεως τῶν ὑλικῶν τῆς Ἀλ-

ληλ(οδιδακτικῆς) Μεθόδου, ἀφ' ἑτέρου δέ ἀπό τὰς προτροπὰς τινων συμπολιτῶν μου, οἵτινες βαρέως ἔφερον τό νά βλέπουν τά τέκνα των τῇ δέ κακεῖσε περιφερόμενα, ἐδέχθην εὐχαρίστως τοὺς ἐλθόντας πρός ἐμέ ἑλληνοδιδασκομένους, συμποσομένους περί τοὺς 50, διδάσκων αὐτούς τό κατά δύναμιν (ὄπερ καί Θεῶ φίλον) τήν προγονικήν ἡμῶν διάλεκτον, ἕως ὅτου νά τακτοποιηθῇ καί ἡ Ἀλληλο(διδακτική) σχολή μέ τά συντείνοντα πρός φωτισμόν τῆς Νεολαίας ὑλικά καί ἡ ἑλληνική.

Ἦν δέ πεπεισμένος ὅτι ἡ Σ(εβαστή) ταύτη Γραμματεία θέλει μεσολαβῆσει πρός τήν Α.Μ., τόν λαμπρόν καί περικλεῆ ἡμῶν Μονάρχη, ὅπως χορηγηθῇ πόρος καί περί τοῦ ἐτησίου μου μισθοῦ (ἐπειδή διδάσκω σχεδόν ἀμισθί) καί περί τῆς ἐξοικονομήσεως τῶν ἐλλειπόντων ὑλικῶν.

Μένω μέ τό ἀνῆκον βαθύτατον σέβας.

Ἐν Σίφνῳ 1833, Μαρτίου 20

Ὁ Διδ(άσκαλος) τῆς Δημοσίου Ἀλληλοδ. Σχολῆς
Ἰωάννης Β. Μάτσας».

«Πρός τήν ἐπί τῶν Ἐκκλησιαστικῶν
καί τῆς Δημοσίου Ἐκπαιδεύσεως
Γραμματείαν τῆς Ἐπικρατείας.

Κατά τό παρελθόν φθινόπωρον τοῦ παρόντος ἔτους 1832 ἔτοιμος νά ἐκπλεύσω εἰς Σίκινον σχολάρχης κατά τήν ὁποίαν εἶχον μέ τοὺς Σικινίτας συμφωνίαν, προσκληθεῖς εἰς τό Διοικητήριον, ἐπεφορτίσθην μέ πλήρη συνέλευσιν τῶν τοπικῶν Ἀρχῶν καί μέ τήν συγκατάθεσιν τῶν συμπολιτῶν μου τό νά ἀναδεχθῶ τήν σχολαρχίαν τῆς Κοινῆς Ἀλληλοδιδ. σχολῆς τῆς Νήσου μας, ὑποκύψας δέ ὡς εἰς προσταγὴν τῆς φίλης μοι Πατρίδος, ἀνεδέχθην αὐτήν ἀπό πρώτης τοῦ παρελθόντος Νοεμβρίου, ἀφοῦ πρῶτον προεκήρυξαν δημοσίως οἱ ἐπίτροποι καί ἀπό τότε δέν ἔπαυσα τοῦ νά διδάσκω τήν ἀλληλοδιδ. Μέθοδον, ἀλλ' ὄχι μέ τήν ἀπαιτουμένην ἐντέλειαν διά τήν ἔλλειψιν τῶν ὑλικῶν.

Κατά τήν ἐποχὴν ἐκείνην, ἐπειδή διά τὰς περιστάσεις ἡ Ἑλληνική Σχολή ἔτυχε νά μείνη χηρεύουσα Διδασκάλου καί διά τοῦτο πολλοί τῶν ἑλληνοδιδασκομένων συνέτρεξαν πρός ἐμέ, κινούμενος ἀπό φιλοπατρισμόν, ἀνεδέχθην διπλοῦν βάρος, διδάσκων καί αὐτούς τήν προγονικήν ἡμῶν διάλεκτον τό κατά δύναμιν καί ἔχων τήν ἐλπίδα

τῆς ἀμοιβῆς τῶν πόνων μου εἰς μόνην τὴν Α.Μ., τὸν Σ(εβαστόν) καὶ περικλεῆ ἡμῶν Μονάρχην.

Ἐπειδὴ δέ (ὡς ἐκ τῶν ἀνωτέρω συνάγεται) κατήντησα εἰς τοιαύτην ἀπορίαν, ὥστε στεροῦμαι καὶ τῆς καθημερουσίου τροφῆς μου, διὰ τοῦτο θερμῶς παρακαλῶ τὴν Σ(εβαστήν) ταύτην Γραμματεῖαν περὶ τῆς πληρωμῆς τοῦ ἐκδεδουλευμένου μισθοῦ τῆς διδασκαλίας μου, τοῦ ὁποίου ἰσολογισμὸς ἀκριβῆς, κατὰ τὴν Διαταγὴν τῆς παύσεως Κυβερνήσεως, ἀντίγραφον τῆς ὁποίας πέμπεται παρὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Διδασκάλου, εἶναι ὁ ἑξῆς:

Ἀπὸ πρώτης Νοεμβρίου, ἀφ' ἧς ἀνεδέχθην τὴν σχολὴν μέχρι τῆς 20 Ἰανουαρίου δραχμαὶ	53 καὶ 33
Ἀπὸ δέ τῆς 20 Ἰαν. μέχρι τέλους Ἰουνίου δραχμαὶ	126 καὶ 67
τό ὅλον	180 0

Πρὸς τούτοις παρακαλεῖται ἡ Σ(εβαστή) αὕτη Γραμματεία παρὰ τῆς ἑλληνικῆς Νεολαίας τῆς Νήσου μας, νά χορηγήσῃ τὰ ἐλλείποντα ὑλικά, δηλ. βιβλιάρια ἐπιτομῆς τῆς Ἱερᾶς Ἱστορίας καὶ Χριστιανικῆς Κατηχήσεως, Πίνακας τῆς Γαλλικῆς Ἐταιρείας καὶ ὅσα ἄλλα ἐγκριθῶσι πρόσφορα πρὸς φωτισμὸν τῆς, ἣτις διὰ τοῦτο (ὡς καὶ ἡμεῖς ἅπαντες) δέν θέλει παύσει τοῦ νά ὑψώνει χεῖρας ἰκέτιδας πρὸς τὸν Ὑψιστον ὑπὲρ τῆς ἀκλονήτου στερεώσεως τοῦ Σ(εβαστοῦ) ἡμῶν ἀνακτος ἐπὶ τοῦ Βασιλικοῦ θρόνου τῆς Ἑλλάδος.

Μένω δέ μέ τὴν ἀνήκουσαν βαθυτάτην ὑπόκλισιν.

Ἐν Σίφνῳ 1833, Αὐγούστου 23.

Ὁ Δημόσιος Ἀλληλοδιδ. Διδάσκαλος Σίφνου
Ἰωάννης Β. Μάτσας».

«Πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν
καὶ τῆς Δημοσίου Ἐκπαιδεύσεως
Γραμματεῖαν τῆς Ἐπικρατείας.

Τὸν παρελθόντα Αὐγούστον τοῦ παύσαντος ἔτους ἀνεφέρθην διὰ τῆς τοπικῆς Ἀρχῆς πρὸς τὴν Σ. ταύτην Γραμματεῖαν περὶ τοῦ μισθοῦ τῆς διδασκαλίας μου παραστήσας ἐν συνόψει τὴν κατάστασιν τοῦ, ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν μου, κοινοῦ Διδακτηρίου καὶ ἀποκριθεὶς εἰς ὅσα προσεκλήθην διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 882.

Ἄλλά, παρ' ἐλπίδα, οὔτε ἀπάντησιν ἔλαβον, οὔτε λεπτόν τοῦ πρὸς ἐξοικονόμησιν ὀλίγου ἐκείνου μισθοῦ, διωρισμένου μέ διάταγμα τῆς παυσάσης Κυβερνήσεως, ἀντίγραφον τοῦ ὁποίου διευθύνθη συγχρόνως.

Καί ἐπειδὴ παρήλθον δεκαπέντε σχεδόν μῆνες, ἀφ' ὅτου ἀνεδέχθην τὰ ὁποία ἐπεφορτίσθην διὰ τοῦ παύσαντος Διοικητηρίου διδασκαλικά χρέη, μέ γνώμην τῆς τοπικῆς Ἀρχῆς καί μέ τὴν συγκατάθεσιν τῶν συμπολιτῶν μου καί ποτέ δέν ἔλαβον μισθόν διδασκαλικόν. κατήντησα εἰς τοσαύτην ἀμηχανίαν, ὥστε στέροῦμαι μεταξὺ τοσαύτης οἰκογενείας καί τῆς καθημερουσίου τροφῆς μου.

Διὰ ταῦτα θερμῶς παρακαλῶ πάλιν τὴν Σ. ταύτην Γραμματείαν περὶ τῆς πληρωμῆς τοῦ δεδουλευμένου μου μισθοῦ καί περὶ τῆς ἀποστολῆς τῶν ἀναγκαίων ὑλικῶν. τὰ ὁποία δῖς καί τρίς ἐζήτησα δι' ἀναφορᾶς μου πρὸς φωτισμόν τῶν μικρῶν παιδίων τῆς Νήσου μας.

Εὐέλπις ὅτι θέλω τύχῃ τῶν δικαίων μου, μένω μέ τό ἀνήκον βαθύτατον σέβας.

Ἐν Σίφνῳ 1834. Ἰαννουαρίου 23

Ὁ κοινός Ἀλλ. Διδ. Σίφνου

Ἰωάννης Β. Μάτσας».

«Πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν
καί τῆς Δημοσίου Ἐκπαιδεύσεως
Γραμματείαν τῆς Ἐπικρατείας.

Σπεύδει κατά χρέος ἡ Ἐφορεία αὕτη ν' ἀναφέρῃ εἰς τὴν Γραμματείαν ταύτην, ὅτι ὁ διδάσκαλος τῆς ἐνταῦθα κοινῆς Ἑλληνικῆς Σχολῆς μή δυνηθεῖς νά λάβῃ οὐδαμῶς ἀπὸ τοῦς ὀφειλομένους μισθοῦς του πρὸς ἐξοικονόμησιν του, ἠναγκάσθη νά παραιτηθῇ τοῦ ἔργου του ἀπὸ τὸν παρελθόντα Αὐγούστον.

Τὴν βλαβεράν δέ ταύτην ἀργίαν τῆς σχολῆς ὑποφέρουσα μέ καιρίαν λύπην τῆς ἡ Ἐφορεία ἐζήτησε πολλάκις παντοιοτρόπως νά τὴν ἀποσοβῆσῃ. ἀλλ' εἰς μάτην ἐκοπίαζε διὰ τό ἀνώμαλον τῶν περιστάσεων πρό τῆς ἐπ' αἰσίσις ἀφίξεως τῆς Α.Μ. τοῦ Σεβαστοῦ ἡμῶν Ἄνακτος. Ὅθεν καί κατά συνέπειαν τῶν ἀγαθοποιῶν σκοπῶν αὐτοῦ ὑπέρ τῆς τοῦ ἔθνους ἠθικῆς ἀναμορφώσεως, ὑποδεικνυομένης διὰ τῶν ὑπ' ἀριθ. 14 Ἐγκυκλίων τῆς Γραμματείας ταύτης καί τὴν θερμὴν αἴτησιν τῶν φιλομαθῶν ἐγκατοίκων, προ-

τρέψασα τόν διδάσκαλον τῆς εἰρημένης Ἑλληνικῆς Σχολῆς Κύριον Γεώργιον Ψαραύτην, ἐπανελάβε τό ἔργον του ἀπό τὰς ἀρχάς τοῦ ἱσταμένου μηνός.

Εἰδοποιεῖται λοιπόν ἐγκαίρως ἡ Γραμματεία αὕτη διά νά λάβῃ πρόνοιαν διά τήν πληρωμήν τῶν μισθῶν τοῦ διδασκάλου τούτου τῶν ὀφειλομένων διά δέκα τέσσαρας μήνας καί τῶν δουλευθησομένων ἀπό τὰς ἀρχάς τοῦ ἐνεστῶτος μηνός καί ἔτους, ἀνά 60 φοίν(ικας) κατά μῆνα.

Τό Ἀλληλοδιδασκτικόν Σχολεῖον τῆς Νήσου ταύτης ὄν καί αὐτό εἰς σχολήν, διότι ὁ διδάσκαλος του κ. Δ. Σταυριανός εἶχε παύσει τοῦ ἔργου του πρό ἑνός σχεδόν ἔτους, ἡ Ἐφορεία αὕτη ἀντεκατέστησεν εἰς αὐτό διδάσκαλον τόν κύριον Ἰ.Β. Μάτσαν κατ' αἴτησιν τῶν κατοίκων τῶν Χωρίων, ἐπί ὑποσχέσει νά τόν ἐξοικονομοῦσιν εἰς τά πρός τό ζῆν οἱ γονεῖς τῶν διδασκομένων παιδῶν ἕως οὔ ἀποκατασταθέντων τῶν πραγμάτων φθάσῃ νά λαμβάνῃ ἀπό τήν Σ(εβαστήν) Κυβέρνησιν τόν διατεταγμένον μισθόν ὄντα φοίνικας εἴκοσι κατά μῆνα. Ὅθεν καί παρακαλεῖται ἡ Γραμματεία νά λάβῃ καί περί τῆς μισθοδοσίας ταύτης πρόνοιαν.

Ὅσον δέ περί τῆς ἠθικῆς καί ὕλικῆς καταστάσεως τῶν Σχολείων τούτων ἡ Ἐφορεία εἰδοποίησε τοὺς διδασκάλους αὐτῶν μέ τήν ἐγχείρησιν τῶν ὑπ' ἀριθ. 14 Ἐγκυκλίων τῆς Γραμματείας διά νά τήν ἐκθέσωσιν ἀκριβῶς, διά νά τήν στείλῃ κατόπιν.

Περί δέ τῶν κατ' Αὐγούστον τοῦ 1832 σταλέντων βιβλίων ἀπό τήν Γραμματείαν ταύτην διά τὰ εἰρημένα Σχολεῖα διά τῶν ὑπ' ἀριθ. 448, 454, 456, ἡ Ἐφορεία δέ τὰ ἐπερίλαβεν εἰσέτι, οὔτε τήν τοῦ Κομητᾶ Ἐγκυκλοπαιδείαν, σταλεῖσαν ἴσως κατά Μάρτιον τοῦ 1831 ἔτους, διό καί δέν ἔκαμεν ἡ Ἐφορεία αὕτη τήν ἀπαιτουμένην ἀπάντησιν τῆς περιλαβῆς των.

Ἐλπίζομεν ἐν βεβαιότητι, ὅτι εἰς τήν εὐτυχῆ ταύτην ἐποχὴν τῆς Α.Μ. τοῦ Σεβαστοῦ ἡμῶν Κυρίου καί Βασιλέως οἱ διδάσκαλοι λαμβάνοντες ταχτικῶς τοὺς διωρισμένους μισθοὺς των, δέν θέλουν λάβῃ τοῦ λοιποῦ εὐλογοφανῆ ἀφορμὴν παραιτήσεως τοῦ ἔργου των τήν ἔλλειψιν διά νά ζημιοῦται ἐκ διαλειμμάτων τόν καιρόν τῆς ἡ Νεολαία.

Μένομεν δέ μέ τό προσῆκον σέβας.

Ἐν Σίφνῳ τήν 4 Μαρτίου 1833

Οἱ Ἐφοροὶ τῶν Σχολείων

τῆς Ν(ήσου) Σίφνου.

= † ὁ Σίφνου Καλλίνικος».

«Πρός τήν ἐπί τῶν Ἐκκλησιαστικῶν
καί τῆς Δημοσίου Παιδείας Γραμματείαν
τῆς Ἐπικρατείας.

Νομίζων χρέος μου νά ἐκθέτω ἀπό καιρόν εἰς καιρόν τήν κατάστασιν τῆς ἐνταῦθα Ἑλληνικῆς Σχολῆς, τῆς ὁποίας εἰμί διδάσκαλος, σπεύδω νά ἀναφέρω εἰς τήν Γραμματείαν ταύτην τά ἀκόλουθα.

Ὅτε ἠναγκάσθην νά παύσω τό διδασκαλικόν ἔργον μου, ἀπ' ἀρχῆς 7βρίου τοῦ παρελθόντος ἔτους, διά τάς ὁποίας προέκθεσα εἰς τήν Γραμματείαν ταύτην εὐλόγους αἰτίας, οἱ κατά τά χωρία μαθηταί μου ἐδιδάσκοντο ἀπό τόν ἐκεῖ ἀλληλοδιδασκτικόν Διδάσκαλον Ἰωάννην Βιτορίου Μάτσαν, ὅστις ἐλάμβανεν ἰδιαιτέρως ἀπό τούς διδασκομένους, τόν ὅποιον μ' αὐτούς ἐσυμφώνησεν μηνιαῖον μισθόν.

Ὅταν δέ ἡ Ἐφορία τῶν ἐνταῦθα παιδευτικῶν καταστημάτων κοινοποίησεν εἰς ἐμέ τήν ὑπ' ἀριθ. 14 Σεβαστήν διαταγήν τῆς Γραμματείας ταύτης μ' ἐπροσκάλεσε νά ἀναλάβω τά χρέη μου τήν 1 τοῦ παρελθόντος Μαρτίου, τά ὁποία καί ἀνεδέχθην εὐθύς, εἰδοποίησεν ἐγκαίρως καί τόν ἀλληλοδιδασκτικόν διδάσκαλον νά περιορισθῆ εἰς μόνον τό ἀλληλοδιδασκτικόν ἔργον καί νά ἀφίση τοῦ λοιποῦ τούς διδασκομένους τήν Ἑλληνικήν Γλῶσσαν νά φοιτῶσιν εἰς τήν κοινήν Ἑλληνικήν Σχολήν. ὡς καί πρότερον, διά νά γίνεται ἡ ἐπιθυμητή πρόοδος ἀμφοτέρων τῶν σχολείων.

Παρατηρῶ ὅμως ὅτι ὁ διαληφθεὶς διδάσκαλος, ἐνῶ φέρει ὄνομα ἀλληλοδιδασκτικοῦ καί κατέχει τό Κοινόν Ἀλληλ. σχολεῖον μέ μισθόν τῆς Κυβερνήσεως, ἐξακολουθεῖ νά διδάσκη εἰσέτι καί τούς πλησίον αὐτοῦ κατοικοῦντας μαθητάς τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, λαμβάνων ἀπ' αὐτούς μισθόν ἰδιαιτέρον, τό ὅποιον ὄχι μόνον ἐμποδίζει τήν πρόοδον τῶν διδασκομένων τήν Ἑλληνικήν Γλῶσσαν, ἀλλά ζημιοῖ καί τούς διδασκομένους τήν Ἀλληλοδιδασκτικήν, διότι δέν μένει καιρός εἰς τόν διδάσκαλον νά ἐκτελῆ καθ' ὅλην τήν ἔκτασιν τά χρέη του, ἀναγκασμένος νά μερίζηται πότε εἰς τούτους, καί πότε εἰς ἐκείνους, καί ἀφ' ἑτέρου μέρους ἐμποδίζει καί τήν ταχεῖαν σύναξιν τῶν ἐκ τῶν χωρίων μαθητῶν, συνεργομένων κατ' ὀλίγους, καί ἐκ διαλειμμάτων.

Ὅθεν, ἐκπληρῶν τό χρέος μου, παρακαλῶ τήν Γραμματείαν ταύτην νά ἐπιταχύνῃ τήν διόρθωσιν τῆς ἀταξίας ταύτης, μένω μέ τό βαθύτατον σέβας.

Ἐν Σίφνῳ τῇ 15 Ἀπριλίου 1833

Ὁ διδάσκαλος τῆς Ἑλλην. Σχολῆς
Γ. Ψαραύτης».

«Πρός τήν ἐπί τῶν Ἐκκλησιαστικῶν
καί τῆς Δημοσίου Ἐκπαιδεύσεως
Β. Γραμματείαν τῆς Ἐπικρατείας.

Ἐγγίζει ἤδη ἡ συμπλήρωσις τριῶν χρόνων, καθ' οὓς ἐξακολουθῶν τό διδασκαλικόν ἔργον εἰς τήν Κοινήν Ἑλληνικήν Σχολήν τῆς Σίφνου, δέν ἠξιώθην νά λάβω ποτέ μισθόν. Τήν ἐκ τούτου ἀπορίαν καί ἔνδειάν μου ἐξετραγώδησα πολλάκις πρός τήν Σ(εβαστήν) Γραμματείαν μέ πολλάς καί ἀλλεπαλλήλους πρός αὐτήν ἀναφοράς μου, ἥτις παρατηρήσασα τήν τοιαύτην κατάστασιν, εὐηρεστήθη νά ἐξαποστείλῃ πρός ἐμέ δραχμάς ἑκατόν ἐξήκοντα, ἦτοι 160, τάς ὁποίας ἔλαβον διά τῆς Β(ασιλικῆς) Νομαρχίας τῶν Κυκλάδων τόν παρελθόντα νοέμβριον τοῦ 1833.

Γνωρίζω ἀληθινά τήν ὁποίαν ἡ Σ. Γραμματεία ἔχει πρόνοιαν περί μισθοδοσίας τῶν διδασκάλων, ἐνασχολουμένη εἰς τό νά παρηγορήσῃ γενικῶς τήν δυστυχίαν των μέ τήν ἐξόφλησιν τῶν μισθῶν αὐτῶν, ἀπό τῆς ἐλεύσεως τοῦλάχιστον τῆς Α.Μ. καθῶς ἐνίσχυσε τάς ἐλπίδας μας ἡ ὑπ' ἀριθμ. 561 ἐγκύκλιος αὐτῆς τῆς 19 Ἰουλίου 1833. καί δέν ἔπρεπε νά ἐνοχλῶ αὐτήν συνεχῶς, ἀλλά τά πολυώδυνα πάθη μου, παντάπασιν ἀθεράπευτα μέ βιάζουσι νά προστρέξω πάλιν πρός τήν Σ. Γραμματείαν, ἀπό τήν ὁποίαν ἐλπίζω τήν ποθεινήν θεραπείαν καί ἀνακούφισιν τῶν πόνων μου. Ἔως τώρα ἐξοικονομοῦσα τήν οἰκογένειάν μου δανειζόμενος πότε ἀπό τόν ἕνα, πότε ἀπό τόν ἄλλον, καί ἐνῶ τόν ἕνα ὑποσχόμενος ταχείαν ἀπόδοσιν τῶν πρός ἐμέ δανεισθέντων, καί εἰς τόν ἄλλον παραχωρῶν, ὅ,τι ἐκ τῶν μικρῶν ὑποστατικῶν μου ἠδύνατο νά ἀσφαλίσῃ τό δάνειόν του.

Σκεπτόμενος πολλάκις κατ' ἐμαυτόν καί παρατηρῶν τήν ἀπορίαν μου, ἔβλεπα καλόν νά ἀφίσω τό ἔργον μου, ἀλλ' ἐνθαρρυνόμενος ἐξ ἐναντίας ἀπό τάς ἀνά χειρας μου ἐγκυκλίους τῆς Σ(εβαστῆς) Γραμματείας, δεικνύων σέβας καί ὑπακοήν ὡς πιστός ὑπήκοος, μ' ὄλα τά δειγμάτα τοῦ πατριωτισμοῦ, ἐπροτίμων νά γείνω μᾶλλον παρανάλωμα καί θῦμα ἐλεεινόν τῆς (κενῆ) παρά νά παρεκτραπῶ ὀλίγον ἀπό τά χρέη μου.

Ἄς κρίνῃ λοιπόν ἡ Σ. Γραμματεία εἰς πόσῃν ἀμηχανίαν εὐρίσκομαι, ἔχουσα ἀκριβεῖς πληροφορίας ὅτι εἰς διάστημα σχεδόν τριῶν χρόνων ἔλαβον μόνον δραχ. 160, ἄνθρωπος πένης ἐκ πένητος, ὑστερημένος χρηματικῆς καί κτηματικῆς καταστάσεως, καί τό χεῖριστον, τρέφων γυναῖκα καί τέκνα.

Διά τοῦτο καταφεύγων πρὸς τὴν Σ. Γραμματεῖαν παρακαλῶ
θερμῶς νὰ ρίψῃ τὸ φιλόανθρωπον βλέμμα της εἰς ἐμέ τὸν δυστυχῆ,
εὐαρεστηθεῖσα νὰ ἐπιταχύνῃ τὴν ἀποπλήρωσιν τῶν μισθῶν μου ἀπὸ
τῆς ἐλεύσεως τοῦλάχιστον τῆς Α.Μ. μέχρι τέλους Μαΐου τοῦ τρέχο-
ντος ἔτους, κατὰ τὸν ὁποῖον ἐγκλείω λογισμόν, διὰ νὰ ἐξοικονομήσω
προσωρινῶς διὰ τούτων τὴν ἀθλίαν μου οικογένειαν,
μένω μὲ σέβας βαθύτατον.

Ἐν Σίφνῳ τῇ 2 Ἰουνίου 1834

Ὁ διδάσκαλος τῆς ἐν Σίφνῳ Ἑλλην. Σχολῆς
Γεώργιος Ψαραύτης».

Ἐπὶ τοῦ λευκοῦ περιθωρίου τῆς πρώτης σελίδος τῆς ἀναφορᾶς τοῦ
Γ. Ψαραύτη, ὁ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κ.τλ. Γραμματεὺς σημείωσε:

«Διευθύνεται πρὸς τὸν Νομάρχην τῶν Κυκλάδων διὰ νὰ ἐνεργήσῃ
περὶ τῆς πληρωμῆς του ἄχρι τέλους Μαΐου μισθόν τοῦ ἀναφερο-
μένου ὅ,τι σύμφωνον μὲ τὰ προδιαταχθέντα. Ἐν Ναυπλίῳ τῇ 18
Ἰουνίου 1834.

Ὁ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησ. κτλ. Γραμματεὺς
(Τ.Σ.) ὑπογραφή

Οἱ ὀφειλόμενοι διδασκαλικοὶ μου μισθοὶ ἀπὸ 20 Ἰανουαρίου
1833 μέχρι τέλους Μαΐου τοῦ 1834.

Ἀπὸ τῆς 20 Ἰαν. 1833 μέχρι	Ἔλαβον διὰ τῆς Βασιλ. Νομαρ-
τέλους Μαΐου τοῦ 1834 πρὸς τεσ-	χίας τῶν Κυκλάδων κατὰ τὴν
σαράκοντα ὀκτώ δραχ. κατὰ μῆνα 784	ἀνά χεῖρας μου διαταγὴν 160
Νὰ λάβω ἔτι πρὸς ἐξίσωσιν	<u>624</u>
	784

Ἐν Σίφνῳ τῇ 31 Μαΐου 1834

Ὁ Διδάσκαλος τῆς Ἑλληνικῆς Σχολῆς
Γεώργιος Ψαραύτης».

ΠΟΙΚΙΛΕΣ ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ

ΠΙΝΑΞ

Ἀπολογισμοῦ τῆς χρήσεως 1857 τοῦ, ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δ(ημοσίου) Ἐ(κπαιδεύσεως) Ὑ(πουργείου).

Ἄρθρον 14.

Διὰ μισθοδοσίαν διδασκάλων ἐψηφίσθ.	Δρχ. 244.100
ἐδαπανήθησαν	» 203.068,45
περίσσευμα	<u>41.031,55</u>

προερχόμενον ἐκ τῶν ἐξῆς:

.....
.....

– Κατὰ δρχ. 72, 12 ἐκ τοῦ κατὰ τὸν μῆνα Σεπτέμβριον μισθοῦ τοῦ ἐν Λαμία σχολαρχοῦντος διδασκάλου Γ' τάξεως Ἰωάννου Ζηλήμονος ἀπουσιάσαντος ἐν ἀδείᾳ μὲν ἐπὶ 15 ἡμέρας, ἄνευ ἀδείας δὲ ἐπὶ πέντε ἡμέρας.

– Κατὰ δρχ. 195,60 ἐκ τοῦ μισθοῦ τοῦ διδασκάλου Πάρου Ἰωάννου Βάου, ἀπόντος ἐν ἀδείᾳ ἀπὸ 4 Σεπτ. μέχρι 3 Δεκεμβρ.

– Ἐκ τοῦ σχολείου Ἀνδριτζαίνης εἰς τὸ ὅποιον ἀπὸ 15 Ὀκτωβρίου μέχρι τέλους Δεκεμβρίου ὑπῆρχε διδάσκαλος α' τάξεως ὁ Φ. Ἰ. Ράμφος.

– Ἐκ τοῦ σχολείου Μήλου, εἰς τὸ ὅποιον ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου μέχρι 25 Μαρτίου δὲν ὑπῆρχε διδάσκαλος.

Ἐπιχορηγήσεις:

– Δρχ. 160 διὰ τὸ Σχολεῖον Σίφνου ἀπὸ 1 Σεπτ. - τέλους Δεκ. ἀνά δρχ. 40 κατὰ μῆνα.

– Δρχ. 120 διὰ τὸ Σχολεῖον Μήλου ἀπὸ 1 Σεπτ. - τέλους Δεκ. ἀνά δρχ. 30 κατὰ μῆνα.

[ΠΗΓΗ: ΓΑΚ./ΠΡΩΤΟΚ. Δ'-Δ'-5]

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

Τῶν ἐντός καί ἐκτός τοῦ Κράτους ὑποτρόφων διά τό ἔτος 1857.

– Κεφ. Β', ἄρθρ. 7 παρασκευαζόμενοι διά τόν Κληρον.

6. Παναγ. Ἰ. Παγώνης, ἐκ Πάρου

Ἵπότροφοι τακτικοί

6. Ι.Γ. Ἐξαρχόπουλος Ἄμουργός

25. Ἄνδρ. Ν. Ψαράκης Πάρος

46. Μιχαήλ Κρίσπης Πάρος

24. Μαρία Κονταρίνη Μύκωνος

Ἵπότροφοι ἐκ τῶν τόκων διαφορῶν
κληροδοτημάτων ἐντός τοῦ Κράτους

4. Ἰωάννης Ἀγιουτάντης Κύθνος

15. Δομένικος Προβελέγγιος Σίφνος

37. Ἀριστόδημος Γρυπάρης Σίφνος

68. Μιχαήλ Γρυπάρης Σίφνος

81. Μιχαήλ Βαμβακερός Σίφνος

Ἐκτός τοῦ Κράτους

5. Ἀριστείδης Κυπριανός Πάρος

6. Π. Καλλιβούρτζης Νάξος

[ΠΗΓΗ: ΓΑΚ/ΠΡΩΤΟΚ. Δ'-Δ'-5]

ΠΙΝΑΚΕΣ

Ἐκ τοῦ γενικοῦ ἐλέγχου τῆς ἐτησίας προόδου τῶν μαθητῶν τοῦ
Α' ἐν Ἀθήναις Γυμνασίου τοῦ ἔτους 1888-89.

Μαθηταί Δ' τάξεως

(μεταξεταστέοι)

13. Ἰωάννης Διαλεισιμᾶς, πατρίς Σίφνος, ἡλικία 15, διαγωγή κοσμιω-
τάτη, ἐπάγγελμα γονέων: ὑπάλληλος, ἐπανεξεταστέος εἰς τά Γαλλικά.

Β' Γυμνασίου

Μαθηταί Β' τάξεως

(μὴ προσελθόντες ἢ ἀποφοιτήσαντες)

10. Γεώργιος Α. Πρεζάνης, πατρίς Σίφνος, ἡλικία 14, Διαγωγή -
ἐπαγγ. γον. ὑπάλληλος. Ἀπεφοίτησεν.

Γ' Γυμνασίου

Μαθηταί Α' τάξεως (προβιβασθέντες)

1. Δημ. Ί. Φιλικός, πατρίς Σίφνος, ηλικία 13, διαγωγή καλλίστη, έπαγγ. γονέως μεταπράτης, γεν. βαθμός: πάνυ καλῶς 9^{2/50}.

Β' τάξεως (προβιβασθέντες)

1. Ίωάννης Ν. Στυλιανού, πατρίς Σίφνος, ηλικία 14, διαγωγή καλλίστη, έπάγγελμα γον. μάγειρος, γεν. βαθμός κάλλιστα 9^{40/50}.

Άπορριφθέντες

11. Σταμάτιος Ν. Γαϊτάνος, πατρίς Σίφνος, ηλικία 15, διαγωγή καλλίστη, έπαγγ. γον. γεωργός [άπεφοίτησε τήν 10 Φεβρ.].

[ΠΗΓΗ: ΓΑΚ/Γεν. Διευθυντήριον]

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

Τῶν Δημοτικῶν Σχολείων ἀρρένων τα ὅποια ἐβοήθησεν ἡ Κυβέρνησις κατά τό ἔτος 1857.

ΝΟΜΟΣ ΚΥΚΛΑΔΩΝ

<u>ΣΧΟΛΕΙΟΝ</u>	<u>βοηθ. ΠΟΣΟΝ</u>	<u>πληρωθέν</u>
194. Σύρου	540	510
195. Μυκόνου	360	360
196. Κέα	540	540
197. Κύθνου	480	480
198. Δρυοπίδος	480	440,68
199. Σερίφου	480	480
200. Μήλου	480	480
201. Ἀδάμαντος	480	480
202. Σίφνου	600	600
203. Κιμῶλου	480	480
204. Φολεγάνδρου	480	480
205. Σικίνου	480	480
206. Τήνου	540	540
216. Ναούσης	480	458
217. Πάρου	320	319,92
218. Μαρπίσης	480	494,30

[ΠΗΓΗ: ΓΑΚ/ΠΡΩΤΟΚ. Δ'-Δ'-5]

ΙΩΑΝΝΗ ΑΓΓΕΛΕΤΟΥ ΑΒΡΑ,
ΕΛΛΗΝΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ
ΔΥΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Ὁ Ἰωάννης Ἀβραῆς, τέκνο τοῦ Διδασκάλου Ἀγγελέτου Ἀβραῆ, γεννήθηκε στή Σίφνο τό ἔτος 1840. Γιά τίς σπουδές του δέν γνωρίζομε λεπτομέρειες, μόνον ὅτι ὡς ἑλληνοδιδάσκαλος δίδαξε καί ἀνέπτυξε μεγάλη πατριωτική δράση σέ διάφορες πόλεις τῆς Μακεδονίας: Κοζάνη, Σιάτιστα (1870-1874), Τσοτύλι, Θεσσαλονίκη, γιά λίγο στήν Κωνσταντινούπολη (Σχολή Χάλκης) καί στά νησιά Σέριφο, Νάξο, Ἰθάκη, Κίμωλο καί Σίφνο, στήν ὁποία δίδαξε ἀπό τό 1895-1911, ὅποτε καί συνταξιοδοτήθηκε. Ἀπό τά ἰδρυτικά μέλη τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου «Παρνασσός» καί ἔνθερμος ἀπόστολός του γιά τήν πραγματοποίηση τῶν σκοπῶν τοῦ ἱστορικοῦ Συλλόγου. Ὡς συνταξιούχον, διδάσκαλο, ἔγραψε ἡ ἐφημερίδα «Σίφνος» (24 Μαΐου 1914) «τό Κοινοτικόν Συμβούλιον Ἀπολλωνίας ἐξελέξατο Γραμματέα τόν κ. Ἰωάννην Ἀβράν, συνταξιούχον ἑλληνοδιδάσκαλον, ἐκ τοῦ χωρίου Ἐξάμπελα, ὁμοθύμως καί παμψηφεί. Ἡ ἐκλογή τοῦ κ. Ἀβρά Γραμματέως τιμᾶ ὅσον ἔνεστι τοῦ Συμβουλίου τήν ἀντίληψιν καί τήν ἀμεροληψίαν, ἀποβλέψαντος εἰς τήν ἱκανότητα καί χρησιμότητα τοῦ ἀνδρός, ὅστις, ἐκτός τῶν ἄλλων προσόντων, φέρει καί τήν ἀξίωσιν ὅτι, ἐν χρόνοις παλαιοῖς, ἐδίδαξεν εἰς τά Σχολεῖα τῆς Κοζάνης καί πολλάς ἐκεῖθεν προσέφερεν ὑπηρεσίας εἰς τόν Ἑλληνισμόν τῶν περιχώρων, ὡς Ἀπόστολος τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου “Παρνασσός”, διά τήν φώτισιν αὐτοῦ καί τῆς θερμῆς φιλοπατρίας ἣτις τόν χαρακτηρίζει». Ἀπεβίωσε σέ ἡλικία 85 ἐτῶν, τό 1825.

Ὁ διδάσκαλος Ἀβραῆς, ὡς ἀνήσυχο πνεῦμα πού ἦταν, ὑπῆρξε καί ἀρθρογράφος τῆς πρώτης ἐφημερίδας τοῦ νησιοῦ μας «Σίφνος» γιά θέματα κοινωνικοῦ-τοπικοῦ καί μή ἐνδιαφέροντος, δύο ἀπό τά ὁποία ἐπιλέξαμε νά δημοσιεύσουμε ἐδῶ, τά ἑξῆς:

Α΄. Σύγκριση εὐεργετῶν

«Μετά τόν θάνατον τοῦ μεγάλου τέκνου τῆς ἡρωϊκῆς Μεγαλονήσου Κρήτης, τοῦ ποιήσαντος δευτέρα Πατρίδα τήν μικράν Σίφνον,

ἐν ἣ κατὰ τὴν Μεγάλην Ἐπανάστασιν τοῦ '21 κατέφυγεν ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν γενέτειρα Κρήτην, τοῦ κληροδοτήσαντος εἰς τὴν ἡμετέραν Πατρίδα Σίφνον κληροδότημα ὅπως ἰδρυθεῖ Σχολεῖον Θηλέων καὶ ὅπερ κληροδότημα, ὡς καὶ ἄλλοτε ἐγράψαμεν διὰ τὴν ἀκηδῖαν, ἵνα μὴ τι ἄλλον εἴπωμεν, τῶν ἰθυόντων τότε τὰ τῆς πατρίδος ἡμῶν ἀπώλετο, μετὰ τὴν ἀφ' ἡμῶν, λέγω, ἀπέλευσιν τοῦ ἀειμνήστου ἐκείνου ἀνδρός, τοῦ Μιχαήλ Λουκάκη, ἔζησαν καὶ ἀπέθανον πολλοὶ ἐνταῦθα, οἵτινες ἔζησαν μὲν πλούσιοι, ἀπέθανον δὲ πτωχοί, ἀφήσαντες ὀπισθεν αὐτῶν ὡς μόνα κληροδοτήματα αἰώνιον ἀνάθεμα καὶ ἐρείπια ἐφ' ὧν κἄθηνται, δίκην Μαρίων ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς Καρχηδόνας τὰ τέκνα αὐτῶν· παρήγορον ἔστρεφε ὄμμα ὁ Σίφνιος ἐπὶ τῶν πολυταλάντων τέκνων τῆς πατρίδος αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ἀδελφῶν Γρυπαρῶν Νικολάου καὶ Ἀριστοδήμου τὰ βέλτιστα προοιωνιζόμενος καὶ προσδοκῶν παρ' αὐτῶν ὅσα τὰ προμνημονευθέντα τέκνα τῆς Πατρίδος τῶν ὑπεσχνοῦντο μὲν ὡς ἄν τις ἐλάμβανον ἀνάγκην ἀναβάθρας ὅπως ὑψωθῶσι καὶ δοξασθῶσιν ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς τῶν ἀνθρώπων. Ὑφούμενοι δὲ καὶ δοξαζόμενα ἐλησμόνουσιν ἢ μᾶλλον ἀνέβαλλον τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ὑπεσχημένων. Μετὰ ἐθνικῆς ἡμῶν ὑπερηφανείας μανθάνομεν ὅτι ὁ πρεσβύτερος τῶν ἀδελφῶν Γρυπαρῶν, ὁ ἰατρός Νικόλαος, καταλείπει τὸ ἥμισυ τῆς εἰς αὐτὸν ἀνηκούσης περιουσίας εἰς τὸ Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον καὶ οὐχὶ εἰς τὴν γενέτειρα Σίφνον ὡς πάντες προσδοκῶμεν, προτιμήσας νὰ ἵπταται τὸ ὄνομά του εἰς τὴν αἰωνιότητα μετὰ τῶν Μεγάλων Εὐεργετῶν τοῦ Πανεπιστημίου καὶ οὐχὶ Μεγάλου Εὐεργέτου τῆς μικρᾶς Σίφνου Μ. Λουκάκη. Καὶ ὄντως πρέπει ἡ Πατρίς ἡμῶν νὰ σεμνύνεται, διότι ἀφοῦ ἀπὸ τῆς Ἀρχαιότητος δὲν ὑστέρησεν οὔτε μεγάλων ἐπιστημόνων, οὔτε μεγάλων πολεμιστῶν, οὔτε στρατιωτῶν τοῦ Χριστοῦ, ἔστερεῖτο ὅμως μεγάλων Εὐεργετῶν, ἤδη ἀναδεικνύονται καὶ τοιοῦτοι ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν, δὲν θέλομεν δὲ γράφοντες σήμερον νὰ μειώσωμεν τὰ ἀγνά καὶ φιλοπάτριδα αἰσθήματα τοῦ νεωτέρου Γρυπάρη κ. Ἀριστοδήμου προτρέποντες αὐτὸν ὅπως φανῇ μετριοφρονέστερος τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ τιμηθῇ τὸ λαμπρὸν τέκνον τῆς Πατρίδος του Πολυμήτιος Ὀδυσσέως τὸν Ὀθωνα Σταθάτον, ὅστις μέγα μέρος τῆς περιουσίας του διέθεσεν ὑπὲρ τῆς ἰδιαιτέρας αὐτοῦ Πατρίδος ἰδρύσας, ἐν μέσῃ Ἰθάκῃ, Σχολὴν Ἐμποροναυτικὴν ὠφελῶν οὕτω καὶ τὴν ἰδιαιτέραν αὐτοῦ πατρίδα, τὴν Ἰθάκην καὶ τὴν καθόλου πατρίδα Ἑλλάδα, ἰδρύων καὶ αὐτὸς Ναόν ἢ τῶν Μουσῶν, ἢ τῆς Ἐργάνης Ἀθηνᾶς, ἢ Γεωργικὸν τινα σταθμὸν ἐν τῇ μικρᾷ ἡμῶν πατρίδι Σίφνω, ἵνα τὰ τέκνα αὐτῆς, ἰδίως τὰ θήλεα μὴ ἐκπατρίζωνται

ζητοῦντα πόρον ζωῆς ἐν ταῖς μεγαλοπόλεσι τῆς Ἀνατολῆς, ἐν αἷς καὶ μέγιστοι ἠθικοὶ κίνδυνοι τὰ παρακολουθοῦσιν. Ἰω. Ἀβραῆς».

Ἐφημ. «Σίφνος», φ. 19 Ἰουλίου 1910.

Β'. Ἐρευνητές τῆς Ἑλληνικῆς Χλωρίδος

«Ἀξιότιμε κ. Διευθυντά τῆς ἐφημερίδος “Σίφνος”

Μετ' ἀπορίας μου, οὐ τῆς τυχούσης, ἀνέγνωσα εἰς τό ὑπ' ἀριθ. 7135 φύλλον τῆς “Ἐστίας” διατριβὴν πλήρη ἐπαίνων εἰς τὸν ἐρευνητὴν τῆς Ἑλληνικῆς Χλωρίδος ἀοίδιμον Εὐγένιον Χάλατζυ, οὐδεμίαν δέ μνεῖαν κάμνει ὁ διατριβογράφος καθηγητῆς τῆς Βοτανικῆς ἐν τῷ Ἀθῆνῃσι Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ Σπ. Μηλιαράκης περὶ τοῦ ἐκ Σιατίστης τῆς Μακεδονίας καταγομένου ἱατροφιλοσόφου ἀειμνήστου Γεωργίου Ρουζίου ἀκμάσαντος περὶ τὰ τέλη τῆς 17ης καὶ τὰς ἀρχάς τῆς 18ης ἑκατονταετηρίδος, ὅστις δικαίως πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὁ πρῶτος ἐρευνητῆς τῆς Μακεδονίας ἰδίως Χλωρίδος, τοῦ ὁποίου ἡ Συλλογὴ κεῖται ἐν τῇ ἐν Σιατίστῃ, οἰκίᾳ τοῦ ἐκεῖ Ἀλῆ Πασσᾶ τεπελενλῆ, ἀκμάσαντος ὀπλαρχηγοῦ τῆς πατρίδος αὐτοῦ Σιατίστης Νιόπουλου, ὅστις διὰ τῆς νοημοσύνης καὶ ἀνδρείας του ἐκράτησε τὴν Σιάτισταν ἀνεξάρτητον ἀπὸ τὸν τρομερὸν Ἀλῆν. Ὁ ἀείμνηστος Γ. Ρουζίος ἔχει τιμηθεῖ διὰ τοῦ τίτλου τοῦ Ἱατροφιλοσόφου διὰ διπλώματος Ἀκαδημίας τινός τῆς Ἑσπερίας Εὐρώπης καί, ἂν δέν μέ ἀπατᾶ ἡ μνήμη, τῆς Ἀκαδημίας τῆς Βιέννης, καθ' ὅσον μετὰ τῆς Αὐστρίας ἦτο τότε ἡ Μακεδονία εἰς ἐμπορικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν ἐπικοινωνίαν.

Τὴν ἐν λόγῳ συλλογὴν ἐζήτησα νὰ ἐξαγοράσω παρὰ τῶν κληρονόμων τοῦ Νιόπουλου ὅπως τὴν προσφέρω εἰς τό ἡμέτερον Πανεπιστήμιον, ἀλλὰ δέν τό κατῶρθωσα διότι ἐθεωρεῖτο ὡς οἰκογενειακόν κειμήλιον Ἱερόν. Καί δέν παραξενεύομαι τόσον μέ τόν κ. Μηλιαράκην, ὅσον μέ τοὺς συμπολίτας τοῦ ἱατροφιλοσόφου κ. Γ. Ρουζίου σοφοὺς καθηγητάς κ.κ. Θεόδωρον Μανούσην καὶ Νικόλαον Ἀργυριάδην, οἵτινες ἀμφότεροι εἶχον καθῆκον νὰ κάμωσι μνεῖαν τοῦ σοφοῦ συμπολίτου αὐτῶν Γ. Ρουζίου. Σήμερον δέ, ὅτε ἡ Σιάτιστα ἀποτελεῖ μέρος τῆς μεγαλυθείσης Ἑλλάδος, εἶμαι βέβαιος ὅτι ἐάν ζητηθῆ παρὰ τῶν κληρονόμων τοῦ Νιόπουλου ἡ Συλλογὴ αὕτη διὰ τοῦ Γυμνασιάρχου Σιατίστης κ. Ἰω. Πακία ἢ ἄλλου τινός ἐκ μέρους τοῦ Πρυτάνεως ἢ τῆς Κυβερνήσεως θέλει δοθῆ, ἅτε εἰς ἐκείνους μέν οὔσα ἄχρηστος, εἰς δέ τό Ἔθνος! δόξα καὶ τιμὴ, καθόσον εἰς τὸν κατάλογον τῶν λογίων τοῦ δουλεύοντος Ἔθνους ἡμῶν θέλει προστεθῆ μία Ἐξοχότης, εἰς ἐπὶ πλέον ἀδάμας. Ἰω. Ἀβραῆς».

ΔΥΟ ΑΚΟΜΗ ΠΡΟΞΕΝΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΤΟΥ ΓΑΣΠΑΡΗ ΚΟΝΤΟΣΤΑΒΛΟΥ

Στόν τόμο 12 (2004), 43-92, δημοσιεύσαμε τήν ἐργασία «*Ὁ Governatore τῆς Σίφνου Γάσπαρος Κοντόσταβλος, ὁ Ἄνδριος, πρόξενος τῆς Βενετίας στήν Κρήτη*» καί 22 προξενικά ἔγγραφα του μέ πολύ ἐνδιαφέρουσες πληροφορίες τῆς περιόδου 1671-1674 πρὸς τόν προϊστάμενό του Βάϊλο τῆς Βενετίας στήν Κωνσταντινούπολη. Παλαιότερα, στό ἐνδιαφέρον περιοδικό «*Αἰγαιοπελαγίτικα Θέματα*», τεύχος 18, Ἰουλίου-Σεπτεμβρίου 1990, 7-9, εἶχαμε δημοσιεύσει ἄλλα τρία ἔγγραφα του πρὸς τόν Βάϊλο, προερχόμενα ἀπό τήν ἴδια Πηγή, δηλ. τό Κρατικό Ἀρχεῖο Βενετίας (ASV), Bailo C. φάκ. 114. Ἀπό τά τρία αὐτά ἔγγραφα ἀναδημοσιεύονται ἐδῶ δύο ἀπό τά «*Αἰγαιοπελαγίτικα*» (ἐνῶ τό τρίτο εἶναι δημοσιευμένο στόν ἀνωτέρω τόμο τῶν «*Σιφνιακῶν*» μέ ἀριθ. 5).

«*Ἐκλαμπρότατε,*

Ἐνῶ ἐτοιμαζόμεουν νά ἀναχωρήσω γιά τήν Κρήτη, στό ὑπουργημα πού μου ἀναθέσατε, ἔφθασε ξαφνικά, τήν ἴδια ὥρα, μέ εἰδικόν ἀπεσταλμένον τοῦ ἐξοχ. καπετάν πασαῖ, ἐπείγουσα ἐντολή μέ τήν ὁποία μέ διέταξε νά προέλθω στήν ἄμεση ἐξόφληση τῶν φορολογιῶν πού εἶχαν ἐπιβληθεῖ στά νησιά Κέα, Θερμιά καί Σίφνο, διαφορετικά νά μεταβῶ στή Χίο ἐνώπιον τῆς ἐξοχότητός του. Προκειμένου νά ἀποφύγω δυσάρεστες συναντήσεις ἀπεφάσισα νά πληρώσω, ἂν καί δέν εἶχα οικονομικήν εὐχέρεια· ἔτσι, γιά νά προφυλάξω τό γόητρο τοῦ ἀξιώματός μου, ἀναγκάσθηκα νά ἀπογυμνωθῶ καί ἀπό τά ἀκίνητα καί ἀπό τά χρηματικά μου κεφάλαια. Τώρα λοιπόν εὐρίσκομαι χωρίς ἀκίνητη καί χρηματική περιουσία, ἀλλά καί σέ ἀδυναμία νά πιέσω τά ἀνωτέρω νησιά, γιατί δέν θέλω νά καθυστερήσω νά μεταβῶ στήν ἔδρα μου. Γι' αὐτόν τόν λόγο στέλνω τόν κομιστή τῆς παρουσίας μέ τή θερμή παράκληση νά τύχῃ τῆς προστασίας τῆς ἐξοχότητός σας μέ τήν ἐκδοση γραπτῆς διαταγῆς τοῦ ἀνωτέρω καπετάν πασαῖ πού θά τή συνοδεύουν δύο ἱκανοί τσαούσηδες μέ τήν

έντολή νά συγκεντρώσουν ἀπό τά νησιά αὐτά ὅσα μοῦ χρεωστοῦν μέ ἐνυπόγραφες χρεωστικές ὁμολογίες τους. Μέ τόν τρόπο αὐτό ἐλπίζω νά τακτοποιηθεῖ σύντομα ἡ ὑπόθεσή μου καί νά ἀνταπεξέλθω στά ἰδιωτικά καί δημόσια καθήκοντά μου.

Ἐχοντας ὁ ἐξοχότατος κ. Taghiare τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας προσδιορίζει κατά τήν ἐδῶ επίσκεψή του τήν ἐτήσια φορολογία τῶν ἀκινήτων τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς Ἄνδρου, τῆς ἐπίσκοπῆς Σίφνου καί τῶν δικῶν μου στό νησί τῆς Ἄνδρου, σύμφωνα μέ τά ὅσα διαλαμβάνουν τά ἀντίγραφα τῶν χοτζετιῶν πού ἐπιβεβαιώνουν τά ὅσα ἀπεφάσισε, παρακαλῶ ἰδιαιτέρως τήν ἐκλαμπρότητά σας νά μεριμνήσει νά ἐπικυρωθοῦν μέ σουλτανικό διάταγμα γιά νά ἐξουδετερωθεῖ τό μένος τῶν Ἑλλήνων πού εἶναι πάντοτε ἀντίθετοι στό Λατινικό δόγμα καί ὅσο ποσόν ἀπαιτηθεῖ σχετικῶς ἔχω ἐξουσιοδοτήσει τόν ἀντιπρόσωπό μου νά τό πληρώσει. Καταὑποχρεωμένος ἐκ τῶν προτέρων στήν ἐκλαμπρότητά σας, ἔγραψα ἤδη στή Ρώμη, στούς σεβασμιοτάτους τῆς Ἁγίας Προπαγάνδας.

Ἐπίσης, σᾶς παρακαλῶ θερμά νά μεριμνήσετε μέ τόν γνωστό ἱερό ζῆλο σας νά διατηρηθεῖ στά Χανιά τό γυναικεῖο μοναστήρι τοῦ δόγματός μας, πού εἶχε παραχωρηθεῖ ἀπό τόν ἐξοχ. προκάτοχό σας, γιατί, μὴ ἔχοντας γραπτή ἄδεια λειτουργίας του, ὁ Μεγάλος Βεζύρης, κατά τήν επίσκεψή του στά Χανιά, ἔδωσε διαταγή νά σφραγισθεῖ ἡ πόρτα του, ὅπως θά ἔχετε ἤδη πληροφορηθεῖ ἀπό τόν δραγουμάνο κ. Grillo καί τόν κ. Rigone, καί αὐτό θά εἶναι ἓνα ἐπίτευγμα ἄξιο θεϊκῆς ἀνταποδόσεως, ἀφοῦ δέν ἔχουμε ἐκκλησία γιά τήν τέλεση τῆς θείας λατρείας στήν Κρήτη.

Καθικετεῦω τήν ἐξοχότητά σας νά δεχθεῖτε νά χορηγήσετε τό ἀξίωμα τοῦ προξένου Ἄνδρου καί Μυκόνου στόν κύριο Κωνσταντῖνο Ἀλιπράντη, γαμβρό μου, ταπεινότατο ὑπήκοο μέ μεγάλες ἰκανότητες καί πείρα στή δημόσια ὑπηρεσία. Ὅχι γιά οἰκονομικό του ὄφελος, ἀλλά μόνο γιά τιμή καί ἠθική ἰκανοποίησή του, ὡς πρόξενος δέ θά μπορέσει μέ τό μπεράτι του νά ζήσει ἄνετα χωρίς ἀντιξοότητες.

Ὅφείλω ἀκόμη νά ἐνημερώσω τήν ἐξοχότητά σας ὅτι οἱ κουρσάροι μέ σημαία τῆς Μάλτας καί τοῦ Λιβόρνου κακοποιοῦν καί λεηλατοῦν χωρίς φόβο Θεοῦ καί χωρίς νά λογαριάζουν τούς λοιπούς πρίγκιπες καταληστεύοντας ἀκόμη καί τούς Βενετούς ὑπηκόους, ἀπό ἐμένα δέ τόν ἴδιο ἄρπαξαν μία φρεγάτα γεμάτη ἐμπορεύματα^ε καί αὐτούς τούς φτωχοῦς ναῦτες της. Δέν μπορῶ νά πιστέψω ὅτι τά ναυτιλιακά τους ἔγγραφα ἐπιτρέπουν νά διαρπάζουν καί νά

ληστεύουν τούς υπηκόους τών φίλων πριγκίπων. Ίσως σχετικές προτάσεις τῆς ἐκλαμπρότητός σας θεραπεύσουν αὐτό τό κακό.

Πολλοί υπήκοοί μας, πού ἔχουν ἀποκατασταθεῖ καί διαμένουν μονίμως στά νησιά, ὑποχρεώνονται νά πληρώνουν κεφαλοχάρατσο, κατά παράβαση τών διομολογήσεων, σύμφωνα μέ τίς ὁποῖες οἱ Βενετοί υπήκοοι δέν πληρώνουν σέ ὀλόκληρο τό ὀθωμανικό κράτος. Ὑποθέτω ὅτι δέν εἶναι δύσκολο στήν ἐκλαμπρότητά σας νά ἐξασφαλίσει διάταγμα τοῦ καπετάν πασαῖ, ὥστε οἱ υπήκοοι, κάτοικοι τών νησιῶν, νά ἀπαλλαγοῦν ἀπό αὐτήν τήν ὑποχρέωση, γεγονός πού θά εἶναι πρὸς τιμῆν σας καί πράξη ἐξαιρετική, ἢ ὁποῖα θά ἀνακουφίσει πολλούς πτωχοῦς.

Προσκυνῶ ταπεινά, πάντοτε πιστός στίς διαταγές τῆς ἐκλαμπρότητός σας.

Σίφνος, 22 Φεβρουαρίου 1672 (παλ. ἡμερ.)

Εὐπειθής καί ταπεινός υπηρέτης

Γάσπαρος Κοντόσταβλος».

«Ἐκλαμπρότατε,

Μέ ἄλλα γράμματά μου γνωστοποίησα στήν ἐκλαμπρότητά σας ὅτι οἱ κουρσάροι ἐπῆγαν στήν Ἄνδρο καί τήν λεηλάτησαν καί ἀκόμη ὅτι συνέλαβαν τούς προκρίτους καί τούς ἀνάγκασαν μέ ξυλοδαρμούς νά τούς υπογράψουν χρεωστικό ὁμολόγο 20.000 ρεαλίων, ἐκτός ἀπό τή διαρπαγή μεταξιῦ ἀξίας μεγαλύτερας τών 20.000 ρεαλίων ἐπικεφαλῆς τους κάποιος μουσιῦ Κρεβιλιέ. Ἔτσι ἀναγκάσθηκα νά ἔλθω γιά λίγες ἡμέρες στό Ἀρχιπέλαγος προκειμένου νά ἀνεύρω πλοῖο γιά τή μεταφορά τοῦ βελανιδιοῦ καί γιά νά ἐπισκευάσω τό σπίτι μου. Στή θέση μου στά Χανιά ἄφησα τόν κ. Ἀντώνιο Σκορδίλη, υπήκοο ἄξιο γιά τήν ἄσκηση τῆς δημόσιας καί ἐμπιστευτικῆς ὑπηρεσίας, ἐλπίζω δέ νά τακτοποιήσω τίς ὑποθέσεις μου σέ λίγες ἡμέρες καί νά ἐπιστρέψω στήν ὑπηρεσία μου ὅπως ἔχω ὑποχρέωση.

Πρό ἐξαημέρου οἱ κουρσάροι κρατοῦσαν ἕνα πλοῖο προερχόμενο ἀπό τή Βενετία μέ προορισμό τή Σμύρνη, τό «Ἅγιος Μαρτίνος», τό ὁποῖο λόγω τῆς φουρτούνας εἶχε ἐγκαταλειφθεῖ στή Σύρα, λέγεται δέ πῶς ὅλοι (οἱ ἐπιβαίνοντες) εἶχαν ἀπωλεσθεῖ, μεταξύ τών ὁποίων ἦταν καί μερικοί φραγκισκανοί μοναχοί οἱ ὁποῖοι λέγεται ὅτι ἐπνίγηκαν ὅλοι.

Ἐπί τούτοις προσκυνῶ πάντοτε πρόθυμος στίς διαταγές τῆς ἐκλαμπρότητός σας.

Σίφνος, πρώτη Νοεμβρίου 1672

ταπεινός υπηρέτης

Γάσπαρος Κοντόσταβλος».

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ

♦ Τά τελευταία χρόνια είδαν τό φῶς τῆς δημοσιότητος δύο ἐξαιρετικές, πράγματι, πολυσέλιδες ἐκδόσεις - πνευματικοί κόποι τοῦ κ. Νικολάου Γ. Προμπονά, τ. Γυμνασιάρχου-Λυκειάρχου Σίφνου και συγγραφέα:

α) «Ἡ Σίφνος, ξεναγός στό ὠραῖο καί ἀγαπημένο νησί», Ἀθήνα 2014, σελ. 527, εἰκονογρ., ἐκδοση πολυτελής.

β) «Σιφνιακή Τοπωνυμολογία, συμβολή στή μελέτη τῶν Σιφνιακῶν Τοπωνυμίων», Ἀθήνα 2015, σελ. 622, εἰκονογρ.

Πρόκειται γιά δύο ἔργα μεγάλης σημασίας γιά τά πνευματικά καί ἐκδοτικά χρονικά τοῦ τόπου μας καί ὄχι μόνο. Τό πρῶτο εἶναι ἐκδοση τοῦ παλαιμάχου Συνδέσμου Σιφνίων (μέ ἐπιμέλεια Ἀντώνη Γ. Ζαμπέλη) καί τό δεύτερο τοῦ Πολιτιστικοῦ Συλλόγου Σίφνου μέ οικονομική συνδρομή τοῦ «Κληροδοτήματος Μαριάνθης Σίμου» καί ἐπιμέλεια τῆς Μαρίας Ναδάλη-Καράβου, φιλόλογου.

- Τό πρῶτο βιβλίο, σέ ἄφογη καλλιτεχνική καί πλούσια εἰκονογραφημένη σελιδοποίηση δίνει, μέσω τοῦ μετερχομένου τόν «ξεναγός» συγγραφέα πρὸς τόν ἐπισκέπτη-ἀναγνώστη του, μύριες ὄσες γνώσεις καί πληροφορίες γιά τό «ὠραῖο καί ἀγαπημένο νησί» σέ ἔννεα Μέρη ἢ Θεματικές ἐνότητες: Ὄνοματολογία, Γεωγραφία, Περιήγηση, Ἀξιοθέατα, Χρήσιμες πληροφορίες καί Εὐρετήρια. Ὅλα εὐφυῶς διακοσμημένα μέ ἐξαιρετικές ἔγχρωμες (ἀλλά καί «ἱστορικές» πλέον παλαιῶν λήψεων) φωτογραφίες - δάνεια φίλων καί γνωστῶν, ἄρτια δέ συνταιριασμένα μέ τά κείμενα τῶν σελίδων, προσφέρουν, παράλληλα μέ τό πνευματικό καί πληροφοριακό περιεχόμενο, ἕνα ἐκδοτικό πανόραμα, θά τό λέγαμε. Ὁ συγγραφέας, κατατοπισμένος πλήρως βέβαια, ὡς μέτοχος στή ζωή τοῦ τόπου καί «μελετητής» τῆς, ἀλλά καί γνώστης τῆς ὑπάρχουσας βιβλιογραφίας (πλούσιας πλέον, δόξα τῷ Θεῷ), ἔχει καταγράψει λεπτομερῶς καί μέ σύστημα τίς σχετικές μέ τήν ἀναφερθεῖσα θεματολογία τοῦ ἔργου ἱστορικές, λαογραφικές κ.λπ. ἀναφορές γιά τή συγκέντρωση τῶν ὁποίων ἔχει ἀσφαλῶς κατεξοδεύσει πολλά χρόνια καταγραφῶν λόγῳ τοῦ πολυδιάστατου τῆς προσπαθείας του. Ὡς φιλόλογος καί Διδάσκαλος, πού εἶναι μᾶς δίνει καί «μάθημα» εὐληπτο γιά τό γλωσσικό ἰδίωμα τῶν κατοίκων τοῦ νησιοῦ, καταγράφει καί περιγράφει τίς, ἀνά τούς αἰῶνες, παραδόσεις - λαϊκές ἐκδηλώσεις

μας και πραγματοποιεῑ αριστοτεχνικες περιγραφες των μαγευτικων τοπιων τοῡ τοποῡ κατα περιοχες με κατατοπιστικους χαρτες (δημιουργηματα τοῡ Γιωργου Ν. Προμπονᾱ).

Συμπερασματικᾱ, προκειται για μιαν̄ εκδοση̄ ιδιαιτερης και διττης̄ αξιας, χρησιμης για την̄ ενημερωση τοῡ επισκεπτη, αλλα καῑ απαραιτητης γιᾱ καθε συμπολιτη ποῡ θᾱ εχει την̄ ευκαιρια νᾱ ανατρεχει στᾱ περιεχομενα της̄ οταν̄ χρειάζεται πληροφοριες καῑ λεπτομερειες τοῡ παρελθοντος (και τοῡ παροντος) τοῡ νησιοῡ μας, αφοῡ, εκτος̄ απο̄ «ξεναγος», ειναι καῑ «συναγωγη», δηλαδη̄ η πολυτιμη κληρονομιᾱ μας συγκεντρωμενη̄ στις 527 σελιδες της.

- Το δευτερο βιβλιο, η̄ «Σιφνιακη̄ Τοπωνυμιολογιᾱ», den̄ mas̄ exeplyxē̄ ws̄ αναμενομενο καῑ epizhtoumeno edw̄ καῑ pollā xroniā ergo. Taxtikā tō epishmainaμε ston̄ syggrafāa (idiaiterā otan̄ katafeugamē stis̄ gnwseis̄ tou)̄ epēidh̄ pisteyamē otī autos̄ eprepe νᾱ epimeltheī toū ergoū toutou (kaī toū glwssikoū idiwmatos)̄ logw̄ ths̄ idiothtos̄ tou, auths̄ toū philologou-Didasakalou. Toutō dē, wste νᾱ eχεῑ thn̄ prepusā episthmonikh̄ αξια, authn̄ poū h̄dh̄ toū edwse, tosō katā tō περιεχομενο, osō καῑ katā thn̄ armozousa sthn̄ ekdosī stoiceiothesiā.

Ston̄ syggrafāa, idiaiterws̄, aλλα καῑ stous̄ symparasatates̄ tou, oikonomikous̄ chorhγous̄ καῑ loipous̄ symmethexantes̄ πανtoiotropws̄ sthn̄ oloklhrowsh̄ ton̄ ekdoseon, αξizoun̄ thermā sygharhth̄ria καῑ tis̄ dikēs̄ mas̄ eucharisties̄ giā tō, uper̄ ths̄ Sifnoū mas, ΚΑΛΟ ΕΡΓΟ.

♦ Νικοῡ Χρ. Αλιπραντη, «Προσωπογραφικō ΛΕΞΙΚΟ̄ της̄ Μεταβυζαντινης̄ Πάρου», Αθηνᾱ 2015, σελ. 550, εικονογρ.

Με̄ προλογικō σημειωμᾱ τοῡ σεβασμιωτατοῡ Μητροπολιτοῡ Παροναξιας̄ κυριοῡ Καλλινικου, ō ακαταπονητος̄ εκλεκτος̄ φίλος κ. Νικος̄ Χρ. Αλιπραντης, φιλόλογος-συγγραφεας̄ καῑ εκδοτης-Dιευθυντης̄ ths̄ λαμπρης̄ καῑ μακροβιας̄ περιοδικης̄ εκδοσης̄ «Παριανά», προηλθε̄ sthn̄ oγκωδη̄ authn̄ ergasiā-ekdosī mē σκοπο̄ «thn̄ προβολh̄ καῑ anadēixh̄ ton̄ lηshmonhmenon̄ ekklh̄siashtikon̄ καῑ pistwn̄ laikwn̄ morfwn̄ ths̄ Πάρου ποῡ h̄ l̄h̄th̄ καῑ ō πανδαματωρ̄ xronos... tis̄ eixan̄ kalufēī mē tō barū καῑ σκοτειnō pēplō tous». Το βιβλιο̄ autō einaī beβaiā proion̄ poluxronias̄ καῑ akatāblh̄ths̄ upomōnhs̄ toū syggrafāa giā th̄ syghēntrowsh̄ poluarithmon̄ onomatwn̄ καῑ ton̄ suntrexouswn̄ aparaithtwn̄ plh̄roforiwn̄ wste νᾱ

ὕπάρξει αὐτό τό σημαντικό ἀποτέλεσμα καί μέ τόν τρόπο μάλιστα πού μᾶς τό παραδίδει· μέ τόν δέοντα δηλαδή σεβασμό καί εὐλάβεια πρὸς τίς καταγραφόμενες, ἱερᾶς πλέον μνήμης, προσωπικότητες κατὰ τίς ἀρμόζουσες κατατάξεις σέ βαθμούς ἢ ἀξιώματα ἐκκλησιαστικά. Αὐτά μέ τά ὁποῖα (καί τίς ἀνατιθέμενες ἀπ' αὐτά ἀρμοδιότητες), οἱ κατέχοντες προσέφεραν τίς ὑπηρεσίες τους διατηρώντας ἀπαραβίαστη τή συνέχεια τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας καί τῶν πιστῶν αὐτῆς, σέ καιροῦς δυσχερέστατους μάλιστα, βοηθούμενοι ἀπό τήν ἑλληνική γλῶσσα καί ἐκπαίδευση, κατὰ τίς δυνάμεις τους καί τήν αὐστηρή προσήλωση στά πάτρια. Τέλος, τό νέο αὐτό ἔργο τοῦ κ. Ἀλιπράντη, μέ τίς σωστές κατατάξεις τῶν προσώπων κατὰ βαθμούς καί ἀξιώματα ἐκκλησιαστικά δηλώνεται ἤδη καί κατάλληλο γιά τήν κυριακή ἀνάγνωσή του στήν ἱερά προσκομιδή εἰς μνημόσυνον τῶν καταγραφέντων.

♦ **Περιοδικά - Ἐφημερίδες**

«Ἀμοργός», «Θηραϊκά Νέα», «Κιμωλιακά Νέα», «Ναξιακά Γράμματα», «Παριανά», «Σιφναϊκά Νέα», «Σίφνος».

ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ

I. ΟΝΟΜΑΤΑ - ΤΟΠΩΝ

Άβραῶς

- Άγγελέτος, διδ., 160
- Ἰωάννης Ἄγγ., διδ., 160
- Άγαθάγγελος, μητρ. Ἐφέσου,
ἀπό Σβορνικίου - Δράμας, 76 ἐπ.
- Άγάπιος, μητρ. Ρόδου, 70
- Άγία Προπαγάνδα, 51, 62, 101, 106,
108, 110, 111, 113, 116, 119, 123,
125, 128, 164

Άδελφότης

- Ἰωσαφαίων, 43
- Σιφνίων «Άγ. Συμεών», 136-146

Άγιον Ὅρος, 65

Άγιουτάντης Ἰω., 158

Άγραφιώτης Θεόδωρος, 84

Άθανάσιος

- Μαρμαραῶς, μητρ. Σίφνου, 64, 65
- Πάριος, διδ., 81, 83

Άκαδημία Βιέννης, 162

Άλεξάνδρεια, 76

Άλιπράντης

- Θεολόγος, 33
- Κωνσταντίνος, 132, 164

Άμφιλόχιος, ἀρχιμ. 95, 98

Άνδρονίκειο Καππαδοκίας, 43

Άνδρος, 90, 105, 125, 164

Άνθιμος

- Βελιγραδίου μητρ., 91, 93, 96
- Ἐφέσου μητρ., 73, 74
- Κυζίκου μητρ., 73
- Κουταλιανός, πατρ. ΚΠόλ., 76

Άρμάδα Βενέτικη, 107

Άρτέμης Κων., ἀγιογρ., 35

Αὐξέντιος

- ἀρχιεπ. Ἄνδρου, 66
- μητρ. Μεθύμνης, 75

Βαμβακερός Μιχ., 158

Βάμβας Νεόφ., μαθητής τῆς Σχολῆς Σίφνου, 86

Βᾶος

- Ἰωάννης, διδ. Πάρου, 157
- Κωνσταντίνος Μαρίνου, 8
- Βαρθολομαῖος, βικ. Σίφνου 6, 51, 128
μετά ἀρχιεπ. Νάξου, 62
- Βατικανό, 50, 56, 101, 106, 119, 126
- Βενετία, 53, 59, 106, 110, 117
- Βενετοί, 125
- Βενθύλος Ἰω., διδ., 14
- Βενιέρης Ἄγγελος, καθολ. ἐπίσκοπος
Τήνου, 101 ἐπ.
- Βεντούρη Κων. Α., οἰκογ., 46
- Βεντούρης Φιλ., 94
- Βιτάλης Φιλάρετος, ἀρχιμ. 39, 40, 68 ἐπ.
- Βοεβόδα Γ. Μαρουδῆ, 76
- Βουλγαρική Ἐξαρχία, 77
- Βούλγαροι, 75
- Βραχίονας Μάνης, 60

Γαβριηλίδης Γαβριήλ, 76

Γαϊτάνος Σταμάτιος, ἱερμχ., 94, 95, 98, 159

Γάνου-Χώρας, μητρόπολη, 49, 81, 83-85

Γεννάδιος Γ., διδ., 14

Γεράσιμος

- ἐπίσκ. Αἰγίνης, 14
- ἐπίσκ. Προύσης, 70

Γερμανός

- ἐπίσκ. Κέας-Θερμίων, 64
- ἐπίσκ. Δέρκων, 73

Γεροντόπουλος Ἀβέρκιος, 98

Γκιών Κάρολος, διδ., 86

Γοζαδίνος Ἄγγελος

δυναστής, 91

Γρηγόριος Ε', πατρ. ΚΠόλ., 69

Γρυπάρης

- Ἀριστόδημος, 158, 161
- Μιχαήλ, 158
- Νικόλαος, 161

Δαλματοί, 125
Δάλπη, οικογένεια, 96
Δαμασκηνός, μητρ. Λαρίσης, 69
Δεπάστας
- Ίωάννης, 40
- παπα-Γιάννης, άγιογρ. 31 έπ.
Διαλεισμάς Ίωάννης, 158
Διδυμοτείχου μητρόπολη, 75
Διονύσιος, μητρ. Νικομηδείας, 74
Δόξας. βλ. Ίωσήφ.
Δούναβης
- Άνδρέας, 101, 103 έπ.
- Ίωάννης Άνδρ., 101-117
Δουτρών, λοχαγός, 14
Δράμαλης, πασάς, 69
Δράμας-Ζιχνών, μητρόπολη, 77

Έκκλησία

- Καθολική, 111, 114
- Σερβική, 79
Έλεμίνογλους Ίορδ., 43
Έξαρχόπουλος Ι.Γ., 158
Εύγένιος, πατρ. ΚΠόλ., 69

Ζάκυνθος, 107

Ζαμαρίας Αντώνιος, 138
Ζαχαρίας, μητρ. Βρουούλων, 70
Ζηλήμων Ίωάννης, διδ., 157
Ζούλιας Μιχαήλ, 141

Ήρακλείας, μητρ., 49

Ήράκλειο, 52
Ήσαΐας Νικόλαος, 138

Θείριος Λουδοβίκος, 41

Θεοδόσιος, μητρ. Λαρίσης, 69
Θερμιά, 163
Θεσσαλία, 69
Θεσσαλονίκη, 160
Θετταλομαγνησία, 71

Ίάκωβος, μητρ. Σερρών, 75

Ίερεμίας Όρφانوϋ, ιερμχ., 66
Ίερόθεος
- Α΄, πατρ. Άλεξανδρείας, 76
- Β΄ Σταφυλοπάτης, πατρ.
Άλεξανδρείας, 76
- μητρ. Χαλκηδόνος, 74
Ίερώнуμος, μητρ. Δρύστρας, 74
Ίθάκη, 160
Ίωακείμ
- Β΄ πατρ. ΚΠόλ., 78
- Γ΄, πατρ. ΚΠόλ., 79
Ίωάννης, μητρ. Καισαρείας, 70
Ίωάννης, έπίσκ. Μυρέων, 63
Ίωαννίκιος
- Β΄ πατρ. ΚΠόλ., 49-67
- έπίσκ. Ρεθύμνης, 14
Ίωσήφ Δόξας, μητρ. Νάξου, 62

Καλαμάρης Νικ., διδ., 20

Καλλιβρουτζής Π., 158
Καλλίνικος, μητρ. Σίφνου, 8, 153
Καμίλλης Ίωάννης Αντώνιος, καθολ.
έπίσκ. Μήλου, 103 έπ.
Καποδίστριας, Ίω., Κυβερνήτης, 5-18
Κάραβος Φρ. Γεώργιος, άγιογρ., 31 έπ.
Κάραβου
- Άθηνά, 44
- Αϊκατερίνη, 44
Καρράς Κ., 94
Καργιός
- Ίωάννης Νικ., 68
- βλ. Μελέτιος
Κάψης καπετάν, 114
Κέας-Θερμίων, άρχ/πή, 50
Κίμωλος, 121, 160
Κιτριές, 60
Κοζάνη, 160
Κονταρίνη Μαρία, 158
Κοντόσταβλος
- Αντώνιος Μιχ., 130 έπ.

- Γάσπαρης, 104, 128 έπ.
- Λεονάρδος, 125
- Μικέλης, 125
- Νικόλαος, 125, 128 έπ.
- Κοντόσταβλου οίκογ., 125
- Κοντοροπουλάκη Φλώρα, 99
- Κορφιάτης
 - Ίγνάτιος, 67
 - Μιχαήλ, 116
- Κοσμή Καλλιόπη, 94
- Κοσμή Άγγελος, 45
- Κρήνη (Τσεσμές), 78
- Κρήτη, 105, 160
- Κρίσπης Μιχαήλ, 158
- Κυδωνίες, 78
- Κύθηρα, 61
- Κυπριανός Άριστ., 158
- Κύριλλος
 - πατρ. ΚΠόλ., 75
 - μητρ. Νεοκαισαρείας, 75
 - Τρικαίος, Λαρίσης, 69
 - έπίσκ. Θαυμακοῦ, 70, 71
 - Ζαχόπουλος, άρχιμ., 79
- Κωνσταντᾶς, ιεροδ., 14
- Κωνσταντῖος, πατρ. ΚΠόλ., 84
- Κωνσταντῖνος, μητρ., Κυζίκου, 70
- Κωνσταντινούπολη, 69, 70, 72, 78, 81, 160
- Κωτάκη
 - Κατερίνα, 129
 - Μαρία Νικ., 131
- Κωτάκης Νικολός, 128, 129

- Λαΐος Άλέξανδρος Γ., ιατρός, 83
- Λαμπρινός Νικολ., 138
- Λάρισα, 68 έπ.
- Λεβαντῆς Άντων., άρχιερ. έπίτρ., 98
- Λεμπέσσης
 - Άντώνιος, 138
 - Γεώργιος, 141
- Λιβόρνο, 164

- Λιόντης Κωστής, 35, 41
- Λιτίσης, έπισκοπή, 75
- Λογοθέτη Μοσχοῦ, 129
- Λογοθέτης Βασίλειος, 128
- Λορεντάνο Φρ., βικάριος, 115
- Λουκάκης Μιχαήλ, 161

- Μαγνησία, 77
- Μάλτα, 164
- Μάνη, 49, 60
- Μάτσας Β. Ίωάννης, διδ., 150, 151
- Μαυρογένης Π. Νικ., δραγομάνος, 81
- Μεγάλος Βεζύρης, 164
- Μεγίστη Λαύρα, 65
- Μελέτιος Καργιός, μητρ. Λαρίσης, 68-75
- Μηλιαράκης Σπ., καθηγ., 162
- Μηλιές (Χώρας), 81
- Μήλος, 60-62, 110, 112-114
- Μισαήλ, ιερμ. διδ., 81
- Μοντσενίγο Λάζαρος, ναύαρχος, 50, 52
- Μορεζίνη Φραγκ. ναύαρχος, 51
- Μπρόντζα Λούκας, 120
- Μπρουνιας Γεώργιος, 141
- Μπουζούρα Άγγελική, 46 έπ.
- Μύκονος, 119-125
- Μωχάμετ Άλη, ήγεμ. Αιγύπτου, 76

- Ναζαριχή
 - άγιογραφία, 41
 - σχολή, 41
- Νάξος, 67, 121, 160
- Νεϊλος, άρχιεπ. Τζίας, 64
- Νεκτάριος, ήγ. Βρυσιανῆς, 129
- Νεόφυτος
 - μητρ. Διδυμοτείχου, 75
 - έπίσκ. Ταλαντίου, 14
- Νεροῦτσος Άπόστ., 20
- Νικητόπουλος Ν., 14
- Νικόδημος Γεράρδης, μητρ. Παροναξίας, 129

Ξανθάκης Ίωαν., βικ., 106 έπ.

Όμηρος Παυλῆς, πρόξενος, 111

Όμολογία Πίστewς, 54

Παγώνης Ί. Παναγ., 158

Παῖσιος

- μητρ. Καισαρείας, 74

- μητρ. Σόφιας, Σμύρνης 73, 74

Παπαπαύλου Γεωργ., 34

Παπίας Ίω., γυμνασιάρχης, 162

Παρθένιος

- Β΄. πατρ. ΚΠόλ., 93

- επίσκ. Κορώνης, 14

- επίσκ. Σαντορίνης, 66

Πάρος, 50, 52, 61

Πατελάρος Άθανάσιος, 62

Πατριαρχείο Οικουμενικό, 6, 69, 74, 91

Πέρης Γεώργιος, ιερεύς, 51

Πόλλα, βλ. Βαρθολομαῖος

Πολύκαρπος, μητρ. Λαρίσης, 69

Πόρος, 8

Πρεζάνης Α. Γεώργιος, 158

Προβελέγγιος Δομένικος, 158

Προκόπιος, μητρ.

Σωζοαγαθουπόλεως, 75

Πρόκος

- Β. Γεώργιος, διδ., 39

- Β. Νικόλαος, 45

Ριχάρης Άγγελος, 141

Ρόδος, 63

Ρόζας

- Ίγνάτιος, καθ. επίσκ. Άνδρου, 104

- Πετράκης, 103

Ρότσι Μαρίνος, ιερεύς, 115

Ρούζιος Γ., 162

Ρώμη, 113, 119

Σβορνικίου, μητρόπολη, 77

Σέριφος, 76, 160

Σιάτιστα, 160

Σκορδίλης Άντώνιος, 165

Σμύρνη, 165

Σμύρνης, μητρόπολη, 72

Σουμμαρίπας Τζάνες, 133

Σόφια, 72 έπ.

Σπεράντσας Κ. Θεοδόσης, 19

Σταθάτος Όθων, 161

Σταυριανός Δ., διδ., 153

Στυλιανού Ν. Ίωάννης, 159

Σύρα, 103, 113, 115, 122, 124

Σφακιώτης Νικ., 138

Σχολεία

- έπαρχίας Έφεσου, 79

- Κυκλάδων, 159

Σχολείο Κεντρικό Αιγίνης, 68

Σχολή

- Έμποροναυτική Ίθάκης, 161

- Καλών Τεχνών, 41

- Μαγνησίας, 76

- Μήλου, 157

- Μουχλίου, 83

- Παναγίου Τάφου Σίφνου, 81, 86

- Χάλκης, 160

- Χίου, 81

Σώκια, 78

Σωφρόνιος Δαρζέντας, άρχιμ., 89, 98

Τζίας - Θερμίων, άρχ/πή, 61

Τήνος, 109, 113, 124

Τήνιοι, 122

Τήνου, επίσκοπος, 53, 101

Τριγέστιον, 8

Τροϋλλος Άντώνης, διδ., 33, 44

Τροχάνης Έμμαν., διδ., 81

Τσεσμές, 78

Τσιριγώτης Ί., 138

Τσοτύλι, 160

Τωμαδάκης Νικ. Β., καθηγ., 49

Ύψηλή Πύλη, 53

Φιλικός

- Δημήτριος Ί., 159
- Ζαννής, 141
- Φιλιππάκης Μάνος, 34, 40, 46, 90
- Φιλόθεος, ιεροδ.-διδ., 81 έπ.
- Φώσκολος Μάρκος, παπᾶ, 101

Χαιρέτης Παρθένιος, 128

- Χαλεπής Γιαννάκης, 130
- Χάλατζης Εὐγένιος, 162
- Χαλκιόπουλος, βλ. Γερμανός
- Χάνδακας, 49 έπ.
- Χανιά, 164
- Χίος, 119
- Χρῦσανθος
 - μητρ. Κρήτης, 75
 - ιερμχ. διδ., Σίφνου, 81
- Χρυσόγελος Νικ., διδ.-ύπουργός, 5-18
- Χρῦσου Καλλίτσα, 43, 44

Ψαράκης Ν. Άνδρ., 158

- Ψαράυτης
 - Γεώργιος, διδ., 86, 153-156
 - Νικόλαος, 138

II. ΝΑΩΝ - ΜΟΝΩΝ

Άγία

- Αικατερίνη Καμαρών, 35
- Αικατερίνη Κάστρου, 67
- Άναστασία, στό Πλακωτό, 38
- Βαρβάρα, νεκροτ., 38
- Κυριακή, στό Βλυσίδι, 39
- Μαρίνα, στό Φλάμπουρο, 38
- Φωτεινή, στίς Έρκιές, 33, 38

Άγιοι

- Ανάργυροι, Φτωχιανοί, 38
- Θεόδωροι, 31, 38

Άγιος

- Άθανάσιος, Μαγνησίας, 76
- Άνδρέας, 38
- Άντώνιος, ἄββᾶς, 115

- Βασίλειος, ὁδοῦ Μετσόβου, 35
 - Γεώργιος τ' Άφέντη, 36
 - Γεώργιος στό Σκοτεινό, 38
 - Δημήτριος στό Μάγγανα, 39
 - Έλεήμονας Καταβατής, 38
 - Θωμᾶς, 38
 - Ίωάννης στοῦ Καδέ, 39
 - Ίωάννης στίς Κορακιές, 39
 - Ίωάννης στό Μάγγανα, 39
 - Ίωάννης νεκροτ. Κάστρου, 38
 - Ίωάννης στό Πλακιά, 39
 - Ίωάννης στοῦ Σιδεροῦ, 38
 - Κωνσταντῖνος Φάρου, 39
 - Κωνσταντῖνος στό Φλάμπουρο, 39
 - Μερκούριος στίς Βαλανιές, 38
 - Νικήτας στίς Βαλανιές, 38
 - Νικόλαος τ' Άερινά, 34, 35, 39
 - Νικόλαος Έξαμπέλων, 33, 34, 38
 - Νικόλαος στίς Λεῦκες, 38
 - Νικόλαος Σεράλιας, 38
 - Παντοκράτωρ, 38
 - Παῦλος, νεκροταφ., 34, 38
 - Σάββας, 39
 - Σπυρίδων στό Λιαροκόπι, 36, 39
 - Στέφανος, νεκροταφ. Κάστρου, 38
 - Σουλίβεστρος, 39
 - Συμεών, 39
 - Ταξιάρχης Σκάφης, 19-30, 34, 38, 91, 94
 - Ταξιάρχης, Άγίου Λουκά, 31, 39
 - Χαράλαμπος, στό Άποκοφτό, 38
- ### ΠΑΝΑΓΙΑ
- Άγγελόχτιστη, Καταβατή, 39
 - Άμμου, 36, 39
 - Βρυσιανή, 38, 66, 89, 129
 - τοῦ Καργιαύλη, 35
 - Κάτω Πεταλιού, 38
 - Κόχη, 36
 - Μπαλῆ, 39
 - Πλατάνισα, 39
 - Στο Τόσο Νερό, 34, 38

- Τρουλλακιανή, 39
- Φανερωμένη, 34, 38

ΜΟΝΕΣ

- Ζωοδόχου Πηγής Πόρου, 17
- Ταξιαρχών Σερίφου, 65
- Αγίου Αρτεμίου, 66
- Άη-Νηγιά Άψηλοῦ, 38, 89, 90, 94
- Άη-Νηγιά Κοντοῦ, 39
- Αγίου Ἰωάννη Θεολόγου Μογκοῦ, 66
- Σίμωνος Πέτρας, 66
- Φυρογίων, 88-100

III. ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΟ

- Barberini Antonio, 105
- Candia, 51

- Cesi Pietro, 51
- Condostavlo Mich., 130
- Dellagrammatica Dom., vesc., 132
- Dellagrammatica Franc., 134
- Doria Franc., 52
- Dunavi Zuane, 104, 107
- Fautione Giosepe, 51
- Guarchi Luigi, 131
- Hofmann G., 49
- Molin Alvisè, 133
- Querini Giov., 52
- Patterio Giov., 104, 119
- Privileggio Gior., 104
- Rosa Pietro, 130
- Sebastiani, 130
- Zeno Franc., 52, 56

Έκδοτική Παραγωγή

ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ Α.Β.Ε.Ε.

Άρδητου 12-16, 116 36 Άθήνα

Τηλ.: 210.921.7513, 210.921.4820 • Fax: 210.923.7033

www.eptalofos.gr • e-mail: info@eptalofos.gr

